Obres de Ramon Lull

EDICIÓ ORIGINAL

FETA EN VISTA

DELS MILLORS Y MÉS ANTICHS MANUSCRITS

~~~~~~

Volum VI
~~~~~~

PUBLICACIONS LULLIANES

Obres de Ramon Lull: edició original illustrada ab variants y facsímils dels més antichs m.ss., pròlechs, notes y glosaris, mostres de traduccions, etc.—Volums en 8.ᵘ major, al entorn de 500 pàgines cadascún. Ademés dels tres pertanyents a l'edició Rosselló (1886-92), interrompuda per malaltía y mort de l'editor, n'hi ha d'aquesta continuació novament represa (1906) quatre volums publicats:

—**Obres Doctrinals: Doctrina Pueril. Libre del Orde de Cavallería. Libre de Clerecía. Art de Confessió**; ab 2 facsímils en fototipia y mostres de traduccions; pròlech general, variants y notes den *M. Obrador:* 1 vol. de més de 500 pags . . . . 10 pts.

—**Libre de Contemplació**; tom I (caps. 1 al 59), ab proemi den *M. Obrador,* taula completa ab les rúbriques dels 366 capítols, mostres de traduccions llatines, facsímil policromat d'un m.s. del s. XV, comentaris y notes bibliogràfiques . . . . . 10 pts.

—**Libre de Contemplació**; tom II (caps. 60 al 102), ab facsímil policromat d'un altre m.s. quatrecentista, variants y notes. 7'50 pts.

—**Libre de Contemplació**; tom III (caps. 103 al 168), ab un facsímil policromat d'un altre m.s. del s. XIV . . . . 10 pts.

—**Libre de Contemplació**; tom IV (caps. 169 al 226), ab un facsímil policromat d'un m.s. del s. XIII . . . . . 10 pts.

—**Libre de Contemplació**; tom V (caps. 227 al 268), ab un facsímil policromat d'un m.s. del s. XIV, y sis gravats . 10 pts.

EN PREPARACIÓ

—**Libre de Contemplació**; tom VI (caps. 269 al 314).
—**Libre de Contemplació**; tom VII (caps. 315 al 366).
—**Libre de Blanquerna.**
—**Libre del Arbre de Sciencia**; dos toms.

ALTRES EDICIONS LULLIANES

—**Libre d'Amich e Amat**; text original, ab facsímil; proemi, notes y glosari den *M. Obrador:* 1 vol. de 215 pags. en 8ᵘ . 2'50 pts.
Exemplars en paper de fil, perllongat, numerats . . . 4 »

—**Libre de les Besties**; (extr. del *Felix de Maravelles del mon);* ab introducció y glosari den *M. Obrador:* 1 vol. en 8ᵘ (de la Biblioteca Popular de *L'Avenç)*. . . . . 0'50 pts.

—**Libre de la Doctrina Pueril**; text original; ab pròlech y notes den *M. Obrador:*—Barcelona, G. Gili editor, 1906: 1 vol. de 303 págs. en 8 ᵘ, paper de fil. . . . . 4 pts.

OBRES ORIGINALS

DEL

ILLUMINAT DOCTOR MESTRE RAMON LULL

LIBRE DE CONTEMPLACIÓ EN DEU ✤ escrit a Mallorca ✤ & transladat darabic en romanç vulgar devers lany M.CC.lxxij. ✤ ✤ ✤ ✤ ✤

TRANSCRIPCIÓ DIRECTA

AB FACSÍMILS Y VARIANTS DELS MÉS VELLS MANUSCRITS

Tom V

PALMA DE MALLORCA

COMISSIÓ EDITORA LULLIANA

✶ 1911 ✶

En l'Estampa d'Amengual y Muntaner.—Conquistador, 30.

PALMA DE MALLORCA

*
* *

PER la transcripció y confronta de la part de text comprès en aquest volum, ademés dels m.ss. ja citats y descrits, havem aprofitat un altre vell còdex aparescut recentment y acquirit per la Biblioteca Provincial, que designam ab la lletra G. Es aquest un tom en fol (33 × 24 cm.) de 80 folis distribuít en cinch plechs de vuyt fulls, dels quals l'exterior, y en los plechs un y dos l'interior, son de plegamí o vitela bastant fina, y els restants de paper, gruxat y pastós, sense marca d'aygua, de fabricació tal vegada oriental. Anava recubert tot per unes tapes senzilles de plegamí ordinari més modern, que ja s'han despreses, y en falta un tros de la posterior, lo qual y la homitat que per temps ha patida aquest llibre, ha estat causa de que se espenyassen també els fulls en blanc de guarda y fins se embrutassen y malmetessen un poch els primers y els derrers del text. La lletra, tota igual y d'una metexa mà, es d'aquella dreta, gruxada y atapida del sigle XIV, curosament feta, però sense cap pretenció caligràfica. Dexá de posarhi l'escriptor inicials y calderons; les poques que hi feu, llises y sense perfils ni obratges, son de tinta vermella, com les rúbriques, o blava, sense molt d'esment en que les de una y altra color anassen alternades. Posteriorment una mà poch destre del sigle XVI o XVII se permeté suplir aquesta omisió, y ab tinta

més negra y carregada de ferro omplí arreu les planes d'aquest llibre de inicials y majúscules mal garbades, que les enlletgexen y lleven caràcter. Ja abans qualcú altre li havía donat exemple dibuxant, no del tot malament, en los blancs reservats aposta, els diversos arbres qui van devant les distincions qui de cada un dells tracten, com explicació gráfica de la materia exposada. Comprèn aquest m.ss. just el llibre IV de la Obra, capitols 227 al 268, es a dir lo meteix que va imprès en el present volum. Está escrit a dues columnes, de 50 retxes generalment, y fa la caxa 235 × 165 m.m. No hi ha foliació. El text pot passar per regularment correcte, y exceptant la modernisacio d'alguna de les paraules o formes, més arcàiques, retira molt més al m.ss. de Milan (E) que no al de la Sapiencia (A): no pareix emperó que'n sia còpia directa. En el marge superior del primer fol hi ha aquesta firma de posseidor: *Es den Gabriel Lull.* Veges ara el facsímil que seguex.

Dela · xxxv̄ · distinccio qui tracta del arbre
de qualitats e de significats · // Com es
mitat de qualitats en q̄l maña donē sig
nificats les vnes deles altres · cxxxviij ·

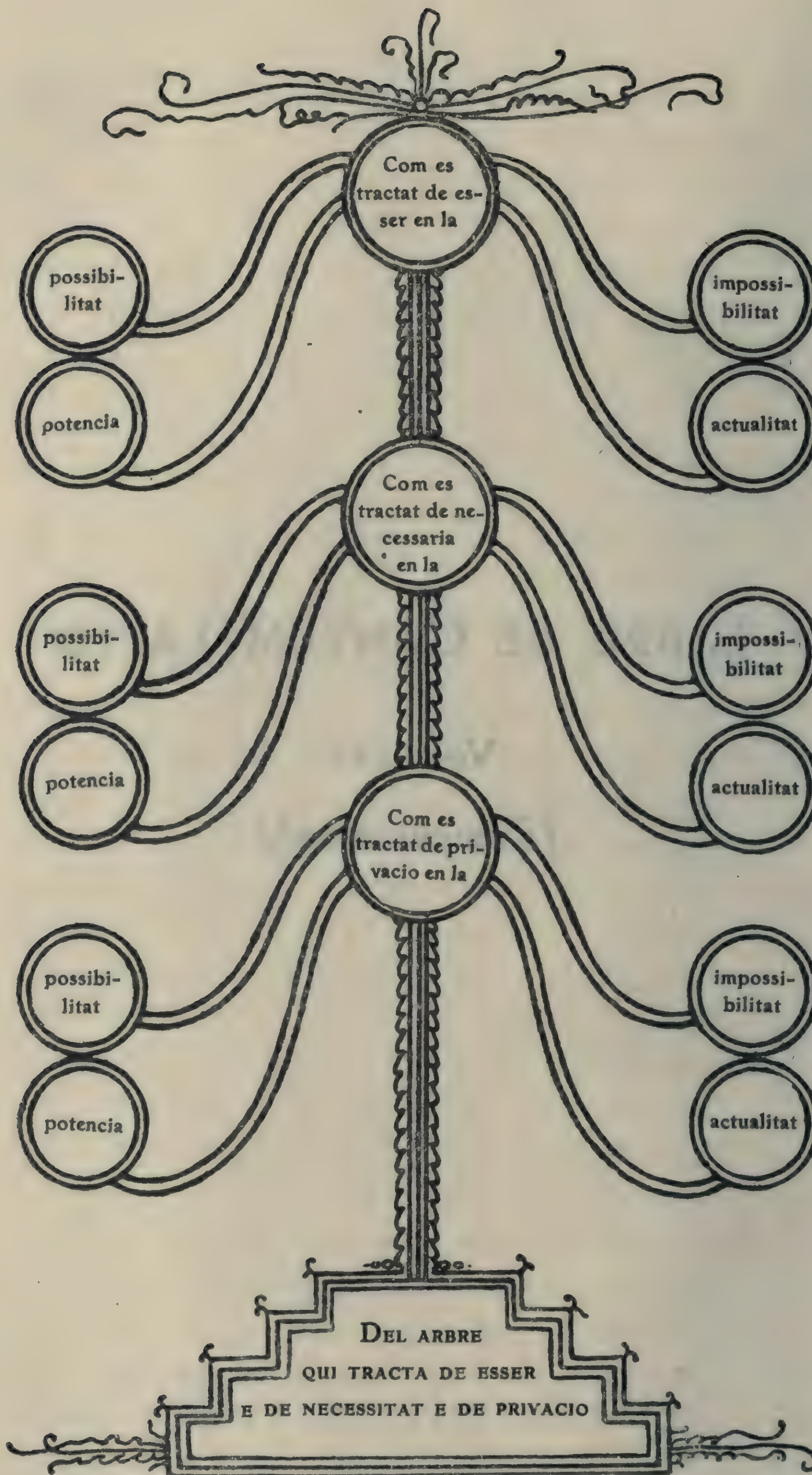
Deus eternal infinit glorios so
bre totes glories vos sabets se
nyor que de qualitat coue eēr
tractat en · iiij · mañes ço es a saber senyor
de qualitat sensual e de qualitat entel
lectual e de qualitat essencial e de qua
litat accidental On enaxi senyor cō q̄litat
coue ēēr tractada per estes · iiij · ma
neres enaxi senyor coue q̄ significacio
sia tractada per estes · iiij · mañes ma
neres per tal que cada qualitat senyor aia
son p̄p̄ significat On cō aço senyor sia en
axi donchs segons aço coue tractar de sig
nificacio sensual e de significacio entellec
tual e de significacio essencial e de signi
ficacio accidental · ¶ Glorios senyor p̄ ço
cor q̄litats e significats nan p les · iiij ·
maneres demūt dites p aço senyor les
qualitats donē significats de si mateixes
en · iiij · mañes / la p̄mera maña es cō
qualitat dona significat daltra qualitat
sens q̄ la qualitat significada no dona
significat dela qualitat qui la significa
axi con a fector qui significa passio e
passio no significa fector Car meyns
de fector pot esser en hom passio · / la
segona maña senyor de significats es cō
la · i · qualitat es significada p laltra

Cod. G. facsímil. De la Biblioteca
Provincial de Palma.

Libre de Contemplacio

Vol. III.

(Comensament)

Com es tractat de esser en la
possibilitat
impossibilitat
potencia
actualitat
Com es tractat de necessaria en la
possibilitat
impossibilitat
potencia
actualitat
Com es tractat de privacio en la
possibilitat
impossibilitat
potencia
actualitat
Del arbre qui tracta de esser e de necessitat e de privacio

*DEUS gloriós! Ab entencio de donar gloria e laor de vos comensam lo ters volum el quart libre del LIBRE DE CONTEMPLACIO.

De la .xxxiii.[a] distinccio en larbre qui tracta de esser e de necessaria e de privacio.

¶ CAP. 227. *Com es tractat de esser en la potencia e en la actualitat e en la possibilitat e en la impossibilitat.*

AH *Deus gran, maravellós!* A vos sia feta reverencia e honor per tots temps e a tot quant de vos es: car enaxí, *Senyor,* com lo natural enserca les obres de natura en les .iiij. causes, les quals son faedor e materia e forma e causa final, enaxí, *Sènyer,* lo vostre servidor encerca esser en .iiij. coses, les quals .iiij. coses encerca en cascuna de les .iiij. causes. On, com aquest encercament sia fet en esta manera, doncs la

---

* Abans d'aquesta rúbrica el m.s. E porta el siguent títol: DEL LIBRE DE ESSER E DE NECESSITAT E DE PRIVACIO.

primera branca el primer ram daquest encercament farem sobrel faedor, encercant en ell esser en les .iiij. coses damundites. ✠ 2. *Amorós Senyor!* Vos sabets que com en Pere es feent alcuna cosa, adoncs es a ell possíbol cosa so que fa; car si possíbol cosa no li era no la faría. On, en so que la fa, es possíbol cosa que so que fa sia en actu. E com lo maestral no obra de so qui es de sa art, adoncs, *Sènyer,* es sa obra en potencia, la qual potencia es possíbol cosa a venir en actu o a estar en potencia, axí com an Pere qui es ferrer, a qui es possíbol cosa fer coltell si bé nol fa, e com lo fa, possíbol cosa li es que nol fassa. ✠ 3. *Gloriós Deus!* Enaxí com per coses concordants en proprietats e en natura, lesser de possibilitat cau e esdevé en lo maestral en actualitat o en potencia, enaxí, *Sènyer,* en lo maestral, per privacio e per coses descordants e contrariants en proprietat e en natura, impossibilitat cau en actu o en potencia, axí com al escrivá a qui es impossíbol cosa escriure e no escriure ensems, e impossíbol cosa escriure dementre que escriure es cosa possíbol estant en la potencia, o impossíbol cosa es al escrivá escriure menys daynes, o impossíbol cosa es actualment escriure a qui no sab escriure, e axí de les altres coses daquest semblant.

4. *Rey dels reys, senyor dels senyors, sant dels sants!* Lesser de possibilitat no poría esser en la materia menys del esser de potencia e de actualitat: car segons cors natural no sería cosa possíbol en la materia que shi engenrás forma; car si primerament no y era la forma en potencia,[1] no puría esdevenir en actu, e pus que forma no fos en actu en materia, materia no poría reebre forma segons cors natural. Mas es ver, *Sènyer,* que fora cors natural es possíbol cosa en materia esser actualment forma sens que la forma no sia estada primerament en potencia, axí com la forma d Adam qui fo en actu en la materia sens que

1. E,G, la forma no era en potencia.

dabans no fo en potencia segons cors natural en la materia don la forma fo engenrada; e de Eva atretal en la materia dAdam, en la qual fo actualment e no potencialment, per obra de miracle. ✠ 5. *Honrat Senyor!* Vos sabets que materia es sobject al esser de possibilitat adoncs com la forma es en potencia e no en actu: car per so car a la forma qui es en potencia es possíbol cosa que sia en la materia actualment, per assò, enans que la forma sia en actu, ja es la materia subjecta a la forma qui es en potencia, car si sobjecta no li era, no puría esdevenir la forma en actu; e com la forma, *Sènyer,* es esdevenguda de potencia en actu, adoncs la materia es sobject al esser de la possibilitat, lo qual esser es lo poder per lo qual la forma ha poder de esser en actu. On, com assò sia enaxí, doncs la materia elemental es sobject a la possibilitat en dues maneres diverses,[1] una en quant potencia, lautra en quant actualitat. ✠ 6. *Deus gloriós!* Vos sabets que la materia elemental es sobjecta al[2] esser de impossibilitat en .iiij. maneres: la primera es que impossíbol cosa es en materia que en ella sia engenrada ni corrumpuda nulla cosa menys de forma e menys de privacio, la segona es com es impossíbol que en materia sia nulla cosa engenrada ni corrumpuda sens potencia qui sia estada dabans la generacio o la corrupcio, la tersa manera es, *Sènyer,* com es impossíbol cosa que materia observe e tenga perdurablement sens nulla alteracio nulla forma qui sia esdevenguda de potencia en actu, la quarta manera es com es impossíbol cosa a materia que pusca contrastar a nulla forma que vos vullats engenrar o corrompre o observar en ella.

7. *Vertuós Senyor acabat en tots acabaments, gloriós en totes glories!* Vos sabets que la possibilitat qui es en la forma qui está en la materia potencialment, que es en dues maneres: la primera es com a la forma es possíbol cosa

1. A, la una.—2. E,G. a esser.

que sia en actu en la materia, la segona es com es possíbol cosa a la forma qui es en potencia que sia privada en la materia de forma potencial per raó de processio feta en materia de forma actual. On, enaxí *Sènyer*, com la possibilitat es en dues maneres en la potencia, enaxí es en dues maneres en la actualitat en so que possíbol cosa es que la forma actual torn en la forma potencial, e possíbol cosa es a la forma actual que materia no li sia subject actual. ✠ 8. *Vertader Senyor!* Enaxí com segons cors natural possibilitat cau en la forma segons que damunt es dit, enaxí contra cors natural lo vostre gloriós poder fa esser possibilitat en la forma qui es contra cors natural, axí com la forma del primer cors e del primer animal e del primer vegetable, qui fo engenrada contra cors natural;[1] e encara es, *Sènyer,* possíbol cosa a forma esser contra cors natural, axí com a los homens, a qui será possíbol cosa durar aprés lo dia de la resurreccio per miraculós poder e per dreturer vostre voler. ✠ 9. *Sanctificat Senyor!* Impossibilitat cau en forma en dues maneres: la una es segons cors natural, laltra es fora cors de natura. La impossibilitat qui es en forma segons cors de natura, es, *Sènyer,* axí com a forma es impossíbol cosa que sia potencialment ni actualment menys de materia a ella subjecta; la impossibilitat qui cau en forma contra cors natural, es com es impossíbol cosa que les formes qui son creades fossen privades de la vostra sciencia e de la vostra saviea, jas fos so que elles e lur subject no fos en esser adoncs com nulla re no era sino vos tan solament. On, aquesta impossibilitat e les autres semblants a aquesta, es, *Sènyer,* per raó[2] del vostre acabat saber qui sab e sabía totes les formes ans que fossen en esser.

10. *Singular Senyor sens par e sens companyó!* Segons lordonament e lendressament qui es fet enfre lo faedor e la materia e la forma, es, *Sènyer,* la causa final en potencia

1. E,G, de natura.—2. E, raso.

o en actu o en possibilitat o en impossibitat: car segons que es lo cors de les .iij. causes damundites en concordansa e en conveniencia e en aparellament, segons aquell cors esdevé la causa final acabament de les .iij. causes. ✱ 11. *Gloriós Senyor!* Enaxí com per privacio dordonacio e de descovinentea e daparellament en les .iij. causes, sesdevé impossibilitat en forma que no poden esdevenir totes les formes qui son potencialment en actu, enaxí, *Sènyer,* per ordonament e per endressament e per aparellament fet enfre lo faedor e la materia e la forma, esdevé la causa final acabament e cumpliment de les .iij. causes: car enaxí com per lo contrast qui es enfre lo faedor e la materia e la forma, la forma qui es potencialment en la materia no pot esser en actu, enaxí per la concordansa del faedor e de la materia e de la forma, esdevé la forma de potencia en actu e pren acabament en la final occasio. ✱ 12. On, com assó sia, *Sènyer,* enaxí, doncs lesser de la possibilitat e de la impossibilitat es en la causa final segons que la forma ha possibilitat o impossibilitat en la actualitat o en la potencia; car per aquesta possibilitat o impossibilitat esdevé que totes les formes no poden pervenir[1] a la causa final, car si ho fayen, tota la riquea e tot lo tresor que hom ajusta e totes les coses que hom fa per la causa final, totes sacabaríen es cumpliríen, e assó es fals, *Sènyer;* car molts tresors son ajustats qui re no profiten a aquells quils ajusten e moltes coses fa hom qui no venen a aquella entencio per la qual hom les[2] fa.

13. *Misericordiós Senyor ple de pietat e de dousor!* Significat e demostrat es a la humana discrecio quel esser de potencia no es tan noble ni tan vertuós com es lesser de actualitat per so car lesser de actualitat es pus prop de la causa final que no es lesser de la potencia; car lesser potencial no pot pervenir a la causa final dementre que sia

1. A, esdevenir.—2. E,G, la.

en potencia, el esser actual encontinent que es en actu es conjunct e ajustat ab la causa final. ✠ 14. *Homil Senyor!* Enaxí com lesser de actualitat es pus noble esser quel esser de potencia per so car es pus prop a la causa final, enaxí lesser de possibilitat es pus noble esser e mellor e pus vertuós que no es lesser de impossibilitat; e assò esdevé, *Sènyer,* per so car lesser de possibilitat es pus prop de la causa final que no es lo esser de impossibilitat; car majorment e pus frequentment esdevé la causa final en acabament per possibilitat que no fa per impossibilitat, e car impossibilitat es pus acostada cosa a no esser que no es a esser e possibilitat es pus prop de esser que no es de no esser, per assò la causa final ha major participacio e major acostament ab les coses qui son possíbols que no ab les impossíbols. ✠ 15. *Amorós Senyor!* Jassía que nos digam que mellor cosa sia possibilitat que impossibilitat, emperò no denegam[1] que no valla molt més sens tota comparacio la impossibilitat qui es en vos que la possibilitat qui es en creatura: car molt mellor cosa es impossíbol cosa esser a vos fer peccat que no es a home possíbol cosa fer peccat; car la impossibilitat per la qual es a vos impossíbol fer peccat, aquella es, *Sènyer,* en vos acabada possibilitat dacabat poder, e la possibilitat qui es en home de fer peccat, aquella vé de defalliment de possibilitat e de defalliment dacabat poder.

16. *Oh vos, Sènyer Deus, qui salvats e guardats los vostres benvolents!* Entellectualment es certificat e demostrat e significat que esser ha concordansa e acostament ab acabament e no esser ab defalliment: car enaxí, *Sènyer,* com no esser vé de defalliment, axí esser vé dacabament. On, com assò sia enaxí, doncs esser e acabament an egual esguardament segons relacio de no esser e de falliment, e no esser e defalliment an egual esguardament segons relacio

1. E,G, negam.

de esser e dacabament. ✠ 17. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car manifestament sentim e entenem que en les creatures sensuals e en les creatures entellectuals ha esser defalliment potencialment e actualment en so que les creatures defallen de moltes coses e fallexen e erren en moltes coses. On, com assò sia enaxí, doncs demostrat es e significat es que esser de defalliment es en lesser de les creatures sensuals e entellectuals; car les sensuals an defalliment per corrupcio de materia en la qual se corromp la forma e en les entellectuals ha defalliment per innorancia e per privament de vertuts e de[1] possessio de vicis. ✠ 18. Com sia provat e demostrat e significat quen substancia sensual e entellectual ha defalliment e privacio dacabament, doncs significat e demostrat es, *Sènyer,* que alcuna substancia es en esser acabadament; car pus que defalliment es en esser, doncs significat e demostrat es que acabament sia en esser; car si acabament no era en esser, doncs sería significat e demostrat que defalliment e privacio aguessen major concordansa e major proprietat ab esser que ab no esser, e acabament agués major concordansa e major acostament ab privacio que ab esser; e assò es cosa falsa e cosa ímpossíbol que no esser sia dacabament e esser sia de defalliment.

19. *Benahuirat Senyor, del qual prenem gracia e benediccio!* Moltes vegades sesdevé que les coses possíbols son sobjectes a les coses impossíbols, e assò esdevé, *Sènyer,* per la disvariacio qui es enfre les coses qui son potencialment e les coses qui son actualment, e per assò la possibilitat es en la impossibilitat e la impossibilitat es en la possibilitat moltes vegades, axí com en Pere menjant al qual es possíbol menjar, la qual possibilitat es actualment; e si en Pere menuga massa e deguasta la vianda per sobre menjar, aquella possibilitat es subjecta a la impossibilitat

1. G, e per possessio de uicis.

qui es en potencia; car per sobre menjar esdevendrá an Pere impossíbol cosa menjar per so car no aurá que menuc per raó de la vianda que ha guastada[1] o será malaute per sobre menjar. ✠ 20. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs segons assò es significat e demostrat que les coses impossíbols esdevenen en esser per les coses possíbols. On, enaxí com per les coses qui son possíbols esdevenen en esser les coses impossíbols, enaxí per les coses impossíbols esdevenen en esser moltes vegades les coses possíbols, axí com an Pere malaute a qui es impossíbol cosa menjar com no ha que menuc o com la malautía li veda menjar, e per la impossibilitat ensanirá, e per la sanitat será li possíbol cosa menjar com aurá que menuc. ✠ 21. Vos, *Sènyer Deus,* sabets que a anima humana, so qui li es impossíbol cosa en un temps li es possíbol cosa en altre, e so qui li es impossíbol cosa en alcuna cosa, es a ella possíbol cosa altra cosa, axí com a la anima den Pere a qui es impossíbol cosa membrar e entendre e voler diverses coses ensemps en un temps, axí com coses qui no an natura ni proprietat les unes ab les altres; mas com membra e entén e vol coses acostades en natura e en proprietat, adoncs se seguex en alcunes que es possíbol cosa que ensemps les membre e les entena e les vulla, axí com les dues preposicions e la conclusio[2] don es compost argument,[3] les quals .ij. proposicions e conclusio pot hom remembrar e entendre e voler en un temps per so car son semblants ab la memoria et ab lenteniment e ab la volentat en generacio e en processio: car axí com lenteniment es engenrat per la memoria, enaxí la segona proposicio es engenrada de la primera, e enaxí com la volentat es ixent de la memoria e del enteniment, enaxí la conclusio es ixent de abdues les proposicions; e com la anima per sa vertut es remembrant e entenent e volent en un temps

1. E,G, gastada.—2. E, conclosio.—3. A, aurgument.

com atroba cosa a ella semblant en generacio e processio, per assò ha vertut de remembrar en un temps .iij. coses diverses.

22. *Liberal Senyor qui sots larc en donar totes benabuirances!* So per que es dit que en la vostra gloriosa substancia divina no cau potencia mas tot so qui es ella es actualment, es per so car la vostra substancia no es forma ni materia e per assò forma no está en ella actualment ni potencialment pus que vos no sots materia ni forma. On, com vos, *Sènyer,* no siats materia ni forma, per assò es dit que so qui es en vos possíbol e impossíbol es tot actualment e no es segons la possibilitat ni la impossibilitat qui es en les creatures en les quals possibilitat e impossibilitat está actualment e potencialment per raó del temps qui cau en elles. ☙ 23. *Piadós Senyor!* Gloria e laor sia a la vostra eternal actualitat: car la vostra actualitat, *Sènyer,* no es semblànt ab la actualitat qui es en les creatures, car nos altereja nis mou ni va a potencia axí com fa la actualitat de les creatures; car en un temps son les creatures en una actualitat e en altre en altra, e alcunes de les creatures en un temps son en potencia e en altre temps son en actu. Mas la vostra sancta actualitat no es enaxí, *Sènyer,* car perdurablement e eternal es sens nulla alteracio[1] e null mudament. ☙ 24. *Gloriós Senyor!* So qui es en vos possíbol o impossíbol, no es segons la possibilitat ni la impossibilitat qui es en les creatures; car la vostra possibilitat e la impossibilitat son una cosa tan solament, la qual es acabat poder. Mas la possibilitat e la impossibilitat qui es en les creatures, aquella no es la una cosa lautra, ans an defalliment e diversitat enfre abdues. On, com assò sia enaxí, doncs lo vostre sant poder nos muda de possibilitat a impossibilitat ne de impossibilitat a possibilitat, enans es eternalment una cosa sens més e sens menys.

1. A, car es perdurablement e eternal e sens nuyla alteracio e nuyl mudament.

Encara, *Sènyer,* es cosa manifesta que moltes coses son impossíbols a les creatures actualment e potencialment per so car la possibilitat no está en elles actualment ni potencialment, axí com a home volar e a bestia escriure, la qual possibilitat no es en esser actual ni en esser potencial.

25. *Oh vos, Sènyer Deus, qui a lo vostre servidor remembrats les vostres lausors e los vostres honraments!* Com a home, *Sènyer,* sia possíbol cosa potencialment e actualment parlar e dir que vos sots poderós de crear re de no re e de resuscitar los morts e de pendre carn de la Verge gloriosa, doncs segons la possibilitat que home ha en son parlar e en son pronunciar, es significat e demostrat que vos sots poderós de fer tot so qui es a home possíbol cosa de parlar ni de dir; car si no ho érets, sería significat que la possibilitat dome fos major que lo vostre poder; e assò es cosa impossíbol. ⁂ 26. Emperò, *Sènyer,* possíbol cosa es a home parlar e dir que vos sots peccador, mas per tot assò nos seguex que a vos sia possíbol cosa peccar;[1] car moltes coses pot parlar de vos home qui li son possíbols de parlar per son defalliment, les quals coses son a vos impossíbols de fer per raó del vostre acabament: car enaxí com es per rahó del vostre acabament a vos impossíbol cosa peccar,[2] enaxí es a home per raó de son defalliment possíbol cosa parlar e dir que vos sots peccador, la qual possibilitat sería a home impossibilitat si avía acabament en son parlar e en son pronunciar.[3] ⁂ 27. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com es impossíbol cosa que per fer peccat sia hom bo e per fer bé sia hom peccador, enaxí es possíbol cosa que per fer mal sia hom peccador e per fer bé sia hom en santedat. On, com assò sia enaxí, doncs la possibilitat que hom ha de dir mal de vos es a hom impossíbol cosa que sia bé,[4] e la possibilitat que

1. E, peccat.—2. E,G, peccat.—3. E, prononsiar,—4. E, que sia causa de be; G, que sia cosa de be.

hom ha a dir bé de vos es a hom impossíbol cosa qui li sia mal.[1]

28. *Rey dels reys e senyor dels senyors!* Vos sabets, *Sènyer,* que per defalliment e per acabament es possíbol cosa a les coses qui son potencialment que esdevenguen en actu; car si defalliment no era en les coses qui son potencialment, ja no vendríen ab peccat ni ab culpa en la actualitat adoncs com lo peccat esdevé de potencia en actu. E assò metex sesdevé dacabament; car si lo bé qui está potencialment no estava ab acabament, ja no puría esdevenir de potencia en actu; car lacabament es aquella cosa per que lo bé ha possibilitat de esdevenir de potencia en actu. ✠ 29. *Gloriós Deus!* Tot so qui es en vos possíbol es vostre acabament e tot so qui es vostre acabament es so qui es en vos possibilitat, la qual possibilitat es acabat poder. On, com hom contempla, *Sènyer,* en la vostra sancta encarnacio, adoncs deu hom remembrar lo vostre poder e lo vostre acabament; car per lo remembrament que hom ha del vostre poder e del vostre acabament, entèn hom que possíbol cosa fo a vos pendre carn per raó del vostre poder e per raó del vostre acabament qui son una cosa egual en vertut e en sanctetat. Mas si hom, *Sènyer,* remembrava que a vos fos possíbol cosa pendre carn e que aquella possibilitat no fos acabada en vertut ni en dretura, adoncs entendría hom que la vostra possibilitat es major que lo vostre acabament, e assò es cosa impossíbol que null home pusca en vos entendre nulla qualitat ni nulla vertut major que altra, car si ho eren, no sería la una lautra unida en esser divinal. ✠ 30. On, aquells, *Sènyer,* qui dupten que vos siats Deu e home ensems, sin volen esser certificats de so en que dupten, covénse que primerament enserquen si es a vos possíbol cosa que siats poderós de esser Deu e home ensems, e si

1. E, que sia causa de mal; G, que sia cosa de mal.

atroben que siats poderós de esser Deus e home ensemps, covénse que enserquen si aquell poder es en vos de part de acabament o de part de falliment,[1] e si atroben que sia de part acabament, es digna cosa que sien certificats que vos sots verament Deu e home, car tot acabament vos deu hom atribuir, e si atroben vertaderament quel ajustament de vostra deitat e de vostra humanitat venga de part de defalliment, adoncs es raó que neguen e descreen vostra humanitat, car null defalliment no deu esser atribuit ni donat ni conegut a la vostra gloriosa essencia divina.

¶ CAP. 228. *Com es tractat de necessaria en la potencia e en la actualitat e en la possibilitat e en la impossibilitat.*

OH *Deus Pare gloriós!* A vos sia donada gloria e laor: car lo vostre servidor, *Sènyer,* confiant en la vostra ajuda, sesforsa aitant com pot de encercar les coses quis fan per necessaria, lo qual encercament covè esser fet en dues maneres, la una sensual, la autra entellectual; car per so car necessaria se deveex en sensualitat e en entellectuitat, covè que hom encerch e tracte de necessaria sensualment e entellectualment, lo qual encercament covè esser fet sobre .iiij. coses, les quals son potencia, actualitat, possibilitat, impossibilitat. ✠ 2. Com les creatures, *Sènyer,* se deveesquen en dues parts, creatures sensuals e creatures entellectuals, per

1. A, de part acabament o de part defalliment.

assò sesdevé que necessitat es en esser sensualment e entellectualment per raó car les coses qui son sobjectes a necessitat son sensuals e entellectuals: car en la creatura sensual cové que en les coses a ella necessaries sia necessaria avent forma sensual e en la creatura entellectual cové que en les coses a ella necessaries prena necessaria forma entellectual. ✠ 3. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs cové que pus les unes creatures an necessaria sensual e les altres entellectual, que potencia e actualitat e possibilitat e impossibilitat se deveesquen sensualment e entellectualment. On, per assò se cové que les unes qualitats sintam sensualment e les altres entenam entellectualment en les .iiij. causes en les quals ensercam les coses qui son de necessaria potencials o actuals o possíbols o impossíbols.

4. *Ab Sènyer ver Deus, qui de la vostra amor avets enamorat lo meu cor!* Vos sabets, *Sènyer,* que al ferrer necessaria cosa li es que aja conexensa de la forma qui está potencialment en la materia del ferre e que aya possibilitat per la qual pusca adur en actu la forma qui es en potencia; car si lo ferrer no avía conexensa de la forma qui es en potencia e si no avía lo ferrer possibilitat com adugués la forma de potencia en actu, impossíbol cosa sería que fos art de ferrería. ✠ 5. *Honrat Senyor!* En les arts e en los officis, les unes coses hi son de necessaria e les altres no. Les coses que y son, *Sènyer,* de necessaria, son, segons que damunt avem dit, en so que deym que art no pot esser sens que la forma no sia primerament potencialment e que lo maestral naja conexensa e aparellament; les altres coses qui no son en les arts de necessitat, es com lo maestral no obra forsadament ni constreta sa obra, axí com al ferrer a qui es possíbol cosa que no obre de la art o li es possíbol cosa que fassa qual formas vulla, sia coutell o espaa. ✠ 6. *Homil Senyor!* De necessaria cosa es al ferrer qui fa coutells o espaes, que enans aja martells

e tenalles[1] e enclusa, quel coutell o lespaa que vol fer; e de necessaria cosa li es, *Sènyer,* que enans que fassa lo coutell o lespaa, que sapia la causa final per la qual fa al coltell forma de coutell e a lespaa forma despaa; car si assò no era enaxí, impossíbol cosa sería al ferrer que sabés ni pogués fer forma de coutell ni despaa. Mas, com ha la forma primerament en ymaginacio e com ha[2] aparellament del martell e de la enclusa e de les altres aynes e com sab la forma concordar ab la causa final, adoncs es cosa possíbol al maestral que ús de son offici.

7. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots tota la mia consolacio e tot lo meu bé!* Vos sabets que en la materia sensual elemental, necessaria cosa es que sia en ella forma potencialment e actualment;[3] car si forma no era en materia potencialment e actualment, impossíbol cosa sería que forma fos en materia elementada; car pus forma no y fos potencialment ni actual, la materia nos puría[4] alterar duna forma a altra ni no auría forma. ✠ 8. *Glorlós Sènyer!* En la materia les unes coses hi son de necessitat e les altres no. Les coses que y son de necessitat es generacio e corrupcio: car en altra manera impossíbol cosa sería que nulla forma fos engenrada ni corrumpuda; car pus la materia nos alterás, la forma nos alteraria, e pus forma nos alterás, tota forma sería durable. Lautra manera, *Sènyer,* qui no cau en materia de necessitat, es axí com la pessa del ferre a la qual no es cosa necessaria que ella metexa forme sens maestre forma de coutell o despaa, enans es cosa impossíbol que menys de maestre, la pessa del ferre pusca adur de potencia en actu forma de coutell ni despaa. ✠ 9. *Vertader Senyor!* En la materia les unes coses hi son de necessitat per una manera, les altres per altra: car la manera per les quals formes de vegetables son generants e corrompents,

1. E, tenayes.—2. A, e ab aparelament.—3. G, necessaria cosa li es que sia en ella forma potencialment e actual: A, necessaria cosa es que sia en la forma potencialment e actualment.—4. E, poyria.

no es segons la manera per la qual formes danimals e formes artificialment fetes son engenrades o corrumpudes; e assò metex es, *Sènyer*, de les formes que vos fets èsser de necessitat en materia miraculosament, axí com resuscitar los morts; car necessaria cosa es a la materia que reeba e observe[1] tota forma que vos vos vullats, jassía que no sia segons cors natural engenrada en la materia.

10, *Ah Senyor, al qual van les mies amors e los meus remembraments!* Vos sabets que en forma sensual cau potencia e actu e possibilitat e impossibilitat de necessaria, segons ques covė os desconvė a la qualitat ni al estament de la forma sensual: car de necessitat es, *Sènyer*, segons cors natural, que ans que forma sia actualment, sia estada[2] davant forma potencial per generacio e que li sia davant forma potencial per corrupció; car si aquesta possibilitat no fos, fora impossíbol que forma fos engenrada ni corrumpuda. ✠ 11. *Vertader Senyor!* Les formes per una manera venen en esser de necessitat per cors natural e per altra manera venen en esser per necessaria fora cors natural. La manera segons la qual venen segons cors natural, es axí com forma qui sia engenrada o corrumpuda per la natura de son sobject, so es la materia, la qual se mou a engenrar o corrompre forma danimal o de vegetable segons cors de natura. On, totes aquestes formes, *Sènyer*, covė que sien de necessitat pus que la materia sia endressada a elles a engenrar o a corrompre; car impossíbol cosa es que forma pusca contrastar per sí tan solament a son sobject aparellat dengenrar o de corrompre la forma. ✠ 12. Lautra manera per la qual, *Sènyer*, forma vé de necessitat en la materia fora cors natural, es per dues maneres: la primera es com per vostra obra miraculosament materia no pot contrastar a reebre o a corrompre la forma que vos vos vullats, axí com de re-

---

1. A, obseruu: E, obser.—2. A, que a forma que sia actualment estada; E, que ans [b]forma [a]que [c]sia actualment sia estada.

suscitar morts o de delir la forma actual de qual que cosa sia; la segona manera de necesitat la qual vé fora cors natural, es com a lo ferrer de necessitat es a ell la materia ubligada a reebre forma de coutell o despaa o de ques vulla, pus que sia feita artificialment; car impossíbol cosa es a la materia del ferre que pusca vedar al ferrer que no li pusca donar[1] qual formas vulla pus que naja aparellament.

13. *Oh vos, Senyor Deus, qui per remembransa malegrats e per amor me enamorats!* Vos sabets, *Sènyer,* que a la causa final, necessaria cosa li son potencia e actualitat e possibilitat e impossibilitat; car si aquestes .iiij. coses eren privades, ja la causa final sensual no auría possibilitat que fos en esser actualment ni potencialment; car pus son sobject no fos, impossíbol cosa sería que la causa final fos.[2] ✠ 14. *Gloriós Senyor!* Les unes coses son necessaries a la causa final e les altres no caen en ella de necessitat. On, les coses qui son necessaries a la causa final son, *Sènyer,* les .iij. causes don ella reeb acabament, les quals .iij. son lo faedor e la materia e la forma; car per aquestes .iij. es possíbol cosa a la causa final esser en esser e sens aquestes iij. impossíbol cosa sería que fos en esser, car no sería per qui fos ne no sería en que fos. ✠ 15. Les coses qui no caen, *Sènyer,* en la causa final de necessitat, son axí com tallar a coutell e arar a aradre; car jassía que coutell sia feit per tallar e aradre per arar, lo coutell com talla e laradre com ara no ho fan de necessitat, car si ho fayen, no cessaría lo coutell de tallar e laradre darar.[3] On, com assò no sia enaxí, doncs possíbol cosa es al coutell no tallar e al aradre no arar.

16. *Poderós Senyor sobre totes forces, forts sobre tots poders!* Vos sabets que en lo faedor entellectual, potencia e

---

1. E,G, que no li do qual formas uula.—2. E,G, que fos la causa final.—3. A, no cessaria lo coutel com tayla [de taylar] e laradre com ara darar.

actualitat* e possibilitat e impossibilitat en alcuna manera hi caen de necessaria e en altra manera no. On, en la manera on hi caen de necessitat, es axí com an Pere amant, de necessitat li fo que enans que amás fos lamor potencialment per tal que possíbol cosa fos a ell que la amor fos actualment; car impossíbol cosa fora, *Sènyer,* que la amor pogués esdevenir en actu si primerament no fos en potencia; lautra manera segons la qual no es potencia ni actu ni possibilitat ni impossibilitat causa de necessitat, es axí com an Pere amant a qui no es la amor que ha, de necessitat, car possíbol cosa li es no amar; car si de necessaria amava, auría privacio de franca volentat, e assò es cosa impossíbol, ✠ 17. De necessaria cosa es, *Sènyer,* que possíbol cosa sia amor a la anima qui remembra e entén e vol vertaderament alcuna cosa: car impossíbol cosa es privacio damor en anima qui sia vertaderament remembrant ni entenent ni volent alcuna cosa. On, com assò sia enaxí, doncs possíbol cosa es de necessaria a anima amar pus que vertaderament sia remembrant e entenent e volent. Mas com la anima no remembra ni entén ni vol vertaderament alcuna cosa, adoncs, *Sènyer,* la possibilitat que ha en amar no li es de necessitat; car possíbol cosa li es desamar o amar so que la memoria remembra e lenteniment entén e la volentat vol falsament e ab defalliment la cosa remembrada e entesa. ✠ 18. *Gloriós Senyor!* Impossibilitat alcunes vegades es de necessitat e alcunes no, en la memoria remembrant e en lenteniment entenent e en la volentat volent. Com[1] la impossibilitat es de necessitat, adoncs es com la anima remembrant e entenent e volent, ama: car impossíbol cosa es enanima privament damor pus que la anima remembre e entena e vulla alcuna cosa; lautra manera a la qual impossibilitat no es necesaria es, *Sènyer,* com la anima ama alcuna cosa, la qual amor no es de ne-

---

* Aquí vé el fol 159 qui falta en el m.s. A. Lo que seguex fins al n.° 11 del capítol 229 es trelladat del còd. E (Milan).—1. E, cor.

cessaria per so car es ab franca volentat, per la qual franca volentat es a la anima possíbol cosa desamar en .j. temps so que ama en altre temps.

19. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots tota nostra consolacio e tot lo nostre solás!* Vos sabets, *Sènyer,* que materia entellectual es devesida en .ij. parts: la una es materia elemental la qual es apellada ordinal materia per so car priva de forma; lautra es materia esperitual, axí com dàngel e danima racional. On, enaxí, *Sènyer,* com materia entellectual es devesida en .ij. parts, enaxí necessaria en una manera cau en la potencia e la actualitat e la possibilitat e la impossibilitat, e en altra no. ✠ 20. Com potencia e actualitat e possibilitat e impossibilitat caen, *Sènyer,* de necessitat en materia elemental entellectual, adoncs es de necessitat que la forma sensual sia privada de la materia; car impossíbol cosa es que pogués esser entellectual avent forma sensual; e com necessitat no cau en la potencia ni en la actualitat ni en la possibilitat ni en la impossibilitat en materia entellectual, adoncs es possíbol cosa a home que no sia remembrable ni entenent ni tractable de materia entellectual[1] si no tan solament de materia sensual. ✠ 21. *Gloriós Deus!* De la materia entellectual esperitual, en una manera cau en ella necessitat per la potencia e la actualitat e la possibilitat e la impossibilitat, e per altra no. Per la manera, *Sènyer,* on hi cau necessaria, es axí com en Sen Michel o en la anima dAdam a qui es necessaria cosa que la forma sia en la materia actualment, car impossíbol cosa es que i sia potencialment; e la manera on no cau necessitat en materia esperitual, es axí com a Sen Michel al qual no es necessitat que prena forma potencial o forma sensual.

22. *Eternal Senyor perdurable en tots temps!* Vos sabets, *Sènyer,* que com hom tracta de forma entellectual,

---

1. G, entellectual spiritual.

que en .ij. maneres ne covè hom tractar de necessitat. La una com hom tracta de forma qui està potencialment en son sobject, axí com forma de coutell en pessa de ferre; lautra com hom tracta de forma qui està actualment en son sobject, axí com la forma de Sen Michel qui no es la forma de Sen Gabriel. On, com assò sia enaxí, doncs segons aquesta diversitat es significat que necessitat en una manera cau en la forma per potencia e per actualitat e per possibilitat e per impossibilitat, e per altra no. ✠ 23. Com de necessitat covè esser la forma en potencia, es, *Sènyer*, per tal que pusca esser en actu per tal que la materia sia sentida e demostrada; car si assò no era de necesitat en esta manera, impossíbol cosa sería que fos nulla materia sentida; mas, com no es de necessitat que la forma estía en potencia, adoncs es per raó de la possibilitat que hom ha que no priu alcuna forma sensual de sa actualitat, la qual posseex en son sobject sensualment. ✠ 24. A la forma entellectual esperitual, *Sènyer*, necessaria cosa li es que tota ora sia en son sobject actualment per so car possíbol cosa li es esser en actu actualment per so car li es cosa impossíbol esser potencialment en son sobject; mas no es, *Sènyer*, cosa necessaria a la forma esperitual que sia sentida ni que sia en potencia, car si assò li era de necessitat, sería forma corporal corroptible, e assò es, *Sènyer*, cosa impossíbol.

25. *Singular Senyor, gloriós, poderós!* Com la causa final entellectualment se devesesca en les coses elementals entellectuals e en les coses esperituals, per assò, *Sènyer*, se desveex la causa final entellectual en .ij. maneres, so es a saber, elemental e esperitual. On, com assò sia enaxí, doncs en una manera es la causa final necessaria en la natura elemental e en altra no, e en una manera es la causa final de necessitat e en altra no, en la natura entellectual. ✠ 26. Com la causa final es de necessitat, *Sènyer*, en la elemental natura entellectualment, adoncs es, *Sènyer*, la forma

potencial necessaria a la materia per tal que pusca privar per corrompcio la forma actual sentida; car impossíbol cosa es que la forma actual fos corrompuda sens la possibilitat que la forma potencial ha de venir en actualitat. Mas, com la causa final no cau de necessitat en la natura elemental, adoncs es, *Sènyer*, la forma qui es privada en la potencia e en la actualitat, axí com lo cavall den Pere qui sa forma com es privada no está potencialment ni actualment en materia per so car es privada la causa final al retornament del cavall qui no ha occasio final per la qual retorn aquell cavall metex en esser. ✠ 27. Com la causa final es, *Sènyer*, entellectualment en la natura esperitual de necessitat, adoncs es, *Sènyer*, axí com forma entellectual qui de necessitat es actualment en materia actual per tal que la forma e la materia sien .j. àngel o una anima racional no priva[1] de esser substancial per tal que sien durablement conexedors de la vostra perdurable bonea; car la final raó, *Sènyer*, per que materia angelical no priva de forma, es per esser continuament coneguda la vostra gran bonea per los angels, la qual bonea es possíbol cosa a esser coneguda perdurablement pus que la materia no priu sa forma; car impossíbol cosa sería, *Sènyer*, que perdurablement àngel pogués vos conéxer pus fos sa forma corrompable. Item, *Sènyer*, la manera segons la qual necessitat no cau en la causa final, es axí com a la anima den Pere no es cosa necessaria peccat, car la anima den Pere no es creada per fer peccat. On, com fa peccat nol fa de necessitat, mas de franca volentat; car si de necessitat peccava impossíbol cosa li sería franca volentat, e pus franc voler li fos impossíbol, no auría possibilitat de gasanyar mèrit per lo qual fos digne de gloria o de pena.

28. *Ah Senyor del qual reeben gracia e benediccio totes creatures!* Enaxí, *Sènyer*, com es possíbol cosa a la materia

1. no privada (?). M, *qui non privantur esse substantiali.*

elemental que nos corrompa en sí metexa ni delesca ni priu de esser, jassía assò que en ella se corrompa la forma sensual, enaxí, *Sènyer*, es possíbol cosa que anima dome sia alterable en son remembrar e en son enteniment e en son voler sens corrompiment e destruiment de la essencia substancial la qual no priva de esser substancial, jassía assò que en .j. temps aja .j. remembrament e .j. enteniment e una volentat, e enaltre temps naja altre. ✠ 29. Enaxí, *Sènyer*, com los .iiij. elements de necessitat an possibilitat a compondre una figura individua, enaxí es cosa de necessitat que la anima sia una substancia entellectual avent .iij. figures diverses entellectuals, les quals son memoria e enteniment e volentat; car impossíbol cosa es, *Sènyer*, que anima racional pogués esser substancial sens estes .iij. figures diverses: car enaxí com es cosa de necessitat longuea e amplea e pregonea en substancia corporal, enaxí es cosa de necessitat en anima racional memoria e enteniment e volentat. ✠ 30. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car la differencia qui es necessaria cosa a esser enfre la substancia elemental e la esperitual, es, *Sènyer*, per raó de la forma qui diversament está en cada [1] substancia creada segons la natura e la proprietat qui es enfre la materia e sa forma; car la alteracio que fa de forma sensual se fa dintre la materia, mas la alteracio que fa la forma entellectual nos fa dintre la materia, mas de fora, axí com la anima qui altereja la forma de son remembrar e de son entendre e de son voler sens corrompiment de la substancia la qual es creada e feyta a semblansa de son Senyor Deus.

1. G, cascuna.

¶ CAP. 229. *Com es tractat de privacio en la potencia e en la actualitat e en la possibilitat e en la impossibilitat.*

DEUS *alt, eccellent, noble sobre totes nobleses, honrat sobre tots honramens!* Vos sabets, *Sènyer,* que privacio se deveex en .ij. parts, so es a saber, privacio general e privacio special. On privacio en general no es re; car nulla cosa accidental ni substancial no pot caer en ella ni pot esser per ella, e assò es, *Sènyer,* per so car nulla cosa no li es sobjecta ni ella no es a nulla cosa sobject; la privacio especial es .j. dels .iij. comensamens sens lo qual comensament materia no poría engenrar forma ni corrompre. ⁂ 2. On, com assò sia enaxí, doncs nos, *Sènyer,* entenem parlar de privacio, la qual privacio pot esser sensualment o entellectualment en les creatures per so car son les unes sensuals e les altres entellectuals, la qual privacio, *Sènyer,* priva en les creatures en .iiij. maneres, potencialment actualment possibolment e impossibolment. ⁂ 3. Com privacio, *Sènyer,* sia cogitada e ymagenada generalment e especialment, per assò, *Sènyer,* cové que nos enserquem privacio en .ij. maneres, la una manera cové esser ensercament general, lautra ensercament especial, los quals .ij. ensercamens covenen esser feyts en les .iiij. causes ab .iiij. coses, so es a saber, ab potencia e ab actualitat e ab possibilitat e ab impossibilitat.

4. *Gloriós Senyor per lo qual son totes glories!* En lo maestral sensual cau privacio per .iiij. maneres, so es, per la potencia e per la actualitat e per la possibilitat e per la

impossibilitat: car en lo fuster priva la potencialitat la art que sab de la qual obra actualment; e en lo fuster boter qui innora la art de fer nau, priva la art de fer nau actualment; e com la privacio, *Sènyer,* es en la possibilitat, adoncs es aprés la mort del fuster al qual es impossíbol cosa que li sia possíbol cosa obrar de art de fustería; e com la privacio es en la impossibilitat, adoncs es per raó de la possibilitat qui no es privada, axí com en lo fuster on priva impossibilitat dobrar dementre que li es possíbol cosa obrar. ✠ 5. En la materia sensual cau, *Sènyer,* privacio en .iiij. maneres, so es a saber, potencialment e actualment e segons possibilitat e segons impossibilitat. Com cau privacio en materia segons la potencia, adoncs es la materia actualment, axí com la materia del fuster qui es en esser de carn de os de sanc dementre quel fuster es en esser; com la privacio es actualment en la materia, es adoncs la materia privada de la potencia en que era abans que fos en actu, axí com la materia de la post en la qual obra lo fuster la qual materia priva de esser potencialmcnt per so car posseex esser actual; de la privacio qui es en la possibilitat, es adoncs com es cosa possíbol a la materia qui es pa que sia materia de sanc e a la materia de sanc qne sia materia de carn e a la materia de carn que sia materia dos e la materia dos que sia materia de pols e de terra; de la privacio qui es en la impossibilitat es axí com leugería qui es impossíbol cosa que sia en plom potencialment ni actualment, e ales a home. On, en aquesta privació aytal, *Sènyer,* null temps no cau accident e es entesa en generalitat. ✠ 6. En la forma sentida, *Sènyer,* cau privacio en .iiij. maneres, so es a saber, potencialment e actualment e en la possibilitat e en la impossibilitat. Com priva segons la potencia, adoncs es axí com la forma de pa qui saltereja en forma de carn; on, com ha presa forma de carn, adoncs priva de forma potencial en pendre carn pus que la forma de carn es actualment; e com priva en la actualitat, adoncs

es axí com la forma de pa qui ses alterat en carn, la qual priva de forma de pa actualment: com la privacio es, *Sènyer*, possíbol cosa a la forma, adoncs es axí com a forma dome a la qual es possíbol cosa privacio per corropcio e per departiment de cors e danima; e com la forma es impossíbol a esser privada, adoncs es axí com ajustament de cors e danima a[1] lo qual ajustament es impossíbol cosa privacio de esser humanal dementre que la forma dome sia actualment.

7. *Pacient Senyor ple de misericordia e de mercè!* Vos sabets, *Sènyer*, que en la causa final cau privacio en .iiij. maneres, potencialment actualment possibolment impossibolment. Com cau, *Sènyer*, potencialment e actualment, es enaxí com del cors del home, qui es feyt per esser sotsmès a la anima e posseyt per ella. On, en la sirvitut en la qual es lo cors, es privada la actualitat en so que possíbol cosa es potencialment que la anima del home sia serva e sotsmesa al cors, e es privada la potencia en la actualitat en so que la cosa qui era potencialment com la anima era serva del cors, es actualment com lo cors en serv[2] de la anima. On, com assò sia enaxí e lo cors sia creat per esser sotsmès a la anima, doncs com la anima es sotsmesa al cors, priva la causa final dactualitat, e priva de potencia com lo cors es sotsmès a la anima per lesser de la potencia. Item, *Sènyer*, com priva la causa final per possibilitat e impossibilitat, adoncs es enaxí com possíbol cosa es que la anima sia ajustada al cors per esser son compliment. On, com aquesta possibilitat es en esser, priva en esser possibilitat que lo cors sia compliment de la anima, e com priva la impossibilitat, adoncs es privada en la possibilitat qui es en esser, e aquesta privacio de impossibilitat es general per so car la impossibilitat actual no es potencialment possibilitat. ✠ 8. *Gloriós Deus!* Per calt e per fret e

1. E, falta la *a;* M, *sicut conjunctio corporis et animæ cui est impossibile.*—2. E, ser: G. serf.

per umit e per sec e axí per altres contrarietats inseparables, priva la causa final en general, car en so que la causa final per la qual es laer calt, es lo foc, e la causa final per la qual es la terra freda, es laygua, per assò en general priva que lo foc sia calt per laer e laygua que sia freda per la terra; car impossíbol cosa es, *Sènyer,* que actualment ni potencialment sia cosa possíbol al aer com sia occasio final al foc de sa calor, ni a la terra com sia occasio final a laygua de sa fredor. On, aquesta privacio aytal, *Sènyer,* no es res ni no es accident negú qui caja en ella ni venga per ella, e assò es per so car no es alteracio feyta ni moviment per esta manera de potencia a actualitat ni dactualitat a potencia. ✠ 9. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car pus que avem tractat sensualment de la privaeio sensual en les .iiij. causes, per potencia e per actualitat e per possibilitat e per impossibilitat, covinent cosa es, *Sènyer,* que entellectualment tractem de la privacio entellectual qui cau en les coses entellectuals en les .iiij. causes, per potencia e per actualitat e per possibilitat e per impossibilitat.

10. *Acabat Senyor sobre tots acabamens, honrat sobre tots honramens!* Com en lo faedor e la cosa feyta caja, *Sènyer,* privacio en .ij. maneres, la una accidental lautra no accidental, per assò cové que en .ij. maneres enserquem e tractem de privacio en los faedors entellectuals, so es a saber, per privacio accidental e no accidental, e aquest tractament cové esser feyt per tal que puscam venir a conexensa com en vostra gloriosa essencia divina no cau nulla privacio accidentalment. ✠ 11. *Gloriós Deus!* Entellectualment entenem que en la vostra gloriosa substancia priva materia e forma, lo qual entenimient * e conexensa nos es significada e demostrada per la vostra infinitat e per la vostra eternitat e per lo vostre acabament; car impossíbol cosa es, *Sènyer,* que nulla substancia qui sia avent materia e for-

* Aquí reprén el trellat del m.s. A en el fol 160.

ma pusca esser infinida ni eternal ni acabada dacabament divinal. On, com assò sia enaxí que en vostra subtancia sia privada materia e forma, doncs aquesta privacio no es a vostra substancia cosa accidental, car si ho era, temps sería estat que la vostra substancia fora avent forma e materia, e si ho fos fora fenida e termenada. On, com assò sia impossíbol, doncs la privacio segons la qual priva en vos forma e materia no es res en vos, ni son contrari de esta privacio, so es privacio accidental, en vos null[1] temps re no fo. ✠ 12. Com sia, *Sènyer*, cosa actualment e no potencialment que en vostra substancia es simplicitat de natura divina en la qual es impossíbol cosa composicio e accident en ella esser e es possíbol cosa actualment esser en ella la simplicitat esser eternalment e infinidament e acabadament, per assò, *Sènyer*, es significat e demostrat que so qui no es en vostra substancia, que no es privat de la manera que null temps hi fos, enans es privat en ella en manera que null temps no i fo ne y es ne y será. On, com assò, *Sènyer*, sia enaxí e car jo mesquí no puc per altra manera parlar mills a demostrar veritat, per assò jassía que la verba no do tan acabat significat com lenteniment ho entén, per assò, *Sènyer*, deuen esser mes paraules pus saviament enteses que oydes, e assò, *Sènyer*, per so car loyment ou follament e lo pronunciament parla follament, mas lenteniment aperceb e entén saviament.

13. *Oh, Sènyer Deus qui fos e sots e serets sens nulla alteracio e sens null mudament!* Vos sabets, *Sènyer*, que en la vostra substancia priva defalliment per so car noy es actualment ni potencialment; car tant es possíbol cosa actualment lo gran acabament qui es en vostra substancia, que impossíbol cosa es que actualitat ni potencia ni possibilitat ni impossibilitat pusquen esser occasio com en la vostra substancia aja nulla privacio dacabament ney pusca esser

1. A, nuyls.

null defalliment. ✠ 14. Con lo vostre servidor, *Sènyer,* pronuncía e diu que en la vostra substancia priva defalliment e potencia e materia[1] e forma, adoncs priva en sa pronunciacio sensual acabament e priva en la entencio entellectual e en lenteniment defalliment; car com hom diu que en vos ha nulla privacio, significa la paraula defalliment. On, com assò sia enaxí, doncs mills es dit com hom diu que en vos no ha null defalliment, que com hom diu en vos priva defalliment. Mas, car nos parlam de privacio, avem axí a parlar e parlam segurament per so car lenteniment entén esser una cosa metexa com es dit en vos no esser defalliment e en vos privar defalliment. ✠ 15. Per so, *Sènyer,* com en la materia elementada cau forma potencialment e actualment per raó de la generacio e de la corrupcio de la forma qui es en la materia, per assò es dit saviament com hom diu e parla que en la materia elemental priva acabament. Mas, per so, *Sènyer,* com en la vostra natura divina no cau null defalliment actualment ni potencialment ni priva della null acabament, per assò es dit follament com hom diu que en vos priva defalliment e es mills dit com hom diu que en vos no ha null defalliment.

16. *Oh vos, Senyor, qui sots plaer de tots mos plaers e consolacio de totes mes amors!* En faedor entellectual creat priven diversament potencia e actualitat e possibilitat e impossibilitat. Com cau, *Sènyer,* en ell privacio potencialment e actualment, es axí com del home qui es gramatge[2] e lógic qui entellectualment e no sensualment tracta de les arts que sab remembrant e entenent e volent. Com tracta, *Sènyer,* de gramàtica remembrant e entenent e volent, adoncs priva de son remembrament e de son enteniment e de sa volentat la actualitat de la art de logica, la qual art está en son remembrament e enteniment e voler potencialment, e com la anima tracta de la art de logica

1. A, manera.—2. G, gramatic.

actualment, adoncs priva la art de logica de potencia en lo remembrament e enteniment e voler; e com es possíbol cosa que privacio caja en lògic[1] o gramatge, adoncs es axí com an Pere gramatge o lògic al qual es cosa possíbol innorar la art per oblidament, e com es la privacio an Pere gramatge cosa impossíbol, adoncs es per so impossíbol com es la art actualment, car impossíbol cosa es, *Sènyer,* quen Pere no sia gramatge dementre que es gramatge. ✠ 17. *Gloriós Deus!* En la materia entellectual cau privacio potencialment e actualment e possibolment e impossibolment. Com hi cau, *Sènyer,* potencialment e actualment, adoncs es axí com a la materia entellectual la qual es sobjecta al remembrament el enteniment e la volentat que en Pere gramatge ha en la art de gramatica; car com la materia es sobject actualment a la art de la gramatica, adoncs priva en la materia remembrament e enteniment e voler de la art de la logica a la qual es la materia sobjecta potencialment, e priva la potencia de la art de gramatica adoncs com la art es actualment; e com la privacio es possibolment, adoncs es com a la materia entellectual es possíbol cosa oblidar e innorar e desamar la art de gramatica; e com la privacio es cosa impossíbol, adoncs es axí com a la materia entellectual a la qual es cosa impossíbol aver privacio de remembrament e enteniment e voler potencialment o actualment. ✠ 18. *Vertuós Senyor!* Entellectualment entenem que en la forma entellectual cau privacio, so es a saber, que ella priva per .iiij. maneres, so es, per potencia e per actualitat e per possibilitat e per impossibilitat. Com priva, *Sènyer,* per potencia, adoncs es axí com del home gramatge on priva la forma potencial la qual era en ell com no era gramatge; e com priva la actual forma, adoncs es com es gramatge e no lògic la qual forma de logica priva en ell actualment; e com la privacio es possibolment,

1. G, en lo logic.

adoncs es axí com al gramatge al qual es possíbol cosa oblidar la forma de la art de gramatica; e com es la privacio cosa impossíbol, adoncs es axí com a forma entellectual privar[1] de materia entellectual la qual materia entellectual no poría esser en esser senes forma axí com la forma no poría esser senes la materia.

19. *Honrat Senyor ple de mercè!* Vos sabets que la causa final entellectual creada cau per .iiij. maneres en privacio, les quals .iiij. maneres son potencia actualitat possibilitat impossibilitat. Com cau, *Sènyer,* la privacio potencialment, adoncs es axí com veritat en art de logica, car la causa final per la qual es logica atrobada es per atrobar veritat: on, com per art logical es atrobada veritat, adoncs es privat so qui dabans era potencialment en veritat e no era atrobada per art logical; e com cau la privacio actualment, adoncs es la causa final privada actualment, axí com veritat innorada per art logical opinant hom per art logical esser ver so qui es fals e esser fals so qui es ver; com la possibilitat es privada, es axí com an Pere qui innora veritat la qual encerca argumentantment, al qual es cosa possíbol que sia privada del! aquella innorancia en la qual es; e com la causa final es cosa impossíbol que sia privada, adoncs es axí com al faedor creat e a la forma e a la materia a qui es cosa impossíbol que ajen acabament sens la causa final. ✠ 20. *Graciós Senyor!* En la causa final les unes coses hi priven per acabament e les altres per defalliment, e assò esdevé, *Sènyer,* per so car acabament es pus prop a actualitat que no es defalliment per so car defalliment es pus prop de potencia que no es actualitat. On, per assò, *Sènyer,* com major acostament ha enfre acabament e actualitat que no ha enfre defalliment e actualitat e car major acostament ha enfre defalliment e potencia que no ha enfre acabament e potencia, per assò les coses

---

1. E,G, priua.

qui fan privar la causa final dacabament son e venen de defalliment e les coses qui fan privar la causa final de defalliment son dacabament. ☙ 21. Car com veritat es, *Sènyer,* actualment en lo remembrament e lenteniment e la volentat del home, adoncs acabament priva daquell remembrament e enteniment e voler, defalliment, lo qual defalliment está potencialment en lo remembrament el enteniment e voler; e com falsetat está, *Sènyer,* actualment en lo remembrament e enteniment e voler del home, adoncs defalliment priva veritat de lo remembrament e enteniment e voler, la qual veritat está per acabada potencia en lo remembrament e enteniment e voler.

22. *Misericordiós Senyor sobre totes misericordies, abundós de pietat e de perdons!* Qui es, *Sènyer,* amador de veritat, si la vol atrobar cové que aja conexensa en qual manera esdevenen en privacio potencia e actualitat e possibilitat e impossibilitat, e cové que aja fe e creensa en les coses qui son possíbols en les coses contraries e diverses; car si hom no encercava veritat per possibilitat, privada sería en la memoria e en lenteniment e en la volentat la via e la carrera e la manera per la cual es atrobada veritat. ☙ 23. Car si hom, *Sènyer,* vol esser encercador si vos sots avent esser o no, si hom priva de son remembrament e de son enteniment e de son voler possibilitat la qual home ha com creu que vos sots en esser, ja, *Sènyer,* sens creure e sens afermar aquesta possibilitat lo remembrament nil enteniment ni la volentat no porán encercar si vos sots en esser o no, car impossíbol cosa es a la anima viva que encerc nulla cosa descreent e negant possibilitat en so que encerca. ☙ 24. Com hom, *Sènyer,* priva possibilitat de son remembrament e de son enteniment e de son voler affermant impossibilitat, la actualitat e la potencia e la impossibilitat menysconex e innora; car enaxí com los homens son encercadors en les coses sensuals ab vista corporal, enaxí lenteniment encerca ab creure e ab affermar possibilitat; car enaxí com per

privacio de vista sensual hom es innorant color, enaxí per privacio de fe en les coses possíbols es lenteniment innorable de saviea e de veritat.

25. *Oh Senyor al qual van e venen los meus pensaments e los meus remembraments!* Com hom innora possibilitat, adoncs esdevé la innorancia per raó de la privacio que la sua anima ha de remembrar e dentendre en les coses qui son potencialment o actualment o impossibolment, e per assò com estes coses son privades de la ymaginativa, es privada la anima de certificacio e de conexensa la qual certificacio e conexensa es atrobada com hom ha esguardament a les coses possíbols per potencia e per actualitat e per impossibilitat. ✠ 26. Los infeels, *Sènyer,* los quals descreen en vostra gloriosa trinitat, aquells no volen aclinar lo remembrament ni lenteniment ni la volentat de lur anima a possibilitat, enans afermen la impossibilitat, e per so car priven possibilitat de lur anima e afermen la impossibilitat, per assò no poden venir a conexensa de la vostra sancta trinitat la qual conexeríen si lur remembrament e enteniment e voler aclinaven a afermar possibilitat, car afermant possibilitat encercaríen si es possíbol cosa que vostra substancia divina sia en trinitat de persones o no e encercant aquesta possibilitat atrobaríen la conexensa qui privaría dells la affirmacio de impossibilitat. ✠ 27. Enaxí, *Sènyer,* com es cosa impossíbol que sens moviment se pusca mudar cors de un loc en altre, enaxí es cosa impossíbol que aquells qui afermen esser cosa impossíbol que vos ajats presa carn, pusquen entendre la vostra encarnacio; mas si ells afermaven la possibilitat, adoncs puríen encercar si es veritat o no que vos siats encarnat ni ajustat ab natura humana. On, com assò sia enaxí, doncs lo mellor endressament que hom pot donar als homens qui innoren veritat, es, *Sènyer,* que hom fassa afermar a ells possibilitat per tal que ab possiblitat sien encercadors e atrobadors de veritat.

28, *Gloriós Senyor Deus!* A vos sia donada e coneguda tota gloria e tota vertut: car com vos, *Sènyer*, erets en esser tan solament e nulla creatura ni nulla cosa no avía esser sino vos tan solament, adoncs eren totes coses privades de esser, la qual privacio sentén en general. On, com acabament, *Sènyer*, sia en vos actualment, per assò, *Sènyer*, per raó del vostre acabament volguès crear creatures e donàs lus[1] esser e com agren reebut esser caec accidentalment per raó de lur defalliment privacio en elles, la qual privacio es especial. ✠ 29. On, enaxí, *Sènyer*, com lo vostre acabament e la vostra excellent bonea fo e es occasio a les creatures reebre esser per creacio, enaxí lo defalliment de les creatures lo qual an per sí metexes les tornaría a no esser e les privaría de lur esser: car axí com vos per vostre acabament les avets aduites de no esser en esser e les sostenits en esser, enaxí elles per lur defalliment esdevenen[2] de esser en no esser. ✠ 30. On, beneit siats vos, *Senyor Deus:* car enaxí com generacio ni corrupcio no es en substancia que enans es en materia, enaxí en home qui sia actualment en estament de gracia no es en ell corrupcio de peccat actualment mas potencialment, la qual corrupcio estant en home potencialment, es per culpa esdevenguda en esser potencial e per lesser potencial esdevè peccat actualment per culpa actual.

Acabat es, *Sènyer*, LARBRE DE ESSER E DE NECESSITAT E DE PRIVACIO a gloria e a laor de vos qui sosts nostre *Senyor Deus!*

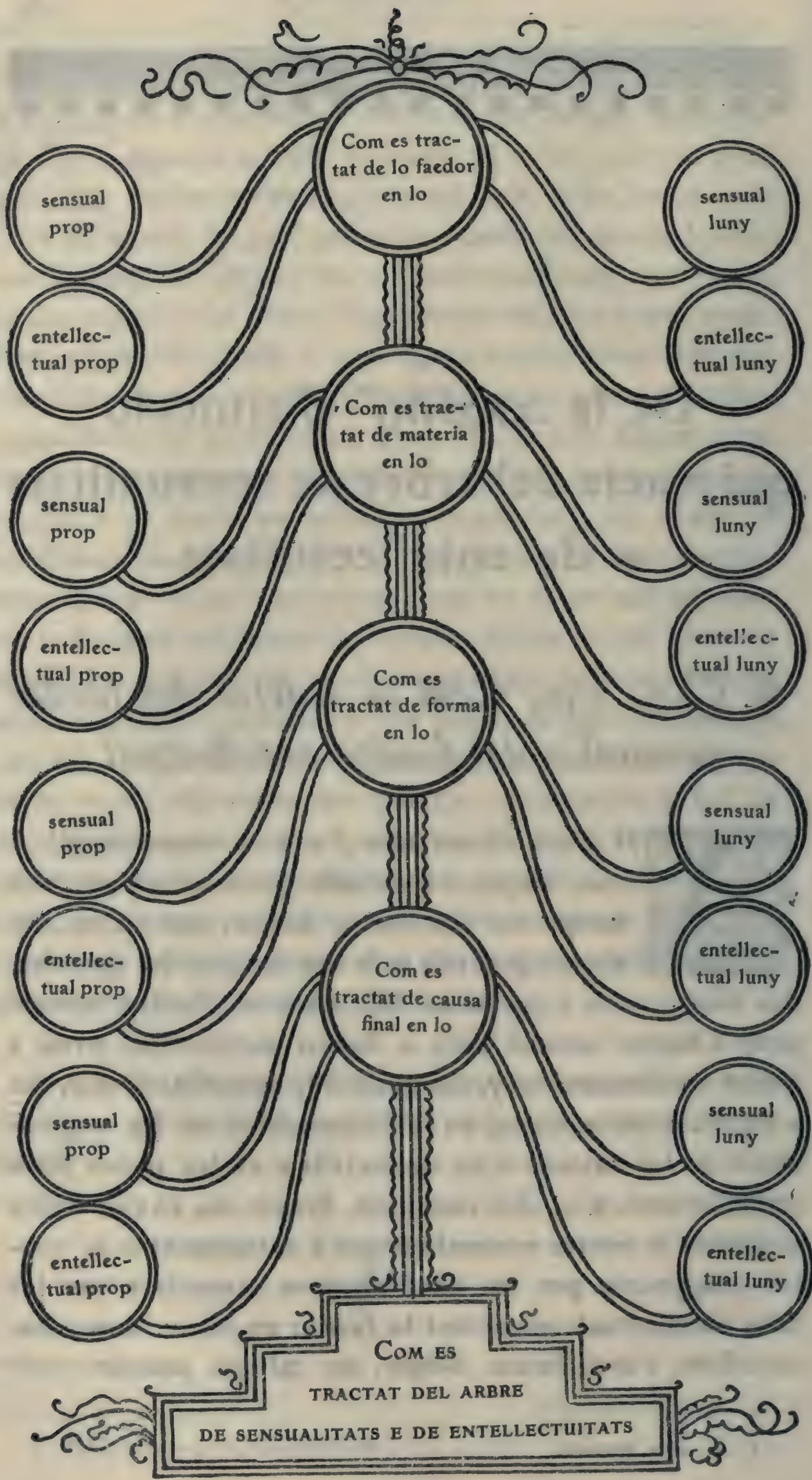
1. E,G, lur.—2. A, esdeuenrien.

De la .xxxiiij.ª[1] distinccio qui tracta del arbre de sensualitats e de entellectuitats.

¶ Cap. 230. *Com es tractat del faedor sensual e del faedor entellectual.*

AH *Deus eternal sens fi e sens comensament!* A vos, *Sènyer,* sia donada gloria e laor per tots temps: car vos sabets, *Sènyer,* que de les .iiij. causes generals es la una faedor, del qual faedor cové tractar e parlar en .iiij. maneres, faedor sensual prop e faedor sensual luny e faedor entellectual prop e faedor entellectual luny, les quals .iiij maneres, *Sènyer,* fan a encercar en .v. coses, en lo firmament e en los vegetables e en los animals e en los metalls e en les obres fetes artificialment. ✠ 2. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs menarem lo nostre remembrament e enteniment e la nostra ymaginacio per les dues maneres sensuals e per les dues entellectuals encercant lo faedor en les .v. coses damundites, e assò farem, *Sènyer,* per tal que puscam venir

1. A, .xxx. quarta.

Com es trac-
tat de lo faedor
en lo
sensual prop
entellec-
tual prop
sensual luny
entellec-
tual luny
Com es trac-
tat de materia
en lo
sensual prop
entellec-
tual prop
sensual luny
entellec-
tual luny
Com es
tractat de forma
en lo
sensual prop
entellec-
tual prop
sensual luny
entellec-
tual luny
Com es
tractat de causa
final en lo
sensual prop
entellec-
tual prop
sensual luny
entellec-
tual luny
Com es
tractat del arbre
de sensualitats e de entellectuitats

a certa conexensa del faedor sensualment sentit e del faedor entellectualment entés. ✠ 3. On, per so, *Sènyer*, com lo faedor sensualment sentit no es de tan noble natura com lo faedor entellectualment entés e car per la nostra frevoltat e mesquinea lo faedor sensual sia a nosaltres pus leugera cosa a sentir e a conèxer que no es lo faedor entellectual a esser per nos conegut e entés, per assò, *Sènyer*, se cové que primerament parlem del faedor sensual que del entellectual; car lo faedor sensual es lo pus jusà escaló per lo qual lo nostre enteniment cové pujar a entendre lo faedor entellectual.

4. *Oh vos, Sényer Deus, qui sots tots mos plaers e totes mes amors!* Lo firmament, *Sènyer*, en quant lo veem movable, veem que lo sol dona lugor e calor e veem que per les proprietats dels signes e de les planetes se regen los vegetables e los animals e los metalls. On, per assò, *Sènyer*, per esta manera sentim lo firmament faedor prop, e com sentim, *Sènyer*, lo firmament faedor sensual luny, adoncs es axí com lo sol qui per absencia de la sua lugor son de nits[1] los nostres ulls en tenebres sensualment, les quals tenebres son, *Sènyer*, fetes per lo moviment del firmament qui fa esser en absencia la resplandor del sol a nostra vista corporal. ✠ 5. Lo faedor entellectual prop es, *Sènyer*, la natura e les proprietats que vos avets donades als . xij. signes e a les .vij. planetes, per la qual natura e proprietats se componen es engenren es corrompen los corses elementats, per la qual natura e proprietat es atrobada la art de astronomía[2] en la qual se confíen los homens qui son estelabres[3] innorables lo faedor entellectual luny, lo qual faedor entellectual luny sots vos qui avets creat e fet lo firmament e sa natura e ses proprietats e tot so qui es en ell ni per ell ni dell; lo qual firmament e signes e planetes tenits e sostenits e forsats e constrenyets

1. E,G, de nit.—2. G, astrolomia.—3. M, *astrologi*.

e observats enaxí com es vostre grat e vostre plaer. ❦ 6. Com sensualment sintam, *Sènyer,* lo moviment del sol e de les esteles e sintam la calor e la resplandor del sol, per assò es dit lo firmament per esta manera sensual prop, e puxes com sensualment sentim tenebres e entenem les tenebres esser per la absencia del sol, per assò es dit lo firmament per esta manera sensual luny, car comunament es sentit per los senys sensuals e entellectuals; e com es dit, *Sènyer,* que la natura de lo firmament e los corses celestials es entellectual prop, es ho per so car la natura de los corses celestials no la sentim en ells mas que la y entenem, mas es ver que la sentim en los corses elementats; e la raó, *Sènyer,* per que apellam vos entellectual luny, es per so car vos entenem primer de tots faedors. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs lo nostre enteniment comensa a pujar del faedor sensual prop al faedor sensual luny, e del faedor sensual luny puja al faedor entellectual prop, e del faedor entellectual prop puja al faedor entellectual luny.

7. *Ab Senyor perdurable en tots temps!* Lo faedor prop en los vegetables es, *Sènyer,* la flor e la espiga qui fan fruit e gra; e lo faedor sensual luny es, *Sènyer,* la rayl dels arbres e la sement que hom ha messa dejús la terra, la qual rail o la qual sement fa a nostres ulls sentir les branques e les flors e les espigues sobre la terra. ❦ 8. Lo faedor entellectual prop, *Sènyer,* es natura qui fa engenrar los vegetables e fa a les rayls dels arbres metre branques e fulles e flors e fruits, e fa a les sements sots la terra metre rayls e puxes fales esser en creximent e fales esser generants branques e espigues e fulles e grans e fa esdevenir les figures de potencia en actu e per generacio e per corrupcio les fa esdevenir de actu en potencia; e lo faedor entellectual luny es, *Sènyer,* la vostra gloriosa essencia qui avets creada natura en manera e en disposicio com sia generant e corrompent los vegetables per cors natural se-

gons orde de natura. ❧ 9. So per que es dit, *Sènyer,* que la flor o la espiga es faedor prop, es per so car veyblement[1] los sentim ab vista corporal; e so per que les rayls e les sements qui son sots la terra son dites faedor sensual luny, es per so car son absents a nostres senys sensuals dementre que son amagades sots la terra; e so per que es dita, *Sènyer,* natura entellectual prop, es per so car la entenem en los vegetables qui per ella son generants o corrompents; e so per que es dit, *Sènyer,* que vos sots faedor entellectual luny, es per so car nous sentim mas queus entenem sobre natura e ans que natura e part natura e faedor de natura.

10. *Oh vos, Senyor Deus, qui sots simple natura sens nulla composicio!* En los animals e per ells, *Sènyer,* es entès faedor en .iiij. maneres, les quals son faedor sensual prop e faedor sensual luny e faedor entellectual prop e faedor entellectual luny. Lo faedor sensual prop es, *Sènyer,* lo mascle e la femella qui engenren sensualment fill o filla; lo faedor sensual luny es com la cosa engenrada no es nada, axí com infant en ventre de sa mare o poll en closca dou. ❧ 11. Lo faedor entellectual prop es natura, la qual natura es deveyda en dues parts, natura corporal e natura esperitual: la corporal es, *Sènyer,* natura qui engenra e corromp forma corporal, la natura esperitual es danima racional qui fa esser lo cors del animal movable e usable dels .v. senys corporals, e natura dàngel qui fa a home fer bé, e natura diabolical qui fa a home fer mal; lo faedor entellectual luny es, *Sènyer,* la vostra gloriosa essencia qui fa dels animals tot so qui pertany a la vostra gran dretura e a la vostra gran misericordia e al vostre honrat acabament e a la vostra gran saviea. ❧ 12. So per que es dit, *Sènyer,* que lo mascle e la femella son faedor sensual prop, es per so car sensualment veu hom lo infantó qui es nat

1. E,G, vesyblement.

de la femella engenrat en ella per mascle; e so per que linfantó no nat ol pullicó [1] en la closca son dits faedor sensual luny, es per so car ells reebent generacio de lur faedor saparellen a esser engenradors daltres animals qui potencialment comensen a esser en ells; e so per que natura creada es dita faedor entellectual prop, es per so car natura engenra o corromp los individuus sensuals o entellectuals, los sensuals sensualment, los entellectuals entellectualment; e so per que vos, *Sènyer*, sots dit faedor entellectual luny, es per so car vos sots faedor de natura e de tots los animals engenrats o corrumputs per natura.

13. *Vertuós Senyor sobre tota vertut, honrat Senyor sobre tot honrament!* Vos sabets, *Sènyer*, que com hom tracta de faedor en los metalls, que adoncs entén hom .iiij. faedors, faedor sensual prop e faedor sensual luny e faedor entellectual prop e faedor entellectual luny. Lo faedor sensual prop es, *Sènyer*, axí com lo ferre qui talla o la sal qui sala o lo meragde qui alegra o la caramida qui fa moure la agulla; lo faedor sensual luny es axí com laur e largent qui fan los homens treballar per tal que pusquen aver aur e argent e diners. ⁂ 14. Lo faedor entellectual prop es, *Sènyer*, natura per la qual los metalls son engenrats o corrumputs segons que los elements prenen vertut e endressament per los signes e per les planetes a engenrar o a corrompre los metalls; e lo faedor entellectual luny es, *Sènyer*, la vostra essencia divina qui ha donada a natura vertut e proprietat com los metalls senjenren os corrompen per ella. ⁂ 15. So per que es lo ferre e la caramida e lo meragde e la sal apellat faedor sensual prop, es, *Sènyer*, per so car los sentim sensualment; e so per que laur e largent e lautre tresor es dit sensual luny, es per so car fan treballar home sens que hom no sab si porá pervenir a aquell tresor que encerca ni demana; e so per que natura

1. E, polico.

es dita entellectual prop, es per so car natura es la mena de la qual son engenrats los metalls; e so per que vos sots apellat faedor entellectual luny, es, *Sènyer,* per so car vos sots sobre tot e fos ans que negú dels altres faedors.

16. *Resplandor de totes resplandors e lugor de totes lugors!* En la obra feta artificialment entenem faedor en diverses maneres; car per obra artificial entén hom faedor sensual prop e faedor sensual luny e faedor entellectual prop e faedor entellectual luny. Lo faedor sensual prop es, *Sènyer,* lo maestre qui fa la nau, el faedor sensual luny es lo maestre qui ha feta la nau e hom per la figura de la nau sent lo maestre lo qual es absent a la vista corporal. ✠ 17. Lo faedor entellectual prop es, *Sènyer,* natura la qual ha fet lo cors del maestre qui fa la nau e fa al maestre remembrar e entendre e voler la obra que fa, la qual natura es entesa corporal e incorporal: corporal, so es la elemental qui fa lo cors del maestre; incorporal, so es natura danima racional qui fa al cors aver moviment e li fa aver conexensa de la art de la fustería; lo faedor entellectual luny sots vos, *Sènyer,* qui avets creada natura corporal e incorporal per la qual es la art de fustería e dels altres maestres. ✠ 18. So per que es dit lo maestre qui fa la nau faedor prop, es, *Sènyer,* per so car sensualment es vist e sentit que fa nau; e so per que hom apella lo maestre qui es absent a la vista corporal faedor luny, es per so car la forma de la nau que hom sent ab[1] vista corpora dona significat que ha faedor sensual; e so per que natura es dita faedor prop, es, *Sènyer,* per so car es en lo faedor qui fa la nau e lo faedor es en ella en so que es compost de natura corporal e incorporal; e so per que es dit, *Sènyer,* que vos sots faedor luny, es per so car vos sots faedor e creador de natura qui ha fet lo faedor sensual prop e lo faedor sensual luny e la materia subjecta a la art de fustería.

---

1. E,G, per uista.

19. *Gloriós Senyor qui ab la vostra sancta passio avets recreat lumà lynatge!* Vos sabets, *Sènyer,* quels uns homens tracten del faedor sensual prop e los altres del faedor sensual luny, los altres del faedor entellectual prop, los altres del faedor entellectual luny, e assò esdevé, *Sènyer,* per so car les sensualitats e les entellectuitats qui son en home poden tractar per totes estes .iiij. maneres en lo faedor. ✱ 20. Aquells, *Sènyer,* qui tracten del faedor sensual prop son los homens qui amen los plaers els delits dels senys sensuals, los quals delits e plaers volen aver presentment sens altre alongament, e aquells qui no creen[1] nis confíen en re sino en so que veen e oen e senten sensualment, aquells seguexen la carrera del faedor sensual prop. ✱ 21. On, com hom, *Sènyer,* de tot en tot seguex lo faedor sensual prop e no saclina a seguir e a obeyr en son temps e en son loc lo faedor sensual luny e lo faedor entellectual prop e lo faedor entellectual luny, adoncs esdevenen los homens per esta manera desordonada peccadors e culpables, lo quàl desordonament es, *Sènyer,* per so car home es més ubligat a servir e seguir los altres faedors que lo sensual prop per so car an major dignitat.

22. *Sanctificat cors gloriós unit ab sancta deitat!* Aquells, *Sènyer,* qui son anants per la via e per la carrera del faedor sensual luny son los homens vanagloriosos los quals entenen en aver fama e preu per diverses encontrades e per longues terres e volen esser loats e amats e honrats per les gents. ✱ 23. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car los homens qui majorment amen e volen la carrera del faedor sensual luny, son reys e princeps e comtes e auts barons e cavallers e homens rics; car nulls homens no treballen tant com pusquen esser loats e honrats per les gents com fan los grans senyors e los homens apoderats. On, aquests homens aitals, *Sènyer,* van pus fortment per

---

1. E, qui nos creen: G, qui nous creen: M, *qui non credunt.*

la carrera del faedor sensual prop e del faedor sensual luny que no fan nulls autres homens. On, com assò sia enaxí, doncs ells an major aparellament com sien pus peccadors e pus culpables homens que nulls altres homens, e assò metex per lo contrari seny. ✠ 24. Aquells qui tracten més e pus ferventment de faedor sensual prop e del faedor sensual luny que no fan del faedor entellectual prop e del faedor entellectual luny, aquells, *Sènyer,* son los homens qui pus fortment e pus sovén son mintents e falsadors e enganables e injuriosos e culpables, e tot assò esdevé, *Sènyer,* per so car en est mon es hom pus fortment curós e tractable de les coses sensuals que de les entellectuals.

25. *Oh vos, Sènyer Deus, qui amats los vostres amadors e servidors!* Alcuns homens, *Sènyer,* son passats sa enrere qui an més tractat e pus diligentment del faedor sensual prop e del faedor sensual luny e del faedor entellectual prop que no an del faedor entellectual luny, e los homens aquests, *Sènyer,* son estats los philosofs, los qual menaven lur remembrament e lur enteniment e lur voler dintre tres[1] termenacions de les quals es lo primer terme lo sensual prop e lo segón lo sensual luny el ters lo entellectual prop.[2] ✠ 26. On, per so, *Sènyer,* com lo remembrament nil enteniment nil voler dels philosofs e dels naturals no passava tan acabadament al faedor entellectual luny com faya en los altres faedors e movedors, per assò erraven en lur remembrar e en lur entendre e en lur voler per lo qual errament innoraren, *Sènyer,* vos e menysconegren dia de creacio e de resurreccio e les altres coses qui pertanyen a la nostra fe e a la nostra creensa. ✠ 27. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car per so con los philosofs e los naturals erraren en lo faedor entellectual luny al qual no conegren la sua noblea, per assò, *Sènyer,* foren enganats e

1. G, .iiij.: M, *quattuor.*—2. G, el quart lo entellectual luny.

errats en la conexensa que cuidaren aver acabadament en lo faedor sensual prop e en lo faedor sensual luny e en lo faedor entellectual prop; car null home qui aja innorancia de la noble natura del faedor entellectual luny no pot aver acabada conexensa en null altre faedor.

28. *Ah Senyor ver Deus qui sots tota la mia salut e tota la mia consolacio!* Los homens qui son pus remembrables e pus entenents e pus volenterosos de la celestial gloria que de la vana gloria mundana, aquells, *Sènyer,* tracten més del faedor entellectual luny que no fan dels altres faedors, lo qual tractament fan, *Sènyer,* diversament en tres maneres; car los uns homens tracten del faedor entellectual luny per fe e per creensa, los altres per raons e per arguments e per probacions e per significats, los altres, *Sènyer,* ne tracten per fe e per raons ensemps. ✠ 29. Aquells qui tracten del faedor entellectual luny per fe e per creensa son, *Sènyer,* aquells qui an fe e creensa en vos sens que no an gran conexensa ni saviea en los altres faedors; e aquells qui tracten per raons e per probacions necessaries en lo faedor entellectual luny son, *Sènyer,* los homens enraonats qui an abundancia de raons e de subtilitat e de probacions en lo faedor sensual prop e en lo faedor sensual luny e en lo faedor entellectual prop; car per la conexensa que an en los faedors damundits puja lur anima conèxer per certes raons e probacions lo faedor entellectual luny; e los homens qui ensemps tracten de fe e de raó en lo faedor entellectual luny, aquells son, *Sènyer,* los homens qui per fe affermen e per raons demostren lo faedor entellectual luny esser en esser e esser acabat e cumplit en totes vertuts e en tots acabaments. ✠ 30. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car aquells homens qui tracten més del faedor entellectual luny que dels altres faedors, aquells son pus vertaders e pus dreturers e pus misericordiosos e pus humils e pus liberals e pus leyals e pus amables que neguns dels altres homens. On, com assò sia enaxí, doncs qui vol més fruír,

Sènyer, del faedor entellectual luny que tractar de negú dels altres faedors, venga contemplar en est Libre de Contemplacio lo qual es compost de sciencia theological e de sciencia natural, la qual composicio e contemplacio es feta a gloria e a laor de nostre Senyor Deus.

¶ Cap. 231. *Com es tractat de materia sensual e de materia entellectual.*

Oh *Deus eternal gloriós singular!* A vos, *Sènyer,* sia donada laor e feita sia reverencia e honor: car la causa material entenem en .iiij. maneres devesida, les quals .iiij. diversitats son, *Sènyer,* materia sensual prop, materia sensual luny, materia entellectual prop, materia entellectual luny. ✠ 2. On, com la causa material sia devesida en les .iiij. maneres damundites, per assò, *Sènyer,* cové tractar de materia en .v. coses les quals son la materia del firmament, la materia dels vegetables, la materia dels animals, la materia dels metalls, la materia de les obres qui son fetes artificialment. ✠ 3. On, com lo sobject de estes .v. coses sia, *Sènyer,* materia, cové per assò encercar materia en estes .v. coses damundites, e car la materia sensual es pus leujera cosa a esser coneguda que la materia entellectual, per assò cové que primerament comensem a la materia sensual, lo qual encercament, *Sènyer,* de materia sensual comensam a la materia del firmament.

4. *Ah Sènyer ver Deus qui lo vostre servidor fets contemplar en la vostra gloriosa bonea!* Com les .vij. planetes sien, *Sènyer,* enteses corses celestials e sien coses avent materia e sien sentides per vista corporal, per assò, *Sènyer,* apellam la materia de les .vij. planetes materia sen-

sual prop, e com los .xij. signes e les altres esteles qui son ficades e fermades en lo cercle del firmament sien, *Sènyer,* avent materia, per assò apellam la materia daquelles materia sensual luny. ✠ 5. Com entenem, *Sènyer,* materia entellectual prop en lo firmament, adoncs entenem la materia de les esteles la qual es en major quantitat entesa que no es sentida la forma de les esteles; e com es entesa, *Sènyer,* materia entellectual luny en lo firmament, adoncs es entesa materia en lo firmament la qual materia no es sentida per los senys corporals ni es sabuda per los senys entellectuals qual cosa sia en sí metexa si no tan solament que entenem que aquella materia no es materia espiritual per so com priva en ella memoria e enteniment e volentat, e car lo firmament es sentit que es movable, per assò, *Sènyer,* es sabut que la materia del firmament es corporal e es termenada e fenida. ✠ 6. So per que apellam, *Sènyer,* la materia de les .vij. planetes sensual prop e la materia de les esteles qui son en lo firmament sensual luny, es, *Sènyer,* per so car les planetes son a nosaltres pus prop que no son les esteles quis tenen ab lo firmament; e so per que es dita la quantitat de la materia la qual nos sentim en les esteles entellectual prop e la materia del firmament es dita materia entellectual luny, es, *Sènyer,* per so car pus prop es a la conexensa nostra la quantitat de les esteles quen veem partida, que no es la materia del firmament la qual no sentim en part ni en tot ni entenem ella que es en sí metexa si no tan solament que entenem que es cosa movable e corporal e no espiritual cosa.

7, *Humil Senyor plen de mercè e de pietat!* Com es tractat, *Sènyer,* de materia en los vegetables, adoncs es dita materia sensual prop e sensual luny e entellectual prop e entellectual lluny. Com es dita sensual prop, adoncs es dita la materia dels arbres e de les fulles e de les flors e dels fruits e de les sements, la qual materia es sentida per los senys corporals; e com es dita ma-

teria sensual luny, adoncs es dit de la materia qui es en los vegetables, la qual es absent als senys corporals per sensualitat, si no tan solament que hom sent la materia per ponderositat la qual materia es dintre la superficients amagada a les nostres sensualitats dintre ample e lonc e pregont. ✠ 8. Com es dita en los vegetables, *Sènyer,* materia entellectual prop, adoncs es entesa materia potencialment en los vegetables, enaxí com en la flor on es potencialment materia de fruit e en lo gra materia despiga; e com es dita en los vegetables materia entellectual luny, adoncs es entesa materia en general, so es a saber, la materia dels .iiij. elements dels quals son composts e enjenrats tots los vegetables. ✠ 9. So per que es dita la materia sensual prop en la poma sentida e es dita la materia sensual luny en la longuea e amplea e pregonea de la poma sensera, es per so, *Sènyer,* car' pus es sentida la sensualitat de la poma en la superficients per veer e per menjar e per olre e per tocar, que no es la materia de la poma dintre sa superficients; e la raó per que es apellada la materia potencial entellectual prop e la materia general entellectual luny, es per so car la materia potencial es pus leugera cosa a conèxer que no es la general materia dels .iiij. elements com hom la entén en general senes forma sensual.

10. *Oh vos, Sényer Deus, qui sots cumpliment e acabament de mon remembrament e de mon enteniment e de mon voler!* Vos sabets, *Sènyer,* que materia se diu en los animals en dues maneres, so es a saber, que los animals an materia elemental e materia espiritual. La materia elemental pot esser, *Sènyer,* sensualment sentida e entellectualment entesa, e pot esser sentida per prop sentiment e per luny, e pot esser entesa per prop enteniment e per luny; mas la materia espiritual, *Sènyer,* aquella no pot esser sentida per prop sentiment ni per luny, mas pot esser entesa per prop enteniment o per luny, ✠ 11. Com es dita materia corporal

en los animals, adoncs es materia dita sensual prop, com lo cors del animal es sentit per los senys corporals; e com la materia corporal dintre la superficients no es sentida, adoncs es dita la materia dintre la superficients sensual luny; e com la materia entellectual prop es entesa, adoncs es la materia de la memoria e del enteniment e de la volentat la qual materia no es sentida, mas que es entesa; e com es dita materia en lo entellectual luny, adoncs es entesa la materia entellectual en la anima la qual materia no[1] sabem que ses en sí metexa. ✠ 12. La raó, *Sènyer*, per que lo cors del animal[2] sentit fora superficients es dit sensual prop e la materia dintre la superficients amagada a la vista corporal es dita sensual luny, es per so car pus prop es lo cors del animal a esser sentit en sa superficients que no dintre sa superficients; e la raó per que es dita la materia de la memoria e del enteniment e de la volentat entellectual prop e la materia de la forma en la anima es dita materia entellectual luny, es per so, *Sènyer*, car pus leugerament es entesa anima esser materia a memoria e a enteniment e a voler que no es la materia qui es en la anima sobjecta a la forma de la materia; car materia e forma entellectual entenem que son materia a la memoria e al enteniment e a la volentat, más la materia qui es sobjecta a la forma, aquella materia, *Sènyer*, no es null hom en est mon qui pusca saber ni entendre que sia en sí metexa, mas tan solament que sabem que es materia entellectual e no es materia sensual.

13. *Amorós Senyor qui sots creximent e multiplicament de mes amors e de mos sospirs e de mos plors!* Com materia es dita en los metalls, adoncs es dita en .iiij. maneres les quals son sensual prop e sensual luny e entellectual prop e entellectual luny. Com materia es dita en lo sensual prop, adoncs es dit de la materia del aur o del ferre que

1. E,G, nons sabem.—2. A, lo cors dę la anima es sentit.

hom sent per vista corporal; com es dit, *Sènyer,* de materia sensual luny, adoncs es dit de la materia del aur o del ferre la qual es dintre la superficients de la forma de longuea e damplea e de pregonea, la qual materia no es sentida sino per fexuguea. ✠ 14. Com es dit de materia entellectual[1] prop, adoncs es predicat de la materia de sal qui está potencialment en laigua, e com es dit, *Sènyer,* de la materia entellectual luny, adoncs es predicat de la materia dels elements dels quals son composts tots los metalls. ✠ 15. La raó ni la occasió per que es dita sensual prop la materia com es sentida en la superficients, e la raó per que la materia qui es sentida dintre la superficients es dita sensual luny, es per so car pus prop es als senys sensuals la materia sentida en la superficients que no es la materia dintre la superficients, e la raó e la occasio per que es dita entellectual prop la potencial materia de la sal en laigua e la materia dels elements es dita entellectual luny, es per so car al nostre enteniment es pus prop a entendre la materia potencial en laigua que no es la materia general de la qual son composts los elements.

16. *Creador Senyor del cel e de la terra e de tot quant es!* Com es tractat de materia en les obres quis fan artificialment, adoncs, *Sènyer,* ne tracta hom en .iiij. maneres, les quals son sensual prop, sensual luny, entellectual prop, entellectual luny. Lo sensual prop es, *Sènyer,* la fusta e la pegunta e la estopa e los claus qui son materia a la nau com hom la fa de totes estes coses; la materia qui es dita sensual luny es, *Sènyer,* la materia de la nau com es feta. ✠ 17. Com es dita materia entellectual prop, adoncs, *Sènyer,* es apellada la materia dels elements la qual compón totes les coses corporals sensuals elementals, la qual materia, *Sènyer,* es en los fusts[2] e en los claus e en les altres coses don es feta la nau; com es dita la materia entellec-

1, A, entellectiua.—2. E,G, lo fust.

tual luny, adoncs es predicat, *Sènyer*, de la materia en general, la qual entén hom universal, composts e engenrats della tots los corses sentits. ✠ 18. *Gloriós Deus!* La raó per la qual hom apella los fusts e la estopa el cànyem el ferre e la pegunta materia sensual prop, es per so com ans es materia a la nau que no es com la nau es feta destes coses; e com es dita la materia elemental entellectual prop, es[1] per so car los elements son dintre la materia general de la qual son formades totes coses sensuals sia que sien dels corses celestials o dels terrenals.

19. *Nomenat Senyor per tots los pobles, temut Senyor per totes les gents!* Com materia corporal sia cosa sentida per forma sensual e com materia entellectual no pusca esser sentida per nulla forma sensual, per assò, *Sènyer*, los philosofs tractaren pus ferventment e pus leugerament de materia corporal que de materia incorporal, e per assò encercaren, *Sènyer*, tan fortment la natura de materia corporal que ublidaren lencercament de materia incorporal. ✠ 20. Lencercament que los filosofs an fet, *Sènyer*, de materia incorporal es en diverses maneres, de les quals es comensament e finitat e infinitat e termenacio. On, com sia sentit, *Sènyer*, e entès que tota materia corporal sia dintre lo subirán cercle del firmament, es significat que tota materia corporal es fenida e termenada en longuea e en amplea e en pregont pus que lo firmament qui la conté dintre sí es fenit e termenat; e enaxí com la materia elemental es fenida e termenada dintre lo firmament, enaxí es, *Sènyer*, significada que sia fenida e termenada en temps e en vertut e en poder. ✠ 21. En so, *Sènyer*, que los filosofs agren conexensa que la materia avía en sí formes potencialment e actualment per generacio e per corrupcio, per assò, *Sènyer*, foren enganats alcuns dells qui atribuiren a materia potencialment generacio e corrupcio eternal e

1. E,G, eso.

infinidament, lo qual engán preseren, *Sènyer,* per so com no foren pus diligents en lencercament entellectual que en lo sensual; car si del sensual sabessen pujar e entrar al entellectual encercament, agren conexensa del creador e de la quantitat e la termenacio e la fi de materia elemental qui es entellectualment significada a la humanal conexensa endressada per ordonat encercament sensual e entellectual, la qual humanal conexensa la entén fenida e termenada en sa potencia e en sa actualitat.

22. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots esperansa e consolacio nostra!* Com sia cosa, *Sènyer,* que la elemental materia sia en perlonc e en ample e en pregont fenida e termenada dintre lo firmament, doncs es significat e demostrat que es fenida e termenada en loc: on, com la materia, *Sènyer,* sia termenada e fenida en loc, doncs es significat e demostrat que sa obra sia finida e termenada en temps, car nulla cosa qui sia fenida en loc no es, *Sènyer,* digna en sí metexa que sa obra sia en temps infinida; car axí com defall de infinitat en longuea e en amplea e en pregont, enaxí defall en obrar infinidament sens comensament e sens fi. On, com assò sia, *Sènyer,* enaxí, doncs es significat que les formes qui potencialmeut son en la materia son fenides e termenades en la potencia per so com la actualitat de les formes qui son potencialment cové aver comensament e fi.

23. *Gloriós Senyor!* Significat e demostrat es al enteniment humà que materia sensual no es major que sa forma sensual actual; car tota la longuea e la amplea e la pregonea de materia sensual cap dintre les formes sentides, car sens forma sensual no poría esser en esser materia sensual. Mas, es ver, *Sènyer,* que la materia ha més formes potencialment que actualment, car la materia del anap[1] dargent no ha actualment mas una forma danap e han potencialment moltes en so que daquella materia pot hom

1. M, *materia scyphi.*

fer moltes diverses formes. ✠ 24. Com materia, *Sènyer*, sia major en formes potencialment que en formes actualment, per assò es significat e demostrat que en la materia ha defalliment en so que no basta a aver tantes formes actualment com ha potencialment, car no pot aver nulla forma actualment tro ha privada de sí altra forma. On, enaxí, *Sènyer*, com la materia ha defalliment en la forma actual, enaxí es significat que aja defalliment en la potencial forma, lo qual defalliment que ha, *Sènyer*, materia en la forma potencialment, es temps qui cau en lo poder que ha la materia dengenrar e de corrompre forma sensual, lo qual temps es termenat dintre comensament e fi, lo qual temps es defalliment a esguardament de la vostra durabletat qui es sens comensament e fi.

25. *Ah, Sènyer Deus, qui per abundancia damor mortificàs mes sensualitats e vivificàs mes entellectuitats!* A vos, *Sènyer*, sia gloria e honor per tots temps: car no es negún[1] individuu danimal racional en forma[2] qui aja observada sa materia aprés lo destruiment e la corrupcio de sa figura; car los vegetables e los animals inracionals com son corrumputs en figura e lur forma priva de la materia, ja més aquella forma individuenca no tornará en la materia que aver sulía, axí com lo datiler e lo cavall den Pere aprés lur mort no cobrará null temps la materia la forma[3] que dabans avía. ✠ 26. On, beneit siat vos, *Sènyer Deus:* car no es enaxí danimal racional, car totes les formes individuenques dels animals racionals tornarán a la materia de la qual priven per mort, lo qual retornament, *Sènyer*, será per resurreccio, enaxí que la materia den Pere cobrará la forma que avía com en Pere murí e la forma cobrará aquella materia metexa. On, com assò sia enaxí, doncs beneit siats vos, *Sènyer Deus*, qui tam bé guardats e observats a la forma humana la sua materia e a la materia humana la

1. E,G, nul.—2. A, en fora.—3. A, ni la forma.

sua forma. On, tot assò fets vos, *Sènyer,* per so car la forma e la materia qui fan bones obres o males son en obligacio de reebre sentencia vostra. ✻ 27. *Honrat Senyor!* Enaxí com materia e forma humana reeberen esser per creacio e no per cors natural, enaxí es observada la materia e la forma aprés la mort del home lo qual observament se fa, *Sènyer,* per obra de miracle e de la vostra vertut qui ha aitán gran poder de observar forma e materia com ac de crear, e ha molt major poder de retornar la forma e la materia que no ha natura de tenir ensemps forma e materia en esta present vida sentida sensualment. Mas com lo observament que vos fets, *Sènyer,* de materia e de forma aprés la nostra mort sia observament entellectual, per assò lo descreen aquells qui son més obedients als significats sensuals que a los entellectuals, e per assò, *Sènyer,* esdevenen descreents del dia de resurreccio.

28. *Misericordiós Senyor qui ab la vostra misericordia gran alegrats e confiats mi!* La materia entellectual e la forma entellectual an tan simple natura, que si bé sajusten ensemps a esser un àngel o una anima, per tot assò, *Sènyer,* no cau composicio en lendividuu en lo qual se unexen, enans es aquella substancia simple en natura a esguardament del individuu unit per materia e per forma sensual. ✻ 29. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs lo individuu ajustat de materia e de forma entellectual, lo qual es substancia creada entellectual, aquell no reeb alteracio en sa materia ni en sa forma. Mas, es ver, *Sènyer,* que la anima racional reeb alteracio en son remembrar e en son entendre e en son voler, remembrant e entenent e volent en un temps unes coses e en altre altres: on, jassía que la anima aja diverses remembraments e enteniments e volers, per tot assò no saltereja la materia ni la forma don es unida la anima; car enaxí com la longuea ni la amplea ni la pregonea de substancia corporal nos corromp si tot lo cors se altereja en diverses colors, enaxí, *Sènyer,* la ani-

ma no camía son remembrament ni son enteniment ni son voler si bé ella diverses coses remembra e entén e vol; car la diversitat qui es en lo remembrament e enteniment e voler, no es, *Sènyer,* de part la anima, enans es de part la diversitat qui es en la cosa [1] que la anima remembra e entén e vol. ✠ 30. Enaxí, *Sènyer,* com la corrupcio o la generacio de la forma sentida es en la materia elementada, e assò, *Sènyer,* segons que es la contrarietat o la concordansa enfre la materia e la forma, enaxí, *Sènyer,* per contrari, es tota privacio de corrupcio e de generacio privada enfre la materia e la forma entellectual en les quals ha tanta de concordansa que no y pot esser nulla corrupcio, ni la materia ni la forma no poden crèxer en quantitat, car la materia es acabament en sí e en forma e la forma es acabament en sí e en la materia. Mas, es ver que per so que lur vertut pot venir de potencia en actu, per assò pot la anima multiplicar en saviea e en sanctitat e en les altres vertuts o pot actualment privar delles e pot esser en vicis remembrant e entenent e volent. On, com assò sia enaxí, doncs gloria e laor sia a vos, *Senyor Deus.*

¶ CAP. 232. *Com es tractat de forma sensual e de forma entellectual.*

OH *Deus qui sots subirana bonea e vertut e gloria, acabat en tots acabaments!* Vos sabets, *Sènyer,* que forma es dita en .iiij. maneres, so es a saber, forma sensual prop, forma sensual luny, forma entellectual prop, forma entellectual luny. ✠ 2. On, com forma fassa a tractar per estes .iiij. maneres, per assò tractarem de for-

1. E,G, en les coses.

ma per .iiij. maneres, lo qual tractament feerem a laor e a gloria de vos en .v. coses, les qual son, *Sènyer*, lo firmament, los vegetables, los animals, los metalls, les obres qui son fetes artificialment; car per aital encercament, *Sènyer*, pot hom venir a certa conexensa de la forma sensual e de la forma entellectual. ✱ 3. On, com forma prop e forma luny e forma sensual e forma entellectual sia, *Sènyer*, en les .v. coses damundites, per assò remembrant e entenent e volent les formes sensuals e entellectuals e les formes prop e les formes luny en lo fermament e en los vegetables e en los animals e en los metalls e en les coses artificials, es entesa forma en tota la manera segons la qual pot esser entesa en est mon sensualment o entellectualment.

4. *Acabat Senyor, acabament de mos acabaments e cumpliment de mes amors!* Com es dita forma sensual prop en lo firmament, adoncs es predicat de la forma de les planetes e de les esteles ficxes en lo firmament la qual forma se forma en laer a la nostra vista corporal, la qual es sentida en laer per so com nos pot tant estendre nostra vista que senta la forma de les esteles en la superficients de lur materia; car si ho faya sería la nostra vista sintent la resplandor del sol denits, la qual resplandor nit e dia es enfre lo mijà qui es enfre nos e les esteles, lo qual mijà es termenat al terme on termena nostra vista corporal e lo terme de la superficients de la materia qui es sobjecta a la forma de les esteles. Item, com es dita la forma sensual luny en lo firmament, adoncs es predicat, *Sènyer*, de la forma de les esteles ficxes en lo firmament les quals se formen en laer pus luny a nostra vista corporal que les planetes la qual es de egual quantitat de la materia a ella sobjecta. ✱ 5. Com es dit, *Sènyer*, de forma entellectual prop en lo firmament, adoncs es predicat de la granea de la forma de les esteles, la qual forma es major entesa en lo nostre enteniment que no es sentida en la nostra vista corporal; com es dit, *Sènyer*, de la forma entellectual luny, adoncs

es predicat de la forma del cercle del firmament, la qual no es sentida en la sua superficients per la nostra vista corporal; car tant es luny e tant es cosa movable, que no es vista sensual qui la pusca sentir. On, per so con la forma no es, *Sènyer,* sentida e per so car lenteniment entén que lo firmament es cors movable termenat, per assò es dita la forma del firmament forma entellectual luny; car no es nulla forma sensual tan luny ab vista sensual com es lo subirá cercle del firmament. ✠ 6. La raó ni la occasió per que es dita forma sensual prop la forma de les esteles quis formen en laer a nostres ulls sensuals, es per so, *Sènyer,* car pus prop es aquella forma de les .vij. planetes formada en laer a nostros *(sic)* ulls que no es la forma de les esteles qui son ficxes en lo firmament formades a nostra vista corporal en laer; ni la occasio per que es dita forma entellectual prop la forma qui es entesa per tota la materia de les esteles, es per so car pus leugerament es entesa que no es la forma del cercle del firmament conjuncta sens null mijà ab la materia a ella sobjecta; car la forma de les esteles aitant com es pus prop a la sensualitat que no es al enteniment, aitant la forma del firmament es pus luny al enteniment que no es la forma de les esteles.

7. *Vertader Senyor sobre tota veritat, poderós sobre tots poders!* Com es tractat, *Sènyer,* de forma en los vegetables, adoncs ne pot esser tractat en .iiij. maneres, so es a saber, sensualment o entellectualment o forma prop o forma luny. Com es tractat, *Sènyer,* de forma sensual prop, adoncs es predicat de la forma dels arbres e de les erbes e de lurs flors e fruits[1] e fulles e branques e rams e brots, les quals coses son presentment vistes per vista sensual; com es tractat, *Sènyer,* de forma sensual luny, adoncs es tractat de les formes que los vegetables an en lo comensament que nexen e fan fulles e flors e rams e fruits, la qual forma

1. A, e de les flors e dels fruits.

dels vegetables no es demostrada a la vista corporal en lacabament ni en la quantitat a la qual perví en lo temps que es pervenguda a perfecta forma. ✠ 8. Com es tractat, *Sènyer,* de forma entellectual prop, adoncs es predicat de la forma que los grans an dintre lo clovell los quals son absents a la vista sensual, axí com lo gra de la magrana[1] o del présec qui an forma entellectualment entesa dintre la closca; e com es tractat, *Sènyer,* de forma entellectual luny, adoncs es predicat de la forma potencial la qual está en enteniment, axí com forma darbre o despiga o de flor o de fruit o de fulla qui potencialment está en lo gra del forment o del preseguer o pruner. ✠ 9. La raó ni la occasio per que es dit, *Sènyer,* que la forma dels arbres e dels fruits venguts a acabament es forma sensual prop, es, *Sènyer,* per so car aquella forma es vista presentment e es pus fortment sentida que no es la forma dels vegetables e dels fruits e les flors e les fulles qui no son pervengudes a perfecta edat dementre que los fruits son verts e les fulles e les flors e rams e branques son poques e no son pervengudes a acabades formes; e la raó, *Sènyer,* perque lo gra dintre lo clovell es dit entellectual prop, es per so car es pus prop al enteniment que no es la forma qui potencialment está en la sement, la qual forma hom no sab si vendrá de potencia en actu.

10. *Gloriós Senyor sobre totes glories, honrat Senyor sobre tots honraments!* De forma pot esser tractat en los animals, *Sènyer,* en .iiij. maneres, les quals son forma sensual e forma entellectual e forma prop e forma luny. Com es dit, *Sènyer,* de forma sensual prop, adoncs es predicat de la forma de animal sentida a vista corporal, axí com forma dome que hom veu presentment com lome es vist; e com es tractat, *Sènyer,* de forma sensual luny, adoncs es predicat de los animals qui no son pervenguts a perfeta edat,

1. E,G, melgrana.

axí com linfantó poc qui no ha perfeta forma. ✠ 11. Com es tractat, *Sènyer,* de forma entellectual prop, adoncs es predicat del infantó qui es en lo ventre de sa mare o del[1] aucell qui es en la closca, lo qual es absent a la vista corporal e no es entès ni sentit si es mascle o fembra; e com es tractat, *Sènyer,* del entellectual luny, adoncs es predicat de la forma del infantó o de la bestia o del aucell qui potencialment está en lo mascle e en la femella a esser engenrada. ✠ 12. La raó ni la occasio perque la forma del home la qual es vista presentment, es apellada forma sensual prop, es, *Sènyer,* per so car es presentment vista e es vista en perfecta etat, per la qual perfecta edat es pus prop que la forma qui no ha encara acabada edat; e la raó per que es dita forma entellectual prop la forma del infantó en lo ventre de sa mare, es, *Sènyer,* per so car es pus prop al enteniment humà que no es la forma del animal, la qual está potencialment en mascle e en femella enans que sia engenrada.

13. *Creador Senyor amador de tots bens!* Com es tract., *Sènyer,* de forma en los metalls, adoncs ne pot esser tractat en .iiij. maneres, so es a saber, en forma sensual prop e en forma sensual luny e en forma entellectual prop e en forma entellectual luny. Com es tractat, *Sènyer,* de forma sensual prop, adoncs es predicat de la forma del aur e del argent e dels altres metalls; com es tractat, *Sènyer,* de forma sensual luny, adoncs es predicat de la figura del home qui es feta en laur e en largent o en alcuna pera. ✠ 14. Com es tractat de forma entellectual prop, adoncs es predicat de la forma del aur o del argent qui es absent a la vista sensual e a tots los altres senys corporals, axí com morabatins en caxa tancada; e com es tractat, *Sènyer,* de forma entellectual luny, adoncs es tractat de la forma dels metalls qui potencialment está en los elements,

1. A, adoncs.

axí com forma de sal qui potencialment está en aigua e forma daur qui potencialment está en la terra arenosa. ✠ 15. La raó, *Sènyer,* perque es dita forma sensual prop la forma del aur qui es sentida e la forma del home entallada en laur es dita forma sensual luny, es per so car pus prop es la forma del aur a materia daur que no es la forma del home per so car a forma dome no es cosa natural que materia daur li sia sobject; e la raó, *Sènyer,* per la qual es dit que los morabatins absents als sens *(sic)* sensuals son forma entellectual prop, es, *Sènyer,* per so car pus prop es aquella forma al eneniment humà que no es la forma qui potencialment está en los elements.

16. *Eternal Senyor pare de tots temps!* De forma pot hom, *Sènyer,* tractar en .iiij. maneres en les obres qui son fetes artificialment, les quals .iiij. maneres son, *Sènyer,* forma sensual prop, forma sensual luny, forma entellectual prop, forma entellectual luny. Com es tractat, *Sènyer,* de forma sensual prop, adoncs es predicat de la forma de la cambra la qual sensualment es sentida; com es tractat de forma sensual luny, adoncs es predicat de la forma de la pera e la fusta e la terra on la cambra es composta. ✠ 17. Com es tractat de forma entellectual prop, adoncs es predicat de la cambra qui está en la saviea e en la ymaginativa del maestre enans que fassa la cambra; e com es tractat, *Sènyer,* de la forma entellectual luny, adoncs es predicat en general de totes les formes qui anc foren ni son ni serán, les quals son en la vostra gloriosa saviea sabudes e vistes eternalment sens comensament e sens fi. ✠ 18. La raó per que es dita forma sensual prop la forma de la cambra, es, *Sènyer,* per so car pus prop es la cambra a la vista corporal com es vista en sa forma, que no es com son vistes les parts de la cambra de les quals es composta e bastida; e la raó per que es dita la forma de la cambra ymaginada forma entellectual prop, es per so car forma de cambra ymaginada priva de la ymaginativa les altres for-

mes en so que ensemps no poden esser ymaginades dementre que la anima del maestre ymagina forma de cambra. On, per so com la forma de la cambra es actualment en la ymaginativa e les altres formes hi son potencialment, per assò, *Sènyer*, es dita aquella forma entellectual prop; e[1] la raó perque es dita en general forma entellectual luny les formes qui son vistes e sabudes en la vostra saviea e en la vostra sciencia,[2] es per so car enans foren en vostre saviea sabudes que en nulla altra saviea e neguna forma no es pus prop a esser vista ni pus luny en la vostra saviea que altra, sia que sia en les creatures forma actual o potencial.

19. *Senyor gran sobre totes granèes, noble Senyor sobre totes noblèes!* En animal racional ha, *Sènyer*, forma espiritual entellectual la qual es dita forma entellectual prop e forma entellectual luny. La forma entellectual prop es, *Sènyer*, la memoria el enteniment e la volentat qui son forma danima racional: car axí com substancia corporal es formada[3] de longuea e damplea e de pregonea, enaxí anima racional es afigurada de memoria e denteniment e de volentat. ⁂ 20. Item, com es tractat, *Sènyer*, de la forma entellectual luny, adoncs es predicat de la forma de la anima, la qual forma nos partex de la sua materia entellectual, la qual forma no sabem que es[4] per so car en est mon no es[5] significada per nulles sensualitats ni per nulles entellectuitats. ⁂ 21. La raó ni la occasio, *Sènyer*, per la qual es dit que la memoria el enteniment e la volentat son en la anima forma entellectual prop e la forma que la anima ha en sí metexa sens lo remembrament el enteniment e la volentat qui es en ella actualment es dita entellectual luny, es, *Sènyer*, per so car pus prop es a la conexensa humana memoria e enteniment e volentat que no es la forma que la anima ha en sa entellectual materia; car la

---

1. E,G, mas la rao.—2. E,G, les formes qui son uistes e sabudes en la uostra sauiea es Senyer per so car enans foren en vostra saviea sabudes.—3. E,G, es forma.—4. E,G, que ses.—5. E,G, nons.

forma de remembrament e denteniment e de volentat es possíbol cosa a esser coneguda e sabuda, mas la forma de la anima la qual demostra sa materia, aquella forma, *Sènyer,* no es null home en est mon qui la pusca entendre ni saber.

22. *Ah Senyor amador, donador, perdonador!* Vos sabets, *Sènyer,* que mellor es forma actual en materia elemental que no es la forma qui potencialment está en materia elemental;[1] car per so, *Sènyer,* com la forma actual es en esser e la forma potencial es privada de esser actual, per assò es mellor la forma qui es actualment que no es la forma qui es potencialment, e assò esdevé, *Sènyer,* per so car esser es molt mellor cosa que no esser. ❧ 23. Com sia, *Sènyer,* cosa manifesta que forma actual sia en mellor grau e en mellor disposicio que no es forma potencial, per assò es significat e demostrat al enteniment humà que defalliment ha en forma potencial: car en tota cosa ha defalliment de vertut pus que altra cosa ha major abundancia de vertut que ella. On, com assò sia enaxí, doncs significat e demostrat es que la forma potencial no es digna de esser eternal en sa materia, car lo defalliment que ha en sí metexa en so que no val tant com forma actual, aquell defalliment la significa e la demostra, *Sènyer,* que es forma avent comensament e fi e termenacio. ❧ 24. *Gloriós Sènyer!* En so que la materia elementada corromp la forma actual per la qual es demostrada, per assò es significat que ha defalliment en la forma actual, car si acabament fos en ella ja la materia no la corrompría ni la privaría de son esser per altra forma, e com en la forma actual aja, *Sènyer,* defalliment, per assò es significat e demostrat que la forma actual es fenida e comensada e que no es digna de esser eternal.

25. *Rey dels reys e Senyor dels senyors!* Vos sabets, *Sènyer,* que forma danima racional conjuncta e ajustada ab

1. A, que no es la forma qui es potencialment e esta en materia elemental.

cors no pot aver ses vertuts en actu menys dajuda e dendressament del cors. On, com assò sia enaxí, doncs es significat e demostrat, *Sènyer,* que anima dome no ha acabat acabament dementre que es ab lo cors, per so car sens lo cors no pot uzar *(sic)* de ses vertut e per lo desendressament del cors son empatxades ses vertuts [1] a esser en actualitat. ✠ 26. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* que la anima racional reeba defalliment en so que per sí metexa sens lo cors no pot remembrar ni entendre ni voler [2] e per la desordonacio del cors la anima no [3] pusca aver remembrament ni enteniment ni voler ordonat, doncs per assò, *Sènyer,* es significat e demostrat que anima no es cosa eternal sens comensament; car si ho fos fora poderosa per sí metexa de remembrar e de entendre e de voler sens ajuda del cors, lo qual cors no li pogra dar desordonament en son remembrar ni en son entendre ni voler. ✠ 27. Com sia cosa, *Sènyer,* que la anima den Pere no sia la anima den Guillem e com la anima den Pere sia justa e sancta e la anima den Guillem sia viciosa e culpable, per assò es significat que la anima den Pere e den Guillem es fenida e termenada en forma e en materia, e com assò sia enaxí, doncs es significat, *Sènyer,* que nulla anima fenida e termenada no es per sí metexa ni no es eternal enans es creada e finida e termenada.

28. *Ah Senyor Deus qui sots font e mar e flum de vertuts e damors!* Per so com les creatures se desvariegen en forma, per assò, *Sènyer,* se desvariejen los senys sensuals e los senys entellectuals; car ab los uns senys sensuals son sentides alcunes formes e ab altres senys sensuals son sentides altres formes; e assò metex es, *Sènyer,* dels senys entellectuals, car ab los uns senys entellectuals son enteses alcunes formes entellectuals e ab altres senys entellectuals son enteses altres formes entellectuals. E encara més, *Sè-*

1. A, seruituts: E, seruetuts.—2. E. ni uoler per la desordenacio del cors.—3. A, non.

nyer, que les formes qui no poden esser sentides sensualment son enteses entellectualment, e les formes qui no poden esser enteses entellectualment son sentides sensualment. ✠ 29. On, com assò sia, *Sènyer,* enaxí, doncs segons que son en home ordonades e endressades les sensualitats e les entellectuitats, segons aquella disposicio e ordonacio aperceb hom forma en les creatures, sia que sia forma sensual o forma entellectual o forma actual o forma potencial. ✠ 30. On, enaxí, *Sènyer,* com per esta disposicio e ordonacio es sentida o entesa forma en los individuus, enaxí per desordenacio e per corrupcio de les sensualitats o de les entellectuitats es innorada e menysconeguda forma sensual o entellectual per nosaltres peccadors, la qual forma sensual o entellectual no pot esser coneguda ni sabuda en tota sa totalitat per nulla creatura sino tan solament per la vostra sanctificada natura humana e per la vostra gloriosa essencia divina.

¶ Cap. 233. *Com es tractat de la causa final en les coses sensuals e en les coses entellectuals.*

DEUS *savi sobre tots sabers!* A vos sia donada tota gloria e tota laor per tots temps: car ab entencio, *Sènyer,* de donar gloria e laor a vos, lo vostre servidor vol tractar de la causa final en .iiij. maneres, les quals son final sensual prop, final sensual luny, final entellectual prop, final entellectual luny. ✠ 2. On, com assò sia, *Sènyer,* enaxí, que la causa final cové esser tractada per .iiij. maneres, per assò cové que sia tractada e encercada en .v. coses les quals son lo firmament, los vegetables, los

animals, los metalls, les obres fetes artificialment. On, primerament comensarem, *Sènyer,* a tractar de la causa final en lo firmament. ✠ 3. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com la causa final es acabament en les creatures de les .iij. causes les quals son faedor e materia e forma, en axí, *Sènyer,* la causa final entellectual luny es acabament e cumpliment de la causa final sensual prop e de la causa final sensual luny e de la causa final entellectual prop.

4. *Senyor simple sens nulla composicio e sens nulla alteracio!* Com es tractat de causa final sensual[1] prop en lo firmament, adoncs es predicat, *Sènyer,* de les parts del firmament, so es a saber, les esteles e les planetes e lurs proprietats, les quals partides del firmament an acabada forma cascuna per tal que totes ensemps sien occasio al firmament com aja acabada forma; e com es tractat, *Sènyer,* de la final sensual luny, adoncs es predicat de la forma universal del firmament la qual ha acabament en sí metexa per tal que ses parts reeben acabament della. ✠ 5. Com es tractat, *Sènyer,* de la causa final entellectual prop, adoncs es predicat del firmament en quant es loc on los benahuirats son gloriejats en la vostra presencia; e com es tractat de la causa final entellectual luny, adoncs es predicat, *Sènyer,* del firmament qui es loc als justs e als homens sants com sien conexents de la vostra noblea que perdurablement sien loadors e benvolents e conexedors de la vostra gloriosa essencia. ✠ 6. La raó ni la occasio per la qual son dites les partides del firmament sensual prop, son, *Sènyer,* per so car pus leugerament son enteses que no es la forma del firmament en universal; e la raó ni la occasio, *Sènyer,* per la qual es dita causa final entellectual prop lo firmament en quant es loc on sien gloriejats los sants de paradís, es per so car los sants de paraís son per so en lo firmament gloriejats que sien loadors e amadors vostres.

1. E,G,M, manca aquest mot.

7. *Oh vos, Senyor Deus, qui donats a mon cor abundancia damor per la qual los meus ulls ploren!* Com es tractat, *Sènyer,* de la causa final en los vegetables, adoncs es dit que les rayls e les branques e les fulles e les flors son final occasio sensual prop per tal que sien engenrats fruits e sements en los vegetables; e com es predicat de la causa final sensual luny, adoncs es predicat de los vegetables qui son creats e fets per tal que los animals ne reeben vida sensual. ✠ 8. Com es tractat, *Sènyer,* de la causa final entellectual prop, adoncs es predicat de la potencia vegetable qui es en los vejetables, la qual es sobjecta actualment a la potencia vegetable qui es en los animals; e com es tractat, *Sènyer,* de la causa final entellectual luny, adoncs es predicat de la potencia vejetable qui es en los vejetables, la qual es sobject potencialment a la vegetable potencia qui es en los animals per tal que sia sobjecta a la sensualitat de la potencia sensitiva. ✠ 9. La raó e la occasio, *Sènyer,* per la qual la rayl e les fulles els rams e les branques e les flors son apellades final sensual prop, es per so car pus prop es a la vista sensual que no es la final causa com los vegetables son per tal que los animals ne viven; e la raó e la occasio per que es dita final causa entellectual prop la potencia actual dels vegetables sobjecta a la vegetable potencia dels animals, es per so, *Sènyer,* car es pus leugerament entesa que no es la potencia dels vegetables, la qual potencialment es sobjecta a la potencia vegetable qui es en los animals.

10. *Deus graciós, cumpliment de tots bens!* Com es tractat, *Sènyer,* de la causa final en los animals, adoncs es apellada sensual prop la final raó per la qual son los animals inracionals en esser per tal que sien sotsmeses als animals racionals; e la occasio final sensual luny es, *Sènyer,* la raó per la qual lo cors humá es sotsmès a esser servidor de la anima. ✠ 11. Com es tractat, *Sènyer,* de la causa entellectual prop, adoncs es dit que home es en esser esdevengut

per occasio que sia gioriejat en la vostra gloria; e com es tractat de la final raó la qual es apellada entellectual luny, adoncs es predicat de la raó per la qual vos avets creat home, la qual es, *Sènyer,* per tal que home sia conexedor e loador de son creador e de son senyor. ✠ 12. La raó e la occasio per la qual es dita final sensual prop los animals inracionals qui son per servir home e la raó per la qual es dita final sensual luny lo cors humà qui es per servir la anima, es, *Sènyer,* per so car mellor e pus vertuosa cosa es als animals inracionals lo servici que fan a home que no es lo bé que ells posseexen en ells meteis, e mellor cosa e pus noble es, *Sènyer,* en cors humà la occasio que ha de esser servidor de la anima que no es lo bé que posseex per sí metex; e la raó per que es dita final entellectual prop la occasio segons la qual hom es creat per posseyr gloria es, *Sènyer,* per so car aquella causa final no ha tanta de vertut ni de noblea com ha la causa final entellectual luny segons la qual vos creàs home per conèxervos e per honrarvos e per esser amador e servidor e loador de vos; car molt mellor cosa es en home la amor el servici [1] e la conexensa que ha a vos e de vos que no es la gloria que ha en sí metex.

13. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots ulls e remembrament de la mia anima!* Com es tractat de la causa final, *Sènyer,* en los metalls, adoncs es dita final sensual prop la pera don [2] hom fa lo ferre, la qual pera es cercada e cremada per occasio que nisca [3] lo ferre; e com es tractat, *Sènyer,* de la causa sensual luny, adoncs es predicat del ferre lo qual es obrat en diverses formes per tal que hom sen servesca. ✠ 14. Com es dit, *Sènyer,* de la final occasio entellectual prop, adoncs es predicat del aur e del argent, lo qual es donat a home per tal quen fassa bé, per lo qual bé sia guaardonat en gloria; e com es tractat de la final oc-

1. E,G, servey.—2. A, de que.—3. E, nesca.

casio entellectual luny, adoncs es predicat, *Sènyer,* del aur e del tresor que vos donats als homens per tal queus loen eus honren eus servesquen ab ell e queus agen gracia e amor dels dons quels donats. ✠ 15. So per que es apellada, *Sènyer,* final sensual prop la pera ferrenya, es per so car enans es sentida sensualment que lo ferre ixent della, lo qual ferre es per so dit final occasio sensual luny per so car enans es en potencia que no es en actu; e la raó segons la qual es dit lo tresor qui es donat a home final occasio entellectual prop, es per so car enans ha hom lo tresor per possessio que no es la final raó que ha de fer gracies a vos del tresor que donats, e assò esdevé, *Sènyer,* per lo defalliment e la innorancia dome qui no sab so que posseirá tro que ho poseex e encontinent que ho poseex es occasionat de fer gracies e vos qui loi[1] avets donat.

16. *Gloriós Deus qui avets ornat e poblat lo meu cor de les vostres amors!* Com en les obres fetes artificialment es tractat, *Sènyer,* de la causa final, adoncs es apellada causa final sensual prop les parts de la nau, les quals son parts acabades per tal que sien occasio del acabament de la nau, lo qual acabament de la nau es apellada final occasio sensual luny, la qual occasio final es per so acabada en sa totalitat per raó del acabament qui es en ses parts de les quals es composta. ✠ 17. Com es tractat, *Sènyer,* de la final occasio entellectual prop, adoncs es predicat de la nau la qual es entesa a esser feta per tal que sia sirvent home; e com es tractat, *Sènyer,* de la causa final entellectual luny, adoncs es entès que la nau es per so donada a home per tal que home ab la nau sia servidor e amador a son creador e a son Deu. ✠ 18. *Graciós Senyor!* La raó per la qual es dita la part de la nau sensual prop e la totalitat de la nau sensual luny, es per so car pus fort occasio es la totalitat de la nau al acabament de ses parts que no

1. E,G, qui li o auets donat.

son cada part per sí al acabament de la nau; car la nau per lacabament que ha en sí, reeben[1] totes les sues partides acabament, mas una part de la nau per sí no pot esser cumpliment de tota la nau; e la raó per la qual es dita final occasio entellectual prop la accio que home ha en la nau e la raó per la qual es dita final occasio entellectual luny la accio[2] que vos avets en home, es, *Sènyer*, per so car pus forts occasio e pus digna senyoría es cella que vos avets en home que no es la accio[3] ni la senyoría que hom ha en la nau.

19. *Excellent Senyor sobre totes altèes, noble amador sobre totes noblèes!* Com la causa final sia partida en les .iiij. maneres damundites e sia en les .v. coses damundites, per tot assò, *Sènyer*, nos no deym que nulla creatura tracte de la causa final en .iiij. maneres ni en les .v. coses segons lo tractament que fa animal racional de causa final. ⁂ 20. Car en so, *Sènyer*, que en lo firmament e los vegetables e los animals inracionals e los metalls e les obres artificials priven denteniment e de raó, per so no poden aver conexensa de la causa final en quantes maneres se deveex sensualment ni entellectualment; mas car home ha, *Sènyer*, enteniment e raó, per assò ha conexensa qual causa es final sensual prop o sensual luny o qual causa es final entellectual prop o entellectual luny. ⁂ 21. Mas per so com tots los homens no an una entencio ni un remembrament ni un enteniment ni una volentat, per assò, *Sènyer*, los uns homens tracten de la causa final sensual prop e los altres tracten de la causa final sensual luny, e los altres tracten de la causa final entellectual prop e los altres tracten de la causa entellectual luny, e los uns ne tracten en lo firmament e los altres en los vegetables e los altres en los animals e los altres en los metalls e los altres en les obres artificials, e los uns tracten, *Sènyer*, en totes estes coses

1. A, reeben en si totes les sues partides acabament.—2. E,G, occasio.—3. E,G, occasio.

més o menys que los altres. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat que la causa final es en alcuna cosa sabuda per alcuns homens e en altra es innorada per altres homens.

22. *Oh vos, Senyor Deus, qui avets remembrat lo vostre servidor a donar laor de les vostres valors!* Los homens vertaders e los homes justs, *Sènyer,* van per totes les maneres segons les quals se deveex la causa final; car aquells amen la causa sensual lluny sobre la causa sensual prop e amen la causa entellectual prop sobre la causa sensual luny e amen la causa entellectual luny sobre la causa entellectual prop. ⁂ 23. On, com ordonadament, *Sènyer,* sien amadors los homens justs més de les unes sensualitats que de les altres e de les unes entellectuitats que de les altres, per assò la causa final la qual ordonadament e endressada seguexen, aquella los fa esdevenir vertaders e dreturers e misericordiosos e humils e pacients els fa esser, *Sènyer,* abundants de vertuts e de bons nudriments. ⁂ 24. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car per so car la final occasio la qual es dita entellectual luny es la mellor que les altres occasions finals, per assò es tot home mellor que altre pus que sia amador més de la causa entellectual luny que de les altres; car si la causa final entellectual luny no fos creada en les creatures, ja les altres occasions finals no agrets vos, *Sènyer,* creades en elles.

25. *Sènyer ver Deus qui ab la vostra gloriosa amor alegrats lo vostre servidor!* [1] Los homens peccadors son, *Sènyer,* peccadors e culpables, [2] car no volen ni saben seguir lo cors ni la ordonacio de la causa final en les coses sensuals ni en les coses entellectuals, e per assò, *Sènyer,* an opinio e creensa que la final occasio que vos avets creada en lo firmament e en los vegetables e en los animals inracionals e en los metalls e en les coses artificials ajats creada per ells

---

1. A, los uostres seruidors.—2. E,G, los homens peccadors Senyer son per so peccadors e coupables.

tan solament, e per assò an innorancia de la final occasio entellectual luny, ⁂ 26. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, per assò los homens peccadors pequen en los .iij. escalons de la final occasio, e los uns pequen e fallexen en lo sensual prop los altres en lo sensual luny los altres en lo entellectual prop. Los homens qui pequen en lo sensual prop, aquells son, *Sènyer,* peccadors per menjar o per boure o per luxuria e per altres coses semblants a aquestes; e los homens qui son peccadors per lo sensual luny, aquells son peccadors per vana gloria e per bells ornaments e per les altres coses semblants a aquestes; e los homens qui son peccadors per la [1] entellectual prop, aquells, *Sènyer,* pequen remembrant e cogitant e volent e ymaginant e per les altres coses semblants a aquestes. ⁂ 27. Aquells, *Sènyer,* ni aquelles qui son peccadors per lo ters graó, son per so peccadors [2] en vos, car an major amor a aver gloria que no an a vos e an major paor de les infernals penes que no an de perdre vos; e car vos, *Sènyer,* sots pus digne de esser amat que la lur gloria, per assò pequen aquells e aquelles qui més amen gloria que vos e qui més temen penes que vos. On, com assò sia enaxí, doncs ¡quants son, *Sènyer,* qui pequen per esta manera!

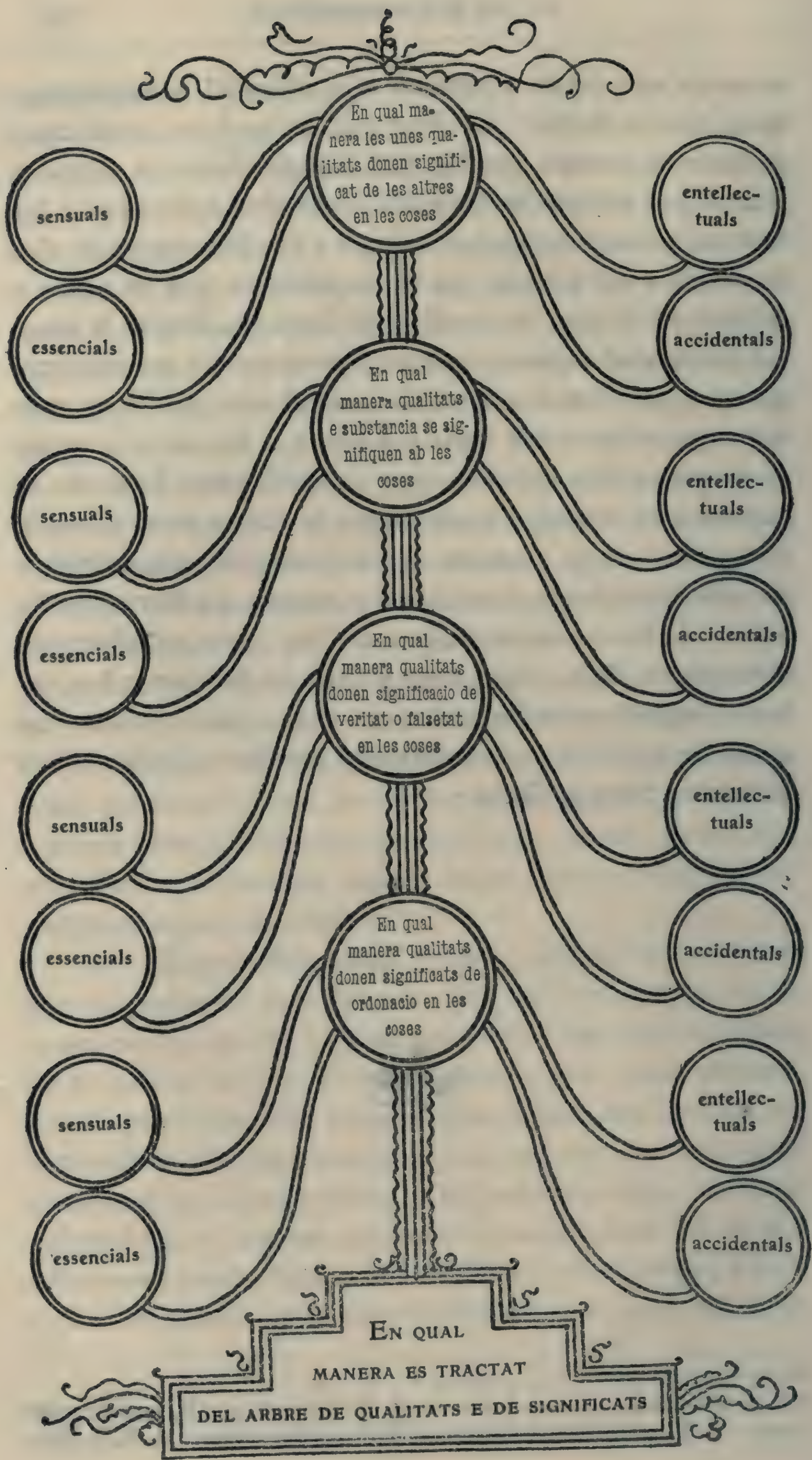
28. *Misericordiós Senyor a tots aquells qui en vos se confíen nis reclamen!* Los homens qui pequen, *Sènyer,* en lo quart escaló, aquells pequen majorment per corrumpiment de fe e de creensa e de opinio falsa avent bona entencio a assò que creen. On, aquests son, *Sènyer,* los homens infeels qui cuiden aver vera fe e vera creensa e so que creen falsament nols dona mèrit per lo qual sien dignes daver la celestial gloria, car so qui es ver descreen e so qui es fals affermen e creen. On, com vos, *Sènyer,* siats veritat e hom a vos no pusca venir creent falsetat, per assò lur bona

1. G, lo.—2. A,E,G, son per so amadors en uos: M, *Homines peccatores in tertio gradu* (Domine) *peccant per hoc quòd ament suam gloriam plùs quàm Te, et timeant pœnas infernales plùs quàm perdere Te.*

entencio nols basta a pervenir a la celestial benahuiransa. ✠ 29. *Gloriós Senyor!* La final raó la qual es entellectual prop, es la occasio per la qual aquest LIBRE es dictat e tractat per tal que los homens errats sien endressats e los homens peccadors sien en vertuts e los homens necis sien en saviea e los homens qui no an devocio que la agen; e la final raó la qual es entellectual luny, es, *Sènyer,* la occasio per la qual aquest LIBRE DE CONTEMPLACIO es escrit per gracia e per benediccio vostra per tal que torn la devocio qui esser sulía en vos amar e a loar e a honrar e a servir en lo temps dels apostols,[1] per la qual amor hom sia en pobrea e en treball e en mort per la vostra amor e per la vostra laor. ✠ 30. Com sia acabat larbre de sensualitats e de entellectuitats lo qual es art e manera de demostrar[2] la natura de les coses sensuals e de les coses entellectuals, doncs covó, *Sènyer,* que siam graidors e loadors e ben volents daquell quins ha endressats e ha ajudat dacabar[3] est ARBRE[4] lo qual arbre es novellament atrobat a gloria e a laor de nostre Senyor Deus.

---

1. E,G, manca aquesta frase.—2. A, de demostracio: E, manca aquest mot.—3. A, quins ha endressat e quins ha aiudat acabar.—4. E,G, libre.

En qual manera les unes qualitats donen significat de les altres en les coses
sensuals
essencials
entellectuals
accidentals
En qual manera qualitats e substancia se significuen ab les coses
sensuals
essencials
entellectuals
accidentals
En qual manera qualitats donen significacio de veritat o falsetat en les coses
sensuals
essencials
entellectuals
accidentals
En qual manera qualitats donen significats de ordonacio en les coses
sensuals
essencials
entellectuals
accidentals
En qual manera es tractat del arbre de qualitats e de significats

De la .xxxv.[a] distinccio qui tracta del arbre de calitats e de significats.

¶ Cap. 234. *Com es tractat de qualitats e en qual manera donen significats les unes de les altres.*

OH *Deus eternal, infinit, gloriós sobre totes glories!* Vos sabets que de calitat cové esser tractat en .iiij. maneres, so es a saber, *Sènyer,* de calitat sensual e de qualitat entellectual e de qualitat essencial e de qualitat accidental. On, enaxí, com qualitat cové esser tractada per estes .iiij. maneres, enaxí, *Sènyer,* cové que significacio sia tractada per estes .iiij. maneres metexes per tal que cada qualitat aja son propri significat. On, com assò, sia enaxí, doncs segons assò cové tractar de significacio sensual e de significacio entellectual e de significacio essencial e de significacio accidental. ✠ 2. *Gloriós Senyor!* Per so car qualitats e significats van per les .iiij. maneres damun dites, per assò, *Sènyer,* les qualitats donen significats de sí metexes en quatre maneres: la primera manera es com qualitat dona significat daltra qua-

litat sens que la qualitat significada no dona significat de la qualitat qui la significa, axí com fredor qui significa passio e passio no significa fredor, car menys de fredor pot esser en hom passio; la segona manera de significacio es com la una qualitat es significada per lautra, axí com lo predicat qui significa sobject el sobject lo predicat, axí com color superficients e superficients color;[1] tersa manera es com una calitat significa dues o .iij. o més qualitats, axí com forma corporal qui significa lonc e ample e pregont; quarta manera de significacio es, *Sènyer,* com .ij. o .iij. o mès qualitats signifiquen ensemps una calitat axí com lonc e ample e pregont qui signifiquen una forma corporal o axí com memoria e enteniment e volentat qui signifiquen una forma entellectual. ✠ 3. *Excellent Senyor!* Les vostres vertuts[2] son vertuts essencials, so es a dir, substancials, les quals vertuts son totes ensemps significants les unes les altres e son totes ensemps una substancia divina, e segons veritat en vos nos differenciejen vertuts la una de lautra, car so que es la una es laltra. Mas car nosaltres nous poríem entendre per tot acabat ni per tot bo menys de desvariacio[3] de vertuts, per assò, *Sènyer,* vos atribuim diverses vertuts en so que deym que sots dreturer e misericordiós e poderós e humil, e axí de les altres vertuts a vos pertanyens, les quals cové que vos atribuescam per so car nos altres som diverses en essencia e en obres, la qual diversitat es occasio a nos com a vos atribuescam diverses vertuts, jassía que segons vos no sien diverses, car en vos no cau diversitat si no tan solament en la trinitat de persones que[4] son diverses en so que la una no es lautra, mas no son diverses en quant unitat de substancia, car totes .iij. son una substancia divina.

1. A,G,M, manca aquesta segona comparansa.—2. E,G, les qualitats uostres: M, *Tuæ qualitates.* (*N. B.* El mot *vertuts* (de Deu) qu'empra el m.s. A, se correspon ab *qualitats* en els altres codis.)—3. A, diriuacio de vertuts: M, *varietate qualitatum.*—4. E,G, les quals.

4. *Ab leyal amador qui abundats los vostres amadors de veres amors e de plaents plors!* Com una qualitat significa, *Sènyer*, altra calitat en los vegetables, es com la color de la poma vert qui significa agror en la poma en so que no la significa madura: on, com la poma es, *Sènyer*, de color groga, adoncs significa sa color dousor en la poma per so car la significa madura. ✠ 5. Com les qualitats donen significacio, *Sènyer*, en los animals, adoncs es axí com la forma del infantó poc[1] qui significa en son sobject generacio e creximent o axí com la forma del home vell qui significa corrupcio e mort o axí com la forma del voltor qui no significa que sia leuger de volar tam bé com lo falcó o axí com la forma del lebrer qui significa major leugería que la forma del mustí[2] e axí com la forma del dalfí qui significa major ivaciositat en nadar que la forma de la lagosta. ✠ 6. *Amorós Senyor!* Com calitat es significada en les obres qui son fetes artificialment, adoncs es axí com la forma de la nau qui significa major maestría en lo maestre que lo alcurcí[3] e la forma de la galea qui significa major ivaciositat que la forma de la nau e la sciencia de theología qui significa major profit que la sciencia de estrolomía[4] e axí de les altres coses dest semblant.

7. *Senyor desijat, Senyor amat, Senyor honrat!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que calor significa sequetat, car calor no pot esser en foc senes sequetat, e fredor significa en aigua humiditat, car sens humiditat nulla aigua no poría esser freda. On, com assò sia enaxí, *Sènyer*, doncs tot foc significa secor per raó de la sua calor e tota aigua significa humiditat per raó de la sua fredor. ✠ 8. *Homil Senyor ple de mercè!* Com lo foc sia per sí metex calt e laigua sia per sí metexa freda e com laer sia per sí metex humit e la terra sia per sí metexa seca, per assò, *Sènyer*, significa la calor e la fredor passio en laer e en la terra,

1. A, pec.—2. E,G, mosti.—3. E,G, alcursi: M, *figura dolii.*—4. E,G, estrologia.

e laer e la terra significquen accio esser en lo foc e en laigua. On, per assò entén hom, *Sènyer,* que la calor e la fredor son calitats actives e la humiditat e la secor son qualitats passives. ✠ 9. La raó ni la demostracio per que es significat que la calor e la fredor son qualitats actives e la humiditat e la secor son qualitats passives, es, *Sènyer,* per so car laer es mijà enfre laigua el foc; e assò es per so car laer reeb la sua calor del foc e laigua reeb la sua humiditat del aer e la terra reeb la sua fredor de laygua e lo foc reeb la sua secor de la terra. On, com calor no sia tan gran en laer com en lo foc e assò per so con laer no ha la calor de sí e es participant en laigua qui es freda,[1] e com la terra no aja la fredor de sí e sia participant ab lo foc e per assò no ha tanta de fredor en sí com ha laygua per sí, per assò, *Sènyer,* es significat quel foc e laigua an qualitats actives e laer e la terra an calitats passives.

10. *Ah franc Rey amorós qui de la mort me fets esser desijós!* Vos sabets, *Sènyer,* que les qualitats essencials significquen accidentalment qualitats accidentals, axí com calor de foc qui accidentalment significa calor en aigua com laigua es bullent sobrel foc. ✠ 11. *Honrat Senyor misericordiós!* Calor e humiditat significquen composicio e ajustament e observament, la qual composicio e ajustament e observacio significquen vida en home; e fredor e sequetat significquen, *Sènyer,* dissolviment e corrupcio en home, la qual corrupcio e dissolviment significquen en home mort e privacio de vida e de forma. ✠ 12. *Singular Senyor!* Generacio elementada significa simplicitat elemental e simplicitat elemental significa corrupcio elemental, e assò es significat, *Sènyer,* en la leugería del foc e del aer e en la ponderositat de laigua e de la terra; car per assò an lo foc e laer leugería, car lur natura requer[2] que tornen a lur simplicitat adoncs

1. E,G, fredor: M, *frigida.*—2. A, lur requer: M, *per hoc quòd sua natura requirat tendere sursum ut redeant ad suam simplicitatem quando sunt in compositione.*

com son en composicio, e laigua e la terra an per so, *Sènyer,* ponderositat, car lur natura es anar a avall per tal que vajen a lur simplicitat, e per assò es la generacio significant la simplicitat e la simplicitat es significant la corrupcio de la generacio elementada.

13. *Vertader Senyor pare de tots temps!* La forma qui es potencialment en materia, aquella, *Sènyer,* significa privacio de actualitat per so car está potencialment en materia e no es actualment en ella, e car la forma es, *Sènyer,* potencialment, per assò la potencia significa a la forma actualitat en so que vendrá temps que será en actu. ✠ 14. *Misericordiós Senyor!* Actualitat significa forma e forma significa actualitat; car tota creatura qui sia actualment cové esser avent forma, e tota forma qui sia demostrant materia cové esser en esser actualment, car si actualment no era no sería la materia demostrada. ✠ 15. *Celestial Senyor!* Forma sensual significa superficients e la superficients significa color e la color significa estremitat e finitat e terminacio, e la terminacio significa color e la color significa superficients e la superficients significa forma, e aquesta significacio, *Sènyer,* es per so car la una cosa no poría esser menys de lautra.

16. *Ah Sènyer Deus al qual recorren mes cogitacions e mos remembraments e mos volers!* Forma entellectual no dona significacio de son sobject que sia avent superficients ni color, e assò es per so car lo sobject de forma entellectual no es cosa corporal; mas per so, *Sènyer,* car tota forma cové esser fenida e termenada de necessitat, per assò la forma entellectual dona significacio que son sobject es fenit e termenat en cantitat e en vertut e en proprietat entellectual. ✠ 17. *Honrat Senyor!* Forma entellectual dona significacio de remembrament e denteniment e de volentat en anima racional; car de necessitat cové esser, *Sènyer,* potencialment o actualment remembransa e enteniment e volentat en anima dome, car si potencialment e actualment

priva anima dome de memoria e denteniment e de volentat, no sería anima racional, enans sería altra cosa contraria o diversa danima racional. ☙ 18. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com forma entellectual significa diversitat enfre memoria e enteniment e voler, e sent la forma sobjecta a estes .iij. formes diverses, enaxí, *Sènyer,* signifiquen les .iij. formes diversitat enfre la forma e la materia entellectual; car la memoria remembra el enteniment entén que una cosa es la materia, altra cosa es la forma, e la volentat vol afermar so que la memoria remembra e lenteniment entén.

19. *Oh vos, Sényer Deus, qui per via e per manera de saviea avets sanat e purificat e despertat lo vostre servidor!* La vostra infinitat dona significat de vostra granea que es major e mellor que nulla altra granea; car la vostra infinitat significa, *Sènyer,* sí metexa esser senes cantitat e sens comensament e sens fi, e significa a totes altres granèes creades quantitat e fi e comensament; e tota granea creada dona significat de sí metexa que es avent comensament e quantitat e termenacio e fí. ☙ 20. *Graciós Senyor!* La vostra saviea dona significacio de vida e damor e de dretura e de misericordia e dumilitat; car nulles destes vertuts essencials substancials no puríen esser, *Sènyer,* en vos sens la vostra saviea, ni la vostra saviea no poría esser en vos sens elles; car enaxí com forma no pot esser menys de termenacio, enaxí no poden esser en vos les unes vertuts menys de les altres. ☙ 21. *Humil Senyor!* La vostra eternitat dona significacio en vos de perdurabletat, car sens durabletat no poríets vos, *Sènyer,* esser eternal, la qual vostra eternitat e durabletat donen significacio que en vos no es comensament ni fi ni temps, enans donen significat que en totes creatures cau comensament e temps, les quals creatures an, *Sènyer,* calitats qui lur signifiquen comensament e signifiquen de vos eternitat e perdurabletat demostrant e significant la vostra gran bonea.

22. *Savi Senyor en totes savièes, conexent Senyor en totes conexenses!* La vostra infinitat dona significacio de la vostra saviea e de la vostra eternitat, e la vostra saviea dona significacio de la vostra infinitat e de la vostra eternitat, e la vostra eternitat, *Sènyer,* dona significacio de la vostra infinitat e de la vostra saviea. ✠ 23, On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí que les vostres vertuts donen significacio les unes de les altres, doncs segons assò es significat e demostrat que neguna vertut vostra no dona significacio de privacio daltra vertut, enans donen, *Sènyer,* totes ensemps les vostres vertuts significacio com sien ensemps una essencia divina, la qual no poría esser sens les sues vertuts ensemps significants les unes les altres. ✠ 24. En la vostra gloriosa essencia divina, *Sènyer,* segons[1] nos, son significades les vertuts en diversitat per la qual diversitat son feits diverses significats de vertuts; car una significacio dona infinitat, altra ne dona la vostra saviea, altran dona la vostra eternitat, e per raó destes diverses significacions es demostrat que en la vostra substancia divina ha diversitat de proprietats enaxí que la una proprietat no es lautra, les quals vostres diverses proprietats son, *Sènyer,* paternitat e filiacio e processio.

25. *Ah Rey honrat, gloriós, vertuós, poderós!* La vostra dretura, *Sènyer,* segons nostre esguardament significa en vos bonea, e la vostra misericordia segons nostra conexensa significa per altra manera en vos bonea. Mas segons vostre esguardament, *Sènyer,* en una manera metexa es la vostra bonea per la vostra dretura e per la vostra misericordia. ✠ 26. *Sanctificat Senyor!* Per so com home es compost de natura sensual e de natura entellectual, per assò ha diverses significats de qualitats en home; car los qualitats sensuals donen una significacio e les qualitats entellec-

1. M, *In tua gloriosa Essencia divina* (Domine) *secundum nos significantur qualitates in diversitate ratione cujus fiunt diversæ significationes in ipsis.*

tuals ne donen altra, e per assò, *Sènyer,* jassía so que los significats sien diverses, emperò no han nulla diversitat a significar essencia humana per so com son concordans a significar home en so que home no poría aver esser humà sens natura sensual e sens natura entellectual. ✠ 27. On, com assò sia enaxí, doncs los significats de les qualitats sensuals e de les qualitats entellectuals en una manera son diverses e en altra contraris e en altra concordans. La manera on son diverses, *Sènyer,* es per raó de la diversitat de les substancies qui son diverses, car la substancia corporal en quant es fexuga es diversa a la substancia incorporal qui no es fexuga ni leugera; e la manera on son contraris los significats, es per raó de les contrarietats de les substancies quis contrariejen, axí com la materia corporal qui ha en sí corrumpiment de sa forma e la materia entellectual qui ha en sí observament de sa forma; e com les qualitats son, *Sènyer,* concordants adoncs es axí com la forma corporal elemental quis concorda ab la forma entellectual a significar animal.

28. *Oh vos, Senyor Deus, qui demostrant la vostra gran pietat e la vostra gran misericordia avets alegrat lo vostre servidor!* Vos sabets, *Sènyer,* que bé dona significat dacabament e mal dona significat de defalliment e acabament dona significacio de bé e defalliment dona significacio de mal: on, lo bé significa lacabament en sí el mal lo defalliment en sí; mas com bé dona, *Sènyer,* significat de mal, adoncs lo significa fora de sí metex, axí com mal qui significa bé fora de sí metex. On, com assò sia enaxí, doncs los uns significats son, *Sènyer,* fets per concordaments e per ajustaments, els altres significats son fets per contrarietats e per lunyaments los uns dels altres. ✠ 29. *Celestial Senyor!* Lo bé qui es en home es significat de la vostra bonea; car null home, *Sènyer,* lo bé que ha en sí no lha de sí ni per sí, enans covè quel aja de cosa mellor de sí; mas lo mal qui es en home, aquell es significat en una manera

de la vostra bonea e per altra manera es significat del defalliment del home. Com es significat, *Sènyer,* per la vostra bonea, adoncs es mal de pena en home significat per la vostra justicia qui ponex home de sa culpa; com lo mal es significat del defalliment qui es en home, adoncs es significat lo peccat e la culpa qui es en home per lo defalliment que home ha en usar de sos defalliments e de ses frevoltats, los quals defalliments e frevoltats son possíbol cosa de esser privats de lur actualitat fruent home en los vostres acabaments. ✠ 30. La calor e la fredor e la malautía e la mort e la fam e la set e la innorancia nils altres defalliments e les altres penes qui son, *Sènyer,* en home, totes donen significacio de la vostra justicia e de la vostra dretura e de les errades e de les culpes qui son en home, car totes aquelles penes e aquells treballs qui son, *Sènyer,* en home, son en ell per la vostra justicia e per los peccats e les culpes qui son en home per so car es estat desobedient a son creador e a son Deu.

¶ CAP. 235. *Com es tractat de la manera segons la qual qualitats significuen substancia e substancia significa qualitats.*

AH *Deus loat per totes gents, temut per tots los pobles!* A vos, *Sènyer,* sia gloria e honor per tots temps: car en substancia creada poden esser qualitats en .iiij. maneres, so es a saber, *Sènyer,* calitat sensual e calitat entellectual e calitat essencial e calitat accidental. On, per assó, *Sènyer,* com calitats poden esser en substancia per estes .iiij. maneres, per assò se seguex que los signifi-

cats que les qualitats donen de substancia e los significats que substancia dona de qualitats poden esser segons les dites[1] .iiij. maneres, so es a saber, significats sensuals e significats entellectuals e significats essencials e significats accidentals. ✠ 2. *Honrat Senyor!* Cinc son les maneres per les quals van los significats damunt dits, de les quals .v. maneres, *Sènyer,* es la primera com una qualitat dona significat de substancia ab significat daltra qualitat; segona, com la qualitat significa substancia ab son propri significat; tersa manera es com qualitat significa en substancia altra qualitat; quarta es com una qualitat o dues o .iij. o mès donen ensemps significat de substancia; la .v. manera es com substancia dona significacio de una o de dues o de tres o de més qualitats. ✠ 3. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs segons assò cové encercar aquests significats de qualitats e de substancia en .iij. substancies diverses les quals son substancia sensual e substancia entellectual creada e substancia entellectual increada, e assò cové esser encercat per tal que puscam venir a conexensa de la diversitat dels significats: car enaxí com les qualitats son diverses e les substancies son diverses, enaxí cové que los significats agen diversitat entre ells meteis.

4. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots digne de tota senyoría e de tot honrament!* Lo primer significat, *Sènyer,* de sensualitat es com una qualitat significa substancia per lo significat daltra qualitat, axí com color qui significa superficients e dementre que color dona significat de superficients dona significat de substancia sensual, car tota superficients cové esser en substancia sensual. ✠ 5. Lo segón significat sensual es, *Sènyer,* com la qualitat sensual significa ab son propri significat sens mijà substancia, axí com forma sensual qui significa substancia sensual; car tota forma sentida cové esser en sobject sensual, car en altra manera la forma no

1. E,G, damunt dites.

poría esser sentida. ✠ 6. Lo ters significat sensual es com alcuna o alcunes qualitats signifiquen a substancia sensual altres qualitats, axí com longuea e amplea e pregonea qui donen significat en la substancia de forma e de quantitat e de determenacio;[1] car tota cosa, *Sènyer,* on sia longuea e amplea e pregonea cové esser[2] avent forma e quantitat e estremitat de necessitat.

7. *Ah Senyor qui sots alegre e confort e consolacio del vostre servidor!* Lo quart significat sensual es, *Sènyer,* com la substancia es significada per una qualitat o per dues o per .iij. o per més. Com la substancia es significada per una qualitat, adoncs es axí com accident qui significa substancia en que sia, car senes substancia no poría esser; com dues qualitats donen significat de substancia, adoncs es axí com generacio e corrupcio qui donen significacio de substancia composta de materia e de forma, car generacio ni corrupcio no pot esser, *Sènyer,* menys de substancia sobjecta a la generacio o a la corrupcio. ✠ 8. Com les .iij. qualitats donen ensemps, *Sènyer,* significat de substancia, adoncs es axí com longuea e amplea e pregonea qui donen significat de cors, car tota cosa cové esser de necessitat cosa corporal pus que es en ella longuea e amplea e pregonea, e si la una hi es, totes .iij. hi son, e si la unan fall, sís fan les dues; com quatre qualitats signifiquen substancia sensual, adoncs es axí com calor e fredor e humiditat e sequedat qui ensemps signifiquen cors elementat, car null cors elementat no pot esser segons cors de natura senes estes .iiij. qualitats generals. ✠ 9. Lo .v. significat sensual es com la substancia dona significacio e demostracio duna o de dues o de .iij. o de .iiij. o de més qualitats. Com substancia dona significacio, *Sènyer,* duna qualitat, adoncs es axí com cors qui dona significat destremitat, car tot cors cové esser termenat: com substancia dona significat de

1. E,G, termenacio.—2. E,G, cau en esser: M, *necessariò oportet.*

dues qualitats, adoncs es axí com cors qui significa en sí metex materia e forma les quals son a ell qualitats essencials, car null cors no pot esser senes elles: com la substancia dona significat de tres calitats, adoncs es axí com cors qui significa en sí longuea e amplea e pregonea, car sens estes .iij. no poría esser cors; encara significa per altra manera, .iij. qualitats, so es, fexuguea o leugería o atemprament de leugería o de fexuguea, axí com lo cors del firmament; on, estes .iij. qualitats derreres, *Sènyer,* no poden esser ensemps en un cors tan solament e assò es per la contrarietat e diversitat qui es en elles: com la substancia dona significacio de quatre qualitats, adoncs es axí com cors elementat qui significa en sí quatre qualitats, so es a saber, calor e fredor e sequetat e humiditat, o axí com cors animat qui significa en si colera e fleuma e sanc e malencolía.

10. *Agradable Senyor, solàs e confort e conort de la mia anima!* Lo primer significat entellectual es com una qualitat entellectual per altra qualitat entellectual dona significacio de substancia, axí com dretura qui significa saviea, la qual dretura significant saviea dona significat de vida, la qual vida es substancia a la dretura e a la saviea ab lo sobject qui es unit ab la vida a esser una substancia entellectual. ✠ 11. Lo segón significat entellectual es, *Sènyer,* com qualitat entellectual dona significacio de substancia entellectual sens null mijà, axí com memoria o enteniment o volentat qui signifiquen substancia entellectual remembrant entenent volent; car null remembrament ni enteniment ni voler no pot esser, *Sènyer,* menys de substancia entellectual. ✠ 12. Lo ters significat entellectual es com les unes qualitats signifiquen altres qualitats en la substancia, axí com bonea e sciencia e saviea qui signifiquen en la substancia entellectual dretura e misericordia e amor, car en tota entellectual substancia on sia bonea e sciencia e saviea cov: esser de necessitat dretura e misericordia e amor, e

assò es, *Sènyer,* per so car neguna destes qualitats no poden esser en la substancia les unes menys de les altres.

13. *Oh vos, Sènyer Deus, en lo qual se confíen totes les míes forces e totes les míes esperances!* Lo quart significat entellectual, aquell, *Sènyer,* es com una qualitat entellectual o dos o .iij. o més donen significat de substancia entellectual. Com lo significat es duna qualitat tan solament, adoncs es axí com forma entellectual qui dona significat de materia entellectual la qual materia es substancia unida de forma e de materia. ✠ 14. Com lo significat entellectual es de dues qualitats, adoncs es axí com forma e materia entellectual qui significquen ensemps substancia entellectual; car so en que la forma e la materia entellectual sunexen es, *Sènyer,* la substancia entellectual. On, la raó ni la occasio per que la forma e la materia son dites qualitats, es per so car dementre que hom entén materia senes forma e forma sens materia en lenteniment,[1] adoncs es demostrada la forma e la materia calitat de la substancia on la forma e la materia son unides ensems. ✠ 15. Com lo significat entellectual es, *Sènyer,* fet de .iij. qualitats tan solament, adoncs es axí com materia e forma e la proprietat ixent de materia e de forma qui donen significat de substancia entellectual; car nulla substancia entellectual creada no pot esser menys de forma e de materia e de la proprietat e la conveniencia qui es enfre la forma e la materia, la qual es mijá per lo qual la materia e la forma son substancia entellectual.

16. *Ah poderós Senyor sobre tots poders, abundós en tots bens!* Lo .v. significat, *Sènyer,* entellectual es com substancia dona significat en sí metexa duna qualitat o de dues o de .iij. o de més. Com lo dona duna qualitat tan solament, adoncs es axí com anima qui dona significacio en sí metexa de fi e de termenacio en quantitat e en vertut entellec-

1. E,G, manca aquesta frase.

tual; com dona significacio de dues qualitats, adoncs es axí com anima qui significa fer bé o mal, car anima cové de necessitat esser salva per bones obres o dampnada per males obres; com la substancia significa tres qualitats, adoncs es axí com anima qui demostra en sí memoria e enteniment e volentat, car nulla anima racional no es menys daquestes .iij. vertuts actualment o potencialment, emperò en quant sí metexa tota hora les ha actualment, mas en quant lo cors en un temps les ha potencialment en ell e en altre en actu. ✠ 17. *Gloriós Senyor!* Enaxí com anima significa en sí una qualitat o dues o .iij. segons que damunt es contengut, en axí, *Sènyer,* moltes ne significa. Mas en dues maneres hi son significades; car les unes hi son significades de necessitat e les altres per possibilitat, axí com anima a qui es finitat e termenacio cosa de necessitat; com les qualitats son per possibilitat significades, adoncs es axí com amor o desamor o dretura o injuria o remembrament o oblidament qui son coses significades en anima dome per possibilitat en quant es cosa possíbol que hi sien. ✠ 18. On, com nos, *Sènyer,* ajam recomptats los significats de les creatures, digna cosa es que tractem dels significats de les vostres glorioses qualitats e de la vostra excellent substancia, la qual substancia e qualitats son, *Sènyer,* segons vos una cosa metexa substancial, mas segons nos an diverses significats, e assò es per so car per una manera vos demostrats a nos per substancia e per altra per vertuts, la qual diversitat es per so car nosaltres som diverses en essencia e en obres.

19. *Savi Senyor sobre tota saviea, honrat Senyor sobre tota noblea!* Tant es la nostra paraula frévol cosa e mesquina a pronunciar e a parlar los vostres excellents significats, que lenteniment nostre entén los erraments e los defalliments de paraula la qual no pot de ver en ver bastar a parlar de la vostra substancia ni de vostres vertuts: on, per so car lo nostre enteniment ho entén mills que la pa-

raula no ho significa, per assò es cosa a nos pus segura seguir so que nostre enteniment entén que no es so que nostra paraula parla. ✠ 20. Car lenteniment per so car es cosa entellectual e los vostres significats son entellectuals, per assò, *Sènyer,* se covê mills als vostres significats a entendre que no fa la paraula qui es cosa sensual a parlar de los[1] significats qui son fets de la vostra substancia e de les vostres vertuts. ✠ 21. *Graciós Senyor!* En los vostres significats no cau accident ni materia ni forma ni nulla alteracio ni null defalliment. On, com paraula no pusca esser en home senes estes coses[2] e com enteniment dome aja major e pus noble natura que paraula, doncs la demostracio que nos significam, *Sènyer,* de les vostres vertuts e de la vostra substancia es pus apropriada e pus atribuída al enteniment que a la paraula.

22. *Subirà Senyor sobre totes noblèes, humil Senyor sobre totes humilitats!* Les vostres vertuts an, *Sènyer,* diverses maneres a significar la vostra substancia e la vostra substancia ha diversa manera a significar ses vertuts, car la vostra infinitat donant significacio de vostra vida e de vostra eternitat dona significacio de vostra substancia; car si vos no érets cosa substancial ja no poríets esser cosa avent infinitat ni vida ni eternitat; e aquest significat metex dona, *Sènyer,* per altra manera la vostra vida, car significant la vostra vida infinitat e eternitat, dona significacio de substancia, e significant la vostra eternitat vida e infinitat, dona significacio de la vostra substancia. ✠ 23. Per altra manera, *Sènyer,* donen les vertuts significacio de la vostra gloriosa substancia; car la vostra infinitat e vida e eternitat ensems donen significat de la vostra substancia, car sens esser substancial no poríets vos esser cosa infinida ni viva ni eternal. ✠ 24. Per altra manera, *Sènyer,* donen les vostres vertuts significat en la vostra substancia; car la vostra

1. A, sos.—2. A, senes alteracio: M, *sine istis rebus.*

infinitat e la vostra vida e la vostra eternitat donen significat que la vostra substancia es tota gran e tota poderosa e tota savia e tota dreturera e tota misericordiosa e tota acabada; car si nou era, ja[1] la vostra substancia no sería infinida ni viva ni eternal per so car no sería digna de esser essencia divinal si en sí avía null defalliment.

25. *Celestial Senyor ple de gracia e de benediccio!* Les vostres vertuts, *Sènyer,* donen significacio que en la vostra substancia ha proprietats diverses; car la vostra infinitat dona significat que en vos ha alcuna proprietat per la qual sots major que no son totes les creatures, e la vostra vida dona significat que en vos ha alcuna proprietat per la qual sots tot savi, e la vostra eternitat dona altre significat per la qual sots perdurable. On, aquests significats, *Sènyer,* son diverses per so car diverses proprietats signifiquen en la vostra substancia. ✠ 26. *Honrat Senyor!* Lo vostre acabament e la vostra bonea donen significacio de la vostra substancia, car vos no poríets esser acabament ni bonea sens esser substancial. Item, per altra manera, *Sènyer,* lo vostre poder e la vostra volentat e la vostra saviea donen significacio de la vostra substancia; car poder significa en vostra substancia una cosa e saviea altra e volentat altra, e per assò son los significats diverses com diverses coses signifiquen. ✠ 27. *Amable Senyor!* La vostra excellent substancia dona significats[2] de vertuts diverses; car en quant es substancia unida de .iij. proprietats diverses dona significat daquelles vertuts qui cascuna daquelles proprietats signifiquen. On, per assò, *Sènyer,* la substancia en quant es cosa gran dona significacio de infinitat e en quant es cosa viva dona significat de saviea e en quant es cosa perdurable dona significacio de eternitat.

28. *Oh vos, Senyor, qui sots subirá en bonea e en tots bens!* Enaxí com les vostres vertuts donen significacio de la vos-

1. E,G, car si no era la vostra substancia no seria infinida.—2. E,G, significat.

tra substancia e la vostra substancia dona significacio de les vostres vertuts, enaxí, *Sènyer,* les vostres tres proprietats, les quals son les .iij. persones divines,[1] donen significacio de les vostres vertuts e de la vostra substancia, e en axí les vostres vertuts e la vostra substancia donen significacio de les vostres proprietats; car la substancia e les vertuts e les proprietats tot ensemps son una essencia divina. ✠ 29. Mas, daitant es, *Sènyer,* la differencia; car la vostra substancia e les .iij. proprietats e les vertuts son una essencia divina e les unes coses son les altres sens nulla diversitat, mas les tres persones son tan diverses en sí metexes que la una no es lautra, jassía que totes .iij. sien ensemps unides[2] en una substancia divina. ✠ 30. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car la significacio que les vostres vertuts signifiquen de les vostres proprietats es significada per so car segons nosaltres les vostres vertuts se mostren diverses per la qual diversitat es a nosaltres significada la diversitat qui es en les vostres proprietats segons la vostra gloriosa natura divina.

¶ Cap. 236. *Com es tractat de la manera segons la qual qualitats donen significacio de veritat o de falsetat.*

OH *Deus gloriós del qual prenen gracia e benediccio totes creatures!* Com significacio, *Sènyer,* se departesca en .iiij. maneres, so es a saber, significacio sensual, significacio entellectual, significacio essencial, significacio accidental, per assò veritat o falsetat pot esser

1. E,G, diuerses.—2. A, .j. deus: M, *licet omnes tres simul sint una Substantia divina.*

significada per estes .iiij. maneres. On, com assò sia en axí, doncs qui vol encercar ni atrobar quals coses son veritat ni quals coses son falsetat, reeba, *Sènyer,* los significats sensuals e los entellectuals e los essencials e los accidentals. ✠ 2. *Honrat Senyor!* Per .iiij. maneres donen les creatures sensuals e entellectuals significacio de veritat o de falsetat, de les quals .iiij. es la primera com les coses sensuals e entellectuals son concordants en donar los significats vertaderament, segona es com la sensualitat es endressada a significar veritat e la entellectuitat es destorbada e desendressada a significar veritat, tersa es com la sensual e la entellectual natura son descordants e desendressades a donar los significats de veritat, quarta es com la entellectuitat es endressada e la sensualitat desendressada a significar veritat. ✠ 3. *Vertader Senyor!* Com la natura sensual e entellectual son endressades e concordants en lur ordonacio e en lur disposicio, adoncs son significants veritat; e com la natura sensual es endressada a significar veritat e la natura entellectual es desendressada, adoncs es ensemps significat que so qui es veritat es veritat e so qui es falsetat es falsetat e so qui es fals es veritat e so qui es ver es falsetat; e com la natura entellectual es, *Sènyer,* endressada e la natura sensual es destorbada, adoncs es falsetat e veritat significada ensems; car la natura entellectual significa veritat en so qui es fals e significa falsetat en so qui es ver; e com la natura sensual e entellectual son desendressades e destorbades a dar significacio de veritat e de falsetat, adoncs abdues les natures ensemps signifiquen veritat en so qui es fals e signifiquen falsetat en so qui es ver.

4. *Salvador Senyor, recreador, ple de perdons e damor!* Lo primer significat de veritat es com la sensualitat e la entellectuitat donen significacio concordant ensemps segons lur ordonacio e lur disposicio, axí com sensualitat qui dona significacio de materia e de quantitat com es sintent la for-

ma on la materia e sa quantitat es significada e demostrada, e la entellectuitat qui significa en materia elemental generacio e corrupcio de forma sensual. ✠ 5. On, com assò sia enaxí, *Sènyer*, doncs[1] veritat es significada per abdues les natures com se concorden e savenen a donar los significats sensuals e entellectuals e essencials e accidentals: car enaxí com se compón atemprament de contraries qualitats, enaxí se compón significacio vera sensualment e entellectualment de concordansa e de conveniencia feta enfre natura sensual e natura entellectual. ✠ 6. *Gloriós Senyor!* En axí com per lo concordament de la natura sensual e entellectual es significada veritat en la sensualitat adoncs com generacio e corrupcio es significada en individuu elementat, enaxí, *Sènyer*, e molt mills encara, es significada veritat en la entellectual natura per lo concordament damdues les natures, axí com la forma de la nau qui significa maestre e la forma del vegetable e del animal qui significa natura e la forma del firmament qui significa creador e la forma de tot lo mon en general qui dona significacio de creador e de senyor e de benfactor.

7. *Ah Senyor Deus qui per abundancia damor angoxats mon cor e mullats mos ulls!* Lo segón significat, *Sènyer*, es com sensualitat es endressada a donar ver significat e entellectuitat es aparellada a donar fals significat, axí com de la fembra qui no ha mas un fill lo qual es de leja figura e es li semblant que en tota la vila no aja tam bell enfant com lo seu. ✠ 8. On, so qui dona ver significat a la fembra, es sa vista sensual qui veu linfantó tot descolorit e tot magre e tot leg e veu los altres enfantons bells e blancs e bé acolorats e afigurats, e so qui dona, *Sènyer*, a la fembra falsa significacio de son fill, es la entellectuitat, so es la amor, la qual amor es tan creguda per sovín[2] remembrar e entendre e voler son fill que null enfant no li

1. E,G,M, manca aquest mot.—2. E,G, per son uiu remembrar: M, *per frequens memorare.*

es tan plaent ni tan cuvinent a remembrar ni a entendre ni a voler com lo seu, e per assò sobre abundancia damor dona falsa significacio a la fembra de son fill. ☙ 9. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs segons assò son los homens errats en los significats sensuals e en los entellectuals; car tant an gran forsa los fals significats entellectuals, que vensen e apoderen los vers significats sensuals, e per assò les gents qui van per esta manera [1] an creensa e opinio que sia veritat so qui es falsetat e que sia falsía [2] so qui es veritat. On, qui daquest engán se vol guardar cové que sapia ordonar [3] e temprar la natura sensual e entellectual per tal que ensemps pusquen significar veritat.

10. *Creador Senyor del cel e de la terra!* Lo ters significat es com la entellectual natura e la sensual donen falsa significacio demostrant esser veritat so qui es falsetat e esser falsetat so qui es veritat. On, aquesta falsa significacio es feta, *Sènyer,* per so car ab .ij. les natures an desendressament e desconveniment a significar veritat de so qui es ver ni de so qui es fals, axí com en lome descreent e eretge [4] qui no creu veritat per so com es nat e nudrit en creensa de falsetat. ☙ 11. Car enaxí com es cosa possíbol que home pusca viure bevent túxec [5] pus quei sia nudrit en sa enfantea, enaxí, *Sènyer,* es cosa possíbol que la sensual e la entellectual natura per lonc us reeben falsa custuma e fals nudriment per longa perseveransa, per lo qual fals nudriment es la sensualitat acustumada de oyr affirmacio en esser ver so qui es fals e en esser fals so qui es ver, e la entellectuitat sacustuma a ymaginar e a creure esser ver so qui es fals e esser fals so qui es ver; e per assò car esta significacio es feta falsament, son los homens eretges e obstinats en lur error e no volen reebre null ver significat. ☙ 12. Car com los homens cathòlics se disputen ab ells demostrants vers significats sensualment e en-

1. E,G,M, manca aquesta frase.—2. E,G, falsetat.—3. A, coue que sapia guardar e ordonar.—4, E, iretje,—5. M, *bibendo venenum.*

tellectualment, adoncs ells nols volen reebre per so car son acustumats a reebre los falsos significats. On, per so, *Sènyer*, quis vol esforsar a demostrar veritat als infeels, cové que per longa perseveracio e per longa disputacio hom sia ab ells perseverant e esputant: car enaxí com longuea de custuma los ha acustumats a reebre falces significats, cové que per longa disputacio hom los acustum a reebre vers significats.

13. *Vertader Senyor, dreturer, piadós!* Lo quart significat, *Sènyer*, es com la natura sensual es torbada e desendressada a donar vera significacio e la natura entellectual es aparellada e ordonada a donar vera significacio segons ques demostra per esta figura; car com hom ymagena que es *alt* ni que es *bax*, adoncs es significat que les coses qui son en la superficients de la figura de la *.a.* que sien altes e les qui son en la superficients de la *.b.* que sien baxes, e com hom ymagena que estía[1] en la superficients de la *.b.*, adoncs es significat que la superficients de la *.a.* sia loc bax[2] e la superficients de la *.b.* sia loc alt.

⁂ 14. On, aquesta significacio, *Sènyer*, es significacio sensual e es falsa significacio; car si vera era, les peres e les aigues iríen a amunt: car als homens qui son en la terra on es la figura de la *.a.* es significat sensualment que les peres e les aigues qui son en la terra de la figura de la *.b.* vajen a avall, lo qual anament sería vijarès que fos feit a amunt si tant era que hom estagués[3] en la terra on es la figura de la *.b.* On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car per esta falsa significacio sensual son donades moltes falses sentencies e son esdevengudes moltes falses opinions; car hom jutja segons so que sent de sí metex e no segons so qui es sentit

1. E, estiy.—2. E, bays.—3. E, esteges.

en altre, e per assò son, *Sènyer,* los contrasts els treballs entrels homens. ✠ 15. Mas com la entellectual natura, *Sènyer,* es endressada e aparellada a reebre vera significacio, adoncs es mortificada la falsa sensualitat qui dona falsa significacio, axí com lome savi qui obeex més [1] als significats entellectuals que als sensuals; car si hom ymagena que la figura de la *.a.* es loc alt a esguardament del loc on es la figura de la *.b.* e la figura de la *.b.* es en loc alt a esguardament del loc on es la figura de la *.a.,* adoncs li será [2] significat que les peres ni les aigues qui son sobre la terra no poden anar a amunt per so car se mouríen a amunt. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car per esta vera significacio entellectual son los homens passients e perdonables e son creents veritat e son plens de vertuts.

16. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots tota ma contemplacio e tota ma devocio!* Com hom esguarda la luna e ab son dit tira a avall lo lagremar de son ull, adoncs se formen es signifiquen a sos ulls dues formes de lunes, la qual significacio, *Sènyer,* es sensual e es falsa per raó de los ulls qui son desendressats a veer veritat en la luna qui no es mas tan solament una forma, lo qual fals significat entén entellectuitat per lo destorbament de los ulls e per lo remembrament que ha de la luna qui no es mas una. ✠ 17. Com hom esguarda lo firmament e les planetes e les esteles qui son en ell, hom veu, *Sènyer,* que lo firmament no es cosa corrompable. On, en so que los ulls nol veen corrompable signifiquen sensualment que lo firmament es cosa eternal, e si la entellectual natura seguex lo significat sensual, adoncs aferma que lo firmament no ha creador, car pus sia eternal, impossíbol cosa es a ell [3] creador, e per assò com la sensuaitat reeb falsa significacio del firmament en so que no es bastant que la pusca reebre acabadament e per so com la entellectual natura seguex la sensual, per assò, *Sènyer,* es

1. E,G, mils.—2. E,G, seria.—3. A, es al creador.

lome enganat e ha creensa que sia ver so qui es fals e que sia fals so qui es ver. ✠ 18. On, assò es enaxí com lome qui tors son ull[1] per tal que veja la[2] luna e quan veu dues formes de luna falsament aferma falsament que veu dues lunes, mas com hom ab la entellectual natura aferma e entén que lo firmament es termenat en quantitat, adoncs aquella quantitat dona vera significacio que lo firmament es creat: car enaxí com defall de infinitat en quantitat de granea, enaxí defall de esser infinit en temps; car tota cosa qui sia finida en una cosa, cové esser fenida en altra de necessitat quant a esguardament de sa natura tan solament.

19. *Honrat Senyor sobre tots honraments, gloriós sobre totes glories!* Com hom, *Sènyer*, veu alcún home mort el veu hom soterrar e pudrir dejús la terra e no veu hom la anima que nix, adoncs los significats sensuals donen demostracio de falsetat, car signifiquen que aquell home mort torna a no re e que null temps no esdevendrá viu. ✠ 20. On, com los senys sensuals, *Sènyer*, no pusquen donar significacio de veritat per so car no an abastament que donar la pusquen en lome mort, per assò cové que hom sajut e sacorra ab los senys entellectuals, los quals donen ver significat quel home mort tornará viu: car com home, *Sènyer*, cogita e aperceb la vostra dretura e la vostra misericordia e la vostra saviea e lo vostre acabament, adoncs es a hom significat lo dia de resurreccio, car si resurreccio no era, ja hom no puría aver conexensa de vostra dretura ni del vostre acabament ni de les altres vertuts qui son en vos. ✠ 21. *Singular Senyor!* Com los senys sensuals no sien desijosos de los bens celestials, adoncs donen significacio que no aja altra gloria en esser sino la gloria daquest mon; mas com la anima del home, *Sènyer*, no pusca sadollar tot aquest mon, adoncs los senys entellectuals donen significacio que es altra gloria la qual no es en aquest mon. On,

---

1. A, sos huyls: M, *suum oculum*.—2. A, sa luna.

com assò sia significat per esta manera, doncs segons assò se seguex que los significats sensuals son falsos e los significats entellectuals son vertaders.

22. *Oh vos, Sènyer Deus, qui per amors sanats e mundats lo vostre servidor de ses langors!* Com paraula diu, *Sènyer,* que vos sots poderós en totes coses, adoncs la sensualitat dona per una manera falsa significacio e per altra manera dona vera significacio. So per que dona falsa significacio, es per so car significa que vos sots poderós de fer tort e de fer errada e de esser viciós, car en so que la paraula diu que vos sots poderós en totes coses diu que vos podets esser viciós en totes coses: on, com vos, *Sènyer,* no puscats aver null vici, per assò la paraula dona falsa significacio. ✠ 23. Mas com la paraula dona vera significacio del vostre poder, adoncs diu que vos sots poderós de totes coses per tal quel [1] enteniment reeba de la paraula significacio com vos sots poderós com en totes coses siats dreturer e larc e misericordiós e poderós acabadament sens null defalliment; car molt major poder ha en vos, *Sènyer,* per so car sots acabat en totes coses que no fórets si poguéssets peccar ni esser fallent [2] en nulla cosa. ✠ 24. Com home, *Sènyer,* parla e diu que vos sots gran e la anima entén so que hom parla e diu, adoncs es en la sensual natura falsa significacio e en la entellectuitat es vera significacio; car tota cosa sensual qui sia gran o poca es cosa avent quantitat e termenacio: on, per assó la sensualitat ment en quant los significats sensuals que dona; car vos no sots cosa gran sensualment, car si ho erets, auríets quantitat e fi. Mas la entellectual natura, *Sènyer,* aquella fa la significacio qui es falsa en la sensualitat esser vera en la entellectuitat; car vera cosa es, *Sènyer,* que vos sots pus gran que lo firmament qui es pus gran que nulla altra creatura sensual. On, com assò sia enaxí, doncs los falsos

---

1. E, que s enteniment: G, que son enteniment.—2. E,G, defalent.

significats quis formen en la sensualitat prenen alteracio e mudament en la entellectual natura e reeben forma de veritat per endressada eutellectuitat.

25. *Ab Senyor inmortal, incorporal, sens nulla corrupcio!* Com hom diu que vos sots creador e misericordiós, adoncs es donada falsa significacio per una manera e per altra es donat significat vertader. On, lo fals significat es donat, *Sènyer*, en la sensualitat qui significa en vos temps, e lo ver significat es entés en la entellectual natura qui dona demostracio que en vos no cau temps. ✠ 26. On, com la sensualitat dona demostracio que vos sots creador e misericordiós, adoncs significa que com no era nulla cosa en esser sino vos tan solament, que adoncs vos no érets creador ni misericordiós; car pus altra cosa no era sino vos, no era qui reebés creacio ne misericordia, e per assò, *Sènyer*, la sensualitat dona significacio que vos no sots eternalment creador ni misericordiós e dona significacio que la proprietat segons la qual vos sots creador e misericordiós ac en vos comensament. ✠ 27. Mas la entellectual natura dona vera significacio, *Sènyer*, e demostra que la natura ni la proprietat segons la qual vos sots creador e misericordiós no ha comensament ne fi en vos: car enaxí com la anima del home ha en sa natura e en sa vertut actualment memoria e enteniment e volentat enans que la memoria ni lenteniment ni la volentat vinguen de potencia en actu per ajuda dels cors, enaxí, *Sènyer*, e molt mills encara, ans que lo mon fos, ja érets vos actualment creador e misericordiós. Mas, car lo mon covè aver comensament per so car no es digne de esser sens comensament, per assò ha comensament lo demostrament que vos fets en les creatures de vostres vertuts e de vostres qualitats; mas si fos cosa possíbol que sens comensament fos lo mon, infinidament fórets vos en ell creador e misericordiós; mas com lo mon no ha possibilitat de esser sens comensament, per assò defall a reebre senes comensament creacio e misericordia.

28. *Sènyer ver Deus qui sots totes les mies forces e totes les mies ajudes!* Com hom diu, *Sènyer,* que vos creàs Adam e Eva e lo pom que menjaren e la serpent qui consellá lo peccat que feeren, e vos, *Sènyer,* feés lo manament que non menjassen e vos sabíets que peccaríen; on, com assó se diu en esta manera, adoncs la sensual natura dona significacio falsament significant que vos feés lo peccat, mas la entellectual natura no reeb la forma que la sensual natura li significa, mas reeb altra forma e altra entencio per la qual es significant veritat demostrant que vos no feés lo peccat que Adam feu. ✠ 29. Car enaxí, *Sènyer,* com lo mirall tort significa al mirador sa cara torta e ses faysons, e lenteniment del home no reeb ni aferma aquella forma esser vera per so car sab que sa cara e ses faysons son en altra figura la qual lo mirall no significa, en axí la entellectual natura racional no reeb los falsos significats que la paraula significa, car sab que vos no sots peccador ni culpable e sab que no volets peccat ni lamats. On, pus que no volets ni amats peccat, auríets [1] costreta volentat si peccàvets e fayets so que no volets, e assò es, *Sènyer,* cosa impossíbol que fassats contra vostra volentat; car no es nulla cosa quius pusca forsar nius pusca costrènyer vostre voler. ✠ 30. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car per so com hom fa divisio dels significats sensuals e dels significats entellectuals, per assò reeb hom los vers significats e lexa hom los falsos significats, e per esta art e per esta manera es hom savi e endressat a venir a veritat. Mas, car los homens necis no saben, *Sènyer,* fer differencia enfre los significats sensuals e los entellectuals ne saben quals son les sensualitats ni les entellectuitats qui signifiquen veritat ni quals son les sensualitats e entellectuitats qui signifiquen falsetat, per assò reeben moltes de vegades los falsos significats e no volen reebre los vertaders signi-

1. E,G, auets.

ficats, e per assò afermen esser ver so qui es fals e esser fals so qui es ver e caen en error e son indignes que pervenguen errant a la gloria de lur Senyor Deu.

¶ Cap. 237. *Com es tractat de la manera segons la qual qualitats donen significacio e demostracio de les coses qui son ordonades o desordonades.*

Ah *Deus excellent maravellós!* A vos sia donada gloria e laor per tot temps e a tot quant de vos es: car per so, *Sènyer,* com les qualitats creades donen de les creatures significacio sensual e entellectual e essencial e accidental, per assò cové que per estes .iiij. maneres de significats encerquem quals coses son demostrades e significades en ordenacio e desordonacio. ⁂ 2. On, com aquesta cosa a encercar, *Sènyer,* nons abasten los significats e les demostracions que les coses sensuals e entellectuals nos signifiquen e ns demostren, per assò nons cal tractar de les coses significades per significacio essencial ni per significacio accidental. ⁂ 3. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs nos encercarem ab les vostres qualitats ordonacio e desordonacio en les creatures, e ab les qualitats de les creatures encercarem los significats qui demostren elles ordonades o desordonades: car com home sab aver industria e manera de reebre los significats de les vostres qualitats e los significats de les creatures, adoncs, *Sènyer,* pot apercebre e conèxer quals coses tenen les creatures ordonades e endressades en lur estament ni quals coses son aquelles qui les creatures desordonen ni desendressen ni torben en lur estament.

4. *Oh vos, Sènyer Deus, qui en los meus languiments e en los meus enamoraments me visitats em consolats!* Com vos, *Sènyer,* ajats acabat poder e acabada saviea e acabada volentat, per assò totes les vostres obres donen significat de ordonacio e de endressament en les creatures; car si les vostres obres donaven en les creatures significacio de desordonacio qui fos feta per les vostres obres, sería significat que vostre poder e vostra saviea e vostre voler fos en defalliment. On, com sia vera cosa, *Sènyer,* que vostres qualitats an tot acabament, per assò donen enaxí significacio dordonament, com poder e saviea e voler on ha defalliment donen significacio de desordonament. ✠ 5. Car en axí com desordonament no pot esser en les creatures sino per defalliment de poder e de saviea e de volentat, enaxí, *Sènyer,* significacio e demostracio de ordonacio cové esser significada en les creatures per raó del acabament qui es en vostre gran poder e en la vostra excellent saviea e en la vostra gloriosa volentat. ✠ 6. Mas, car los homens necis no saben conèxer los significats de ordonacio demostrats per lo vostre poder e per la vostra saviea e per la vostra volentat, ni no saben conèxer la desordonacio significada e demostrada per lo defalliment de poder e saber e voler qui es en home, per assò, *Sènyer,* no saben conèxer la ordonacio qui es en les creatures ni la saben atribuír al vostre sant poder ni saber ni voler, ni saben donar ni atribuír la desordonacio qui vé de corromput poder e saber e voler. On, per assò los homens necis an opinio que sia ordonacio tal cosa qui es desordonacio e an opinio que sia desordonacio tal cosa qui es ordonament e endressament.

7. *Misericordiós Senyor ple de mercè e de pietat!* Com los vegetables e los animals, *Sènyer,* se componen per jeneracio, adoncs es significada ordonacio e endressament enfre la forma e la materia, la qual forma e materia componen vegetable o animal. ✠ 8. E com, *Sènyer,* los elements se descomponen en los individuus vegetables o ani-

mals, adoncs es significada e demostrada corrupcio e destruiment de forma, la qual corrupcio e destruccio, *Sènyer,* dona significacio e demostracio de desordonacio; car tota corrupcio es de necessitat significant desordonament e desendressament. ✠ 9. On, com assò sia, *Sènyer,* enaxí, doncs la ordonacio qui es significada per generacio, es significada per les vostres calitats qui an ordonats los elements per tal que sien enjenrats los individuus vegetables e animals, e lo desordonament qui es significat per corrupcio, aquell es significat per los peccats e les culpes qui accidentalment son caúdes en home per defallent poder e saber e voler: car per tal que sien punits los animals qui pequen per defallent poder e saber e voler, donats corrumpiment a les formes sensuals elementals, la qual corrupcio, *Sènyer,* es significant ordonacio a esguardament del vostre acabat poder e saber e voler, e es significant desordonacio segons lo defallent poder e saber e voler qui es en home.

10. *Senyor desijat, Senyor amat, Senyor volgut!* La calor e la fredor e la fam e la set e la malautía e les altres qualitats, *Sènyer,* qui donen passio al cors, totes son significacio e demostrament de la desordonacio qui es en lo cors; car si en cors dome no era nulla desordonacio, ja null home no sería sensible de calor ni de fredor ni de fam ni de set ni de malautía ni de mort. ✠ 11. On, com totes estes passions e moltes més sien en cors dome, doncs totes aquestes signifiquen la desordonacio qui caec en home per peccat; car aquesta desordonacio no pot esser en home sens occasio, car si sens occasio era en home, sería, *Sènyer,* significat que en vos fora[1] defalliment per lo qual aguéssets desordonat home. On, com sia cosa impossíbol que en vos aja null defalliment e sia possíbol cosa a home defalliment, per assò es significat que

1. E,G, fos.

lordonament qui es en home vé de part vos e lo desordonament qui es en home vé de part sí metex. ✠ 12. Mas, car los homens necis no saben conèxer les significacions ni demostracions qui demostren e signifiquen lo desordonament del primer pare, per assò no saben conèxer lordonament qui era en home ans que peccás nil desordonament qui fo[1] en home com ac peccat, e per assò, *Sènyer,* nos saben que ses ordonacio ni desordonacio; car null home no pot saber qual cosa sia en sí ordonacio ni desordonacio si doncs no sab reebre los significats qui demostren ordonacio e desordonacio.

13. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots en la memoria e en lo enteniment e en la volentat del vostre servidor!* Com anima humana, *Sènyer,* usa de ses vertuts, adoncs es significat que lo sobject de les vertuts es ordonat en sí metex; car com lome es savi e dreturer e vertader, adoncs es demostrat que la anima ha en sí ordonacio, car sens ordonament no poría usar de saviea ni de dretura ni de misericordia ni de veritat. ✠ 14. Enaxí com anima dome se demostra ordonada com usa de ses vertuts, enaxí, *Sènyer,* dona significacio de desordonacio en sí metexa com priva de vertuts e usa de vicis. On, com hom es irat e trist e fals e mentider e cobou e luxuriós, adoncs es significat que la anima es desordonada en son remembrament e en son enteniment e en son voler. ✠ 15. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car com la anima dona significacio dordonacio, adoncs dona demostracio que la vostra gracia es en ella, e com es significada, *Sènyer,* desordonacio en anima dome, adoncs es significat que la anima per sa culpa e per sos peccats es privada de la vostra gracia.

16. *Singular Senyor qui avets enamorat mi com muira per vos!* Lo excellent acabament qui es en vos, *Sènyer,* dona significacio que vos amats ordenacio en home per

1. A, era.

tal que per aquella ordenacio venga reebre gloria en lo vostre acabament. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat e demostrat que vos avets ordonat com home haja lig ordonada e endressada per la qual sia ordonat; car impossíbol cosa sería, *Sènyer,* que hom pogués esser ordonat menys de lig vera e ordonada. ✠ 17. *Humil Senyor!* Segons la vostra saviea el vostre honrament e segons la necessitat dome es significat que la lig que vos avets donada a home sia vera e acabada e incorrompable; car si no ho era sería significat en vos defalliment e home no poría pervenir per aquella lig a acabament pus que la lig agués en sí null defalliment. ✠ 18. *Gloriós Senyor!* En lordonador es significada la ordonacio de la obra e en la ordenacio de la obra es significada la ordenacio qui es en lo ordonador; mas aquesta significacio pot esser, *Sènyer,* feita en dues maneres; car ordonador acabat covë que no reeba significacio de desordonament si bé sa obra reeb de part sí metexa desordonacio, e obra acabada covë que no reeba significacio de desordonament[1] si tot son ordonador reeb de part sí metex desordonacio.

19. *Misericordiós Senyor qui los vostres benvolents deslliurats de les mans dels demonis!* Vos sabets, *Sènyer,* que ordenacio o desordenacio pus fortment es significada en les .iiij. causes que no es en les coses quis fan a aventura; car mills se demostra ordonacio e desordonacio com es feta occasionadament que no es com es feita a aventura. ✠ 20. Com occasio sia, *Sènyer,* pus prop e pus conjuncta cosa ab esser que no es ventura, per assò ordonacio com es feita occasionadament concordantment les .iiij. causes ensems, pus fortment apar e pus declaradament se demostra es significa que no fa com es feta a aventura; e assò, es per so car en les obres quis fan a aventura no ha tanta de concordansa com ha en les coses quis fan occasionadament-

1. E,G, desordenacio.

ment. E assò metex, *Sènyer,* se seguex de la desordonacio; car pus fortment apar es demostra com les .iiij. causes se desordenen, que no fa com la desordenacio vé a aventura; e assò es per so com les coses qui son fetes a aventura no poden reebre tantes contrarietats ni tantes desconveniencies ni tants descordaments com fan les coses quis fan occasionadament. ✠ 21. On, com la significacio e la demostracio de ordonacio o de desordonacio sia pus fortment, *Sènyer,* aparexent en les coses occasionades que en les coses quis fan segons cas e ventura, doncs segons assò es significat e demostrat quel desordonament o lordonament qui es en les coses creades segons les .iiij. causes, no es debades, ans cové que sia per alcuna occasio; car si debades era sería segons cas e ventura, e si era segons cas e ventura seríen més los ordonaments els desordonaments de ventura que de occasio; e assò es, *Sènyer,* cosa impossíbol, car sensualment sentim e entellectualment entenem que més son los ordonaments e los desordonaments qui van per occasio que no son cells qui van per ventura.

22. *Humil Senyor quius sots acostat per humilitat a mon remembrament e a mon enteniment e a mon voler!* Com lome, *Sènyer,* ama vos més que sí metex e ama son pruxme aitant com sí metex, adoncs es significada la amor en ordonada disposicio; car pus que vos valets més que totes creatures, digna cosa es que siats més amat per home que per sí metex; e pus que tots los homens son duna especia, digna cosa es que hom am son pruxme aitant com sí metex. ✠ 23. Com hom, *Sènyer,* ha major amor a sí metex que a vos e com home ha major amor a sí metex que a son pruxme, adoncs es la amor significant desordonacio e defalliment; car desordonacio e defalliment es en home qui ama més so qui es vil que so qui es noble e qui ama més una cosa egual en genre e en especia que altra daquella especia metexa. ✠ 24. Com home ama més son pruxme que vos ne que sí metex, adoncs, *Sènyer,* es significat e demostrat en

aquella amor desordonament e desendressament[1] e defalliment e culpa; car descovinent cosa es amar més ni tant nulla creatura com son creador e injuriosa cosa es amar més altre home que sí metex, exceptat,[2] *Sènyer,* la vostra gloriosa humanitat la qual es pus digna cosa de esser amada per tot home, que no es null home per sí metex ni per altre.

25. *Creador Senyor del cel e de la terra e de tot quant es!* Jassía assò que lo bou no parle, per tot assò no es feita significacio en lo bou desordenacio, axí com es significada en lome mut desordonacio per so com no parle; ni ja sía so que franca volentat no sia en los animals inracionals, per tot assò la privacio de franca volentat no significa en los inracionals desordonacio, e si tant fos que privás franca volentat en home, fora significada en ell desordonacio. On, tot assò esdevé, *Sènyer,* per so car les unes proprietats se convenen als uns animals per ordonacio e no als altres. ✠ 26. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car les unes qualitats signifiquen ordenacio en alcuns individuus per so car no y son e si hi eren significaríen desordenacio, e alcunes qualitats signifiquen ordenacio per so car son en alcuns individuus e si no y eren significaríen desordenacio; e tot assò esdevé, *Sènyer,* per so car cada individuu ha ses qualitats apropriades qui donen dell significacio si es en ordenacio o en desordenacio. ✠ 27. On, com assò sia enaxí, doncs segons assòs seguex que, jassía so que les calitats sensuals no sien en les substancies entellectuals ni les qualitats entellectuals no sien en les substancies sensuals, per tot assò, *Sènyer,* la privacio general de les qualitats no dona en aquelles substancies significacio de desordonacio. Mas com les qualitats sensuals priven accidentalment en lo individuu sensual per la qual privacio no pot esser significat lo individuu sensual ni entellectual, adoncs es, *Sènyer,* significada desordonacio en la substancia sensual; e com les

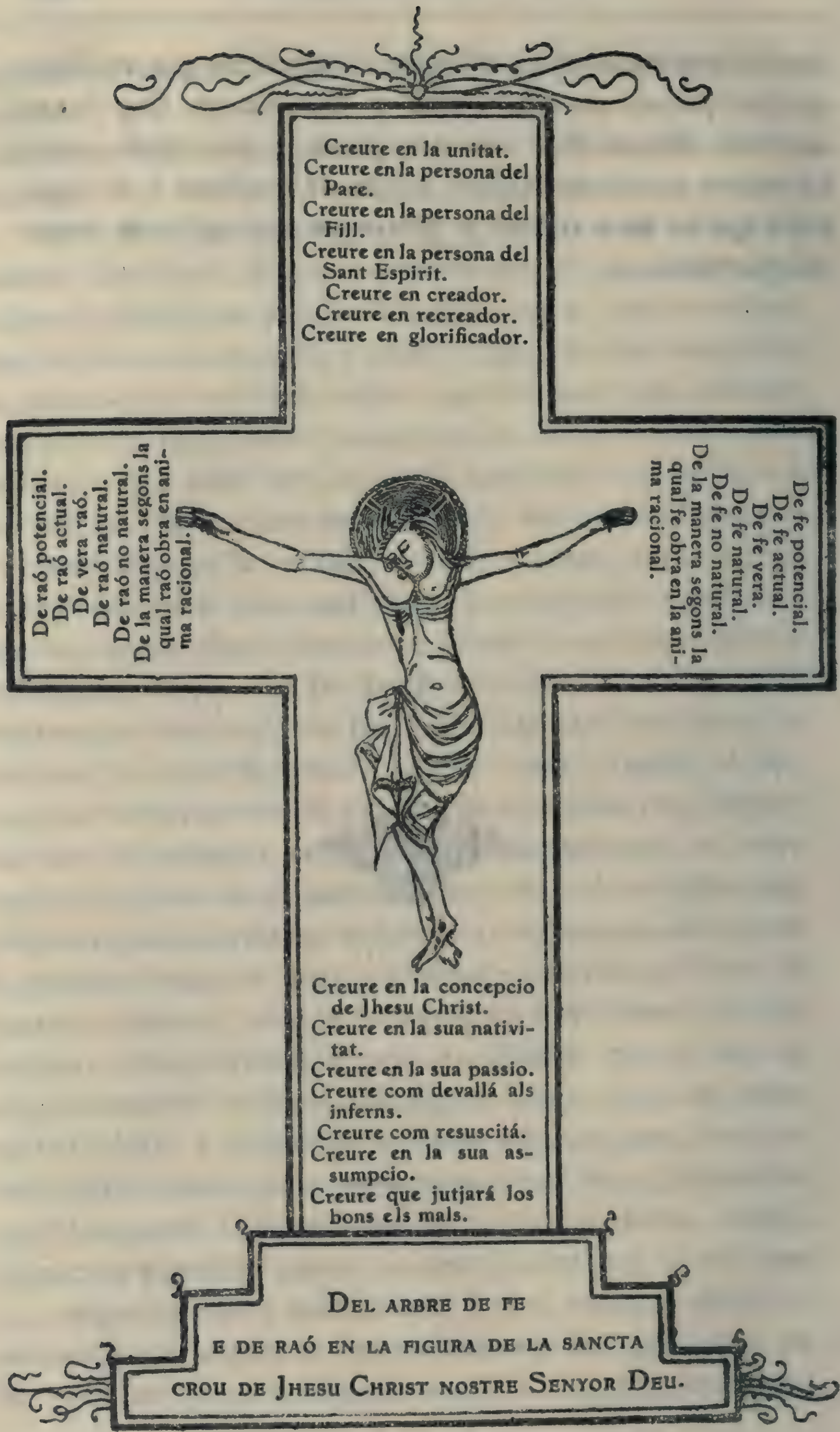
1. A,E, desendressadament.—2. E, enseptat.

calitats priven en lo individuu entellectual, per la qual privacio no pot significar sí metexa ni les coses sensuals, adoncs es significada desordenacio en la substancia entellectual.

28. *Ab Senyor gran sobre totes granèes, noble sobre totes noblèes!* Com hom, *Sènyer*, vol apercebre lo moviment del sol en lo firmament e en laer, adoncs es a hom semblant que lo sol no sia movable; e com hom guarda son moviment en la terra per raó de la ombra que fan sos rags, adoncs veu hom los raygs esser movables: on, esta es cosa desordonada que hom veja movent los raygs del sol e no la roda del sol; car pus movable es lo sol en laer que no son sos[1] raygs en la terra, car més despay cerca lo sol en laer que en la terra per so car laer es major que la terra. On, aquest desordonament, *Sènyer*, es en home per lo defalliment de sa vista qui no abasta a veer tan bé los moviments qui son luny com los moviments qui son prop, e per assò lo desordonament no deu esser conegut al sol, mas a la vista humana. ✠ 29. On, beneyt siats vos, *Sènyer:* car com la potencia racional dona demostracio en lome que ella es dona de la potencia sentitiva; adoncs dona significacio que en home ha ordonacio e endressament, e com la potencia sensitiva dona significacio que ella es dona de potencia racional, adoncs es significat quel home es desordonat e desendressat; e assò es, *Sènyer*, per so car on més la potencia racional usa de sa vertut, més de ordenacio ix della, e on més la potencia sensitiva usa de sa natura, més[2] desordonacio engenra en home. ✠ 30. *Gloriós Senyor!* Lo peccat el desendressament qui es en home, aquell, *Sènyer*, es significat que vé de part home: car enaxí com la amargor que hom malalte sent en los menjars dolsos e saborosos vé de part lo desordenament del paladar e no de part les viandes dolces, enaxí lo desordonament el

1. E,G, los rags.—2. A,E, on es.

desendressament qui es en home es significat que vé dome qui per peccat ses corrumput e desordonat. On, beneit siats vos, *Sènyer Deu:* car per gracia e per ajuda vostra ha reebut acabament aquest Arbre de qualitats e de significats qui es fet e tractat a gloria de vos qui sots nostre Senyor Deus.

Del arbre de fe e de raó en la figura de la sancta crou de Jhesu Christ nostre Senyor Deu.

De la .xxxvj.ª distinccio qui tracta de fe e de raó en la figura del arbre de la crou.

¶ CAP. 238. *Com es tractat de la manera segons la qual fe está en home potencialment e actualment.*

DEUS *gloriós sobre totes glories, gran sobre totes granèes, noble sobre totes noblèes!* Com fe pusca esser en home potencialment e actualment segons la diversitat de temps, per assò es significada la tersa manera de fe engenrada de la fe actual e de la fe potencial, la qual tersa manera, *Sènyer,* de fe, es mijansera enfre la fe potencial e la fe actual. On, com assò sia enaxí, doncs per esta manera deym que son tres maneres de fe, so es a saber, fe potencial e fe actual e fe mijana entre fe potencial e fe actual. ✠ 2. *Honrat Senyor!* En axí com la fe qui es potencialment no es la fe qui es actualment, enaxí, *Sènyer,* la fe qui es mijansera en quant la processio que pren de la fe potencial e de la fe actual, no es la fe potencial ni la fe actual, enans es altra; car si ho era no auría nulla diversitat enfre la fe qui es potencial-

ment e la fe qui es actualment. On, com la fe actual que en Pere ha que vos sots deu e home no sia la fe potencial que ha de esser a ell possíbol cosa creure que vos no sots deu e home, per assò es significat que ha diversitat enfre fe potencial e fe actual, e per la lur diversitat es significat que fe hi ha qui es mijanserament. ✱ 3. On, com aquest ARBRE de fe e de raó, *Sènyer,* sia greu de tractar e greu dentendre, per assò cové remembrar e entendre los altres .iij. *arbres* damundits, so es a saber, larbre de esser e de necessitat e de privacio, e larbre de sensualitats e de entellectuitats, e larbre de qualitats e de significats; car per los demostraments e per los significats de lurs qualitats e de lurs proprietats pot hom venir a certa conexensa de fe e de raó segons que es contengut en esta present distinccio.

4. *Dreturer Senyor, honrat, ordonador de totes coses!* Per larbre de esser e de necessitat e de privacio ha hom, *Sènyer,* conexensa de fe e de raó com hom fe e raó encerca en les coses qui son potencialment o actualment per possibilitat o per impossibilitat, o per necessitat o per privacio. ✱ 5. E per larbre de sensualitats e de entellectuitats ha hom conexensa de fe e de raó segons que demostren les coses sensuals prop e les coses sensuals luny e les coses entellectuals prop e les coses entellectuals luny: e assò metex es demostrat, *Sènyer,* per larbre de qualitats e de significats; car segons que les unes qualitats donen significacio de les altres e segons los significats de qualitats e de substancia e segons los vers significats e los falsos significats e segons los significats dordonacio e de desordonacio, son demostrades e significades fe e rao. ✱ 6. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com lo mirall es subject e estrument on hom veu ses faysons, enaxí los .iij. arbres damundits son demostrament e significacio de fe e de raó ab que hom sapia reebre lurs proprietats e lurs qualitats e lurs significats. Mas enaxí com lo mirall, *Sènyer,* no pot

demostrar al home qui no es mirant en ell ses faysons, en axí los .iij. arbres damundits no poden demostrar ne significar fe e raó al home qui no tracta ni cura de lurs qualitats ni de lurs proprietats en son remembrament ni en son enteniment ni en son voler; e per so com esta innorancia es en home, esdevé hom, *Sènyer,* innorable de fe e de raó.

7. *Ab Senyor Deus qui la mia ymaginacio avets enamorada de la vostra sancta passio!* La primera manera es de fe potencial. On, deym, *Sènyer,* que fe potencial es en la raó que hom sab per conexensa e per demostracio e significacio necessaria: car enaxí com es a home possíbol cosa saber per raó necessaria alcuna cosa, enaxí, *Sènyer,* es a hom possíbol cosa innorar e ublidar e menysconèxer aquella cosa que hom sab per raó necessaria e que hom la crea per fe senes nulla demostracio de raó necessaria. ✠ 8. On, en axí, com raó vé de potencia en actu per abundancia de significacions e de demostracions necessaries, enaxí fe está en potencia per raó de la raó qui ha per abundancia de significats conexensa daquelles coses qui son de necessitat. On, com assò sia, *Sènyer,* enaxí, doncs aitant com la raó sestén per lo remembrament e lenteniment e la volentat del home, aitant fa estar la fe potencialment en lo remembrament e lenteniment e la volentat del home. ✠ 9. On, beneyt siats vos, *Sènyer:* car enaxí com moltes figures están potencialment en la pessa del aur o del argent, enaxí están moltes creenses potencialment en la anima del home, e per assò es la anima del home alterable duna fe en altra e duna creensa a altra e com pren una fe lexan altra, axí com laur qui prenent una forma ne priva daltra.

10. *Oh vos, Sènyer Deus, qui en la vostra amor avets honrat mi!* La segona manera de fe es, *Sènyer,* com la fe es actualment en esser sens que raó no dona a home nulla demostracio ni nulla significacio ni nulla afirmacio en so que hom creu. ✠ 11. On, enaxí com forma dome pinta-

da en paret dona significacio de forma dome e defall a dar la significacio de la materia dome, enaxí fe dona significacio de cosa possíbol e defall a dar significacio de les coses necessaries les quals per arguments e per raons naturals son significades. On, com la fe es en home, *Sènyer,* en esta manera, adoncs es la fe actualment, e on pus rahó significa e demostra les coses qui son necessaries e fe pus fortment gita del remembrament e del enteniment e de la volentat aquells significats, pus fortment está la fe en la simple natura dactualitat. ☙ 12. On, aquesta fe actual no pot caber en un temps ab raó en la anima del home, e assò es per so car fe com es actualment en anima dome, tot lo remembrament e lenteniment el voler complex e per assò raó noi pot entrar si doncs noi entra buidant lo remembrament e lenteniment el voler de fe e quei meta sí metexa umplent de sciencia e de conexensa tot lo remembrament e lenteniment el voler. On, si tant era, *Sènyer,* que assò no fos enaxí e que raó e fe actualment fossen en .j. temps en anima dome, doncs so qui es en home fe sería altra cosa contraria o diversa a fe, e raó sería altra cosa contraria o diversa a raó e no puría esser raó. On, si assò era enaxí, doncs impossíbol cosa sería que fe e raó fossen en home.

13. *Ah Senyor qui sots pau e conort e confort de les mies amors e de les mies cogitacions!* La tersa manera de fe es com la fe actual e la fe potencial donen processio a altra manera de fe ixent entre fe actual e fe potencial, la qual fe es, *Sènyer,* aquella que hom ha reebuda e concebuda en sa anima, e la anima tracta daltres coses qui no son de natura de fe: car com lo crestià ha reebuda creensa e fe de la vostra gloriosa trinitat e de la vostra sancta encarnacio, e depuxes la sua anima tracta daltres coses, adoncs román la fe en actu e no priva de esser, jassía so que la anima no sia negociant en aquell temps en vostra trinitat ni en vostra humanitat. ☙ 14. On, si axí no era e que la fe privás

dactualitat totes les vegades que la anima no fos contemplant en vos, doncs hom sería menys de fe com la anima no cogita de trinitat ni de encarnacio, e si era, *Sènyer,* menys de fe, sería significat que fos en peccat e en mal estament. On, com home per raó de ses necessitats ha a dar part en son remembrar e en son entendre e en son voler daquelles coses qui son a home necessaries, per assò es significat que la fe román en actu, ja sia so que hom tracte daltres coses, car en altra manera home no sería ordenat a salvacio. ✠ 15. On, enaxí, *Sènyer,* com lo nom de natura es pus fortment atribuít e donat a la forma que a la materia, en axí a aquesta tersa manera de fe cové més donar e apropriar lo nom dactualitat que lo nom de potencia per so car pus fortment está en actu que en potencia.

16. *Singular Senyor eternal per lo qual los meus ulls ploren e lo meu cor senamora!* Com vera fe vé en home de potencia en actu, adoncs hi vé per dues coses: la primera es, *Sènyer,* per raó de la vostra gracia qui fa esdevenir la anima del home en creensa e en fe, la segona es com la sensual natura no ha acabament ni cumpliment com do significacio e demostracio a la entellectual natura de reebre veritat ni la entellectual natura no ha aparellament ni endressament com sapia reebre los vers significats demostrats per ordonada sensualitat. ✠ 17. *Gloriós Senyor!* Per altra manera esdevé creensa e fe en home de potencia en actu e de actu en potencia, so es a saber, que per lo descordament qui es de natura sensual e de natura entellectual vé fe en actu; car so que no pot significar la sensualitat creu la entellectuitat, e com la sensualitat per sa ordonada disposicio ho significa e la entellectuitat ho sab per raó, adoncs torna la fe en potencia, e com la entellectuitat per desordonada disposicio no sab reebre los significats ordonats sensuals, adoncs ha fe en so que no sab conèxer ni entendre per raó. ✠ 18. Enaxí com fe cau en home actualment per descordansa e desconveniencia de

la entellectual natura e de la sensual, enaxí, *Sènyer,* a les vegades hi cau per concordansa e per conveniencia dabdues les natures; car moltes vegades dona la sensualitat significacio en partida de veritat e la entellectuitat per aquella significacio reeb forma de creensa e de fe per so car ama més fe que raó: car enaxí com la sensualitat dona significació de raó en poca quantitat, enaxí la anima en poca quantitat sab e en molta quantitat de vertut creu, e car lo poc es comprès per lo molt, per assò es lo nom donat a la fe enans que a la raó.

19. *Oh vos, Sènyer Deus, qui avets donat esser e gracia al vostre servidor!* Enaxí, *Sènyer,* com la forma actual e la forma potencial se contrariejen en la materia per privacio e per generacio e corrupcio,[1] enaxí fe e raó se contrasten en lur sobject; car la fe qui es actualment en anima dome es contrastant a la raó qui es en potencia, e la raó es contraria a la fe; e aquest contrast esdevé, *Sènyer,* per so car la fe no vol privar sa actualitat e la raó vol venir de potencia en actu. ✠ 20. *Gloriós Senyor!* Enaxí com forma actual no contrasta a altra forma en la potencia daquella en so que no la vol privar de la possessio que ha en la potencia, car si ho faya perdría ella la sua possessio actual la qual ha en la materia, enaxí, *Sènyer,* fe actual no mou contrast a raó qui sia en potencia en so que no desija[2] que la priu de la potencia en la qual la raó es, e per assó seguex se que los homens qui creen e son amadors de fe, no an fervor ni animositat com raó venga de potencia en actu. ✠ 21. *Honrat Senyor!* Enaxí com forma potencial no mou null contrast a altra forma potencial en lo sobject material a abdues les formes, enaxí fe com es potencialment en home no es contrastant ab la raó qui es en home potencialment, e assò sesdevé per so car no ha mitjà actual enfre abdues sobre lo qual sia mo-

1. A, e per corrupcio.—2. G, desfia.

gut contrast per desijada possessio de actualitat: car en axí, *Sènyer*, com tot lo contrast qui es enfre una forma e altra es sobre la possessio[1] de la accio, enaxí, tot lo contrast qui es enfre fe e raó es sobre la possessio actual en sobject sensual o entellectual.

22. *Ab Senyor Deus[2] cumplit de dons e de perdons e damors!* Enaxí com totes les formes qui son potencialment en la materia no esdevenen totes en actu, enaxí, *Sènyer*, tota la fe qui potencialment es en anima dome no vé en actu: car enaxí com sería cosa descovinent que totes les formes qui son en potencia esdevenguessen en actu, enaxí sería cosa molt descovinent e desordonada que tot so qui es possíbol cosa de creure fos creegut per home. ⁂ 23. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò, *Sènyer*, es significat que la fe qui es actualment en home no es en tan gran quantitat en la actualitat com es la fe potencial en la potencia: car axí com les formes qui son potencialment son més que no son les formes qui son actualment, enaxí la fe qui es actualment no es tanta en la actualitat com es la fe potencialment en la potencia. ⁂ 24. On, la occasio, *Sènyer*, per la qual la fe no es tan gran en la actualitat com es en la potencia, es per so com actualitat no basta a reebre en un temps mas una creensa tan solament, e la fe en quant potencia está en la anima dome potencialment en moltes creenses contraries e diverses: car enaxí, *Sènyer*, com materia sensual no pot reebre mas una forma actual e pot reebre moltes formes potencialment, enaxí anima dome en un temps no pot actualment reebre tantes creenses com fa potencialment.

25. *Ab Senyor qui fets esser lo vostre servidor amador e sotsmès de vostre esser!* De necessaria cosa es, *Sènyer*, que fe ni creensa no pot esser actualment en home sens quel home no meresca guaardó de bé o de mal daquella cosa

1. A, processio.—2. E, dous.

que creu: car enaxí com forma no pot esser actualment sens materia, enaxí fe ni creensa no pot posseyr actualitat sens mèrit. On, aitantost com la fe esdevé de potencia en actu, aitantost esdevé lo mèrit. ✠ 26. La tersa forma de fe la qual es enfre la forma de fe actual e la forma de fe potencial, aquella, *Sènyer,* per una manera es en peccat e en culpa e per altra manera no. Per la manera on es culpable es com lome qui es eretge[1] e creu falsetat es negociant en altres coses qui no son creegudes mas sabudes. On, ja sia so que la falsa fe no sia en son remembrament ni en son enteniment ni en sa volentat com la anima no tracta de fe e tracta daltres coses, per tot so no es escusada de la falsa fe que ha dabans reebuda e afermada en sí metexa. ✠ 27. Lautra manera, *Sènyer,* segons la qual fe mijansera enfre actu e potencia no ha culpa ni peccat, es axí com lome catòlic qui creu veritat e ha fe en vos segons veritat e depuis que ha reebuda veritat en sa creensa, la anima es negociant en alcuns peccats qui son per luxuria o per robería[2] o per omidi[3] e no son per incredulitat ni per falsa creensa: on, la anima adoncs no pecca per fe mas pecca per altra cosa qui no es semblant de fe.

28. *Sènyer Deus qui la mia consciencia declarats e la mia esperansa fortificats!* Com fe no sia a home cosa possíbol sino per defalliment de saviea e de conexensa e per so que aja mèrit de creure so que no sab, e com en vos no aja null defalliment, doncs segons assò es significat que en vos no es fe actualment ni potencialment; car si ho era sería significat, *Sènyer,* que en vos agués defalliment de saviea e de conexensa. ✠ 29. Com los homens descreents infeels agen actualment falsa fe e com vera fe estía en ells potencialment, doncs lo vostre servidor el vostre sotsmés, *Sènyer,* vos clama mercé que sia vostre plaer que vos triets dels sants homens religiosos que lus[4] trametats e quels

1. E, iretje:—2. E, robaria.—3. E,G, omey.—4. E, lur.

enamorets tant de la vostra passio tro que en ells no sia paor de mort ni de treball per tal que abrivadament preíquen e demostren la vera fe cathòlica als infeels per tal que la fe qui es en ells potencialment hi sia actualment. ✠ 30. On, com vos, *Sènyer,* siats tot bo e tot dous e tot amador de bé, e com la vera fe valla molt més com es actualment en home que no fa com hi es potencialment, e com la falsa fe sia molt pijor com es en home actualment que no es com es en home potencialment, per assò, *Sènyer,* placiaus quels feels[1] crestians ajen tanta de fervor e dardor e danimositat e de vertut en amar e honrar vos de tot lur poder quels infeels traguen[2] de falsa fe e de falsa error e quels aduguen a via de veritat per tal que tuit ensemps siam amador e loadors de vos qui sots nostre Senyor Deus.

¶ CAP. 239. *Com es tractat de la manera segons la qual raó está en home potencialment e actualment.*

AH *Deus, Rey del reys, Sant dels sants, Senyor dels senyors!* Vos, sabets, *Sènyer,* que raó se departex en quatre maneres: la primera es raó potencial, segona es raó actual, tersa es raó mijansera enfre potencia e actu, quarta es raó qui es enfre la potencia racional e la potencia sensitiva. ✠ 2. Com assò sia enaxí que la raó se departesca per estes .iiij. maneres, doncs segons assò, *Sènyer,* raó a vegades es en home potencialment, a vegades actualment, a vegades es mijanserament enfre la potencia e

1. E, fesels.—2. G, trasquen.

la actualitat, a vegades es enfre la racional potencia e la potencia sensitiva. On, com la raó, *Sènyer,* es en home potencialment, adoncs es la sua obra privada en home de tot en tot; e com está en home actualment, adoncs es hom conexent e scient veritat per raó e per demostracio necessaria; e com la raó es mijanserament, adoncs es en partida actualment e en partida potencialment; e com la raó está enfre la potencia racional e la sensitiva, adoncs es la raó negociant enfre les coses entellectuals e les coses sensuals. ✠ 3. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com veritat es majorment significada e demostrada en la segona manera, so es a saber, com raó está actualment, en axí falsetat majorment es significada falsament en la quarta manera, so es a saber, com la raó está enfre la potencia sensitiva e la potencia racional.

4. *Sènyer ver Deus qui creàs la mia memoria per vos a remembrar el meu enteniment per vos a entendre e la mia volentat per vos a amar!* La primera manera, *Sènyer,* de raó es potencialment en home, la qual raó priva de esser actual en la memoria e enteniment e voler dementre que la anima no remembra ni entén ni vol so que remembra e entén e vol per creensa e per fe sens conexensa e demostracio dargumentacio necessaria. ✠ 5. Si raó no fos, *Sènyer,* en les .iij. vertuts de la anima dome potencialment, impossíbol cosa fora que home pogués remembrar ni entendre ni voler nulla cosa per creensa ni per fe, car pus que raó fos privada de la potencia covengra que fos en actualitat,[1] e si actualment fos, fe no fora ni creensa; o si tant se fos, *Sènyer,* que raò no fos potencialment en anima d ome, so qui es creegut[2] en un temps no pogra esser conegut ni sabut en altre temps. ✠ 6. On, com raó sia actualment dintre la anima del infantó com es nat e com la raó en aquell infantó no entre en la memoria e en lente-

1. E,G, en la actualitat.—2. A, so qui es creegut ni sabut en un temps.

niment e en la volentat daquell tro que es linfantó vengut a perfecta[1] edat, per assò, *Sènyer,* es conegut e significat que raó está potencialment en lo remembrament e lenteniment e la volentat en linfantó adoncs com es poc, car si potencialment no y estava, aitanta de conexensa auría com es poc com ha com es gran: on, si potencialment raó no era en ell, doncs com sería gran no auría més de conexensa que com es poc.

7. *Ab Sènyer Deus qui al vostre servidor fets desijar pobrea per tal que aja riquea de dousor e damor!* La segona manera de raó es, *Sènyer,* com raó es actualment en home, axí com lome qui per vers significats e demostracions necessaries ha conexensa daquelles coses qui verament son significades e demostrades, en la qual conexensa no ha nulla dubitacio ni la conexensa no la ha per creensa ni per fe, enans la ha per raons sensuals e entellectuals demostrades e significades sensualment e entellectualment. ✠ 8. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car aquesta raó actual es lugor e resplandor per la qual home sab anar per veritat sensualment e entellectualment; e enaxí com la lugor e la resplandor está sobre la terra per raó de la presencia del sol, enaxí per raó desta raó actual la qual está en home es hom enlumenat en son remembrament e en son eneniment e en son voler. On, beneit siats vos, *Sènyer,* qui tan noble creatura com raó es avets creada en home, e benahuirats son tots aquells qui aquesta creatura saben tenir en actu en lur remembrament e en lur enteniment e en lur volentat. ✠ 9. Car aquesta raó actual es, *Sènyer,* en home la mellor cosa qui en home sia creada; car per aquesta raó es home racional e es home ennobleít sobre les altres creatures qui priven de raó, e per aquesta raó actual es hom apellat a gloria perdurable; car ab la raó ha hom, conexensa de vostra excellent bonea e de les creatures e de les vostres

1. A, perfeta.

obres, e ab la raó es hom, *Sènyer*, loador e amador de vos e de vostres obres.

10. *Oh vos, Senyor Deus, qui lo vostre servidor amats on pus vos apella ni us reclama a ses necessitats!* La tersa manera de raó es com está la raó enfre potencia e accio[1] mijansserament. On deym, *Sènyer*, que aquesta raó está mijanserament en tres estaments enfre accio e potencia. La primera es com la raó es actualment dintre la anima e no es en la memoria ni en lenteniment, axí com linfantó poc en lo qual es raó actualment dintre la anima encontinent que vos creats[2] anima en lo cors daquell; mas per so com linfant no usa en son remembramemt ni en son enteniment ni en sa volentat de raó dentro que es gran, per assò está la raó potencialment en estes tres vertuts en les quals sería actualment sil cors era aparellat estrument que esser hi pogués actualment: on, per assò, *Sènyer*, la privacio dactualitat no esdevé de part la anima que enans ho fa de part lo cors qui per peccat[3] se corrompé. ✠ 11. Lo segón estament de raó es, *Sènyer*, com raó está actualment en la anima del home e la anima tracta de fe en la memoria e en lenteniment e en la volentat, axí com lome qui per raons necessaries ha afermat en .j. temps que vos sots en trinitat e en unitat, e en altre temps aferma per creensa e per fe que vos sots encarnat e nat e mort per nosaltres peccadors. On, aquesta raó está actualment en la anima dome pus que ha concebuda significacio necessaria de la vostra trinitat e de la vostra unitat, e está potencialment en lo remembrament e en lenteniment e en la volentat que ha en lo vostre aveniment per fe segons que fe entra en la memoria e en lenteniment e en la volentat. On, com la vostra encarnacio sia diversa cosa ab la vostra trinitat, per assò raó en una manera es actualment en la anima dome per conexensa de la vostra trinitat e en altra manera es

---

1. E,G, enfre accio e potencia.—2. E,G, creas.—3. A, peccats.

potencialment en la anima per creensa e per fe. ✠ 12. Lo ters estament de raó es, *Sènyer,* com la raó no vol seguir son cors e desix[1] se de sa manera e seguex lo cors de fe e de creensa, axí com lome qui vol remembrar e entendre vostra trinitat o vostra encarnacio, e si la memoria defall a aquella cosa a membrar e lenteniment a entendre, ublidas la raó de sa manera e aclinas a la fe e dona sa actualitat a la fe e consent que la fe remembre e entena so que la raó no pot membrar ni entendre. On, com aquesta obra sia, *Sènyer,* obra raonable e cosa necessaria als homens necis qui per raó no saben conèxer e amen conèxer per fe, per assò es dit que aquesta raó aital es mijà enfre actu e potencia, car en lo comensament es actualment e en la fi es potencialment, e per assò es mijà com té la una termenacio en actualitat e lautra en la potencia.

13. *Oh Senyor Deus qui sots excellent e alt sobre totes vertuts!* La quarta manera de raó es com la racional potencia es serva e sotsmesa de la potencia sensitiva e la sensitiva es dona della. On, aquesta raó aital, *Sènyer,* se demostra en falsa forma, axí com lo bavastell[2] qui demostra semblansa dome e es fust e pintura: on, adoncs la raó no usa de sa propria vertut e per assò pren falsa forma. ✠ 14. Car enaxí com lo foc e laer en lo plom qui cau a avall se mouen a avall per la natura del plom qui es compost en major quantitat de terra e daigua que no es de foc e daer, enaxí, *Sènyer,* la raó qui es serva de la sensitiva fa so qui es de natura de la sensitiva e no pot fer de so qui es de sa propria natura dementre que es serva. On, per so com la raó está en esta manera serva e presa, per assò reeb los falsos significats e aferma que sia ver so qui es fals e que es fals so qui es ver: car enaxí com lo vidre esdevé mirall e demostra les figures a aquells qui en ell se miren, enaxí raó per so car reeb desordonacio reeb

1. E,G, disix.—2. M, *statua.*

falses significacions e demostra falsament so que cuida entendre, axí com mirall tort qui falsament les faysons significa. ✠ 15. On, beneyt siat vos, *Sènyer Deus:* car en axí com torbament de humors destempren home son gustament lo qual sent amargor en los menjars saborosos, enaxí la alteracio que la racional potencia fa per so com se desposeex de sa vertut es fa sotsmesa de la potencia sensitiva, per assò, *Sènyer,* la raó es torbada e no sab aver conexensa de so qui es ver o fals, e si tant es que ho conega, non sab usar ordonadament. On, beneit siats vos, *Sènyer:* car per esta raó aital desordonada e per esta manera esdevenen los homens peccadors e culpables e son semblants a les besties selvatges.

16. *Misericordiós Senyor dels meus culpables volers e de les mies vanes cogitacions!* Com hom ha conexensa, *Sènyer,* de les .iiij. divisions damundites segons les quals la racional potencia se deveex, adoncs es home endressat e ordenat com aja son enginy e son enteniment e los .v. senys entellectuals a aver conexensa de veritat; mas com hom no ha conexensa de la raó com es actualment ni com es potencialment ni com es mijanament ni com es desviada de sa natura, adoncs es hom en error per so car hom no sab usar de raó segons ques covê. ✠ 17. Car los uns homens usen de la raó actual la qual es en sa propria vertut actualment, e los altres usen de la raó qui es alterada de sa vertut per so car es sotsmesa a la potencia sensitiva, los altres priven de la raó mijana la qual es enfre potencia e actu, los altres an fe e no an raó sino potencialment; e per assò, *Sènyer*, son los uns homens concordants ab los altres e los uns contraris ab los altres, e per assò esdevenen los treballs els contrasts en lo mon. ✠ 18. Car los homens, *Sènyer,* qui van ni usen per la raó actual la qual es simplement en sa propria vertut, aquells afermen veritat e no volen reebre los falsos significats donats per los homens qui usen de raó sotsmesa a la potencia sentitiva, e per assò es feta

discordia e baralla enfre ells, els homens qui amen fe e creensa son contrariants a aquells qui amen raó, e per assò son los homens contrastants los uns ab los altres avents bona entencio, car cascú cuida raonar e dir veritat.

19. *Ah Sènyer Deus qui levats e exalsats*[1] *los meus pensaments e les mies devocions en los vostres honraments!* La potencia ymaginativa, *Sènyer,* per una manera entra e está en la raó e per altra manera está fora de la raó; car com la raó está en actu, adoncs es la ymaginacio dintre la raó, e com la raó está potencialment e la ymaginacio es en actu, adoncs es la ymaginativa en la fe e en la creensa qui priven la raó de sa possessio actual. ✠ 20. On, per assò, *Sènyer,* la ymaginativa com es en la raó actual la qual raó está simplement actualment en sa vertut, adoncs la ymaginacio[2] que hom ha es vera de necessitat; mas com la ymaginacio está en la fe, adoncs es possíbol cosa que aquella ymaginacio sia vera o falsa; car la fe no seguex les significacions necessaries pus fortment que les significacions no necessaries demostrades per raó desordonada ✠ 21. Car la raó qui es sotsmesa e serva a la potencia sensitiva, aquella, *Sènyer,* per una manera demostra veritat e per altra demostra falsetat; car aitant com té part de sa natura aitant demostra veritat, e aitant com té part de la obediencia de la sensitiva daitant demostra falsetat. On, axí com la mijana color composta de blanc e de negre demostra en partida blancor e en partida negror demostrant sí metexa en color vermella o vert o blava[3] o groga, enaxí la ymaginacio qui entra en esta raó serva de la sensitiva, en partida ymagena veritat e en partida falsetat, e per assò es lome en dupte e en suspita e a les vegades aferma e a les vegades descreu e nega.

22. *Oh Sènyer Deus qui enamorats los meus remembraments e les mies cogitacions e los meus volers!* Vos sabets, *Sè-*

1. E, exaltats.—2. E,G, ymajenatiua.—3. A, blanca.

nyer, que ymaginacio es subjecta en un temps a raó e en altre a fe; car axí possíbol cosa es aver ymaginacio creent so que hom no sab, com ymaginar so que hom per certa demostracio de raó sab. On, com la ymaginacio es subject a raó, adoncs es la fe en potencia e es la raó en actualitat; e com la ymaginacio es subject a fe, adoncs es la raó potencialment e es privada de actualitat. ✱ 23. Com home, *Sènyer,* ymagena alcuna cosa e aferma hom sobre aquella possibilitat e impossibilitat, adoncs se priva raó de la actualitat e muda s a la potencia; car affirmacio feta de possibilitat e de impossibilitat pus prop es en concordansa e en conveniencia ab fe que ab raó, car raó demostra los significats per los quals les coses possíbols son contraries a les impossíbols e les impossíbols a les possíbols, e fe no tracta daquestes significacions necessaries. ✱ 24. On, enaxí, *Sènyer,* com ymaginacio pren concordansa e conveniencia ab fe affermant dues coses contraries esser possíbols o impossíbols, enaxí per contrari raó e ymaginacio se convenen e sacorden affermant que de dos contraris, de necessitat ne cové esser la .j. possíbol e lautre impossíbol, axí com home al qual es cosa possíbol esser home dementre que es viu e es impossíbol que sens anima sia home.

25. *Creador Senyor de la mia anima per tal que sia contemplant en los vostres acabaments remembrant e entenent e volent!* Vos sabets, *Sènyer,* que les coses qui son potencialment no son tan prop de esser com son les coses qui son actualment. On per so es contrast fet enfre raó e fe sobre la actualitat; car axí[1] com de dues formes qui an contrast sobre la actualitat e la una ne vol privar lautra, enaxí es de raó e de fe que cascuna ama la actualitat. ✱ 26. En una manera, *Sènyer,* es contrastant raó a fe e fe contrasta per altra manera a raó; car raó vol de tot en tot privar fe de

1. A, enaxí.

sa actualitat per so car raó no pot venir de potencia en actu tro que ha privada la fe dactualitat; mas la fe no contrasta a la raó per aquesta manera, mas tan solament que vol esser sobre raó, axí com oli sobre aigua; car so que raó no sab ni pot entendre ni significar, fe ho vol creure e afermar senes nulles demostracions necessaries. ❡ 27. *Gloriós Senyor!* Sobre la possibilitat e la impossibilitat se mou contrast enfre fe e raó; car so que raó demostra impossíbol fe ho demostra possíbol per creensa, e so que raó significa impossíbol fe ho aferma per creensa possíbol. On, dementre que aquest contrast es enfre fe e raó, adoncs son ensemps en actu;[1] mas com vens la una, adoncs es la una en actu e lautra en potencia.[2]

28. *Oh vos, Sènyer Deus, on es vera saviea e vera honor!* Los comensaments, *Sènyer,* on comensa raó a venir de potencia en actu son los significats sensuals per los quals puja la raó esser actualment en les demostracions entellectuals, e lo comensament on fe comensa a venir de privacio en actu es per raó de la privacio de significats sensuals e de entellectuals. On, enaxí com raó puja per significacio en la potencia racional per significats necessaris, enaxí la fe puja en la racional potencia per privacio de significats necessaris e per significacions no necessaries. ❡ 29. Enaxí, *Sènyer,* com .ij. corses en un loc no poden caber ensemps, enaxí fe e raó no poden estar en un temps ensemps en una cosa tan solament; car la raó per una manera entén e sab e demostra, e fe per altra manera contraria a la manera on la raó dona significacions e demostracions veres creu e aferma e ha opinio. ❡ 30. Per so, *Sènyer,* com la anima no pot aver ses vertuts en actu dementre que sia en lo cors sens ajuda del cors, per assò se seguex que fe cau en home per so car la raó per lo defalliment del cors no pot esser

---

1. A, adoncs son ensemps en actu en home: E,G, adoncs son ensems en actu en animals indiuiduus.—2. E,G, e lautra en potencia en .j. animal o en mes.

tota ora en actu. Mas no será enaxí, *Sènyer*, en laltre seggle, car impossíbol cosa serà[1] en ell que fe hi sia actualment ni potencial per so car raó será tota ora actualment e no privará nulla hora dactualitat, enans será continuament e infinida gloriejant en la vostra essencia divina.

¶ CAP. 240. *Com es tractat de la manera segons la qual hom ha conexensa de la fe qui es vera e de la fe qui es falsa.*

OH *Deus savi, forts sobre totes noblèes, gran e maravellós sobre totes vertuts!* En .iiij. maneres cové tractar de fe, *Sènyer*, en est loc: la primera de fe vera per defalliment de natura sensual, segona com la fe es vera per natura del acabament qui es en natura entellectual, tersa com la fe es falsa per la desordonacio qui es en la natura sensual, quarta com la fe es falsa per la dessordonacio de la natura entellectual. ✻ 2. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com volentat ix de remembrament e denteniment, enaxí, *Sènyer*, per gracia vostra vera fe nex e diriva de defallent sensualitat e dacabada entellectuitat, e car tota falsa fe priva la vostra gracia, per assò falsa fe nex e diriva de sensual e entellectual natura desordonada. ✻ 3. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat e demostrat que vera fe e falsa fe se desvariejen es contrasten en sobject e en forma; car vera fe vé per gracia e falsa fe vé de[2] defalliment de gracia; e vera fe, *Sènyer*, nex de sensual e entellectual natura concordant en

1. E,G, seria.—2. G, per defalliment: M, *per defectum gratiæ.*

formar vera fe, e falsa fe nex de descordant natura sensual e entellectual formant falsa fe.

4. *Ab Senyor qui sots lum e resplandor de la mia anima e de les mies amors!* La primera manera de fe es, *Sènyer*, com fe es formada en veritat per occasio de defallent natura sensual; car si la natura sensual no defallía en significar e en demostrar veritat, tal cosa apercebría hom per raó que no la pot hom[1] apercebre sino per fe, e assò es per so com la natura sensual defall a donar significacio e demostracio de veritat. ⁂ 5. Com home, *Sènyer*, sensualment guarda lesclau e la petja de qual que animal se sia, adoncs la sensual vista defall a dar significacio e demostracio del animal si es masculí o femení o si es de blanca color[2] o de negre. On, com hom aferma veritat la qual affirmacio es feta sobre cosa vera en lanimal del qual es la petja, adoncs es la fe vera per acabament de la entellectual natura e per defalliment de la natura sensual; car a aventura la anima divina e creu la veritat que la sensual natura no li pot significar ni demostrar. ⁂ 6. On, com la natura sensual sia, *Sènyer*, fenida e termenada dintre menors termenacions que la natura entellectual, per assò la natura entellectnal divina veritat en so que no li pot la natura sensual significar ni demostrar, e com assò es enaxí, adoncs es la fe vera per esta manera, e si tant era que la natura sensual abastás a significar e a demostrar veritat a la natura entellectual e la natura entellectual reebía aquelles significacions e demostracions, adoncs, *Sènyer*, no auría hom conexensa de veritat segons fe mas segons raons necessaries.

7. *Sènyer ver Deus qui lo vostre servidor avets remembrat en ses tribulacions e en ses cuites e en ses necessitats!*[3] La segona manera, *Sènyer*, de fe vera es per raó dacabada natura entellectual, axí com hom qui ha tanta de paciencia e

1. E, manca aquest mot.—2. A, blanca cosa.—3. A, necessaries.

de fermetat e de lealtat en sí metex que nol pot hom escomoure a ira ni a engán ni a falsetat per nulla occasio que hom irat ne fals ni desleal lin do. ✠ 8. On, com les significacions e les demostracions sensuals falsament son significades e demostrades per la natura sensual e volen aclinar la natura entellectual a creure falsetat, e com la natura entellectual no consent a aquelles falces significacions e demostracions e ama més creure so que creu verteraderament sens que no lin es dada nulla vera significacio, adoncs, *Sènyer*, es la fe vera per la natura e per la vertut de la natura entellectual, la qual fe es, *Sènyer*, molt meritoria[1] de gran guaardó. ✠ 9. Car la natura sensual li es contraria en so que li dona contraris significats per tal que no creega hom veritat, e la vertut e la natura entellectual nos lexa vensre ni apoderar a aquelles falces significacions e creu veritat sens que veritat no li es significada ni demostrada sensualment ni entellectualment. On, com assò sia enaxí, *Sènyer*, doncs aquella fe on les sensualitats son pus contraries a ella es significada per mellor fe que les altres pus que la fe sia dintre la vertut de la natura entellectual, car si no ho era[2] no puría esser vera fe.

10. *Reclamat Senyor, adorat, glorificat, beneyt!* La tersa manera com hom tracta de fe, *Sènyer*, es com la fe es falsa per desordonada sensualitat, axí com home qui ha molt gran amor a alcuna persona e per la gran amor que li ha desordonense ses sensualitats e es li semblant que veja e oya[3] alcunes coses per les quals li es semblant que sia amat per la persona que ama. ✠ 11. On, si es desamat per la persona on ell cuida esser amat, adoncs es la fe falsa en so que creu que sia amat, la qual falsetat de fe pren forma falsa per raó de les sensualitats qui li donen falses significacions;[4] car com home es fortment costret per amor o per paor, adoncs reeb los falsos significats e creu en aquells e

1. E, meretoria.—2. E,G, cor si no era.—3. E,G, oja.—4. E. significats.

no vol creure a les veres significacions contraries a assò que ell ama. ✱ 12. On, per assò los homens infeels qui son amadors de les custumes e de les usanses en que lur error e lur falsa fe los ha mesos amen tant aquelles custumes sensuals que per gran amor quels an, totes les custumes dels catòlics menyspreen e avilen per so car an fe e creensa que lurs males custumes e lurs malvats nudriments ajen major concordansa e conveniencia ab vera fe que no an les custumes els nudriments dels homes cathòlics qui ab vera fe sendressen en custumes e en nudriments: car axí com los sarraíns per gran amor que an en est mon a fembres an fe que en lautre seggle najen e descreen que tota fe sia falsa qui sia contraria a assó que ells més amén, en axí los catòlics tant an a vos, *Sènyer,* gran amor que tota creensa menyspreen e descreen qui creega que en parays aja gloria de menjars e de fembres ni daltra cosa sino de vos tan solament.

13. *Ab Sènyer Deus qui mavets creat e recreat e beneficiat e enamorat!* La quarta manera on tractam de fe, es com la fe es falsa per desordonada entellectual natura desordonada per sensual natura: car enaxí com fe pren forma de falsa creensa e opinio per desordonada sensualitat destorbada per desordonada entellectuitat, enaxí, *Sènyer,* se forma falsa fe en home per desordonada entellectuitat qui es occasionada a esser desordonada per desordonada sensualitat. ✱ 14. On, com la fembra qui ama molt sa filla la qual ha perduda e troba la petja dalcún home e seguex aquell esclau[1] creent e avent fe que sia lesclau de sa filla; on, adoncs es la fe sua falsa, pus lesclau es dome e ella ha creensa que sia de sa filla. On, est engán se forma e sengenra, *Sènyer,* en la anima qui més ama e més cogita e més ymagena e més ama trobar fembra que home; car tant es plena la memoria e lenteniment

1. E, estclau.

e la volentat de so que ama, que noi pot caber significacio ni demostracio de so que no ama. ✠ 15. Per esta manera de sobre amar se forma, *Sènyer*, falsa fe, e per sobre gran paor atretal; car molts homens son qui an falsa fe e lur anima cogitant e ymaginant e apercebent ha conexensa de la fe que es falsa. Mas, car an gran paor que no fossen enganats si daquella fe se partíen, per assò nos gosen aventurar ni areegar[1] que altra fe creen e cluquen e exorben los ulls entellectuals e están com a besties creents en la fe en que lurs pares e lurs antecessors[2] los an mesos.

16. *Sènyer ver Deus qui en est seggle avets fet esdevenir lo vostre servidor per vos honrar e beneír!*[3] Enaxí com a vexell buit qui es tant[4] aparellat a reebre vi com aigua, en axí, *Sènyer,* cogitacio e ymaginacio e afirmacio son coses aparellades a reebre veritat o falsetat; car aitán leujerament pot la cogitacio e la ymaginacio reebre afermant falsa fe per cogitar e per ymaginar com vera fe: car enaxí com materia es sobject a reebre formes contraries, enaxí cogitacio e ymaginacio son coses qui poden afermar vera fe o falsa. ✠ 17. Enaxí, *Sènyer,* com cogitacio e ymaginacio e afermacio son coses sobjectes a reebre veritat e falsetat, enaxí veritat e falsetat son coses subjectes a cogitacio e a ymaginacio e a afermacio; car si no ho era ja no puría hom cogitar ne ymaginar ni afermar en veritat ni en falsetat. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs per assò es tot home ubligat que en sa cogitacio e ymaginacio e afirmacio meta fe vera per tal que noi pusca entrar falsa fe. ✠ 18. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus*: car vera fe vé en home de potencia en actu per la vertut de la natura entellectual la qual reeb gracia e benediccio e do de Sant Espirit, e la falsa fe vé en home de potencia en actu per defalliment de la natura entellectual corrumpuda e encolpada e ensutzada en peccat per lo qual peccat no ha sanctetat

1. E, aresegar: G, araygar.—2. E, ancessors.—3. A, obeyr.—4. E, G, aytan.

ni nedeetat[1] com reeba do ni gracia de vera fe per obra de Sant Espirit. On, com assò sia enaxí, doncs benahuirats son aquells e aquelles qui son en vera fe, e perdurables penes esperen, *Sènyer,* aquells qui son en falsa fe.[2]

19. *Senyor franc, Senyor humil, Senyor piadós!* Vos sabets que sensualment lo foc dona significacio de fum, car tot foc sensual fa de necessitat fum, e lo fum dona aquesta significacio metexa del foc, car tot fum significa foc. On, semblant manera es, *Sènyer,* la significacio entellectual la qual vera fe dona del vostre acabament el vostre acabament de vera fe; car vera fe no auría poder desdevenir en veritat per sí sens lo vostre acabament nil vostre acabament no poría esser acabament si dona falsa fe a home e priva ell[3] de veritat. ✠ 20. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus*: car no es semblant significat enfre vostre acabament e falsa fe; car lo vostre acabament dona significacio de falsa fe que es en falsetat e que no es vera, e falsa fe significa falsament que en vos no es acabament. On, so per que lo vostre acabament dona significat de sa veritat metexa, es per so car demostra que so qui es falsetat no es veritat; e so per que falsa fe dona falsa significacio de sí metexa, es per so car significa defalliment esser en vos lo qual defalliment no pot caber ni esser en vos. ✠ 21. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs tots aquells qui volen esser encercadors de vera fe o de falsa seguesquen los significats quel vostre gloriós acabament significa e seguesquen los significats que falsa fe significa; car la vera fe se covén e sacorda en significar lo vostre acabament e lo vostre acabament significa la fe qui es vera, e falsa fe significa en vos defalliment e lo vostre acabament significa lo defalliment qui es en falsa creensa e en falsa fe.

22. *Ah Senyor Deus qui sots font de vida vera en lo qual totes les mies forses se confíen!* Vera fe pus fortment es

1. E,G, nedetat.—2. A, qui en falsa fe son.—3. G, e priua home de ueritat.

significada e demostrada per ordonacio entellectual que no es per rectorica [1] ne per bell dictat ni per ajensament de paraules sensuals, e assò esdevé, *Sènyer,* per so car pus fortment se convé en natura e en proprietat vera fe ab ordonada entellectuitat que no fa en bellea de rectoria; [2] car fe aitant com está més en entellectuitat que no fa en sensualitat, aitant més reeb major acabament per endressades entellectuitats que per ordenades sensualitats.

✠ 23. On, com assò sia enaxí, doncs segons axò *(sic)* es significat que vera fe mills se demostra en la acabada natura entellectual que no fa en la bellea ni en lo ajensament de paraules, car si per ajensament e per abelliment de paraules hom pudía de veritat fer falsetat e de falsetat fer veritat, les paraules on pus belles seríen, seríen més en veritat; e assò es fals, car moltes paraules mal dictades contenen, *Sènyer,* més de veritat [3] que no fan moltes paraules ben dictades fundades sobre falsetat.

✠ 24. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com lome just qui es vell e de leja figura val molt més quel home peccador qui es jove e bell, enaxí vera fe val molt més si bé es significada per sensualitat qui no sia bé dictada [4] ni bé rectoricada que no fa la fe falsa qui per belles paraules rectoricades es significada e recomtada; [5] e com assò sia enaxí, doncs aquesta cosa es, *Sènyer,* per so car fe pus es acostada a natura entellectual que no es a natura sensual; car si més fos fe de natura sensual que de natura entellectual, on mellor e pus bella fora la natura sensual e mills rectoricada, mellor fora la fe per ella significada e demostrada.

25. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots tota la mia consolacio e la mia contemplacio!* Com la potencia racional es ordonadament dona de totes les altres potencies e totes la obeexen e ella es sobre totes, adoncs es, *Sènyer,* la potencia

1. E, rectoria: G, rettorica.—2. G, rectorica.—3. A, sentenen Senyer mes en ueritat.—4. E, dictata.—5. E,G, recomptada.

racional en tan gran vertut e en tan gran acabament que es digna de esser sobject en lo qual estía e sia vera fe. ⁂ 26. Mas, si tant es, *Sènyer,* que la potencia racional no sia en sa forsa ni en sa vertut e es desordonada e serva e sotsmesa[1] de la potencia sensitiva, adoncs la potencia racional no es digna que sia sobject on estía ne sia vera fe, enans se cové que sia sobject a falsa fe: car enaxí com es de gran injuria e de gran falsetat que la sensitiva sia dona de la racional, enaxí es cosa molt injuriosa que la racional potencia sia continent en sí vera fe, e es cosa digna que falsa fe sia en ella. ⁂ 27. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs segons assò es significat e demostrat que aquella lig on los homens an pus fortment la racional potencia sotsmesa a la potencia sensitiva es falsa fe, e aquella lig segons la qual racional potencia es pus fortment dona de la potencia sensitiva, aquella lig dona, *Sènyer,* significacio e demostracio que contén en sí vera fe e vera creensa.

28. *Ah Senyor remembrat e entès e volgut per lo vostre servidor!* Enaxí com lome quis mira en dos miralls la .j. vertader e lautre mentider e lo mirall tort demostra una figura e lo mirall vertader ne demostra altra e la figura don estes dues figures senjenren no es mas una, so es, la cara del home qui en los .ij. miralls ensems se mira, enaxí, *Sènyer,* anima dome es una en sí tan solament e reeb dues formes de fe, la una vera[2] e lautra falsa: la vera reeb per ordenades sensualitats e entellectuitats, e la falsa fe reeb per desordonades sensualitats e entellectuitats. ⁂ 29. On, enaxí com lo mirall vertader demostra veritat per lendressament que ha en sí e per lendressament qui es en lome qui en ell se mira, enaxí vera fe, *Sènyer,* demostra sí metexa per endressades sensualitats e entellectuitats en significar lo vostre acabament; e enaxí com lo mirall tort ha en sí defalliment per lo qual no pot significar veritat del endres-

1. E,G, manca aquest adjectiu.—2. A, la una es uera.

sament qui es en aquell qui en ell se mira, enaxí com les coses sensuals torben sí metexes e les coses entellectuals, adoncs no poden donar significacio de vera fe per lo torbament que an en sí e donen significacio com sia ver so qui es fals e que sia fals so qui es ver, e per aquests significats aitals enjenren falsa fe. ✠ 30. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com vera fe vé dendressament e de ordonament e de acabada vertut racional reebent gracia de la vostra vertut,[1] enaxí falsa fe vé per defalliment e per desordonament e per privacio de vertut racional qui aferma falsetat creent, e descreent nega veritat oblidant e innorant e menyspreant la veritat de son Deu.

¶ CAP. 241. *Com es tractat de la manera segons la qual raó es vera o falsa.*

DEUS *singular, Pare e Senyor de totes coses!* A vos sia gloria e honor per tots temps: car qui vol tractar de la manera segons la qual raó cau en veritat o en falsetat, cové, *Sènyer,* que en .vj. maneres ne tracte: la primera manera es ordonacio sensual, segona es ordonacio entellectual, tersa es privacio de ordonacio sensual, quarta es privacio de ordonacio entellectual, quinta es ab desordonament sensual e ordonament entellectual, sisena es ab desordonament entellectual e ordonament sensual. ✠ 2. On, beneyt siats vos, *Senyor Deus:* car vera raó se forma e senjenra es compón de ordonacio sensual e entellectual, o de privada ordonacio en los senys

1. A, ueritat.

sensuals e ordonacio essent en los senys entellectuals, o de ordonacio en los senys entellectuals e de ordonacio en los senys sensuals. ✠ 3. La falsa raó, *Sènyer,* se forma e s compón per privacio de ordonacio en los senys sensuals e en los senys entellectuals, o per ordonacio sensual e desordonament entellectual, o per desordonament sensual e ordonament entellectual. On, qui vol encercar ni atrobar quals son veres raons ni quals son falses, per esta manera damundita porá apercebre qual es vera raó o falsa.

4. *Sènyer ver Deus quim fets pacient remembrant e entenent e volent la vostra maravellosa paciencia!* La primera manera per la qual hom ha conexensa de vera raó, es, *Sènyer,* per ordonades sensualitats, axí com lome qui per vista sensual ha conexensa e demostracio de les figures sensuals, e per oyr paraules ha conexensa de les coses passades e presents e esdevenidores, e per odorament ha conexensa de les bones odors e de les males, e per saborament[1] ha conexensa de les viandes qui son dolces o amargoses, e per sentiment ha conexensa que lo foc es calt e la neu freda. ✠ 5. On, com totes estes .v. sensualitats demostren ordonadament, *Sènyer,* veritat de les coses sensuals, adoncs es lome illuminat e certificat de la vera racionalitat per la qual ha conexensa de les coses sensuals per los vers significats que les sensualitats li donen de la veritat qui es en les coses sensuals. ✠ 6. On, com assò sia enaxí, doncs la raó vera comensa a venir de potencia en actu per endressament e per ordonament sensual significat e demostrat a la entellectuitat en la qual se forma vera racionalitat per concordants sensualitats; e on pus fortment, *Sènyer,* les sensualitats son en sí ordonades, pus fortment demostren veritat; e on pus fortment demostren veritat, pus fortment reeb la racional potencia forma de veritat en aquelles coses qui verament li son significades e demostrades.

1. E,G, asaborament.

7. *Ab Senyor gloriós qui lo vostre servidor fets esser contemplant en los vostres honraments!* La segona manera segons la qual hom ha conexensa de vera raó, es com raó es significada e demostrada per ordonades entellectuitats, axí com home qui es cogitant en les vostres noblèes e aperceb que vos sots subirans bens, e ha consciencia de vos a honrar e a servir, e ha subtilea segons la qual vos sab entendre e servir, e ha coratgía e fervor de vos loar e beneír. ✠ 8. On, con totes estes entellectuitats son endressades e ordonades a reebre veres significacions e demostracions entellectuals, adoncs, *Sènyer,* se forma vera raó en la potencia racional, la qual vera raó vé de potencia e pren forma actual per los vers significats que reeb e que li son fets adoncs com la potencia racional es en sa forsa e en sa vertut e en sa ordonada disposicio com reeba veres demostracions e significacions. ✠ 9. Car enaxí com lo mirall qui es ben clar e luent e bé aparellat a demostrar les formes qui denant ell están, enaxí, *Sènyer,* la potencia racional ha aparellament e endressament a remembrar e a entendre e a voler veritat com los senys entellectuals son aparellats e endressats a demostrar e a significar veritat, los quals senys entellectuals an ordonada disposicio si la potencia racional es dona de totes les altres potencies.

10. *Ab Sènyer qui avets fets grans los meus pensaments e les mies amors!* La tersa manera segons la qual senjenra es forma falsa raó, es, *Sènyer,* per privada ordonacio en les coses sensuals, axí com home qui ha sa vista tan feble que un home li semblen .ij., o qui ha tant destorbat loyment que ses orelles li ciulen e li donen vous fantastiques, o qui es tant encadernat que no sent les odors, o qui es tant desmenjat que les viandes dolses li paren amargoses, o qui es tant malaute que la febre li es vijarés que sia de natura freda. ✠ 11. On, com per totes estes maneres o per altres maneres semblantsd aquestes les sensualitats son destorbades e desendressades a significar veritat a

les coses entellectuals e signifiquen a elles falsetat, si tant es, *Sènyer,* que la potencia racional reeba de les sensualitats desordonades falses significacions, adoncs se forma e senjenra falsa raó en la potencia racional axí com en mirall tort se forma falsa figura. ✠ 12. On, aquesta falsetat vé, *Sènyer,* de potencia en actu per les sensualitats qui son desordonades e demostren esser ver so qui es fals e esser fals so qui es ver: on, com la racional natura se desix[1] de sí metexa e de sa vertut e reeb los falsos significats que la natura sensual li dona, adoncs pren falsa forma e demostra en sí falsetat contraria a veritat. On, per aquesta manera son, *Sènyer,* enganats e decebuts los homens qui son pus servus de les coses sensuals que de les entellectuals.

13. *Sènyer qui alegrats los vostres servidors contemplants en les vostres honors!* La quarta manera segons la qual senjenra es forma falsa raó, es, *Sènyer,* per desordonada entellectuitat, lo qual desordonament es fet en la racional potencia com la potencia ymaginativa e la potencia mutiva son pus serves e pus obedients à la potencia sensitiva que a la potencia racional. ✠ 14. Car axí com si home[2] era enversat e que tengués los peus a amunt el cap a avall, en axí es enversada la racional potencia com la sensitiva es dona e poderosa della, e per aquesta[3] enversetat que la potencia racional reeb desordonant sí metexa, esdevé, *Sènyer,* que reeb los falces significats e no vol reebre les veres demostracions qui veritat[4] signifiquen, e per assò la raó humana afferma esser fals so qui es contrari de falsetat e esser ver so qui es contrari de veritat. ✠ 15. On, en axí, *Sènyer,* com lo foc compost en la neu va a avall per sa contraria natura e enaxí com la pera que hom lansa a amunt se mou fora sa natura, enaxí com la potencia racional es fora de sa vertut e de sa noblea e es en servitut e en sots-

1. A, dezix.—2. E,G, si lome.—3. E, aquela: G, aquella.—4. A, ueritats.

metiment de la potencia sensitiva, adoncs jutja e aferma e consent contra veritat e contra raó e contra tota ordenacio, e fa so que fa contraries coses de sa natura; car tot lo remembrament e lenteniment e la volentat e les altres entellectuitats an desordonament pus lur rayl e lur fonament es desordenat e desendressat.

16. *Oh vos, Sènyer Deus, qui avets mès lo meu remembrament e lo meu enteniment e la mia volentat en donar laor dels vostres honraments!* La quinta manera de raó es com la raó es composta de los desordonaments sensuals e de los ordenaments entellectuals, axí com lome avent gran set e gran febre. On, com la sensitiva li fa ymaginar boure molta aigua freda e li dona vijarés que molt li valgués a sa sanitat, adoncs es la significacio falsa; e com la raó entén que aquella aigua faría mal e crexiría la accessio e tardaría la suor e la termenacio, adoncs es la significacio vera de part la ordonada entellectual natura. ✠ 17. On, com lome es, *Sènyer*, remembrant e entenent e volent en aquelles coses que la potencia sentitiva desordonadament li fa remembrar e entendre e voler, adoncs es la falsa raó en actu en la memoria e en lenteniment e en la volentat; e com la raó usa de sa vertut e de sa propria natura e conex lo desordonament de la potencia sensitiva, adoncs es la vera raó en actu com la memoria remembra e lenteniment entén e la volentat vol més per la natura de la potencia racional que per la natura de la potencia sensitiva. ✠ 18. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com calor e humiditat son occasio de engenrar e de observar forma en materia e sequetat e fredor son occasio de privar e de corrompre forma en materia, enaxí falsa raó vé de desordonades sensualitats desordonants ordonades entellectuitats, e vera raó vé de ordonades entellectuitats endressants e ordonants les sensualitats desordonades.

19. *Creador e governador e restaurador Senyor acabat en tots bens!* La .vj^a^. manera de raó es, *Senyor,* com la raó

es composta dels ordonaments sensuals e de los desordonaments entellectuals: on, aquesta raó es vera en les coses ordenades e es falsa en les coses desordonades. ✠ 20. Car si lome qui ha molt gran amor a sa bella muller la qual es bona e casta no sab amar sa muller ordonadament, adoncs la entellectual natura per sobre gran forsa damor se desordona e fa lo marit gelós e suspitós de sa bona muller; e tant les sensualitats no demostren veritat significant que la dona es bona e savia e casta, que les entellectuitats no dupten en la dona que sia bona ni casta. ✠ 21. On, con lo marit veu que sa muller no fa nulla errada qui signific orrea ni luxuria e com ou de sa muller dir tot bé, adoncs cau sa cogitacio e sa ymaginacio en veritat a membrar e a conèxer e adoncs es la pensa en veritat. Mas com lo marit ha massa de cogitacions e de ymajenacions de sa muller per sobre amor que li ha e oblida so que veu e so que ou de sa muller en aquelles coses que fa bé e remembra les errades que son coses possíbols de fer a sa muller, adoncs cau gelosía en son pensament e en sa cogitacio e en sa pensa e aferma que sa muller no es bona, la qual afermacio vé de falsetat la qual vé dels falsos significats que forsa damor li fa reebre.

22. *Ah Senyor gran al qual obeexen totes creatures!* Com es dita raó vera[1] e raó falsa, adoncs es abastant la paraula dient raó vera e es defallent com diu raó falsa; car raó e veritat se covenen e sacorden, e raó e falsetat se desacorden es desconvenen en totes coses, e per assò la paraula no es tan vertaderament dita com diu falsa raó com es com diu vera raó. ✠ 23. Mas enaxí, *Sènyer,* com hom diu que vos avets ulls e orelles per significar que vos sabets totes coses, enaxí diu hom raó falsa per tal que hom pusca parlar e aver conexensa de la raó qui es vera. On, enaxí com es cosa contraria e estranya a vostra divina natura que aja

1. A, com es rao dita uera.

ulls sensuals e orelles, enaxí es cosa contraria de raó falsetat, e per assò nulla cosa qui sia falsa no pot esser raó; car raó tota ora cové esser en veritat. ✱ 24. Mas, enaxí com les figures son afigurades per semblances en pintures e en entallaments e signifiquen que sien so que no son axí com lo vult[1] qui significa home esser e no es home, enaxí, *Sènyer*, com la anima dome reeb los falsos significats e no vol reebre los vers significats, adoncs se forma al enteniment humà figura entellectual la qual falsament dona significat de sí metexa que sia cosa vera e raonable, e segons veritat es cosa defallent e contraria a veritat e a raó.

25. *Gloriós Deus qui lo vostre servidor fets cogitar en les benahuirances dels vostres servidors!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que los homens se contrasten los uns ab los altres esputant e avocant ab entencio vera avent cascú entencio que so que diu sia veritat. On, com no aja null mijà, *Sènyer*, enfre affirmacio e negacio, per assò cové de necessitat que los uns affermen veritat e los altres li sien contraris. ✱ 26. On, com als homens qui mantenen falsetat sia vijarés que sia veritat so que raonen aitam bé com aquells qui raonen veritat, es lur enteniment enganat, *Sènyer*, en los significats falses que reeben sensualment o entellectualment e lexen a reebre los vers significats per los quals vendríen a vera conexensa si los reebíen e sis[2] lexaven de reebre los falsos significats quils meten en falsetat e en error. ✱ 27. Mas, si los homens sacordaven e savenien en la natura entellectual e en la natura sensual e reebíen ensemps los vers significats sensuals e entellectuals e esquivaven a reebre les falses significacions sensuals e entellectuals, adoncs se convenríen es acordaríen en lurs questions e en lurs esputacions pus que amassen veritat; car pus seguissen la natura del enteniment e pus que aguessen bona entencio e amassen atrobar veri-

1. M, *statua.*—2. A, e si los.

tat, lenteniment, *Sènyer,* ha tan noble natura e tan vertadera que aquell los concordaría els avenría en lurs contrasts e en lurs treballs els faría esser amics e benvolents los uns dels altres.

28. *Oh Senyor qui enamorats e enfortits e alegrats los vostres amadors!* Si lo jutge vol conèxer ni saber quals dels homens qui sesputen es contrasten es en vera raó ni qual ha falsa raó, primerament deu, *Sènyer,* aver conexensa dels significats sensuals e dels significats entellectuals e deu guardar quals significacions son ordonadament significades ni quals an significacio desordonada. ✠ 29. On, com lo jutge será pervengut a aquesta conexensa, adoncs covè que meta son remembrament e son enteniment e son voler egual enfre los significats ordonats e los significats desordonats e enaprés porá atrobar son enteniment ordenat ab quals savendrá mills en natura e en proprietat o ab los significats ordenats o ab los significats desordonats, e per so car son enteniment será ordonat si ell està egualment enfre abdues les parts, adoncs lenteniment del jutje per natura e per proprietat pendrá part e concordansa ab les significacions ordonadament significades, e per esta manera pot, *Sènyer,* tot jutge saber[1] quals son les raons qui son veres ni quals son les raons qui son falces. ✠ 30. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car per totes estes .vj. maneres de raó damundites es significat e demostrat quals son veres raons ni quals son raons falses, e per la innorancia que alcuns homens an de les .vj. maneres damundites, son en innorancia daver conexensa de les raons qui son veres e de les raons qui son falses, e per aquesta aital innorancia, *Sènyer,* esdevenen innorables e desconexents e desobedients a lur Senyor Deu.

1. E, sabre.

¶ CAP. 242. *Com es tractat de la manera segons la qual hom ha[1] conexensa de fe qui es natural e de fe qui no es natural.*

AH *Deus gloriós, Pare e Senyor de totes coses!* A vos sia donada, *Senyor,* gloria e honor e a tot quant de vos es: car segons quens[2] cové tractar de fe en est loc, cové que deveescam fe en .ix. maneres, les .iiij. simples e les altres .iiij. compostes e la novena no simple ne composta ni avent esser. On, les .iiij. maneres simples son dites per so maneres simples com fe es naturalment en la natura sensual o entellectual o com fe es fora de la natura sensual o entellectual. ✱ 2. Les .iiij. maneres segons les quals es entesa composicio en elles, es, *Sènyer,* com fe es composta de natura sensual e es fora natura entellectual, e com fe es naturalment en natura entellectual e es fora la natura sensual, o com fe es naturalment en la natura sensual e en la natura entellectual, o com es fora natura sensual e natura entellectual. ✱ 3. La .ix^a^. manera, *Sènyer,* aquella es dita que no es composta ni simple ni es natural ni no natural, e assò es per so car no es res ni ha null sobject potencialment ni actualment en que sia, e per assò entenem aquesta .ix^a^. manera de fe esser cosa qui ha defalliment de esser e que no ha en que sia. On, beneyt siats vos, *Sènyer:* car per estes .ix. maneres de fe pot hom aver cenexensa de fe natural o fora natura.

1. A ha hom.—2. E,G, que s.

4. *Beneyt*[1] *Senyor qui benabuirats e agraciats tots aquells qui en vos se confien!* La primera manera de fe es com la fe es en home per la natura sensual. On, aquesta es dita fe natural, axí com lo jueu qui creu per son pare e sa mare e sos ancessors[2] qui lan mès en aquella fe e creensa per custumes e per ensenyar lur fe e lur creensa. ✱ 5. On, enaxí, *Sènyer,* com lome collèric enjenra per natura colera en son fill més que nulla de les altres humors, enaxí los homens naturalment prenen sensualment fe de lurs pares e de lurs mares com creen e fan so que lurs pares e lurs mares los[3] ensenyen e lur[4] manen. On, esta fe qui per natura sensual es naturada en home, es molt forts per longa perseveransa e per longues custumes e per nudriments e té hom obstinat e desenraonat. ✱ 6. En aquesta fe están, *Sènyer,* los homens qui no amen raons ni questions ni arguments e amen més creure les preposicions reebudes e atorgades que les preposicions silogitzans e necessaries. On, com en les preposicions reebudes e creegudes pusca caer falsa fe e falsa creensa aitán leujerament com vera fe ni vera creensa, per assò tots los homens qui van per esta fe e per esta creensa no son segurs ni certs si lur fe e lur creensa es en veritat o en falsetat.

7. *Ajudable Senyor en nostres cuites e en nostres necessitats!* La segona manera de fe natural es com la fe es natural per raó de la natura entellectual qui continuament está e usa de la fe e de la creensa qui majorment está en los senys entellectuals que nulla altra fe contraria a aquella. ✱ 8. Car enaxí com lome pren natura de colera menjant e bevent les viandes qui son caldes e seques e esquivant a menjar e a boure les viandes qui son fredes e humides, enaxí, *Sènyer,* fe e creensa se natura en anima dome entellectualment com la ymaginacio e la cogitacio e la memoria e la pensa e la volentat está en alcuna

1. A, Benigne:—2. G, antecessors.—3. E, lur.—4. G, lus.

fe o creensa més que en altra. On, aquesta fe entellectualment naturada en anima dome es molt forts en sí metexa, sia que sia vera o falsa. ✠ 9. On beneyt siats vos, *Sènyer Deus*: car la fe qui es en home naturalment per la natura entellectual, aquella es la fe qui es pus arraigada e pus fermada en home, e si la fe sensual no es per longa disputacio e per moltes significacions e demostracions e per moltes preposicions necessaries contraries a les preposicions reebudes e creegudes, hom, *Sènyer*, no pot la fe naturada en anima gitar de la anima del home; mas, per so com raons necesaries son pus prop en natura a la potencia racional que no es la fe qui es en ella per raons no necessaries e per preposicions[1] creegudes, per assò per longa disputacio pot hom gitar de son enversari falsa fe jassía que sia naturada en ell per custumes entellectuals.

10. *Senyor inmortal, incorporal, eternal, infinit!* La tersa manera de fe es com la fe six de la natura sensual, axí com lo fill del sarray qui es nat e nudrit e cregut en la fe dels sarrayns e torna s crestiá e ha la fe dels crestians la qual es contraria a la fe dels sarrayns. ✠ 11. On, aquell qui six de la fe on es nat e nudrit e cregut e pren altra fe, aquell es, *Sènyer*, leuger de convertir e tornar a la fe primera per les custumes e per los nudriments que ha presos en son comensament e en sa infantea; car les custumes els nudriments que hom pren en sa joventut son pus forts e pus arraigats en hom que no son los nudriments ni les custumes a les quals hom sacustuma e savea en sa vella edat. ✠ 12. Mas si tant es, *Sényer*, quel sarray nos torn crestià per raó de custumes sensuals ni per nudriments sensuals e la occacio de son crestianisme[2] sia natura de enteniment e de conexensa e de raó reebent e conexent les demostracions e les significacions qui demostren e significquen les raons necessaries, adoncs les custumes nils

1. A, presumpcions.—2. E, crestianismi.

nudriments primers no an poder ne forsa contra les raons per les quals lo sarray se torna crestià, e assò es, *Sènyer,* per so com raó es pus forts cosa en anima dome que custumes ne nudriments.

13. *Oh vos, Sènyer, qui sostenits e governats tot quant es!* La quarta manera de fe es com fe no está naturalment en la natura entellectual, axí com lo crestià qui longament ha remembrada e entesa e amada la fe catholica e en un poc de temps la renega e la descreu e creu en altra fe contraria a la sancta fe catholica. On, aquella falsa creensa que pren es contraria a la natura entellectual per dues coses; la una per custuma, la altra per so car creu falsetat. Per custuma es contraria, *Sènyer,* a la entellectual natura en so que les coses qui son més acustumades en la anima, aquelles hi son pus fortment edificades e arraigades que aquelles qui noy son tan acustumades; com la fe es contraria a natura entellectual per falsetat, adoncs es la contrarietat per so com falsetat no es de natura ni de lynatge ni de proprietat de natura entellectual, enans cau en ella accidentalment per culpa e per pecccat don es engenrada escuredat e tenebres. ✱ 14. On, com la raó ni la occasio per la qual la fe quel crestià renegat pren es dita fora natura entellectual, es, *Sènyer,* per so car per poca perseveracio altereja la fe que ha aúda en longa perseveracio, e ab la natura entellectual descreu veritat qui es natural cosa com sia creeguda per natura entellectual e creu falsetat contra cors de natura entellectual. ✱ 15. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs lo fals crestià renegat qui descreu la sancta lig romana e creu falsament la falsa fe sarrainesca, aquell es leuger a convertir per retornament de custumes e per natural natura entellectual, la qual demostrant sí metexa per raons necessaries priva e delex la falsa fe creeguda sens nulles raons demostrades per raons necessaries.

16. *Rey gloriós qui la mia memoria el meu enteniment e la mia volentat fets contemplar en vos!* La .vª. manera de fe

se diu, *Sènyer,* de la fe qui es naturada en la natura sensual e es fora la natura entellectual, axí com lome qui es fill deretje e deretja[1] e creu la fe de son pare e de sa mare[2] e en aquella falsa fe es nat e cregut e nudrit e no ha dupte ni sospita en la fe enans aferma de tot en tot que es vera. ✠ 17. On, la occasio ni la raó per que es dit, *Sènyer,* que aquesta fe es naturada en la natura sensual, es per so car los senys sensuals del pare e de la mare an significades e demostrades al fill semblants sensualitats en custumes e en nudriments e en paraules, e de les sensualitats es significada a la natura entellectual falsetat de fe la qual es acustumada de creure per so car moltes vegades es oyda e predicada e amonestada com sia creeguda, e per la longa custuma doyr, la cogitacio e la ymaginacio e la memoria e la volentat acustumense e naturense a aquella falsa fe a creure; car per longa custuma sensual senjenra en la anima custuma entellectual en ymaginar e en remembrar e en cogitar e en voler e amar les coses qui longament son vistes e oydes o tocades o asaborades o odorades. ✠ 18. La raó per la qual es dit quel home qui es eretge creu fora la natura entellectual, es, *Sènyer,* per so car no es natural cosa a la memoria que remembre falsetat ni a la volentat que la vulla pus que lenteniment no la entén: on, com leretge no entén la falsetat que creu, ama so que creu contra natura de memoria e de enteniment e de volentat. On, com tot assò sia fora natura entellectual, doncs tots los homens qui son eretges ne qui creen falsament pot hom vensre e sobrar disputant; car los qui an veritat e creen per natura entellectual son pus forts e an més dajuda de la entellectual natura que no an aquells qui creen contra natura entellectual. On, das en[3] deuen pendre ardiment e animositat e enac, *Sènyer,* los feels

1. A, deretge e deretga: E, diretje e diretja.—2. A, del pare e de la mare.—3. dassòn (?) E, days en deuen pendre: G, daytant deuen pendre: M, *ex hoc debent sumere audaciam.*

crestians qui per la vostra amor se volen disputar ab los infeels creents falsetat.

19. *Excellent Senyor, alt, maravellós!* La .vj[a]. manera de fe es com la fe es naturalment en la natura entellectual e es fora la natura sensual, enaxí com dome qui sia fill dome descreent e ha presa vera fe en la qual creu vertaderament sens nulla dubitacio. ☙ 20. On, la raó per ques diu, *Sènyer*, que hom qui en esta manera creega ha fe naturalment en la entellectual natura e la fe no es naturalment en la natura sensual, es per so car natura es de natura entellectual ymaginar e creure e remembrar e cogitar e voler veritat, axí com es natural cosa a plom anar a avall per sa ponderositat, e contra natura sensual es, *Sènyer*, que home qui sia nat e nudrit en error e en creure falsetat se partesca de sa error e de sa creensa e que crea veritat. ☙ 21. On, enaxí com lo plom se mou contra moviment natural com hom lo gita a amunt, enaxí natura entellectual totes les vegades que creu falsetat fa contra sa natura metexa, la qual contrarietat es caúda en ella accidentalment per peccat e per lacustumament de la natura sensual qui sacustuma a aquelles coses que veu e ou suvín; mas, enaxí com lo plom qui com es pujat a amunt per moviment accidental torna a avall per son moviment natural, enaxí, *Sènyer*, la entellectual natura com es dona de la sensual custuma vens aquella e torna creure veritat.

22. *Ah Senyor ver Deus qui mundats e vivificats la anima del vostre servidor ab vera contemplacio!* La .vij[a]. manera de fe se diu de la fe qui es naturalment en la natura entellectual e en la natura sensual, enaxí com lome cathòlic qui es nat en la sancta fe crestiana e en aquella es nudrit e acustumat de cogitar e de ymaginar e de remembrar e de voler e de oyr paraules de la sancta fe romana. ☙ 23. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*: car aital creensa e aital fe qui sia naturalment en la natura entellectual e en la natura sensual es pus noble e pus excellent e pus ferma e pus

forts que no es nulla de les altres, e assò es, *Sènyer*, per so car es acustumada e naturada en abdues les natures. ✠ 24. On, com la fe e la creensa qui es naturalment en abdues les natures es pus forts e pus arraygada que no es fe qui no es naturalment en abdues les natures, e assò es per longa perseveracio e per usansa de custumes en creure e oyr veritat, doncs per assò deuríen aver ardiment aquells qui an vera fe e son nats e nudrits en veritat a creure e a saber e deuríen anar predicar aquells qui an falsa fe e falsa creensa; car per so com veritat es pus forts cosa que falsetat, es cosa molt possíbol que aquells qui an fe natural en les dues natures damundites vensen e convertesquen aquells qui lur fe no es naturalment en abdues les natures.

25. *Humil Senyor qui avets plaer daver misericordia e mercè!* La .viij[a]. manera de fe se diu com la fe no es natural en la natura entellectual ni en la natura sensual, axí com lome qui es nat e nudrit en vera fe e puxes renega e descreu vera fe e creu falsament en falsa fe. ✠ 26. On, la raó, *Sènyer*, per ques diu que aital fe no es segons natura sensual ni entellectual, es per so car es contra costuma sensual e entellectual e contra natura sensual e entellectual; car per custuma sensual mills deuría creure la fe on es nat e nudrit que no la fe que reeb falsament, e mills deuría creure segons natura entellectual la veritat qui es de natura entellectual que no es la fe qui es contra natura entellectual. ✠ 27. On, maleyts son, *Sènyer*, aquells e aquelles qui son creents e an fe fora la natura sensual e entellectual ensemps: car en axí com lome qui es ligat e pres per molts lasses e per molts ferres es ferrat, enaxí lome es vensut e sobrat per mala custuma[1] sensual e entellectual; e enaxí, *Sènyer*, com home qui on més viu més sacosta a la mort, enaxí on hom més está en falsa lig e en fal-

1. A, per la mala custuma.

sa creensa més enllassa e empresona sa anima a creure falsetat.

28. *Ab Sènyer ver Deus qui les mies cogitacions els meus pensaments abundats de veres amors!* La .ix^a^. manera, *Sènyer*, de fe es[1] com es dit que fe no es potencialment ni actualment ni essencialment ni accidentalment en natura sensual ni entellectual, axí com es en aer e en aigua e en terra; car tant es cosa manifesta al enteniment del home aer e aigua e terra, que no es null home qui crea que aer e aigua no sia en esser; car sens aer e aigua e terra null home no viuría. ✠ 29. On, per assò es dit, *Sènyer*, que aquesta fe es en privacio per raó de la gran certificacio que los senys sensuals e los entellectuals an d aer e de terra e daigua la qual senten los senys sensuals sensualment e la qual entenen los senys entellectuals entellectualment; car en axí com animal nos pot enjenrar en cosa privada de vida, enaxí, *Sènyer*, fe ni creensa nos pot enjenrar en anima qui aja certa conexensa sensualment e entellectualment. ✠ 30. On, enaxí com hom per gran abundancia de conexensa es hom scient e no ha hom fe ni creensa de so que sent ne entén, enaxí e molt mills encara sots vos senes fe e creensa per gran abundancia que avets de saviea e de conexensa daquelles coses qui son ni foren ni serán les quals son presents e sabudes per la vostra gloriosa essencia divina.

1. E, es estan com es dit: G, es estant com es dit.

¶ CAP. 243. *Com es tractat de la raó qui es natural e de la raó qui no es natural.*

OH *Deus meu e Senyor meu e gracia e consolacio mia!* Qui vol tractar ni encercar sobre la raó qui es natural e la raó qui no es natural, cové, *Sènyer,* que deveesca raó en .ix. maneres de les quals ne son dites les .iiij. simples e les altres .iiij. compostes e la .ix^a.[1] ès dita no simple ni composta ni essent per so car es privada de esser per so com no ha sobject sensual ni entellectual ni compost de sensual natura ni de entellectual en que sià. ✠ 2. La primera manera de raó, *Sènyer,* es dita aquella qui es naturalment en la natura sensual, la segona manera de raó es aquella qui es naturalment en la natura entellectual, la tersa menera de raó es aquella qui es defora la natura sensual, la quarta manera de raó es aquella qui es defora la natura entellectual, la quinta manera de raó es aquella qui es dintre la natura sensual e es defora la natura entellectual, la .vj^a. manera de raó es com la raó es dintre la natura entellectual e es defora la natura sensual, la .vij^a. manera de raó es com raó es dintre la natura sensual e la natura entellectual, la .viij^a. es com la raó es defora la natura entellectual e la natura sensual, la novena manera, *Sènyer,* de rao es com raó es privada en abdues les natures enaxí que no es en esser dintre elles ni fora delles. ✠ 3. On, beneyt siats vos, *Senyor Deus:* car totes les maneres segons les quals raó pot esdevenir en esser en animal racional son les .viij. maneres damundites

1. A, e la una.

les quals prenen formes diverses per occasio de la diversitat de la natura sensual e de la natura entellectual e per occasio de la diversitat qui es enfre forma actual e forma potencial, e la .ixª. manera damundita, aquella, *Sènyer*, es dita que es privada de esser per so com no es formada actualment ni potencialment en la natura sensual ni en la natura entellectual.

4. *Misericordiós Senyor piadós!* A vos sia dada gloria e laor: car la primera manera de raó se diu com naturalment ha hom conexensa de raó en les coses sensuals, en axí com en los animals e en los vegetables en los quals ha hom conexensa de generacio e de corrupcio per raons naturals, les quals raons naturals, *Sènyer*, se demostren manifestament als senys sensuals, e aquesta demostracio es feta per raó de les formes sensuals qui son alterades de potencia en actu e de actu en potencia e de esser en privacio e de privacio en esser. ⁂ 5. Raó natural naturada en la natura sensual es, *Sènyer*, axí com les .iiij. compliccions del home qui donen sanitat al cors per atemprament e per concordament que an en sí metexes e per lo contrari li donen malautía[1] e mort; e raó sensual natural es com les .iiij. qualitats universals componen los cors dels homens e dels vegetables per raó com les dues qualitats son actives e les dues ne son passives. ⁂ 6. Raó natural sensual es que de materia e de forma se compona cors, e dome e de fembra sia enjenrat home, e de anima e de cors sia compost animal, e que per menjar e per beure viva home e per fam e per set muyra, e los vejetables que sien per pluja e per aigua crexents, e per la calor del sol e dels altres corses celestials sien crexents e generants e corrompents, e axí com per assò, *Sènyer*, se demostra la raó natural sensual, enaxí se demostra per moltes daltres coses sentides per los senys sensuals.

---

1. E, malaudia.

7. *Ab Sènyer Deus qui la mia pensa avets presa a cogitar e a contemplar los vostres honraments!* La segona manera de raó se diu de la raó qui es naturalment en la natura entellectual, axí com raó qui es en anima dome naturalment com la anima remembra e entén e vol veritat adoncs com la anima ha los .v. senys entellectuals en actu. On, so per que es dit, *Sènyer*, que aquesta raó es naturada en la natura entellectual, es per so com per la vertut entellectual venen les vertuts els senys qui son en la anima potencialment, de potencia en actu. ¶ 8. On, enaxí com es natural raó sensual al plom que per sa ponderositat sia movent a avall, enaxí, *Sènyer*, raó entellectual natural es a la anima del home que sia remembrant e entenent e volent e cogitant e apercebent e conciencejant[1] e asubtilant e fervent en son creador e en son senyor e en son Deu; car la final raó per que la anima racional reebé totes aquestes vertuts e aquestes proprietats e aquestes natures de son Deu, es per tal que ab totes ses vertuts e ab tots los seus senys entellectuals e ab totes les sues forces fos contemplant en la vostra gloriosa essencia divina. ¶ 9. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car per so com vos avets donades aitals vertuts e aital natura a la anima racional, ha home raó en sí metex per la qual ha conexensa per raons necessaries que vos sots en esser e que sots infinit e eternal e creador e acabat en totes vostres qualitats e que en vos no ha null defalliment; beneyt siats vos e tot so que de vos es!

10. *Senyor gloriós del qual lo meu cor no sublida ni la mia pensa no sen lunya!*[2] La tersa manera de raó se diu com raó es fora lo cors de natura sensual, axí com miracles qui nos fan per cors de natura sensual, enans se fan per raó del vostre gloriós poder e de la vostra dreturera misericordiosa volentat e de la vostra sancta saviea, la qual obra miraculosa es, *Sènyer*, crear re de no re e concebre verge

---

1. E,G, consienciciant.—2. A, no senuia: E, no sen luja.

enfant e resuscitar los morts e axí de les altres coses quis fan per obra miraculosa. ✠ 11. Encaras diu, *Sènyer,* de raó qui es fora la natura sensual, axí com la raó per la qual hom turmenta son cors ab fam e ab set e ab calor e ab fret e ab batiments de colps, o com hom ama alcuna cosa qui no sia en la especia humana més que los homens qui son ab ell de semblant especia. On, per so car totes estes coses son fora cors de natura sensual, per assòs diu que la raó ni la occasio per la qual hom fa totes estes coses son fora cors natural sensual. ✠ 12. Encaras diu per altra manera raó fora cors sensual natural, axí com los desordonaments els corrumpiments qui caen en los senys sensuals, axí com als homens qui en les coses dolces atroben amargor e en les coses amares[1] atroben dousor;[2] e axí com dassò, sí es, *Sènyer,* en los altres senys sensuals. On, aquesta raó aital nulla hora no atroba veritat en les coses qui son dintre les coses sensuals per so car son fora de lur natura, e per assò ha conexensa delles per so qui es defora lur natura.

13. *Oh vos, inmortal Senyor, sanctificat per tots los pobles!* La quarta manera, *Sènyer,* de raó se diu com raó no está naturalment en la natura entellectual e está defora ella, axí com la anima del home qui no usa de sa raó en so qui li es necessari ne qui es de sa natura e usa de ses vertuts e de sos senys entellectuals en so qui es plaent al cors, e per raó car la anima se fa serva del cors e no es a vos obedient e fa so que fa contra[3] sí metexa, per assò es dit que la vertut racional es fora de sa natura totes les vegades que fa so qui es contrari de raó e de dretura. ✠ 14. On, enaxí, *Sènyer,* com lo plom se mou contra son moviment natural com hom lo gita a amunt, enaxí la vertut racional fa contra sa natura com cogita ni pensa ni remembra ni entén ni vol més les coses terrenals que les celestial, car

1. G, amargoses.—2. E,G, dolsors.—3. E,G, en contra.

les terrenals no son de sa natura e son ho les celestials. ✠ 15. Totes les vegades, *Sènyer*, que la anima del home sia remembrant e entenent e volent peccat, fa contra sa natura; car pus peccat remembre e entén, natural cosa li es que nol vulla per so car la memoria remembra e lenteniment entén que peccat es cosa mala e cosa vil en sí metexa,[1] e per assò la volentat com lama el vol, ama e vol contra sa natura e contra la natura de la memoria e del enteniment, e per assò diuse, *Sènyer*, que raó es en anima dome fora sa natura com la anima ama peccat. On, tota ora que la anima aja sa raó fora sa natura es reebent[2] los falsos significats e no vol reebre los vers significats.

16. *Ah Senyor lo qual no soblida de los seus servidors ni de los seus*[3] *amadors!* La quinta manera de raó es, *Sènyer*, dita com la raó es natural dintre la natura sensual, axí com la forma sensual qui dona ver significat de sí metexa que es creada e que ha creador, e la entellectual natura no reeb aquella significacio e aferma que la forma sensual no es creada ni ha creador. ✠ 17. Car enaxí com la urina del home malaute significa al metge la malautía, enaxí, *Sènyer*, les formes sensuals signifiquen a la anima racional que son creades e que an creador; mas enaxí com lo malvat metge qui no sab apercebre ni conèxer la malautía en los significats que li dona la urina e aferma lo contrari, en axí anima dome desment e descreu als vers significats sensuals moltes de vegades e reeb los falsos significats. On, per assò es dit que la raó es naturalment en natura sensual com la natura sensual significa so que deu e so per que es creada, e com la natura entellectual no reeb los significats que deu ni cells per los quals a significar e a reebre es creada, adoncs es dit que es fora la natura entellectual raó en ella. ✠ 18. On, enaxí, *Sènyer*, com la nau dona significacio a la vista corporal que ella ha faedor lo qual faedor entén la

1. E,G, metex.—2. A, reebut.—3. E, de sos seus.

vista entellectual, enaxí totes creatures sensuals donen significacio de creador; mas axí com color nos pot significar al home cec, en axí les coses sensuals nos poden significar a la anima qui no usa [1] de la vertut de raó e usa contra la vertut racional per raó car ha desordonat remembrament e enteniment e voler.

19. *Senyor inmortal al qual no es fet contrast ni forsa!* La .vj^a^. manera de raó se diu, *Sènyer*, de raó qui está naturalment dintre la natura entellectual e es defora la natura sensual, axí com enteniment dome qui ha conexensa e apercebiment en lo firmament que es creat, jassía quel firmament amac e nec creador a la vista corporal en so ques demostra [2] inalterable en forma e incorrompable. ✠ 20. La accasio per ques diu que raó es en la natura entellectual naturalment e es defora la natura sensual, es per so com raó entén veritat per la vertut [3] racional, la qual veritat es negada per la sensual natura qui no la significa; car com la vista corporal no veu lo firmament generat ni corrumput, adoncs significa falsament que lo firmament es eternal pus que no es generat ni corrumput; mas la entellectual natura, *Sènyer*, no vol reebre la falsa significacio sensual significada per la vista corporal e reeb los significats entellectuals, axí com lome qui entén que lo firmament es fenit en quantitat e es termenat e es menys de memoria e denteniment e de volentat. On, per so com tots aquests defalliments aperceb en ell, es li [4] significat que lo firmament es creat; car axí com ha defalliment en totes estes coses, enaxí es significat que laja en durabletat de temps eternal infinit. ✠ 21. *Gloriós Senyor!* Los senys entellectuals donen significacio ab lo vostre poder e ab la la vostra humilitat e ab la vostra saviea e ab la vostra volentat que la ostia sobre lautar sacrada es vostre cors preciós el vi sacrat es la vostra sanc gloriosa; car pus vos ho vullats e pus que vos

1. A, uza.—2. A, en so que es demostrada inalterable.—3 E,G, per la ueritat racional: M, *per naturam rationalem*.—4. A, lo.

najats poder e pus que vos najats raó e occasio[1] com la ostia fassats venir en carn e lo vi en sanc, los senys entellectuals affermen, *Sènyer,* que la ostia es en carn e lo vi en sanc, la qual carn e la qual sanc neguen los senys sensuals per so car no an natura ni vertut ne proprietat com pusquen afermar ne significar so qui es contra lur natura ne so qui no es obra de natura sensual.

22. *Ah Senyor savi sobre totes savièes, honrat sebre totes noblèes!* La .vij[a]. manera de raó es dita com raó es naturalment en la natura sensual e en la natura entellectual, axí com les sensualitats qui per raons veres necessaries signifiquen e demostren creador a les creatures e faedor a les coses fetes, e les entellectuitats reeben, *Sènyer,* aquells significats e aquelles demostracions e afermen e entenen totes aquelles coses qui vertaderament son significades ni demostrades. ✠ 23. On, com la raó del home vé de potencia en actu[2] per los vers significats sensuals e entellectuals, adoncs es dit que la raó es naturada en abdues les natures ensemps en so que delles pren natura per la qual vé de potencia en actu, axí com lome qui es sensible de pena per raó de les .iiij. qualitats universals qui turmenten lo cors humà per fret e per calor e per humiditat e per secor. On, com lome entén en tot cors humà aquesta pena, aperceb que la pena cové esser en lo cors humà per occasio de peccat que ha fet contra vos; car si sens occasio lo turmentàssets, fora significat que no sots dreturer: on, com la anima entén vos dreturer, aperceb les significacions sensuals qui signifiquen que lo cors es culpable pus que ha passio la qual ha per tal que sia punit del peccat. On, per assò, *Sènyer,* es fet concordament de la sensual natura e de la entellectual per tal que donen e reeben significacions per raons necessaries per so que cascuna us de raó en sa propria vertut e natura. ✠ 24. On, beneyt

---

1. A, ne occasio.—2. A,E,G, e per los uers significats.

siats vos, *Sènyer Deus:* car raó com es en home actualment per concordament fet de natura sensual e entellectual, adoncs es en home en la pus noble disposicio que esser hi pusca; car la natura sensual significa veritat e la natara entellectual la reeb e neguna de les natures no es contrastant a lautra e cascuna ajuda a lautra, e per assò, *Sènyer*, está raó en home pus fort e pus vigorosament per esta manera que per nulla altra manera.

25. *Eternal Senyor invisible, amat per tots los pobles!* La .viij[a]. manera de raó se diu com la raó qui es en home es fora la natura sensual e fora la natura entellectual, axí com la potencia racional quis fa serva de la potencia sensitiva e la potencia sensitiva quis fa dona de la potencia racional; car enaxí, *Sènyer,* com es de natura de la potencia racional que sia dona de la sentitiva e es de natura de la sensitiva que sia serva de la racional, enaxí es cosa fora natura que la potencia racional sia serva e la potencia sentitiva sia dona: on, com raó se corromp en home segons esta manera, no es en neguna de les dues potencies. On, per assò es lome nesci e innorable e viciós[1] e reeb les falses significacions e rebuja a reebre les veres. ✠ 26. Com lome, *Sènyer,* aucíu sí metex o com los uns homens jaen ab los altres o com los homens jaen ab les fembres contra cors natural, adoncs priva raó en la natura sensual e en la natura entellectual; car no es cors de natura sensual ni entellectual neguna destes coses, e per assò com los peccats son feits segons esta manera, per assò son pus legs e pus mals peccats que altres. ✠ 27. Totes vegades, *Sènyer,* que hom se sancfona[2] e sembriac per massa menjar e per massa boure, fa hom contra cors de natura sensual; e totes les vegades que hom sia massa cogitant e massa ymagenant e massa temerós, fa hom contra cors de natura entellectual; e tota hora que hom fa destes coses damundites massa o poc,[3] fa

1. E, uecios.—2. E,G, samfona.—3. E,G, massa poc: M, *in nimis magna vel nimis parva quantitate.*

hom contra lo cors sensual e lo cors entellectual, e per assò gita hom raó e mesura de la mijana terminacio qui es vertut enfre poc e massa.

28. *Ah Senyor Deus quil meu cor abundats en amors*[1] *e los meus ulls en plors!* La .ixª. manera de raó se diu, *Sènyer*, de la raó qui no es en null esser, ni en esser potencial ni en esser actual ni en esser sensual ni en esser entellectual, enans es cosa privada de tot esser enaxí que anc no fo ni será. ☙ 29. On, aquesta raó qui es en privacio es so qui es contrari de raó e per so es dita cosa no esser raó, axí com raó no es que hom reta mal per bé ni no es raó que lo vasall sia sobre lo senyor ni no es raó que les creatures sien més amades que lur creador. On, so qui es, *Sènyer*, desraó no es en nulla manera ni en nulla cosa raó, per so car no ha natura per sí ni per altre que sia aquella cosa qui li es contraria en natura per sí e per totes altres coses. ☙ 30. On, beneit siat vos, *Senyor Deus:* car enaxí com tota cosa qui está en raó troba hom dintre les .viij. maneres damundites, enaxí aquesta .ixª. manera de raó nos pot trobar en nulla cosa ni en nulla manera per so car en totes maneres e en totes coses es contraria[2] cosa a raó: car enaxí com es impossíbol cosa que defalliment pusca esser en lo vostre acabament, enaxí, *Sènyer*, es cosa impossíbol que so que es desraó sia en nulla cosa raó plaent ni agradable a vos qui sots nostre Senyor Deus.

1. E,G, enamorats.—2. A, contrariosa.

¶ Cap. 244. *Com fe e raó fan a la anima dome loar e beneyr e servir son Deu e son creador.*

Ah *divinal Senyor qui sots primer e derrer a tots comensaments! A vos, Sènyer, sia feta gloria e honor per tots temps.* Com fe obra de sa vertut en anima dome, adoncs fe ajusta ab volentat la memoria e lenteniment; e com la raó obra de sa vertut en anima dome, adoncs ajusta ab lenteniment memoria e volentat: on per assò es, *Sènyer,* la obra diversa de fe e de raó. ❧ 2. Car fe so que fa tota ora ho fa e ho comensa ab volentat, e raó so que fa tota ora ho comensa ab lenteniment; e per assò, *Sènyer,* la anima tota ora que obra ni fa nulla cosa de sa vertut, covè que fe o raó lin sien occasio, o si la occasio es de part la fe, es la volentat occasio al remembrament e al enteniment, e si la occasio es de part la raó, es lenteniment occasio a la memoria e a la volentat. ❧ 3. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs dues son les carreres per les quals anima dome se lexa menar e guiar, la una es per fe lautra es per raó e per conexensa. Com seguex la fe, adoncs ama creure e per la volentat que ha de creure so que ama, remembra so que creu e per aquell remembrament entén amant so que creu; e com seguex la raó, adoncs entén e conex e per lenteniment remembra e ama so que entén e conex.[1] On, lenteniment que anima ha per volentat pot esser ver o fals, car per sobre voler

1. E, adoncs enten e conex per lenteniment remembra e ama so que enten e conex: G, adoncs enten e conex per lenteniment e remembra e ama so que enten e conex.

ha hom creensa que entena so que no entén; mas lenteniment que la anima ha per raó, aquell cové esser de necessitat tota ora en veritat, car si ver no era raó no sería en sa virtut.[1]

4. *Oh Sènyer Deus qui sots secret de les mies cogitacions e dels meus persaments!* Com hom creu e ha fe en vos, adoncs la volentat vos comensa a amar, e per la amor la memoria vos comensa a remembrar e lenteniment a entendre, e tot so en que la volentat se vol, gira la memoria a remembrar e lenteniment a entendre, e aytant com la volentat crex en amar, aytant fa crèxer la memoria a remembrar e lenteniment e entendre. ✠ 5. Com hom ha certa conexensa de vos, *Sènyer,* e la raó es en sa vertut actualment, adoncs lenteniment vos comensa a conèxer e per la conexensa que ha de vos fa la memoria remembrar e fa la volentat amar vos, e on major es la conexensa del home en vos a conèxer e a saber, pus fortment fa la memoria remembrar e la volentat amar en so que conex. ✠ 6. On, com assò sia, *Sènyer,* enaxí, doncs la anima vos honra eus servex per una manera com va per fe e per altra com va per raó. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui tam bé avets ordonada la anima dome; car molts homens son qui no an aparellament com vos pusquen tam bé conèxer per raó com per fe, e per so avets vos vulgut ordonar que si hom defall a aver conexensa de vos per raons, que no li defalla la conexensa de fe; car aquella pot tot hom aver, car tot home ha franc voler per lo qual vos pot amar, per la qual amor pot vos remembrar e entendre per vera fe.

7. *Creador Senyor benfactor nostre!* Com la volentat dome just ama molt les vostres obres els vostres manaments, adoncs la anima creu en aquells amant e remembrant e entenent, e per assò son, *Sènyer,* .iij. accions qui sonexen en una accio e en una obra tan solament, so es la fe

1. E,G, ueritat.

que la anima ha en les vostres obres e en los vostres manaments. ✠ 8. Com la conexensa, *Sènyer,* del savi home vos conex conexent vostres obres e conexent la senyoría que avets sobre nos, adoncs lenteniment es occasio a la memoria que remembre e a la volentat que am e que vulla so que ell conex, e essent lenteniment occasio a la memoria e a la volentat esdevenen tres obres ensems e son una obra tan solament e una accio, so es, que la anima contempla en son Deu entenent e membrant e amant. ✠ 9. On, enaxí com los senys sensuals e los senys entellectuals comunament engenren en home so que fa, sia bé o sia mal, car sens los senys sensuals e los entellectuals no puría fer nulla cosa, enaxí, *Sènyer Deus,* de les .iij. vertuts de la anima, sia que vajen per via de fe o per via de raó, tota ora obren ensems en so que fan, car la una vertut no puría res fer menys de la autra. On, com la volentan pren la carrera de fe, la memoria e lenteniment la seguexen en vos a servir e a loar e a beneir, e com lenteniment va per via de raó, la memoria e la volentat la seguexen a vos a loar e a obeyr e a glorificar.

10. *Ab Senyor Deus qui lo vostre servidor avets enamorat en honrar los vostres honraments!* Com fe fa confiar lome peccador, *Sènyer,* en la vostra dousa misericordia, adoncs la volentat comensa a amar la vostra misericordia, e per la amor que la volentat ha a la vostra misericordia la memoria remembra e lenteniment entén vostra misericordia, e enaxí totes les .iij. vertuts van per vía de fe e son una actualitat, un confiament, una esperansa de la vostra misericordia. ✠ 11. *Gloriós Deu!* Com raó entén e ha conexensa de la vostra excellent misericordia, adoncs lenteniment ha conexensa de la vostra misericordia e per la conexensa que lenteniment nha la memoria remembra e la volentat ama la vostra misericordia; e per assò, *Sènyer,* com lenteniment entén la vostra misericordia e entén que ell la entén e entén que la memoria la remembra e la volentat

la vol, per assò lenteniment entén per raó necessaria que la vostra misericordia an tots aquells qui la entenen e la remembren e la amen; car impossíbol cosa es que a null home sia vedada la vostra misericordia pus que la entena e la remembre e la vulla. ✠ 12. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, per assò sesdevé que fe alcunes vegades fa a la anima [1] voler e entendre e remembrar la vostra misericordia. Mas per so com la volentat es major que lenteniment e lo remembrament, adoncs es possíbol cosa que la anima no entén lo desordonament quis seguiría si vos li donàvets so que ella volría o li perdonàvets so que volría; car per sobre voler se torba lenteniment com la volentat demana a vos so que nos cové que donets per so car sería contra justicia e contra saviea e contra misericordia; mas com la anima per raó se confía en la vostra misericordia, adoncs es, *Sènyer,* cosa impossíbol que ella no la aja, car lenteniment la entén segons ques tany a donar a vos so que la memoria remembra e la volentat vol de la vostra misericordia.

13. *Oh vos, Sènyer, qui fets vetlar e trenuitar* [2] *e anar la mia pensa en les vostres amors!* Com la anima del home ha fe e creensa que vos sots bo, adoncs la volentat comensa a amar la vostra bonea e fala remembrar e entendre a la anima, e per assò es feta adoncs forma de ymaginacio en les .iij. vertuts ymaginants ensems per fe la vostra bonea; car la volentat la ama creure e per assò lo remembrament la ha a remembrar e lenteniment la ha a entendre. ✠ 14. *Humil Senyor!* Com la raó entén e ha conexensa de la vostra bonea, adoncs fa a la anima remembrar e amar la vostra bonea. On, per so car la anima entén e remembra e vol per raons necessaries la vostra bonea, per assò, *Sènyer,* se forma la ymaginativa en actu per raons necessaries ymaginant les raons per les quals la anima ha

1. A, fa la anima.—2. E, trenitar.

conexensa e remembrament e voler de la vostra gloriosa bonea. ✠ 15. On, beneit siats vos, *Senyor Deus:* car per assò ha differencia enfre lenteniment qui vé de potencia en actu per fe e lenteniment qui vé per raons necessaries de potencia en actu: car lenteniment quis forma per fe no pren forma de raons necessaries, mas pren la forma de creensa e de fe per so car voler lo fa venir de potencia en actu; mas lenteniment qui vé, *Sènyer,* per raó necessaria de potencia en actu, aquell es més en actu e es pus forts que aquell qui vé per fe, car aquell qui vé per fe pot esser enganat creent la anima entendre so que no entén; mas aquell qui vé per raó no pot esser enganat, car impossíbol cosa es que raó no sia entenent en so que entén per raons e per significacions necessaries. On, enaxí com laygua pren color dels locs on passa, axí lenteniment qui vé per fe pren forma de voler e lenteniment qui vé per raó pren forma de raons necessaries.

16. *Gloriós Senyor qui los meus pensaments illumines e les mies entencions endresses!* Com creensa e fe fa la anima dome amar e membrar e entendre, adoncs per sobre forsa de voler la anima mortifica los senys sensuals en so car ama creure e entendre e voler contraria cosa de so que es segons cors sensual natural segons que los senys sensuals senten naturalment. ✠ 17. *Honrat Senyor!* Com raó fa a anima entendre a la memoria remembrar e a la volentat amar, adoncs raó reeb los significats qui son demostrats sensualment o entellectualment, e si la conexensa de la anima conex que los senys sensuals fassen a mortificar per tal que pusca reebre los significats entellectuals per raons necessaries, adoncs la raó mortifica los senys sensuals per tal que pusca pujar a aver conexensa de les coses entellectuals. ✠ 18. On, com assò sia enaxí, doncs per assò es feta differencia enfre la obra de fe e de raó; car fe mortifica los senys sensuals e no tracta com reeba per raons necessaries conexensa de les coses entellectuals, mas raó

fa altra cosa, car si mortifica los senys sensuals, ama conexensa de les coses entellectuals per raons necessaries. On, beneit siats vos, *Sényer*, car molt ho avets bé ordonat; car fe pot avenir o errar, e si erra no ha tanta de culpa com raó e si avé ha major mèrit que raó; e assò es per so car lenteniment com seguex les carreres de fe, adoncs se ix de sa natura e aclinas a seguir la volentat; e com va per vies de raó, adoncs usa de sa natura e fa a sí obedient la volentat, e per assò com avé per voler, més de mèrit nha que com avé per sa natura, e com erra per sí, més de culpa nha que com erra per confiament daltres.

19. *Ah Sènyer Deus qui la memoria e lenteniment e la volentat del vostre servidor avets donada a obra de contemplacio!* Tot so que fe encerca ni demana, encerca ab volentat e ab amor en la memoria, e tot so que raó encerca ni demana, tot ho encerca ab lenteniment e ab la conexensa en la memoria; e per assò es feita, *Sènyer*, differencia en lur obra, car la fe encerca ab una cosa e la raó ab altra, e com hom atroba enans e pus vertaderament les coses com les cerca ab vista que no fa com les cerca palpant, per assò pus aparellada es la raó que trob veritat en la memoria per so com encerca ab enteniment en ella, que no es fe qui no cerca sino ab volentat. Mas axí com hom atroba vertaderament a les vegades palpant, se esdevé a vegades que per fe atroba hom veritat en la memoria. ☙ 20. On, com memoria, *Sènyer*, sia caxa e graner on son atrobades les coses que hom encerca en ella per fe e per raó, doncs per assò los homens qui cerquen per fe en ella, a vegades atroben so qui es en ella, axí com lome cec qui atroba en la cambra so qui es en ella, e a vegades serquen en ella per fe so qui noy es, axí com lome cec qui ha fe que trob en la cambra so que no es en ella e car noy es e ho cerca, atroba alcuna cosa en la cambra qui no es so que cerca e ha fe que sia aquella cosa que cerca, e per assó es enganat en sa opinio e en sa creensa. ☙ 21. Mas

del home qui cerca en la memoria ab lenteniment no es en axí; car ab los ulls sensuals e ab los entellectuals encerca so que cerca e per assò atroba so que demana. Mas car los ulls sensuals a vegades son empatxament de los ulls entellectuals per so car la potencia sensitiva sobre puja la potencia racional, per assò, *Sènyer,* la racional potencia se desordona e ha aorbats sos ulls entellectuals e reeb falses significacions, e per assò falsament e desordonadament encerca en la memoria so que vol trobar e a les vegades atroba so que encerca e no nha conexensa e no cuida aver atrobat so que ama atrobar, e a vegades atroba so que no cerca e cuyda aver atrobat so que cerca,[1] e per esta manera aital enaxí desordonada son, *Sènyer,* los homens decebuts moltes de vegades.

22. *Oh vos, Senyor Deus, en lo qual ha acabament de tot bé!* Com la anima creu per amor e per sobre voler alcuna cosa, adoncs la volentat umple tota la memoria daquella fe e daquella creensa, e la memoria no remembre ni lenteniment als no ymagena sino aquella cosa que sobre voler e sobre fervor fa a hom creure e cuidar. ⁂ 23. *Gloriós Senyor!* Com la anima entén e ha conexensa molt fortment e molt manifestament dalcuna cosa, adoncs lenteniment complex tan fort la memoria de conexensa, que la memoria no remembra re sino so que lenteniment entén, ni la volentat no ama ni vol re en aquell temps sino so que lenteniment entén e ymagena per veres raons necessaries. ⁂ 24. On, beneyt siats vos, *Sènyer:* car qual que aja major poder en la memoria, o volentat o enteniment, aquell poseex la memoria; car si la volentat es major en lo remembrament que lenteniment, adoncs poseex la volentat per fe la memoria e met en ella fe e fa per fe la memoria esser remembrable, e si lenteniment ha major poder en la memoria que la volentat, adoncs lenteniment posseex la memoria per co-

---

1. E,G, so que no serca: M, *id quòd inquirit.*

nexensa e per raons e per demostracions e significacions necessaries. On, enaxí com la lima del acer gita[1] de loc so que lima e methi sí metexa per so car es pus forts quel ferre que lima, enaxí qual que sia de fe o de raó pus forts en la memoria, ne gita laltra e methi sí metexa.

25. *Sènyer ver Deus qui los verais servidors detriats*[2] *a la vostra part!* Enaxí com fe e volentat endressen e ordonen a home son remembrament e son enteniment com la fe es vera ni com la volentat es vertuosa, enaxí, *Sènyer,* raó e enteniment com son en lur vertut e en lur endressament endressen e ordonen a la anima son remembrament e son voler. ✠ 26. On, enaxí com fe e voler so que volen e so que afermen e so que desijen e so que aconseguexen creen e volen en la memoria e en lo enteniment, enaxí so que raó e enteniment volen conèxer ni apercebre ni aver, entenen e conexen en la memoria, e en lenteniment ho aconseguexen eu atroben.[3] ✠ 27. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car molt avets creades nobles creatures en fe e en raó, car molt son nobles e precioses; car ab vera fe, *Sènyer,* vens hom e destrúu e delex so que la memoria falsament per falses significats remembra e so que lenteniment cuida entendre en so que innora, e ab veres raons ha hom conexensa daquelles coses qui falsament son significades o qui son significades vertaderament o qui son creegudes vertaderament o falsa. On, com fe e raó ajen tanta de noblea e tanta de vertut en sí, doncs benahuirats son aquells e aquelles qui son en vera fe ne qui usen vertaderament de lur potencia racional.

28. *Sanctificat Senyor en lo teu regne gloriós!* Enaxí com se differenciejen voler e saber, enaxí enteniment se differencieja en sí metex en la anima per occasio de

1. A, lima e gita.—2. E,G, triats.—3. A, entenen e conexen en la memoria e en la uolentat e en la memoria e en lenteniment o aconseguexen eu atroben: M, *ita,* Domine, *Ratio et intellectus consequuntur et inveniunt in memoria et voluntate id quòd volunt cognoscere et percipere et habere.*

la differencia qui es enfre fe e raó; car lo enteniment qui reeb conexensa per fe no es aquell enteniment qui reeb conexensa per raons necessaries e per arguments e per significats necessaris. On, ja sia so, *Sènyer,* que la vertut del enteniment sia tota una en aitant com lenteniment vé per fe de potencia en actu, es en diferencia ab lenteniment qui vé de potencia en actu per raons necessaries. On, en quant potencia es lenteniment una simple natura en la anima, mas en quant actualitat reeb diverses formes per so car ha diverses occasions com venga de potencia en actu o com torn de actu en potencia. ⁂ 29. On, enaxí com lenteniment es una simple natura en la anima com es en ella en potencia e es en diverses formes com vé en actu, enaxí es de la memoria e de la volentat; car per fe ha hom diverses remembraments e diversa voluntat de lo remembrament e del voler que hom ha per raons e per demostracions necessaries. On, tot assò es, *Sènyer,* per so car la anima es una natura e una forma en sí metexa, e com usa de sa vertut e la adúu de potencia en actu, adoncs sa vertut reeb diverses formes. ⁂ 30. Car enaxí com la materia del foc es una forma en sa simple natura e demostras com es en actu per diverses formes, so es, per calor e per lugor e per leugería e per moviment, enaxí, *Sènyer,* la anima es una substancia simple e es demostrada per memoria e per enteniment e per volentat qui son formes diverses. On, com assò sia enaxí, doncs nos avem tractat, *Sènyer,* de fe e de raó ab entencio que mills puscam tractar e significar e demostrar dels .xiiij. articles de la sancta Esgleya Romana qui es cambra de nostre senyor Jhesu Christ.

¶ CAP. 245. *Com se prova la sancta unitat de nostre Senyor Deus.*

DEUS *eternal, infinit, gloriós, al qual es feita reverencia e honor per tots los pobles!* Vos sabets, *Sènyer,* que los crestians en dues maneres son contemplants la vostra sancta gloriosa unitat; car los uns creen ella per fe sens que no an cura darguments ni de raons, e los altres saben e conexen vostra unitat per veres demostracions e significacions necessaries. ✠ 2. On, com assò sia enaxí, doncs[1] aquells qui en la vostra sancta unitat contemplen[2] per fe, covê que agen conexensa de vera fe segons que es demostrada fe en los capítols recomtats, e assò es a ells necessari a conèxer per so, *Sènyer,* ques guarden que ab falsa fe no sien creents la vostra unitat; e aquells qui volen contemplar en la vostra unitat per raons veres e demostracions e significacions, an mester a aver conexensa de los .iij. *arbres* primers e de la natura de vera raó e de falsa raó segons que es demostrada en los capítols recomtats, e assò, es a ells necessaria per tal que sapien aver conexensa quals raons son veres ni quals son falses. ✠ 3. On, enaxí com los fusters an mester a son ufici estruments sens los quals no puríen[3] usar de lur art, enaxí, *Sènyer,* qui vol per veres raons ni per vives saber ni conèxer vostra gloriosa unitat, covése que aja conexensa primerament de los .iij. *arbres* primers e dels capítols de fe e de raó aprés los .iij. *arbres;* car totes estes coses son estruments e aparellaments com sia coneguda e apercebuda per home la vostra gloriosa unitat divina.

1. E,G, falta aquest mot.—2. E,G, contemplant.—3. E,G, poria.

4. *Singular Senyor sens par e sens companyó, comensade tots comensaments!* Ja sia que en lo segón volum[1] desta obra de CONTEMPLACIO ajam provat per raons manifestes que vos sots un Deu tan solament, en est ters volum ho volem provar per altres raons diverses a les primeres. ✠ 5. On, tots aquells qui volen entrar en est encercament, so es a saber, encercar un Deu esser en esser tan solament, covénse, *Sènyer*, que seguesquen la natura de lur enteniment e que guarden que lur enteniment sia ordonat e endressat e no forsat ni costret per tal que pusca e que sapia reebre e conèxer los significats sensuals e los significats entellectuals los quals signifiquen .j. Deu tan solament; car si lur enteniment no era aparellat e endressat a reebre aquestes significacions, debades se treballaríen en so que encercaríen. ✠ 6. On, com assò sia enaxí, doncs cové que sobre .iij. coses enfre les altres reebam los significats[2] e les demostracions qui signifiquen la vostra unitat, les quals .iij. coses son, *Sènyer*, compte e materia e forma, car aquestes .iij. coses abasten a nos ara a significar la vostra unitat la qual es significada per moltes daltres.

7. *Ah dreturer Senyor, cuminal[3] als pobres e als rics!* La primera raó es del moviment del firmament per lo qual se significa es demostra la vostra unitat per so car son moviment multiplica compte. On deym, *Sènyer*, que sensualment sentim e entellectualment entenem que lo moviment del firmament engenra compte danys e de meses e de setmanes e de dies e dores e de moments: on com forma de compte sia en dues maneres e la una forma es actual e la altra es potencial, per assò deym que tot lo moviment del firmament qui está en lo temps passat es afermat compte lo qual es en forma actual, e lo moviment del firmament lo qual moviment es esdevenidor conté en

1. E, volom.—2. E,G, significacions.—3. E,G, cominal.

sí la forma de compte potencial. On, com assò sia enaxí, doncs per assó es alterant[1] la forma de compte actual en creximent. ☙ 8. On, com assó sia enaxí, *Sènyer,* doncs segons assò es significat que la forma actual del compte que lo firmament ha feta, está davant la forma potencial del compte esdevenidor. On, com assò sia enaxí, doncs la forma del compte actual es termenada e fenida pus la forma potencial li está davant tota via. ☙ 9. On, si tant fos, *Sènyer,* que lo moviment del firmament fos sens comensament e fos eternal e que no fos creat, fora infinit e eternal, e si fos senes fi e sens comensament, lo compte actual no fora fenit ni termenat ne no li fora davant la forma potencial e foren abdues les formes eguals en quantitat. On, com assò no sia, *Sènyer,* enaxí segons que nos sentim sensualment e entenem entellectualment, doncs[2] segons assòs prova es significa que lo moviment del firmament es comensat e fenit, per lo qual comensament e per la qual fi es significada una deitat e .j. creador e .j. senyor tan solament esser en esser creador del firmament.

10. *Ah gloriós Deus qui en tots los temps sots reclamat e sots atrobat!* Com lo compte de la forma sia fenida e termenada en la actualitat en la qual lo firmament es movable, per assò es significat que la forma del compte potencial sia fenida e termenada; mas aquesta significacio e termenacio se fa, *Sènyer,* en dues maneres, la primera es com lo compte actual significa a sí metex comensament pus que es en la fi termenat e en la potencia qui li es davant, e significant assò dona significacio que lo compte potencial sia comensat en lo temps passat; la segona significacio es com lo moviment actual dona significacio que lo moviment potencial sia finit en lo temps esdevenidor; car si lo moviment actual se movía infinidament, covenrías per necessitat que atenyés lo moviment potencial qui li está davant, e si late-

1. E,G, alterat. — 2. E,G, adoncs.

nyía e s egualava ab ell, sería la potencia fenida e termenada. ✠ 11. Si alcú diu, *Sènyer,* que lo compte potencial es egual ab lo compte actual, diu, contraria cosa de so que sent sensualment e entellectualment, e si la sensualitat e la entellectuitat mentía e era ver que fossen abdues los comptes[1] eguals en quantitat, doncs[2] ja afermaría hom que lo compte potencial es fenit pus que es egual en quantitat de compte actual; e si negú diu que la forma del compte qui está en potencia es major que la forma del compte qui está en actu, es, *Sènyer,* la responsio quel compte actual pus fos crexent e multiplicant infinidament, convenría que s egualás ab lo compte potencial; car tota cosa qui sia multiplicant en quantitat infinidament, cové que s egual ab la infinitat qui es davant ella potencialment. ✠ 12. On, com per lo moviment sensual del firmament ajam entés que lo compte actual es fenit e termenat, e per aquesta conexensa ajam pujat nostre enteniment e ajam conegut que la potencia sia fenida e termenada, doncs per assò es significat e demostrat, *Sènyer,* per abdues les terminacions del compte actual e del compte potencial, que vos sots en esser e que sots tot sol .j. Deu sens par e egual lo qual sots infinit e eternal e creador del compte actual e del potencial.

13. *Creador Senyor qui la forma del mon avets composta de tres formes, forma sensual e forma entellectual e forma composta dabdues!* La segona provacio per la qual se prova, *Sènyer,* que vos sots .j. Deu tan solament, es per la fi e la termenacio de la materia elementada la qual es fenida e termenada en tota sa totalitat, segons que sensualment sentim e entellectualment entenem que la materia es collogada dintre lo firmament qui es cors fenit. ✠ 14. *Honrat Senyor!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que enaxí com lo genus cap en ses parts, so es, en ses especies e en sos individuus e los individuus caben en les especies

1. E, ab.ij. los comtes: G, abdues les comptes.—2. E,G, falta aquest mot.

e les especies en son jenre, enaxí, *Sènyer*, la materia cap en ses parts e ses parts caben en ella. ✠ 15. On, com assò sia enaxí que tota la materia sia termenada dintre ses parts e totes ses parts sien termenades en ella, doncs per la termenacio que la materia ha en sí metexa de ses parts e per la terminacio en la qual ses parts termenen en la materia, es significat e demostrat que tota la materia es finida e termenada en formes actuals, e totes les formes actuals sensuals son fenides e termenades en la materia ordinal. On, per esta significacio e demostracio es significat e demostrat .j. Deu lo qual ha donat esser e comensament e terminacio a la materia ordinal e a ses parts.

16. *Rey molt gloriós, abundós en misericordia e en mercè!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que la ordinal materia no ha natura ne proprietat com sia crexent ni minvant ne alterable en sa quantitat; car si era, *Sènyer*, de sa natura que cresqués, tant fora crescuda que no pogra caber en lo firmament dintre lo qual es contenguda; e si tant fos que la materia fos minvant en sí metexa, fora tornada en no re. ✠ 17. *Honrat Senyor!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que la ordinal materia com se deveex en ses parts, que nos departex en ses parts sino ab les formes [1] actuals, car sens formes actuals nos puría departir en parts; car impossíbol cosa es que sens forma actual fos feta part de materia. On, com assò sia enaxí, *Sènyer*, doncs significat es que la ordinal materia nos departex potencialment en ses parts pus que ses parts no poden [2] esser parts sens formes actuals. ✠ 18. On, com la ordinal materia, *Sènyer*, nos deperesca [3] ni estía en ses parts ni les sues parts en ella sens formes actuals, es significat al enteniment humà que la ordinal materia no es crexent ni minvant en formes potencials, car si crexent o minvant era, covenría que ses parts fossen crexents o

1. E,G, ab formes.—2. E,G, poten.—3. E, deparesca: G, departesca: M, *dividatur*.

minvants les quals parts no poden esser en la materia ni la materia en elles sens formes actuals les quals covenen de necessitat esser sobjects a les formes potencials.

19. *Ab Senyor sant, graciós, del qual reebem gracia e benediccio!* Com ajam provat que la materia ordinal sia termenada e fenida en sa quantitat per so com es dintre lo firmament termenada lo qual firmament es fenit e termenat, e com ajam provat que la materia no sia crexent ni mivant ni com ella nos departesca en ses parts ab parts potencials mas en parts actuals, e com materia no sia cosa qui sia potencialment mas actualment en tota sa totalitat e en sa generalitat, per assò, *Sènyer,* es significat que es en esser alcuna cosa qual que sia la qual es infinida e acabada e eternal; car tota cosa qui sia fenida ni termenada ni defallent en sí metexa, dona significacio e demostracio de cosa infinida e eternal e acabada la qual entenem, *Sènyer,* que sots vos qui sots .j. Deu e un senyor e un creador.

✠ 20. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus*: car aquest significat per lo qual es demostrat que es .j. Deu tan solament, es compost de .iiij. coses les quals son sensualitat e entellectuitat e potencia e actu; car sensualment sentim[1] que la materia es termenada dintre lo firmament, e entellectualment entenem que la materia es fenida en ses parts actuals e ses parts en ella, e les formes potencials convenen esser fenides pus que lurs sobjects actuals son fenits e termenats.

✠ 21. *Honrat Senyor!* Materia no ha natura que sia generant ne corrompent per so car no ha natura ne proprietat que sia en potencia ne que sia privada dactualitat, car si ho era no sería differencia enfre la materia ni la forma la qual forma es enjenrada e corrumpuda per so car la materia ha natura de privar la forma actual per corrupcio e ha natura denjenrar la forma potencial per generacio. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs per esta differencia aital la qual

1. E, sintim.

materia ha ab la forma, se significa que materia no ha en potencia ni en actu infinitat; car finida es en actualitat e privada es en potencia en so que no es potencialment denant sa actualitat. On, per assò car la materia es fenida, es demostrat e significat per materia[1] un creador e .j. senyor.

22. *Oh beneyt[2] Senyor per totes les creatures, honrat Senyor per tots los pobles!* La tersa raó es dita de la forma. On, deym que sensualment sentim e entellectualment entenem que forma es fenida e termenada; car tota forma elementada cové esser, *Sènyer,* en sobject, car sens sobject forma no sería re; e tot sobject cové esser fenit e termenat pus que es sobject de forma, car si era infinit la forma no sería forma per so com no auría estrems ni superficients ni color ni nulla proprietat qui fos de natura corporal. On, com lo sobject sia de necessitat fenit, per assò cové de necessitat que la forma sia fenida e termenada. ✠ 23. *Piadós Senyor!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que tota forma elementada es fenida e termenada en temps; car tota forma actual elemental cové de necessitat que sia enjenrada e que per sa generacio la materia aja per corrupcio privada altra forma qui era ans que la forma segona fos en esser actual, la qual era potencialment en la materia com la primera forma era actualment en esser en aquella materia en la qual es la segona forma actual. ✠ 24. On, com assò sia ver que la forma actual elemental es fenida e termenada en temps, per assó, *Sènyer,* es significat e demostrat que la forma elemental actual es defallent en durabletat pus que en son sobject no pot durar perdurablement, lo qual sobject ha natura de corrompre[3] la forma actual la qual no ha dignitat ni vertut en sí metexa ni en son sobject com sia observada en esser actual. On, per so com la forma actual demostra e significa en sí metexa defalliment, per assò lo defalliment seu significa e demostra lo vostre acabament

1. E,G, per la materia.—2. A, Obeit.—3. E,G, corrompcio.

en so que significa cosa acabada en durabletat sens nulla corrupcio la qual esdevé de la cosa qui es termenada en temps e en quantitat.

25. *Ab Senyor qui illuminats e endressats lenteniment del vostre servidor!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que materia no enjenra forma sens privacio daltra forma; car si la materia, *Sènyer*, enjenrás forma sens que non corrompés altra, foren tan multiplicades forma e materia que no caberen dintre lo firmament. On, com sia cosa manifesta que sien dintre lo firmament, per assò es significat e demostrat que forma no es enjenrada sens corrupcio daltra forma. ✠ 26. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car alcuns dels philosofs[1] son qui an dit que eternalment e infinidament materia enjenra e corromp forma. On, nos deym que assò es cosa impossíbol; car si forma fos sens comensament e sens fi engenrada e corrumpuda, lo compte de les formes qui son actualment no foren termenades en compte ni en quantitat, ni les formes potencials no foren davant o detrás les formes actuals. On, com totes les formes qui son actuals sien, *Sènyer,* formants quantitat de compte et assò de necessitat, e com a les formes qui son en actu sien davant e detrás les formes qui son en potencia, doncs per assò es provat e significat que la generacio e la corrupcio de forma aja comensament e fi. ✠ 27. Si fos, *Sènyer,* cosa possíbol segons cors natural que laygua enjenrás e corrompés individuus avents forma de sanc o forma vegetable, doncs de egual quantitat foren les formes actuals de les formes potencials, car infinides foren les formes actuals pus no aguessen comensament. Doncs si comensament no aguessen ¿per que foren fenides en la termenacio de les formes potencials les quals lur son davant, axí com an Pere a qui la forma de son fill no nat es davant[2] e al fill es la forma den Pere davant per so car ans nasc

1. E, philazofs.—2. A, qui la forma de son fill no nat li es dauant.

que ell? On assò, *Sènyer,* es cosa impossíbol que forma actual pus que no aja comensament pusca en nulla cosa aver fi ne termenacio.

28. *Benigne Senyor abundós de dons e de perdons!* Com ajam provat que les formes actuals sien fenides e termenades per la fi e la termenacio en que elles son, es al nostre enteniment significat e demostrat que les formes qui son potencialment son fenides e termenades; car sensualment sentim e entellectualment ho entenem, *Sènyer,* que aitant com forma actual posseex més esser e es pus luny de privacio e de defalliment que forma potencial, aitant més significa que si la forma actual es en defalliment que ho sia la forma potencial. On, si la forma actual es ab comensament, significat es que la forma potencial aja comensament e fi; car si comensament e fi cau en cosa on ha més dacabament e menys de defalliment que en la cosa on ha menys dacabament e més de defalliment, significat es que en ella caja comensament e fi. ☙ 29. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car per so com la materia enjenra cada dia les formes de la sanc e dels vegetables qui son potencialment en laigua e en los altres elements e met aquelles[1] en actu e puxes corromples e metles en lo temps passat e privales del temps present, per assò, *Sènyer,* es significat que les formes qui son en potencia aurán fi pus cada dia materia les encalsa e les ateny; car impossíbol cosa es que sien infinides pus lur quantitat se minva en la potencia e no cresca en la potencia pus que la materia no aja proprietat ni natura de crèxer en sí metexa ni actualment ni potencialment. ☙ 30. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car per so car avem atrobat e conegut que les formes qui son actualment e les formes qui son potencialment an comensament e fi, per assò es significat e demostrat al nostre enteniment illuminat de la vostra sancta vertut

1. A, aquells.

que es un Deu tan solament lo qual ha dat comensament e fi a les formes actuals e a les formes potencials, lo qual es infinit e eternal part[1] lo comensament e la fi de les formes. Mas car los homens nescis, *Sènyer,* no an manera com sapien conèxer per los significats sensuals los significats entellectuals, per assò no an sabuda aver manera com ajen provat per raons necessaries que no es en esser mas solament .j. Deu.

¶ CAP. 246. *Com es provada la sancta trinitat de nostre Senyor Deu.*

DIVINA *trinitat gloriosa!* A vos sia feta reverencia e honor per tots temps: car vos sabets que los crestians creen en vos .iij. persones, so es a saber, persona del Pare, persona del Fill, persona del Sant Espirit.[2] On, en lo segón volum avem provat, *Sènyer,* com esta sancta trinitat divina es vostra una unitat e vostra una unitat es vostra trinitat; mas en est loc ho provam per altra manera. ⁂ 2. On, com en est ARBRE, *Sènyer,* ajam tractat de fe e de raó, per assò cové que aquells qui volrán contemplar en la vostra trinitat per fe o per raó, que ajen conexensa de la manera segons la qual nos tractam de fe e de raó en est ARBRE; car sens que hom no aja conexensa de fe e de raó no es digne[3] de esser contemplant en la vostra gloriosa trinitat divina la qual se desmostra als uns homens per fe e als altres per raons necessaries. ⁂ 3. Qui de la fe e de la raó qui es en est ARBRE vol aver conexensa, *Sènyer,* primerament li cové que aja conexensa dels .iij. *arbres* davant aquest ARBRE e puxes de grau en

1. G, per tot.—2. E,G, persona de pare e persona de fil e persona de sant esperit.—3. E,G, ne es hom digne.

grau que aja conexensa de la fe e de la raó qui es en est ARBRE e puxes com naurá aúda conexensa porá esser contemplant vullas per fe o per raó en la vostra gloriosa trinitat; beneita sia ella, e totes les creatures qui la significuen ni la adoren ni qui li fan reverencia e honor sien beneites e amades e loades per amor della!

4. *Ab Senyor qui sots plaer e consolacio e conort de la mia pensa!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que tota substancia creada es tres coses les quals son materia e forma el compost de materia e de forma: on, aquestes .iij. coses son en cada creatura substancia. On, com assò sia, *Sènyer*, en totes les creatures sensuals e en totes les creatures entellectuals, doncs per assò es significat que aquella gloriosa substancia qui ha creada[1] les creatures es .iij. coses[2] les quals son una essencia divina. ✱ 5. On, en axí, *Sènyer,* com en creatura no es la materia forma nil compost, ni la forma no es la materia nil compost, nil compost no es la forma ni la materia, enaxí es significat per les creatures que les vostres glorioses .iij. persones no son la una lautra; mas enaxí com en creatura forma e materia e lo compost exit damdues son una substancia, enaxí les creatures donen certa significacio que les vostres .iij. persones son una substancia divina simple tan solament. ✱ 6. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car per tal que puscam provar e significar veritat de vostra gloriosa trinitat, cové que deveescam aquesta provacio e aquest encercament en .iiij. coses, la primera que reebam los significats del firmament, segona es per los vegetables, tersa es per los animals, quarta es per lajustament quis fa de la cosa sensual ab la cosa entellectual. On, beneita sia, *Sènyer,* la vostra sancta trinitat; car per tots aquests significats es revelada e demostrada a tots aquells qui aquestes significacions saben encercar e reebre.

---

1. creades (?).—2. E, es en .iij.es causes: G, esser .iij. coses.

7. *Senyor invisible*[1] *als ulls sensuals, vesible*[2] *als ulls entellectuals!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que nulla creatura no pot esser sens forma e sens materia e sens lo compost de la materia e la forma. Encara, *Sènyer,* sentim sensualment e entenem entellectualment que com la substancia es composta destes .iij. coses, que la una no es en ella ans que lautra ni la una no es en la substancia menys de lautra ni la una no es en la substancia pus noble ni mellor que lautra. ✠ 8. *Misericordiós Senyor!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que tota substancia sensual es en tres coses, forma e materia e lo compost; e per so car aquestes .iij. coses son coses corporals, per assò, *Sènyer,* es la substancia sentida e es cosa visible, e la substancia creada entellectual es per so cosa invisible; car la forma e la materia e lo compost don la substancia es composta son coses espirituals invisibles. ✠ 9. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car cascuna destes .iij. coses les quals son en tota creatura creada, son en ella coses substancials ja sia que no sien[3] en lindividuu car[4] una substancia: car enaxí com en lo cors del home son los .iiij. elements coses substancials jassía que no sien mas una substancia corporal en aquell cors, enaxí en la substancia sensual e en la substancia entellectual es materia e forma e lur compost cosa substancial jassía que totes estes .iij. coses no sien ni componen mas una substancia tan solament corporal o incorporal.

10. *Gloriós Senyor qui al vostre servidor fets obeír los vostres manaments!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que a substancia creada molt mellor cosa li es que sia en .iij. coses que si no ho era, axí com al firmament a qui es mellor que sia en materia e en forma e en lo compost que no sería si privava de neguna daquestes .iij. coses; car per la materia es gran e per la forma es

1. E, inuesible.—2. A, uezible.—3. A, sia.—4. M, *nisi.*

bell e per lo compost es durable, e si materia no avía no sería gran, ne si forma no avía no sería bell, e si no avía compost no sería durable. ✠ 11. *Honrat Senyor!* Per so com los vegetables son composts de materia e de forma e del ajustament damdues, per assò es significada vertut e noblea en los vegetables la qual vertut ni bonea noy fora[1] significada ni atrobada si aquestes .iij. coses no fossen en ells; car per la materia son les flors e les fulles e les odors e los fruits enjenrats, e per la forma son los vegetables bells en color e en figura en lurs rams e lurs fulles e en lurs flors e en lurs fruits, e per la composicio son durables tro al temps on reeben corrupcio per raó com se destroex la composicio e les .iij. coses se departexen es desjunyen de les altres. ✠ 12. *Vertuós Senyor!* Al cors humà molt mellor cosa li es que sia en tres coses que si no ho era; car per so com es compost de materia es gran e es avent quantitat, e per so com es de forma ha color e faisó, e per so com en ell se conjunyen la materia e la forma ensems es hom durable tro al temps ques corromp per so car la materia e la forma se departexen per so com la materia corromp lo compost de sí metexa e de la forma; on, si lo cors humà, *Sènyer,* no era en estes .iij. coses re no sería. On, com esser valla e sia bona cosa e privacio no sia cosa útil ni profitable, per assò es significat que molt sia a cors humà noble cosa que sia en materia e en forma e en lo compost.

13. *Pater noster!* Sanctificat e glorificat sia lo teu nom e la tua gloria: car com la anima dome sia composta de materia e de forma e del compost entellectual, e com la anima sens estes .iij. coses no puría aver esser substancial entellectual, per assò es, *Sènyer,* anima dome mellor creatura e pus noble que no sería si tant era que no fos en estes tres coses; car si neguna de les .iij. ne fallía, les .ij.

1. A, nol fora.

covenría quen fallisen, e si neguna de les .iij. nha en la anima, les dues cové de necessitat que sien en ella. ✠ 14. *Honrat Senyor!* Vos sabets que home es compost de natura sensual e de natura entellectual en so que en home ha cors e anima e espirit, so es la conjunccio qui es feta enfre lo cors e la anima. On, com home, *Sènyer,* per lo cors sia visible e oent e odorant e gustant e sintent e movable de un loc en altre e sia de bella faisó e aja mans a obrar les obres sensuals, e com per la anima sia home cogitant e apercebent e consciencejant e subtil e coratjós e remembrant e entenent e volent, e com home sia per lespirit durable en aquest mon dentro al temps que la animas partex del cors, doncs per assó es significat e demostrat que bona cosa e bella e noble es a home que sia en .iij. coses, e mala cosa li fora[1] si no fossen les .iij. coses en que es. ✠ 15. On, com ajam provat, *Sènyer,* que lo firmament e los vegetables e lo cors e la anima del home e home sia en .iij. coses, e com ajam provat que mellor cosa es al firmament e als vegetables e al cors humà e a la anima e al animal racional que sien en tres coses que no fora si no fossen en .iij. coses, per assò es significat que lo creador destes coses recomptades es en tres coses a gloria e a noblea de sí metex e a acabament de la sua gloriosa essencia divina: car axí com les creatures ha ennobleídes per so car les fa esser en .iij. coses, enaxí es significat que ell sia pus noble per so car es en .iij. persones que no fora si no fos en trinitat de persones.

16. *Sènyer ver Deus qui lo meu cor avets poblat damors e los meus ulls de lagremes e de plors!* Vos sabets, *Sènyer,* que lo mon en general es compost de tres coses, so es sensualitat e entellectuitat e lo compost de sensualitat e entellectuitat, so es animal, e cascuna destes .iij. coses es composta en tres coses, so es la sensual qui es compos-

1. A, e mala cosa fora.

ta de materia e de forma e de la conjunccio sentida; e la entellectual es composta de .iij. coses, so es materia e forma e conjunccio entellectual; e animal es compost de .iij., so es de cors e de anima e de la conjunccio sensual e entellectual. ❧ 17. Com lo mon sia .j. e sia en .iij. coses, e com cascuna de les .iij. coses e com nulla substancia creada no sia trobada ni entesa fora de tres coses,[1] doncs per assò se prova es demostra, *Sènyer,* que vos sots en trinitat de persones les quals son un Deu tan solament; car si tant fos que vos no fossets en trinitat, de necessaria fora que fos en lo mon alcuna substancia creada qui nos deveís[2] en trinitat e que fos una en totes maneres per tal que donás significacio que son creador es una substancia la qual no es en trinitat. On, com no sia neguna substancia en lo mon una cosa menys de .iij. coses, doncs per assò vos qui sots creador de totes les creatures sots significat que sots .j. en substancia e que la substancia es una en .iij. persones e les .iij. persones son .iij. en una substancia. ❧ 18. On, com nos ajam encercat e demanat en lo mon si poríem atrobar alcuna creatura qui sia una en substancia e que la substancia no sia en .iij. coses e com no la ajam poguda atrobar tant no la avem encercada e demanada, doncs per assò affermam e conexem e som certificats que la vostra gloriosa substancia es en trinitat sens que la vostra trinitat no es en materia ni en forma ni en lo compost de materia ni de forma, car si ho era sería substancia composta fenida e termenada; car tota substancia avent materia e forma ensems, covè esser fenida e composta. On, com per molts locs ajam provat, *Sènyer,* que vostra substancia es infinida e simple e eternal, per assò entenem que la vostra gloriosa trinitat no es avent materia ni composicio.

19. *Remembrat Senyor per tots los pobles!* Enaxí com lome veu sensualment en lo mirall sa cara, enaxí ente-

---

1. E,G, fora destes coses: M, *extra istas tres res.*—2. A, deueex.

llectualment veu lo nostre enteniment la vostra gloriosa trinitat en los significats que donen della les creatures per so car son totes en .iij. coses; car si tant fos, *Sènyer,* que en vos no fos trinitat de persones, no foren totes les creatures significans vostra trinitat; car si en vos significassen so qui en vos no fora, la significacio que significaren fora debades, e si debades fos debades fora creada,[1] e si debades fos creada lo creador agra defalliment en so que creara ni feera, e assò es, *Sènyer,* cosa impossíbol. ✠ 20. En axí com lenteniment del home reeb vera conexensa com les coses sensuals donen significacio de so qui es en les coses entellectuals, enaxí per so car sensualment sentim totes les substancies sensuals esser en .iij. coses, e per so car entellectualment entenem totes les substancies entellectuals esser en .iij. coses, e per so car sensualment sentim e entellectualment entenem que tota substancia composta de substancia sensual e de substancia entellectual es en .iij. coses, per assò, *Sènyer,* lenteniment humà es mills illuminat e mills certificat de la vostra gloriosa essencia com les creatures significuen so qui es en ella, que no fora si significassen en ella alcuna cosa qui en ella no fos; car so per que lenteniment es innorable, es o per so car les coses que li son significades no sab reebre o per so car li son significades alcunes coses qui no son segons que son significades. ✠ 21. En assò, *Sènyer,* que la pensa humana no pot esser en actu sens memoria e enteniment e volentat, per assò es significada vostra sancta trinitat; e per so car la pensa del home es en .iij. coses, es significat que es ubligada a contemplar en son creador .iij. coses; e en so que la memoria enjenra lenteniment e la volentat ix de la memoria e del enteniment segons que avem provat en lo segón volum, per assò es significada, *Sènyer,* al nostre enteniment trinitat en la vostra gloriosa essen-

1 En els altres m.ss. manca aquest incís.

cia la qual es significada en paternitat e en filiacio e en processio.

22. *Oh vos sancta resplandor qui illuminats*[1] *mon enteniment!* Enaxí com la anima dome es una substancia simple per tot lo cors e dona un significat de sí metexa en los ulls e altre en les orelles e altre en lo odorament e altre en lo gustament e altre en lo sentiment, e la anima es una natura metexa en cascú dels senys sensuals, enaxí, *Sènyer,* les vostres glorioses qualitats en la vostra substancia son una simple natura tan solament ja sia so que les unes[2] qualitats donen significacio en la vostra substancia de paternitat e les altres de filiacio e les altres de processio. ⁂ 23. *Gloriós Senyor!* Enaxí com memoria significa en anima dome una cosa e altra ni significa enteniment e altra ni significa volentat,[3] enaxí, *Sènyer,* infinitat e poder e simplicitat signifiquen en la vostra gloriosa substancia paternitat, e la vida e la saviea e la gloria signifiquen filiacio, e la eternitat e la amor e lacabament signifiquen processio: car enaxí com anima ha una proprietat per remembrar e altra per entendre e altra per voler, e aquestes .iij. proprietats son una substancia tan solament, enaxí son significants les vostres qualitats que ha en vostra substancia .iij. proprietats les quals son paternitat filiacio e processio. ⁂ 24. *Gloriós Senyor!* Jassía so que nos digam que alcunes qualitats signifiquen en la vostra substancia una cosa e altres altra, emperò no deym que les unes qualitats sien en la una persona e que no sien en lautra, enans deym que cada qualitat es en cascuna persona: car enaxí com la anima qui remembra e entén e vol ha son enteniment e son voler en so que significa son remembrament en ella e ha son remembrament e son voler en so que son enteniment significa della e ha son remembrament e son enteniment en so que son voler significa della, enaxí, *Sènyer,* e molt mills encara, cascuna

1. E, qui sots enluminant de mon enteniment.—2. E, uostres.—3. E,G, e altra ne significa enteniment e altra ne significa uolentat.

de les vostres persones ha en sí cada qualitat, jassía que les unes qualitats donen un significat de la una persona e les altres de la altra e les altres de la altra.

25. *Oh Senyor del qual les mies amors nils meus desigs nos volen partir!* En lo segón volum avem provat que totes .iij. les persones an egual bonea e egual vertut e egual acabament en totes coses; car cascuna persona es substancia e cada persona es deu. On, nos, *Sènyer,* per so parlam enaxí, car enaxí es segons veritat; mas emperò segons veritat parlam e deym que totes .iij. les persones no son mas una substancia tan solament e un Deu tan solament. Mas per so car lo Pare es cosa substancial e cosa acabada e lo Fill atretal e atretal lo Sant Espirit, per assò cové que digam que cascuna de les persones es substancia e es deu e que totes les .iij. proprietats[1] no son mas una substancia e .j. Deu; car si axí no era no seríen les proprietats acabades en vertut[2] ni la substancia ni Deu no auría acabament de vertuts. ✠ 26. *Senyor Gloriós!* Com hom diu que cada persona es substancia e es deu, adoncs sensualment se forma lo compte en .iij. substancies e en .iij. deus, e per so car tot so qui es en vos es substancia e es deu, sensualment avem a dir .iij. substancies e .iij. deus. Mas car la sensualitat no pot ni gosa als pronunciar ni dir, diu so que diu segons que dir se pot ni dir se deu; e car en vos no ha mas una substancia e una deitat, per assò lo nostre enteniment entén la falsa significacio que fa e dona la sensualitat qui .iij. substancies e .iij. deus diu, e no vol reebre lo nostre enteniment la falsa significacio que la sensualitat dona e reeb la significacio que lenteniment entén de sí metex en so que entén de sí metex, en so que entén .j. deu e una substancia tan solament jassía que entena que cada persona es substancia e deu. ✠ 27. En so, *Sènyer,* que la naturr sensual es cosa frévol e mesquina e cosa corrumpuda per

1. E,G, totes .iij. les proprietats.—2. E,G, ueritat.

peccat, per assò no pot aver compliment a significar veritat en totes coses, car major e pus noble cosa es la veritat que ella. Mas per so car la natura sensual es en partida en veritat, per assò dona significacio de veritat daitant com abasta la veritat en que es, e defall a significar la veritat en la qual no es. On, com hom diu quel Pare es deu e lo Fill es deu e lo Sant Espirit es deu, ver diu; mas com les paraules signifiquen .iij. deus esser en esser, falsa significacio signifiquen la qual falsa significacio vé de part la sensualitat qui .iij. deus diu. On per so car lenteniment ha en sí més de veritat que la sensualitat, reeb lo ver de la sensualitat e rebuja a reebre lo fals, axí com lome qui de la poma entemenada gita so qui es pudrit e retén so qui es senser.

28. *Oh vos, Sènyer, qui remembrats al meu remembrament e qui demostrats al meu enteniment e qui enamorats la mia volentat dels vostres honraments!* Enaxí com hom veda a sos ulls corporals veer com hom los cluca, enaxí los descreents qui no creen en la vostra gloriosa trinitat tanquen e exorben a lur anima sos ulls[1] espirituals: car enaxí com los ulls corporals no poden veer com son tancats, enaxí lenteniment no pot entendre com hom aferma impossibilitat en la cosa que la anima vol entendre. On, per assò, *Sènyer*, car los infeels affermen en lo comensament impossibilitat de trinitat com hom lur vol provar[2] trinitat, per assò no la poden entendre, car lur enteniment no pot veer ni saber sino encercant ab possibilitat. ☙ 29. On, enaxí com lome pot encercar les coses sensuals com té uberts sos ulls, en axí, *Sènyer*, com hom aferma que possíbol cosa es que vos siats en trinitat, adoncs lenteniment aurá ulls ab que pot cercar si es ver que vostra trinitat sia en vos o no; car dementre que encerca si es possíbol cosa o no, lenteniment encerca so que la anima vol saber; mas tantost com

1. A, los huyls.—2. A, negar.

la anima afferma que impossíbol cosa es que vos siats en trinitat, tantost cessa lenteniment de encercar la vostra trinitat, car no ha ab que la encerc pus que ha afermada impossibilitat e ha tancats e abcegats los ulls del enteniment. ✠ 30. On, beneit siats vos; *Sènyer Deus:* car aitam bé e aitán declaradament com les creatures donen significacio de la vostra unitat aitam bé donen significacio de la vostra trinitat; car aitán vera cosa es en vos trinitat de persones com unitat de essencia. On, enaxí com los crestians no puríen reebre los significats que les creatures signifiquen de la vostra unitat si afermaven que fos impossíbol cosa que vos siats en unitat, enaxí, *Sènyer,* los infeels per so car posen possíbol cosa esser vos en unitat, entenen vos esser .j. Deu per so car reeben los significats que les creatures donen de vostra unitat; mas car afermen impossíbol cosa esser vos en trinitat, per assò no poden apercebre la vostra trinitat per so car no volen reebre los significats que les creatures signifiquen de la vostra excellent trinitat divina.

¶ Cap. 247. *Com es provat que nostre Senyor Deus es creador.*

AH *Deus singular Senyor! A vos, Sènyer, sia feta reverencia e honor.* Qui per via de fe ni de creensa vol vos contemplar en quant so que sots creador, cové que recorra als capítols qui tracten de fe en est Arbre per tal que aja conexensa de vera fe e de vera creensa; car sens vera fe e vera creensa hom no es digne de contemplar en son senyor ni en son creador. ✠ 2. *Humil Senyor ple de mercè!* Qui per vives raons necessaries vol esser contemplatiu en son creador, en lo segón volum les porá

atrobar on se prova per veres raons que vos sots creador e en est loc se prova manifestament. Mas per tal que hom sia pus aparellat de reebre e de conèxer los significats que les creatures donen de lur creador, cové que hom aja conexensa de .iij. *arbres* denant aquest e dels capítols de raó qui son en est ARBRE. ✠ 3. *Gloriós Senyor!* Qui en son creador vol contemplar per raons necessaries e vol conèxer per vives raons que les creatures an creador, necessaria cosa es que sapia reebre los significats sensuals e los entellectuals e que de los significats sensuals se sapia mudar a reebre los significats entellectuals e que crea més los significats entellectuals que los sensuals, car pus vertaders son los significats entellectuals que los sensuals, e guartse, *Sènyer,* que no reeba los falsos significats e no rebug a reebre los vers significats.

4. *Oh vos, Sènyer, qui volets tot quant podets e qui podets tot quant volets!* Qui per veres raons necessaries vol apercebre ni conèxer al mon creador, cové que si en est encercament vol entrar que sapia apercebre los significats que lo mon significa de sí metex e los significats que les vostres qualitats signifiquen de vos; car per so, *Sènyer,* com lo mon dona significacio que ha en sí metex defalliment e per so com les vostres qualitats signifiquen en vos acabament, per assò es significat al mon creador. ✠ 5. Com lo mon en general entenam, *Sènyer,* jenre general sobre totes creatures, e com lo mon aja dejús sí .iij. especies tan solament jeneaals sobre totes especies les quals son natura sensual e natura entellectual e natura composta damdues, so es animal, e com cascuna destes .iij. especies se departesca en .iij. individuitats generals, so es materia e forma sensual e lur compost, e materia e forma entellectual e lur compost, e cors e anima e lanimal compost danima e de cors, per assò cové de necessitat que enserc e demán lo nostre enteniment per raons naturals lo creador de lo jenre general e de les .iij. especies jenerals e de los .ix. individuus ge-

nerals. ✠ 6. On, com tot lo mon sia, *Sènyer,* en un genre general e en .iij. especies generals e en .ix. individuus jenerals, per assò qui es creador del mon es creador de les especies e dels individuus, e qui es creador de les especies es creador del jenre e de los individuus, e qui es creador dels individuus es creador del jenre e de les especies; car lo jenre general es sí metex e essent sí metex es ses parts, e les .iij. especies essents sí metexes son lur tot e son lurs parts, e los .ix. individuus essents sí meteis son lur tot, so es les .iij. especies qui son lo tot del jenre general.

7. *Maravellós Senyor qui ajudats al vostre servidor!* Enaxí com lo tot está en ses parts e les parts están en lur tot, enaxí lo mon está en ses parts e les parts están en lo mon: doncs qui es creador del tot es creador de les parts e qui ha creades les parts del tot es creador del tot.[1] ✠ 8. On, com assò sia enaxí, doncs aquest encercament quel nostre enteniment fa, *Sènyer,* en les creatures a les quals encerca creador, cové esser departit en .iij. parts; la primera com lo mon es .j. en sí metex e es les .iij. especies e es los .ix. individuus, la segona part es, *Sènyer,* com les .iij. especies son .iij. e son lo mon e los .ix. individuus, la tersa com los .ix. individuus son lo mon e son les .iij. especies. ✠ 9. Encara cové, *Sènyer,* departir per altra manera aquest encercament en .iij. parts: la primera com lo mon es .j., la segona com les .iij. especies son .iij. e no més ni menys e la una no es lautra, la tersa part es com los individuus generals son .ix. e no més ni menys e la .j. no es lautre. On, com assò sia enaxí, doncs encercant a cascuna destes coses damundites creador, pot hom apercebre e conèxer a les creatures creador e senyor e benfactor lo qual sots vos, beneit siats vos e tots aquells qui us adoren nius beneexen!

10. *Franc Senyor ple de mercè e de pietat!* Sensualment

1. A, de tot.

sentim e entellectualment entenem que en la especia sensual no ha mas .iij. individuus jenerals, so es materia e forma sentida e lo compost sentit ixent de materia e de forma; ni en la especia general entellectual no ha mas .iij. individuus jenerals, so es materia e forma entellectual e lur compost; mas en la tersa especia jeneral, so es la composta de la sensual e de la entellectual, en aquella son tots los .ix. individuus generals, car en tot animal ha materia e forma e compost sensual, e ha materia e forma e compost entellectual, e ha cors e anima e lesperit qui es lajustament de la anima e del cors. ⁂ 11. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat que animal conté més en sí que no fan les dues especies per sí metexes en lur simplicitat: on per assò es significat, *Sènyer,* que animal racional es pus noble creatura que neguna de les altres creatures. ⁂ 12. On, com lo mon en jeneral contenga sots sí les .iij. especies e los .ix. individuus e com animal racional sia lo pus noble animal e la pus noble creatura per so car més conté en sí que no fan neguns dels altres jenres, per assò es significat e demostrat, *Sènyer,* que lo mon més val per animal racional que per negú dels altres jenres per so car més ha de proprietat e de acostament enfre lo mon e home que no ha lo mon ab nulla altra especia.

13. *Ah Sènyer Deus, qui fets tot so qui en plaer e en grat vos vé!* Cogitant e ymaginant al mon e a ses especies e a sos individuus comensament e fi en temps e en quantitat e en qualitat, es a hom significat e demostrat entellectual creador per lo comensament e la fi e la termenacio que hom aperceb sensualment e entellectualment a les creatures. ⁂ 14. *Graciós Senyor!* Per so car lo mon es .j. e es en .iij. coses e es en ix. individuus generals, per assò, *Sènyer,* es manifesta cosa que lo mon es fenit e termenat en nombre de .j. e de .iij. e de .ix., e car en so quel mon es una cosa e es .iij. coses e es .ix. coses, e aquest .j. e aquests .iij. e aquests .ix. son dintre lo subirá cercle del firmament,

per assò es significat quel mon es conlogat en loc en lo qual es fenida e termenada la quantitat de son .j. e de sos .iij. e de sos .ix., car tot assò es circuit e contengut dintre la subirana superficients. ✠ 15. *Vertuós Senyor!* Per so car lo mon es fenit en nombre e en loc es termenat e fenit, per assò es significat que aja creador: car enaxí com lo mon ha defalliment en una cosa, enaxí dona significacio que la aja en altra. On, com lo mon sia fenit en nombre e sia termenat en loc, per assò es significat que sia fenit e termenat en temps; car impossíbol cosa es que nulla cosa pusca esser eternal sens comensament pus que ha quantitat fenida ensems ab compte e ab lonc e ample e pregont. On, com assò sia enaxí verament significat, doncs per assò car lo mon dona de sí metex que es fenit en temps, per assò la fi del temps e lo comensament del temps significquen creador de compte fenit e de quantitat fenida e de temps fenit.

19. *Obeyt Senyor per totes creatures, honrat per Senyor tots los pobles!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que la ordinal materia es fenida e termenada dintre la subirana superficients del firmament. On, com la materia sia fenida e termenada, la forma cové de necessitat que sia fenida e termenada, car nulla forma no pot esser infinida pus que son sobject sia termenat e fenit. ✠ 17. Com sia significat e demostrat manifestament al humà enteniment que materia e forma son fenides e termenades en quantitat e conlogades en loc, doncs lur termenacio e fi de quantitat e lo conlogament en que son dona manifesta significacio que la conjunccio e lajustament qui es fet enfre materia e forma es fenit e termenat en quantitat e en loc e en temps: car impossíbol cosa es, *Sènyer,* que la conjunccio e lajustament qui es fet enfre materia e forma sia en temps infenit e en quantitat pus que la materia e la forma an fenida quantitat; car nulla cosa fenida no pot esser sobjecta a cosa infinida. ✠ 18. Com sia provat declara-

dament sens nulla dubitacio que la materia e la forma e lur ajustament ajen fi e terme en quantitat e en loc e en temps, doncs per esta significacio e demostracio es significada e demostrada altra significacio e demostracio, so es a saber, que materia e forma e lur conjuncio an fi e termenament en possibilitat e en poder e en vertut; car tota cosa qui sia fenida en una cosa, cové que sia de necessitat en totes ses qualitats fenida. On, per so, *Sènyer,* com materia e forma el compost an fi e terme en substancia e en qualitats, es significat e demostrat entellectualment al enteniment humà creador de materia e de forma e del compost e de les qualitats qui son en la substancia composta de materia e de forma; car tota cosa qui aja fi e terme e defallents qualitats dona significacio que denant sí aja altra cosa[1] qui aja infinitat e acabades qualitats.

19. *Senyor reclamat, adorat, beneit per totes lengues!* Entellectualment entenem, *Sènyer,* que anima dome es fenida e termenada en materia e en forma e en lo compost entellectual qui ix[2] de la materia e de la forma, car la forma e la materia el compost de la anima den Pere qui es a ponent e no es a levant an fi en loc lo qual loc significa quantitat fenida a tot so qui en ell es conlogat e fenit. ✠ 20. *Gloriós Senyor!* Entellectualment entenem que anima ha ses qualitats fenides e termenades en loc e en temps e en vertut; car la anima den Pere no ha tota saviea ni tota sciencia ni no ymagena ni remembra ni entén ni vol ni cogita totes coses ensemps. On, com assò sia enaxí, doncs pus que la anima ha fenida quantitat en substancia e en qualitats, significat es que lajustament qui es fet enfre la materia e la forma entellectual sia fenit e comensat en temps, car si no ho era no auría la materia ni la forma don ix quantitat fenida en substancia e en qualitats; car cosa infinida no pot esser compost de coses termenades e fenides.

---

1. E,G, alcuna altra cosa: M, *aliquam rem.*—2. G, ixent.

On, com assó sia enaxí, doncs lur fi e lur termenacio dona significacio de creacio e la creacio de creador. ¶ 21. *Vertuós Senyor!* Si les animes e los angels e los demonis fossen parts individues[1] de materia e de forma entellectual axí com son los corsos de la ordinal materia, doncs convenría que la materia e la forma entellectual fos fenida e termenada en ses parts e en sos individuus, axí com la ordinal materia qui es tota fenida e termenada en ses parts e les parts en ella: on, si la cosa era enaxí que les animes els angels els demonis fossen descendents de materia e de forma general, e la materia e la forma eren fenides, sería significat a la materia e a la forma creador pus que auría fi e terme en ses parts. On, com alcuns filosofs ajen dit falsament que les animes devallen de materia e de forma general axí com cors dome de ordinal materia, on posem que ver ajen dit, encara, *Sènyer,* deym que per tot assò no román que si axí era com ells an dit, que no fos significat creador pus que la materia e la forma general agués fi e termenacio, car la fi e la terminacio significa comensament e lo comensament significa creacio e la creacio dona significacio de creador.

22. *Oh Rey dels reys, oh Senyor dels senyors!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que lo jenre qui es compost de sensual e dentellectual natura es fenit e termenat en substancia e en qualitats, car quantitat de nombre e de temps e de forsa e de saber e de totes les altres coses cau en los individuus qui son del dit jenre, los quals individuus son animals composts de natura sensual e entellectual. ¶ 23. Manifestament veem, *Sènyer,* que lo cors den Pere es fenit e termenat en totes coses e la anima es fenida en vertut e ha comensament e no ha infinida quantitat en substancia ni en qualitats, e manifesta cosa es que lajustament de la anima e del cors es fenit e termenat[2] e ha co-

1. A, part los individuus.—2. A, determenat.

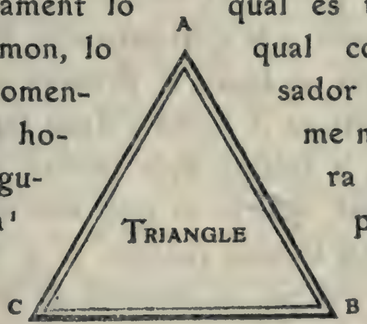
mensament e fi; car la anima el cors den Pere no foren abans que la anima el cors del pare den Pere ni en Pere no es de natura inmortal. ✠ 24. On, com ajam provat que tot animal es fenit e termenat en substancia e en qualitats, per assò es significat e demostrat defalliment en los animals en quant so que no an acabament pus que no son infinits en substancia ni en qualitats, lo qual defalliment dona significacio, *Sènyer,* dacabament infinit lo qual acabament significa que es creador de les coses fenides; car molt mills reeb lumà enteniment significacio e demostracio que cosa fenida sia creada per cosa infinida, que no fa que cosa finida sia en esser eternalment per natura e per proprietat de cosa fenida.

25. *Excellent Senyor, abundós en tots bens!* Com ajam provat que lo mon es fenit e termenat en sí metex e en ses parts e les sues parts en ell sien fenides e termenades, per assò, *Sènyer,* es entellectualment significat creador: car en axí com la forma de la nau significa sensualment faedor sensual, enaxí la forma del mon entellectual significa entellectualment creador entellectual. ✠ 26. Car enaxí com la nau no dona significacio en materia ni en forma ni en faedor ni en causa final que ella sia per sí metexa, enaxí, *Sènyer,* lo mon no dona significacio que ell sia faedor ni creador de sí metex, ni la materia don lo mon es compost no significa que sia materia per sí ni la forma atretal, ni la causa final no significa que sia acabament en lo mon per lo mon tan solament. On, com lo mon en totes les .iiij. causes defalla, *Sènyer,* a significar que sia per sí ne de sí,[1] per assò significa en totes les .iiij. causes que es per altre lo qual altre en son creador e son Deu. ✠ 27. *Gloriós Senyor!* Com sia cosa molt fructuosa e molt bona a home que hom aferm e atorc creador e lo negar el descreure sia a hom cosa molt mala e molt dampnosa, e com sia de natura del nostre en-

1. A, de si ne per si.

teniment que reeb conexensa de creador en los significats sensuals e en los significats entellectuals, doncs benahuirats son, *Sènyer,* aquells qui atorguen e confessen creador, e malahuirats son tots aquells qui neguen e descreen creador.

28. *Ah Senyor inmortal al qual les forces de la mia anima recorren!* Enaxí com es significada entellectualment figura de triangle com se conjuny linya de A a B e de A a C e de B a C e de C a A e a B, enaxí, *Sènyer,* es significat entellectualment creador al mon pus que es lo mon .j. en substancia fenida e en .iij. coses fenides: car axí com la figura del triangle es fenida per so car la linya de A tro a B e tro a C e la linya de B tro a A e a C e la linya de C tro a A e a B son fenides, enaxí pus que la natura entellectual e la natura sensual e la natura composta dabdues son fenides, cové que sien avent comensament. ✱ 29. Car enaxí com les .iij. linyes del triangle no poríen compondre figura de triangle si eren linyes infinides, axí si les .iij. parts on lo mon es afigurat eren infinides lo mon no puría reebre figura en quantitat; on, com lo mon sia en quantitat fenit per so com ses parts an quantitat finida, per assó, *Sènyer,* es significat que ha comensament de la una quantitat tro a lautra, la qual quantitat substancial dona altra significacio de altre comensament lo qual es temps comensat en la figura del mon, lo qual comensament de temps significa comensador e creador. ✱ 30. Mas axí com al home neci no pot hom fer entendre la figura de triangle com la li afigura hom[1] per letres e per linyes entellectuals tro que hom fa la figura sensualment segons esta figura,

enaxí los homens descreents nescis los quals no saben usar de la natura del enteniment, no saben creure ni entendre

1. A, con hom la li significa.

les coses entellectuals e no volen afermar nulla cosa sino so que sensualment senten e tot les neguen e descreen, e car sensualment nous veen e no veen sensualment lo mon creat, per assò, *Sènyer*, descreen en lur creador e en lur Deu.

¶ CAP. 248. *Com es provat que nostre Senyor Deus ha recreat lo mon.*[1]

AH *Deus qui sots comensament e fi de totes coses!* A vos sia gloria e laor per tots temps; car qui vol entrar en est encercament com aja conexensa per fe o per raó com vos ajats recreat lo mon, cové, *Sènyer*, que sendrés ab los .iij. *arbres* primers e ab los capitols de fe e de raó los quals son en est ARBRE a[2] endressament del humà enteniment. ✠ 2. Per so, *Sènyer*, com los homens infeels no creen que vos ajats recreat lo mon, per assò nos en confiansa de la vostra ajuda nos volem esforsar[3] com provem per raons necessaries naturals que vos avets recreat lo mon, a la qual provacio, *Sènyer*, avem primerament a provar .v. coses, la primera es que tuit siam exits e esdevenguts de .j. home e duna fembra, segona es que aquell home e fembra ajen peccat, tersa que aquell peccat sia general, quarta es que vos ajats presa carn, quinta es que ajats lo mon recreat. ✠ 3. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car per la provacio de les .iiij. coses primeres pot hom venir a provar la quinta ab que hom sapia reebre los significats sensuals e los entellectuals de les creatures e los significats de les vostres acabades qualitats;

1. E,G, a recreat tot lo mon.—2. E,G, manca aquesta preposicio.—3. A, nos som confians de la uostra aiuda ens uolem esforsar.

car si hom no sabía reebre les significacions damundites, lenteniment humà no auría ulls ab que veès ni orelles ab que oís ni peus ab que sercás ni boca ab que demanás los testimonis qui proven e demostren significant que vos avets recreat lo mon. .

4. *Gloriós Deus cumplit de tots bens!* La primera probacio es com tuit som nats e exits de Adam e de Eva tan solament. On, com tota la especia humana aja, *Sènyer,* una natura en forma e en materia e en lo compost de forma e de materia, per assò es significat al enteniment humà que no avem pres comensament sino dAdam e de Eva tan solament; car si la humana especia agués pres comensament de dos o de més homens e fembres, fora la natura humana diversa en especies, car cada especia resemblara a son comensament. ✠ 5. Com los uns homens sien grans e los altres pocs e los uns sien blancs els altres sien negres, per tot assò no es significat que siam venguts de diverses comensaments, car la granea e la poquea e la blanca color e la negra venen accidentalment per les diversitats de les viandes e dels locs e del sol qui dona color blanca per absencia e negra per apropincacio[1] e per acostament dels locs on son los homens de color negra. ✠ 6. On, com sensualment sintam e entellectualment entenam que tota la especia humana es una en natura sensual sens diversitat natural de forma ni de materia, e com per raó dels locs e de les viandes e dels accidents los individuus de la especia humana ajen diversitat en color e en quantitat e en lenguatge, per assò, *Sènyer,* no es cosa de necessitat atorgar ni afermar que siam de molts comensaments; car neguna significacio necessaria[2] non dona significacio, e car tota la especia humana es en una natura e en una disposicio, es provat per raó necessaria que no avem tuit mas .j. pare e una mare pus que avem reebut lo

1. E, appropinqacio.—2. A, no necessaria.

significat necessari e no volem creure als significats no necessaris.

7. *Savi Senyor del qual la saviea de les creatures reeb gracia e benediccio!* La segona probacio es com aja Adam peccat. On, sensualment sentim e entellectualment entenem, *Sènyer,* que tota la humana especia ha passio e pena per fam e per set e per calt e per fret e per ira e per treball e per innorancia e per malautía e per mort. On, com en la especia humana sia aquesta pena tan gran, per assò es significat per la pena qui es en home e per la vostra gran justicia, que aquesta pena qui es en home no es caúda en home menys de occasio; car si ho era sería significat, *Sènyer,* que vos no aguessets acabament en justicia ni en dretura. ✠ 8. On, beneit siats vos, *Sènyer:* car si vos aguessets creat Adam e Eva en tal disposicio que[1] agués pena e innorancia e mort sens occasio, vos agrets injuriat Adam e Eva e tots los descendents de Adam e de Eva. On, assò es, *Sènyer,* impossíbol; car creador no significa que aja injuriosa volentat a la creatura que crea per gracia e per benignitat e per demostrar sa noblea en sa creatura,[2] enans significa que ha dreturera volentat a assò que crea.[3] On, com assò sia enaxí, doncs significat es que Adam e Eva ajen peccat per lo qual peccat sien punits en Adam e Eva tots los descendents dells, lo qual puniment es la fam e la set e la malautía e la mort e les altres penes qui son naturalment en home de les quals hom nos pot defendre. ✠ 9. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus*: car aquesta probacio que nos fem de Adam com aja peccat, fem per significat sensual e entellectual, car daquests significats[4] es composta la probacio; car sensualment sentim que tuit som turmentats de turments naturals, e car entenem la vostra justicia e car Adam e Eva ajam en la entellectuitat e nols sintam, per assò, *Sènyer,* se fa la pro-

1, E,G, com.—2. A, a sa creatura.—3. E, a ayso a que crea.—4. E,G, daquests .ij. significats.

bacio en la entellectuitat a la qual som pujats per la sensualitat.

10. *Ab Salvador gloriós, Senyor abundós de misericordia e damor!* La tersa probacio es com provam[1] que lo peccat dAdam es general. On com ja sia provat en lo segón volum per una manera, per assò, *Senyor,* ho volem provar en est loc per altra. On, deym que sensualment sentim e entellectualment entenem que tot home es dues substancies,[2] substancia sensual e substancia entellectual, e abdues les substancies componen una substancia, so es animal racional, e la substancia sensual es en tres coses, so es materia e forma e lur compost sensual, e la substancia entellectual es altres .iij., so es materia e forma e lur compost entellectual, e la substancia danimal es .iij. coses, so es cors anima e espirit. ✠ 11. On, com lo mon en general sia en estes .iij. coses metexes e car nulla creatura no les aja sino animal e com de los animals sia lo mellor e lo pus noble animal racional, per assò es significat, *Sènyer,* quel mon se cové mills en natura ab animal racional que no fa ab nulla altra creatura. On, com la vertut e la gracia el exaltament que la especia humana reeb de son creador fos reebut en lo primer pare e com ajam provat que lo primer pare ha peccat, per assò es provat entellectualment que lo mon fo corrumput en lo peccat del primer pare; car pus que home qui es semblant en natura ab lo mon se corrompé per peccat, covenc que lo mon se corrompés pus so que més valía en ell e so per que ell més valía se corrompé: car enaxí com tots los membres del cors se corrompen com lo cors pert lo cap del home, enaxí tot lo mon covenc que fos corrumput pus que lo mon perdé lo mellor membre que avía en sí, so es, home. ✠ 12. On, si tant fos que los vegetables ni los animals inracionals nos corrompessen en natura, e los animals racionals qui an a sustentar

1. A, proua.—2. A, es en dues substancies.

lur vida de semblant natura corrumpuda no pogren, *Sènyer,* viure: on, per tal que home pogués aver vida covenc que los vegetables e los animals inracionals fossen corrumputs per so que home ne presés vida. On, com assò sia en axí, doncs provat es manifestament que lo mon en general e en ses parts fos corrumput per lo peccat dome; car tot so qui era a servici dome creat se covenc corrompre pus que home se corrompé; car tot vasall e tot sotsmès es corrumput en la corrupcio de son major. Emperò no deym que los angels se corrompessen en natura; mas en quant no pudíen adur a salvacio les animes quis perdíen per lo peccat d Adam, no eren poderosos de fer lo bé que fan ara com lo mon es recreat. Item, encara deym, *Sènyer,* que los demonis se corromperen per lo peccat d Adam en so que ells lo feeren peccar; car tota creatura se corromp com fa contra son creador.

13. *Ah Senyor qui sots confiament e esperansa de la mia anima!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que tota la natura del home es corrumpuda e afollada; car la natura sensual se corromp, *Sènyer,* per fam e per set e per calt e per fret e per nafres e per malautía e per mort, e la natura entellectual aquella ha en sí molt gran defalliment per innoracia e per ublidament e per ira e per avorriment e per suspita e per tristicia e per moltes daltres coses.

✠ 14. On, com tota la especia humana sia en aquest defalliment, per assò es significat que aquest defalliment e aquesta corrupcio sia caúda en la especia humana per occasio de peccat per tal que sia punida del peccat; car si no fos en la especia humana peccat, vos no forets dreturer jutge si la especia humana turmentassets. On, com vos, *Sènyer,* siats dreturer en totes coses, per assò es significat que la pena qui es en home es per occasio de peccat, lo qual peccat es significat que es general per so car la pena es general en tota la especia humana; car sil peccat fos particular, fora particular pena en la especia humana.

✠ 15. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com tota la especia humana reebé gracia e benediccio sobre totes creatures en Adam e Eva, enaxí es significat que tota la especia humana devallá en viltat e en corrupcio e en mesquinea en Adam e Eva per obra de peccat: car enaxí com tota la especia humana no pogra en general esser en major noblea que les altres creatures sino prengués[1] la noblea en Adam e Eva, enaxí tota la especia humana no pogra esser corrumpuda en general si la corrupcio no prengués[1] en lo primer home e en la primera fembra. On, com assò sia enaxí, doncs significat es que lo peccat dAdam e de Eva es generalment en tota la especia humana.

16. *Benahuirat Senyor qui benahuirats aquells qui vos loen e amen e beneexen!* Quarta probacio es de la vostra gloriosa encarnacio. On, si vos, *Sènyer,* no fossets encarnat, la especia humana no pogra esser recreada; car corrupcio no ha dignitat ni vertut de sanar ni de purificar sí metexa. On, com tota la especia humana fos corrumpuda en general en la sensual natura e en la entellectual, per assò pus que la natura humana fo caúda en tan gran viltat per peccat, no avía en sí poder ni forsa que estant ella en aquella corrupcio pogués tornar a la dignitat on dabans era ans[2] que agués peccat: on, per so car la natura humana per sí tan solament no pogués bastar a recrear sí metexa, covenc[3] que lo Sant Espirit encarnás lo Fill tramès per lo Pare en la natura humana per tal que en la encarnacio quel Fill pres relevás la natura humana de peccat. ✠ 17. Si vos no fossets, *Sènyer,* encarnat, home[4] no fora recreat, e si home no fos recreat lo mon fora debades creat; car so on lo mon més val es home, e si home valgués menys per peccat que nulla creatura, lo mon fora corrumput en corrupcio del home per la qual corrupcio del mon lo mon fora creat debades pus que fos obra corrumpuda e no recreada, e si fos

1. E, preses.—2. A, abans.—3. E,G, coue.—4. A, e hom.

obra corrumpuda, fora, *Sènyer,* significat que vos no agrets acabat poder ni acabada saviea ni acabada volentat pus que vostra obra agués defalliment. On, com lenteniment humà sia ubligat a afermar que vos sots acabat en poder e saviea e voler, per assò es significat que lo mon no sia creat debades, e si debades no es creat cové esser recreat, e si cové esser recreat cové que ho sia per ajustament de la vostra deitat ab la humanitat, car en altra manera no pogra tam bé ni tan noblement lo mon esser recreat. ₭ 18. *Gloriós Senyor!* Enaxí com vos avets donada vista sensual a home per tal quen veja les belles colors e les belles figures que vos avets creades en lo mon, enaxí vos volgués esser encarnat per tal que per la encarnacio fossen a nosaltres pus fortment significades vostres qualitats;[1] car per la encarnacio veem pus declaradament la vostra gran justicia e misericordia e amor e humilitat e paciencia e larguea e poder e les altres qualitats les quals nons foren tan manifestades si encarnat no fossets. On, per so car vos sots senyor savi e senyor qui avets creat lo mon per significar al mon la vostra gran noblea, per assò se prova per significacio entellectual que vos avets presa carn de nostra dona Sancta María verge gloriosa.

19. *Sanctificat Senyor per tots los pobles, creador de totes creatures!* Si vos no fossets encarnat, no pogren los sants de paradís esser tan gloriejats com son per la vostra encarnacio; car per so car vos, *Sènyer,* volgués esser home porán los homens gloriejar sensualment e entellectualment: sensualment quant al cors que veurán que es de la natura lur, entellectualment quant a la anima que veurán que es de la natura de lurs animes, en lo compost de lur cors e de lur anima gloriejarán en vos qui sots ensems cors e anima e deu e home. ₭ 20. Com home sia .j. e sia tres coses, so es cors e anima el compost, e com lo

1. A, fos a nosaltres pus fortment significat uostres qualitats.

cors sia tres coses e sia .j., e com la anima sia .iij. coses e sia una segons que damunt es dit, per assò cové que los homens de paraís sien gloriejats en totes estes coses; car si no ho fossen no fora lur gloria acabada, la qual gloria no pogra esser acabada menys de homanitat[1] unida ab deitat qui per la vertut de la deitat donás gloria a tots los homens qui entrarán en gloria. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat e provat, *Sènyer,* que vos sots encarnat per dar gloria als homens e per recrear lo mon e per demostrar vostres vertuts e per moltes daltres raons qui seríen longues a recomptar. ☙ 21. *Graciós Senyor!* Aitant com lenteniment humà reeb majors significats e pus declarats de la vostra excellent bonea, aitant es pus fortment obligat a afermar veritat daquella noblea significada per los significats qui pus fortment endressen e enluminen lenteniment. On, com creador demostra major noblea de sí donant majors dons a sa creatura, per assò es significat que vos ajats creada creatura e queus siats encarnat en ella per tal que ella aja tants dons de son creador que ab aquells pusca gloriejar totes les creatures de paradís.

22. *Ah Senyor qui sanats e mundats aquells qui en la vostra dousa misericordia se confien!* Com hom ha en son remembrament e en son enteniment certificament per raons necessaries o per fe o per creensa que vos sots encarnat e nat e mort per amor de recrear home, adoncs ha hom en sa anima major endressament de vos a remembrar e a entendre e a voler e a loar e a servir e a graír que no agra si vos no fossets encarnat ni mort per home. On, per assò es significat, *Sènyer,* que vos sots encarnat per tal que donets gran occasio e gran raó a home de vos a membrar e a entendre e a amar e a servir e a glorificar e a beneír e a adorar. ☙ 23. *Gloriós Senyor!* Enaxí com vos en materia e en forma e en qualitats e en substancia avets per creacio

1: E,G, domenitat.

ennobleíts los animals racionals sobre totes creatures, en axí, *Sènyer,* per la vostra encarnacio es ennobleída e exaltada la fe dels crestians sobre totes les creenses de les altres gents; car no son nulls homens qui tanta de fe ajen com los crestians; car on més e majors coses creen de la vostra trinitat e de la vostra encarnacio e de la hostia e del vi sacrat qui esdevé en carn e en sanc, major es la fe e la creensa que an contra les coses sensualment sentides. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat e demostrat que vos sots encarnat per tal que exalsassets la fe e la creensa que avets creada en especia humana. ✠ 24. *Honrat Senyor!* Enaxí com la excellent justicia e misericordia e poder e saviea e amor e les altres vertuts qui son en vos signifiquen a nosaltres que vos avets creat lo mon per tal que sia vista e coneguda la noblea e l acabament del creador, enaxí, *Sènyer,* les vostres qualitats donen significacio a nosaltres que vos avets presa carn e mort e passio per nosaltres peccadors per tal que a nos altres sien significades e demostrades vostres excellents qualitats; car on més creador fa per sa creatura, més significa a sa creatura sa misericordia e sa amor e sa humilitat e sa larguea e son poder e son acabament. On, per totes estes raons, *Sènyer,* e per moltes daltres es significat e provat e demostrat que vos avets presa carn de nostra dona Sancta María, beneyta sia ella.

25. *Oh vos, Sènyer, qui exoíts e responets als remembraments e als desigs de la anima del vostre servidor!* La .v.ª probacio, *Sènyer,* es com vos ajats recreat lo mon. On, deym que sensualment sentim que tota la especia humana es turmentada e treballada per fam e per set e per malautía e per mort e per molts daltres treballs. On, aquesta pena que sentim dona significacio a la entellectual natura del enteniment humà que aquesta pena no es en home menys de occasio de peccat segons que ja avem provat que lo peccat dAdam es general. ✠ 26. On, enaxí com lo savi

rey fa en lo seu vasall traidor dues coses, so es saber, quel priva dels bens que ha ne que li ha donats e puxes turmental e treballal tro a la mort, enaxí, *Sènyer*, vos qui sots rey molt savi e molt dreturer levás dAdam la vostra gracia e maleyslo a treballs e a mort, e en ell privás gracia e maleys a treballs e a mort tots los seus fills per tal que tota la natura dAdam e de Eva fos punida del peccat que feeren en tota la especia humana. ✠ 27. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car sensualment sentim que dels treballs ni dels mals sensuals nos no som recreats jassía que vos siats encarnat; car aitant nha en sosté la especia humana com navía dabans con vos encarnat no erets. Mas per raó, *Sènyer*, de la vostra encarnacio es significat e demostrat segons la vostra dretura e la vostra dousa misericordia que la amor que dabans avíets a la especia humana ans que Adam agués peccat, que aquella amor e gracia ajats retuda a nos per so car vos encarnás; car si la malea e la errada el defalliment e la desobediencia que Adam ac fo[1] occasio que tota la especia humana fos en ira de son creador, molt mills es significat que la humanitat gloriosa que vos presés mesés amor enfre son creador e sa especia humana. On, com assò sia enaxí, doncs significat es que la gracia que nos retés[2] per encarnacio e per passio, sia recreacio de tots aquells qui an en ella creensa e esperansa.

28. *Creador Senyor, benfactor, ple damor e de dousor!* Si per la vostra encarnacio e passio fos en est mon recreada la natura sensual, no fora null home qui murís ni agués null treball ni null hom no agra franca volentat a fer bé o mal, e si axí fos null ordonament de salvacio no agra en lo mon per lo[3] qual hom fos digne de gloria ni de pena; e si axí fos tot lo mon fora debades, per que covenc, *Sènyer*, a la vostra saviea que fos ordonat que la vostra en-

1. A, fos: M, *fuit.*—2. E,G, que uos retes: M, *quam nobis fecisti.*—3. A, la

carnacio e passio no recreás en est mon la natura sensual tro al dia del judici[1] que la recreará[2] a tots aquells qui en la vostra encarnacio creen. ✠ 29. *Senyor savi, ordonador de totes coses!* Si la vostra encarnacio recreás en est mon la natura entellectual enaxí que confermás que no pogués peccar, fora significat que més de dan li vengra per la vostra encarnacio que de bé; car si peccar no podía, anima dome no auría franc voler, e si franc voler no avía no auría mèrit, e enaxí no sería digne que pujás menys de bones obres en les altèes on caegren los demonis per males obres. Mas es ver, *Sènyer,* que per la vostra encarnacio es la natura entellectual recreada com daquesta vida passa en lautra, ab que crea en lo vostre aveniment e encarnacio e passio; car ans que encarnat no fossets no era nulla anima digna danar en gloria; mas pus agués presa passio, es tota anima recreada e digna danar en gloria pus que aja reebut lo sagrament de sancta[3] Esgleya e pus que trespás daquest mon en lautre sens peccat. ✠ 30. Com ajam provat que lo peccat dAdam sia jeneral e que vos siats encarnat, e com sia significat que major poder ha creatura qui sia unida ab creador de fer bé que no ha creatura qui no sia unida ab creador en fer mal, per assò es, *Sènyer,* significat que si Adam ac poder de corrompre tot lo mon per obres de peccat, que molt mills la vostra verge dreturera misericordiosa vertadera humil passient obedient humanitat pusca aver lo mon recreat per ajuda e per gracia e per ajustament e per enamorament de son Senyor Deus.

1. E, juysi.—2. A, que la creatura.—3. A, senta.

¶ Cap. 249. *Com es provat que nostre Senyor Deus es gloriós gloriejador.*[1]

Deus *gloriós, eternal, poderós!* A vos sia gloria e laor per tots temps: car qui ab vera fe et ab vera creensa vol esser contemplatiu en la vostra gloria, covê que endrès sa fe e sa creensa ab saber e conexensa dels capitols qui tracten en est Arbre de fe, car per aquells pot hom esser endressat e enluminat a aver vera fe e creensa de la vostra gloriosa gloria. ✠ 2. Qui per veres raons, *Sènyer,* vol esser contemplador de la gloria que vos avets de la qual reeben gloria e benediccio los sants de paradís, aja conexensa dels capitols qui tracten de raó en est Arbre e sapia reebre los significats de les vostres glorioses acabades qualitats e los significats que les creatures signifiquen de la vostra bonahuirada gloria; car per esta manera pot hom endressar e enluminar son enteniment e sa conexensa a entendre e a saber la vostra gloria gloriosa gloriejadora de tots aquells qui vos loen ni beneexen. ✠ 3. *Gloriós Senyor!* En .vij. coses covê que hom qui vulla contemplar vostra gloria sia contemplatiu en ella: la primera es, *Sènyer,* en la vostra sancta unitat, segona es la vostra gloriosa trinitat, tersa es que hom contemple lesser de la vostra gloriosa[2] essencia divina, quarta es que hom contemple la gloria de vostra humanitat piadosa, quinta es com hom[3] contemple la gloria dels sants de parays en la vostra unitat, sexta es que hom contemple la gloria de parays en la vostra trinitat, septima es que hom

1. A, glorios e glorieiador.—2. E,G, manca aquest adjectiu.—3. E, v.ª con hom contemple: G, quinta es que hom contemple.

contemple la gloria que los sants de parays reeben de la vostra gloriosa humanitat.

4. *Ab Sènyer ver Deus qui avets accio e forsa sobre nos altres peccadors!* La primera manera en la qual volem esser contemplants en la vostra gloria, es en la gloria de la vostra unitat. On deym, *Sènyer,* que sensualment sentim e entellectualment entenem que tot animal ama més sa unitat que no fa la unitat daltra cosa, e per significats sensuals e entellectuals es a hom significat e demostrat que los reys més amen esser .j. senyor en lur principat que si en lo principat avía .ij. homens[1] reys. On, com assò sia enaxí, doncs per aquestes significacions aitals es significat que vos sots gloriós en la vostra unitat. ✠ 5. Car en so que no es en lo mon nulla cosa qui sia infinida ni eternal ni tota poderosa ni tota savia ni tota bona ni tota acabada sino vos tan solament, per assò es significat, *Sènyer,* que major es vostra gloria per so car sots .j. deu tan solament avent totes les qualitats e les proprietats qui pertanyen a Deu, que no fora si fossen molts deus en esser avents les qualitats e les proprietats semblants a les vostres. ✠ 6. Car en axí com home qui sia molt bell e molt ric e molt forts e molt savi e molt poderós e molt honrat e molt amat e molt servit ama sí metex e ha aitanta de gloria més quels altres com val més quels altres, enaxí, *Sènyer,* es significat al enteniment humà que per so car vos no avets par ni egual en vertuts ni en qualitats, sots pus gloriós que no son totes quantes coses son.

7. *Graciós Senyor sobre totes gracies, honrat sobre totes honors!* La segona raó segons la qual sots vos, *Sènyer,* gloriós es la vostra sancta trinitat. On, com home cogita ne ymagena que ell es compost de cors e danima, adoncs ha major occasio e major raó damar son esser par so car es en cors e en anima e en lo compost danima e de cors, que

1. G, o mes.

no auría si ymaginava son esser esser[1] tan solament en cors e en anima. On, aitant com tres coses bones valen més com son ensems que no fa la una de les .iij. si era menys de les .ij., aitant més, *Sènyer*, ha home raó e occasio que salegre e que aja plaer com es en tres coses. ✠ 8. On, en so que sensualment sentim que la unitat del home es mellor e pus noble per so car es unida de natura sensual e de natura entellectual, per assò es significat, *Sènyer*, entellectualment al enteniment humà que molt major gloria es en la vostra divina essencia per so car ha en ella paternitat e filiacio e processio, que no agra si en ella no agués trinitat de persones: car enaxí com es sentit que home es mellor creatura per so car es en .iij. coses unit, enaxí es entès que lo creador es pus noble e mellor com es en tres persones[2] que no fora si no fos sa unio unida de .iij. persones. ✠ 9. On, com per la sensualitat ajam pujat nostre enteniment a la entellectuitat en apercebre e conèxer que vos sots pus gloriós com sots en trinitat que no forets si en trinitat no fossets, per assò es significada e demostrada per raó necessaria la vostra gloria esser major per so car es en trinitat que no fora si en trinitat no fos. On, com hom sia obligat, *Sènyer*, que hom atorc e aferm e reeba los significats que major gloria signifiquen, per assò nos reebem e confessam e deym que vos sots gloriejat per la vostra sancta trinitat gloriosa.

10. ***Ah Senyor Deus qui endressats lo meu enteniment com sia remembrant lo vostre gloriós acabament!*** La tersa raó segons la qual vos sots gloriós, es aquella cosa qui es vostra essencia, la qual cosa nosaltres en est mon no podem conèxer ni saber que es en sí metexa. On, per so com la cosa que vos sots es tan alta e tan noble, la nostra conexensa nil nostre enteniment no pot bastar a aver conexensa ni saber della qual cosa ni que sia en sí metexa.

1. A, manca aquest mot.—2. A, com es .i. en tres persones.

On, per lo defalliment del nostre enteniment e de la nostra conexensa e per lexaltament de la cosa que sots, nos, *Sènyer,* no avem poder com puscam entendre ni saber la gran gloria que vos avets en aquella cosa que sots. ✠ 11. On, enaxí com home no pot saber anima que es en sí metexa jassía que sapia que anima es en esser e sapia que no es cosa corporal, enaxí, *Sènyer,* home per do e per gracia vostra sab que en lesser de la cosa que vos sots ha molta de gloria, la qual gloria home no pot saber ni entendre, mas sab que es gloria sobre totes glories e que no es gloria que fassa acomparar ab aquella. ✠ 12. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com los ulls corporals son frevols a veer la resplandor del sol, enaxí lenteniment humà tant es afrevolit en est mon per corrupcio de peccat que no es digna cosa que en est mon sapia la gloria qui es en la vostra excellent essencia. Mas en lautre seggle no es, *Sènyer,* enaxí: car enaxí com los ulls corporals son poderosos de veer color, enaxí en lautre seggle tant es la gracia que la anima reeb de son creador, que lo seu enteniment ha vera conexensa e vera sciencia del esser de la vostra essencia, per lo qual saber e conexensa ha anima saber e conexensa de la gloria de la vostra beneyta essencia.

13. *Humil Senyor, simple e dous e suau als meus mortals falliments!* La quarta raó es com la vostra beneita humanitat es gloriosa. On, deym que humana natura no pot esser gloriejada acabadament si no es gloriejada en .iij. coses e cascuna daquelles .iij. que sia gloriejada en .iij. coses: car enaxí com home es .iij. coses e cascuna de les .iij. son .iij. coses, cové que sia sa gloria en cascuna destes coses damundites. On, com nos, *Sènyer,* per gracia e per benediccio vostra ajam provat que vos sots home, covése que la vostra sancta humanitat sia gloriejada en tres coses e cascuna de les .iij. en .iij. coses. ✠ 14. On, com assò sia enaxí, cové, *Sènyer,* que vos siats gloriós en natura sen-

sual e en natura entellectual e en lo compost, e covél que la vostra natura sensual sia gloriejada en materia e en forma e en lo compost sensual, e covél que la vostra natura entellectual sia gloriejada en materia e en forma e en lo compost entellectual; car si en totes estes coses la vostra beneyta humanitat no era gloriejada, no auría gloria acabada. ✠ 15. On, com la gloriosa persona del Fill sia tota encarnada per tota la humanitat vostra, per assò es significat que tota la vostra humanitat es gloriejada; car si tota no era gloriosa sería significat que tota la persona del Fill no agués presa carn, e si tota no avía presa carn sería departida en parts fenides, e assò es, *Sènyer*, cosa impossíbol que de cosa infinida se pusca fer part ni parts fenides.

16. *Rey del reys e Senyor del senyors e gloria de les glories!* La .v.ª raó es de la gloria que los benahuirats an en paraís en la vostra gloriosa unitat. On, deym que sensualment sentim e entellectualment entenem que lo poble més ama aver un senyor que molts, e on lo príncep es pus noble e pus poderós e mellor, major pagament e major plaer nha son poble e pus forment amen e honren e obeexen e defenen lur senyor. On, com assò, *Sènyer*, sia enaxí, doncs significat es segons assò que los bonahuyrats qui son en gloria son gloriejats en la vostra unitat, la qual es tant alta e tan noble que no es null rey ni null príncep ni nulla cosa qui sia semblant ni par ni egual en vertut ni en poder ni en bonea de la vostra sancta singularitat. ✠ 17. On com vos, *Sènyer*, ajats creats e beneficiats e benhahuirats los sants de parays, e com ells no reeben dons ni beneficis[1] sino de vos tan solament, e com ells ajen membransa e conexensa de la vostra bonea qui es sobre totes bonèes e dels bens que reeben de vos, adoncs an tanta de gloria e tanta de benahuiransa que no es cor qui pogués

1. E, benificis.

cogitar ni ulls veer ni orelles oyr la gloria que ells an de la vostra unitat. ✠ 18. Si en gloria avía nulla cosa qui fos par ni egual a la vostra deitat e que vos no fossets un deu en vostre regne e fossen .ij. o més deus, no auría, *Sènyer*, acabament en vos ni en los altres deus; car si fossen[1] deus en pluralitat e no fos un Deu singularment, no poría aver acabament per so car auríen fi en vertut e en bonea e en quantitat, e si fi avíen e defalliment, los benahuirats qui son en gloria no poríen reebre gloria acabada dells. On, per so, *Sènyer*, com no es altre deus sino vos, son benahuyrats en major gloria com nous veen par ni egual que no seríen si par ni egual[2] vos veyen.

19. *Senyor volgut, Senyor reclamat, Senyor esperat!* La .vj.ª raó, *Sènyer*, es com los benahuirats qui son en gloria son gloriejats en la vostra gloriosa trinitat. On, deym que sensualment sentim e entellectualment entenem que los benahuirats de paraís son gloriejats en .iij. coses: los angels, en materia e en forma e en lo compost entellectual, e les animes dels homens atretal; e aprés la resurreccio serán los homens en gloria gloriejats en la natura sensual e en la entellectual e en lo compost dabdues les natures. On, com assò sia enaxí, doncs significat es que si les creatures reeben gloria en .iij. coses les quals son una substancia en cascú dels benahuirats, que enaxí la gloria del creador sia una e sia en trinitat de persones e que do gloria en unitat de substancia e en les .iij. coses on la substancia de cascú home e ángel es devesida. ✠ 20. Com ja ajam provat que vos, *Sènyer*, sots en trinitat, si tant fos que los bonahuirats de gloria gloriejassen e reebessen gloria de la vostra unitat e que no la reebessen de la vostra sancta trinitat, sería significat que la vostra acabada trinitat no fos de egual vertut ab la unitat. On, com la vostra trinitat e tot so qui es en vos sia en egual vertut e en vos no aja

1. E,G, cor pus fossen.—2. E,G, e egual.

nulla cosa mellor ni pus acabada daltra, per assò es significat que los benahuirats de gloria son gloriejats en la vostra gloriosa trinitat. ✠ 21. *Vertader Senyor!* Enaxí com anima dome es aitán noble per so car es en .iij. coses com es per so com es una substancia, enaxí, *Sènyer,* la vostra excellent deitat es aitán noble e aitam bona per sa trinitat com per sa unitat:[1] car axí com materia e forma e lur compost son lesser de la substancia de la anima, enaxí vostra paternitat e filiacio e processio son lesser de la vostra unitat; e enaxí com la anima en quant es una substancia es les .iij. coses damundites, enaxí la vostra una unitat es en les .iij. proprietats[2] damundites.[3] On com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat que los sants qui son en gloria reeben gloria e benediccio acabada de la vostra sancta acabada trinitat.

22. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots mon creador e mon benfactor e mon recreador!* La .vij.ª raó es com los sants de gloria reeben gloria e benediccio de la vostra gloriosa humanitat. On, com home sia anima e cors el compost danima e de cors, es significat, *Sènyer,* que pus home vos servex sensualment e entellectualment, que vos ajats ordonat com home sia gloriejat sensualment e entellectualment per altre qui aja natura sensual e natura entellectual, lo qual altre es la vostra gloriosa humanitat. ✠ 23. On, com lo cors del home sia de semblant natura ab lo vostre cors, es significat que lo nostre cors sia gloriós en lo vostre e per lo vostre; e com la nostra anima aja semblant natura, *Sènyer,* de la vostra, per assò es significat que la nostra anima en gloria sia gloriejada en la gloria de la vostra anima: car enaxí com en est mon los uns individuus prenen natura dels altres segons la especia en que son, enaxí en gloria la nostra natura reebrá gloria de semblant natura per tal que pusca pujar reebre gloria de lo creador qui

1. E,G, com es per sa unitat.—2. A, es en les .iij. proprietats.—3. E,G, damunt escrites.

es unit ab semblant natura de la nostra. ✠ 24. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car la gloria que la vostra sancta humanitat reeb de la excellent vostra deitat es mijá com nosaltres siam gloriejats en gloria: car enaxí com superficients sensualment es mijà enfre color e materia, enaxí sensualment e entellectualment la vostra humanitat será gloria dels homens de parays mijanserament enfre la gloria de la vostra deitat e de la vostra humanitat; car per la gloria que nosaltres veurem sensualment e entellectualment que la vostra[1] humanitat reeb de la vostra deitat, reebrem gloria en nos meteis[2] de la vostra humanitat e per ella la reebrem de la vostra deitat.

25. *Ah Sènyer Deus qui sots esperansa e consolacio dels benahuirats qui en vos se confíen!* Enaxí com laer es mijà enfre lo foc e laygua per la participacio que fa ab cascú, enaxí, *Sènyer,* la vostra gloriosa humanitat es mijansera enfre la gloria que los sants[3] reeben del creador e la gloria del creador; car axí com laer reeb calor del foc e laigua reeb humiditat del aer, enaxí la vostra graciosa humanitat reeb gloria de la deitat e nos reebem[4] gloria de la vostra sancta humanitat. ✠ 26. On, enaxí com laigua per la gran apropinquacio en la qual es ab laer reeb dell natura en so quen reeb humiditat, enaxí per lo gran acostament natural qui es enfre la vostra natura humana e la nostra es significat que reebam gloria de la vostra humanitat, e enaxí com laer per lo gran acostament qui es enfre ell e lo foc reeb natura del foc en so que per ell esdevé calt, enaxí, *Sènyer,* tant es ajustada la natura divina ab la humana que per aquella gran unio cové que la vostra humanitat reeba gloria de la vostra deitat, la qual gloria es major que totes les altres glories qui son en totes les creatures. ✠ 27. Car enaxí com calor es en laer pus fortment que no es en laiga com hi vé accidentalment

1. A, nostra.—2. E, metexes.—3. E, benayrats: G, benahuyrats: M, *Beati.*—4. A, reebrem.

e assò es per so car la calor del aer es accident inseparable e la calor de laigua es accident separable, enaxí, *Sènyer,* per so car la humanitat vostra es unida ab la deitat e la nostra humanitat nou es, per assò es major e mellor e pus acabada sens nulla comparacio la gloria de la vostra humanitat que no es la nostra, e per assò com la vostra humanitat es pus fortment gloriejada que totes les creatures, per assò es bastant a donar gloria a tots los sants de paraís.

28. *Vertuós Senyor sobre totes vertuts, honrat Senyor sobre tots honraments!* Enaxí com la gloria de la vostra sancta humanitat es major que totes les glories qui son en les creatures, enaxí *Sènyer,* los homens qui son pus acostats en semblants obres de les obres de la vostra gloriosa humanitat an major gloria en parays que los altres. ✠ 29. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs benahuirats son los homens qui en est mon per la vostra amor son pobres e treballats e avilats e turmentats e menyspreats e morts, e on pus fortment son pobres e turmentats e avilats, pus fortment son semblants a les obres e a les carreres per les quals passá la vostra gloriosa humanitat dementre que fo en aquest mon, e on pus forment vos son resemblants en totes coses, pus auta e pus noble será e major la gloria que aurán en paraís com hi serán. ✠ 30. E doncs, *Sènyer,* pus soferir[1] treballs e pobrèes e ontes e turments e escarns e mort es a hom en est mon occasio de major gloria en lautre, pus per amor de vos e per honrar vos ho sofira, e doncs ¿per que es home paorós de sostenir aquests treballs[2] qui son los majors bens que hom pot aver en est mon? Assò, *Sènyer,* me par de les majors maravelles qui sien. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs beneyt siats vos: car lo vostre servidor per ajuda e per gracia vostra ha provats los .vij. articles qui pertanyen a la deitat e confiant en la vostra gracia

1. A,E,G, soferis: M, *sufferre.*—2. E, de sustenir aquests trebays.

e en la vostra ajuda vol provar los .vij. articles qui pertanyen a la humanitat gloriosa unida ab la vostra gloriosa deitat.

¶ CAP. 250. *Com es provat que nostre Senyor Jhesu Christ es concebut de Sant Espirit.*

OH *Deus gran, maravellós, eternal, gloriós! A vos, Sènyer, sia gloria e laor e a tot quant de vos es.* Qui per via de fe ni de creensa vol contemplar que vos sots concebut de Sant Espirit e que vos sots vertaderament deus e home, cové, *Sènyer,* que aja conexensa de vera fe segons que ja avem demostrat en los capitols passats en la manera segons la qual hom es endressat per vera fe. ✠ 2. *Gloriós Senyor!* Qui vol contemplar per veres raons e per vers arguments e per manifestes demostracions que vos sots concebut de Sant Espirit e que verament sots ver deu e ver home, cové que primerament aja conexensa dels .iij. *arbres* primers e de les raons qui son primerament posades en est ARBRE; car per aquesta conexensa aital es endressat lenteniment del home a aver conexensa daquest gloriós article. ✠ 3. Qui per veres raons manifestes vol entrar, *Sènyer,* en est encercament com vos siats concebut de Sant Espirit, per .viij. coses lo cové a passar e a reebre los significats daquelles, les quals[1] son, *Sènyer,* les .iij. vertuts de la anima e los .v. senys espirituals; car aquestes .viij. coses donen significacio del vostre concebiment al home qui reeb los significats de les vostres glorioses qualitats les quals

1. E, los quals.

significan en les .viij. coses damundites entellectualment que vos sots concebut de Sant Espirit, axí com la forma de la nau qui sensualment significa en sí metexa demostrant se a la vista corporal que ella ha faedor.

4. *Ab Sènyer Deus qui sots acabament e cumpliment de tots mos desigs!* La primera raó es de memoria. On, deym que sensualment sentim e entellectualment entenem que la memoria es molt gloriosa vertut en home, car per ella ha hom en presencia les coses passades e les coses presents e les coses esdevenidores; car si memoria no era en home, home no poría aver conexensa ni volentat de nulla cosa passada ni present ni esdevenidora: on aitant com la memoria, *Sènyer*, usa ni contempla de grans coses e de nobles, aitant es la memoria pus noble e mellor en sí metexa. On, com la memoria dome crestiá remembra per fe que vos avets presa carn humana, adoncs fruex més de vertut que nulla altra memoria qui a aquest article sia contraria. ✠ 5. Com lo feel[1] crestiá remembra, *Sènyer*, que vos sots per amor dome encarnat e mort, adoncs la memoria es pus occasionada e pus obligada de contemplar e de remembrar vos que no es nulla memoria dom infeel; car aitant com la memoria remembra que vos avets fet per home, aitant la ubliga son remembrament més que nulla altra memoria qui assò no remembre, e on pus la memoria es occasionada e obligada de remembrar en vos, pus fortment es endressada e aparellada a esser exaltada per lo remembrament que ha de vos. ✠ 6. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat e demostrat per memoria e per la vostra dretura e la vostra saviea e bonea e poder e les altres qualitats que vos sots encarnat; car si encarnat no fossets la memoria mellor e major sería menor e pijor e falsa, e la memoria menor e ab menys de vertut sería vera e mellor, e assò es, *Sènyer*, cosa impossí-

1. E, fesel *(passim)*.

bol, la qual impossibilitat es significada per les vostres qualitats acabades; car si home qui es pus occasionat a remembrar vos ha pus frèvol e pus vil remembrament quel home qui no es tan occasionat en vos a remembrar, doncs vos no seríets dreturer ni vertader ni savi ni acabat; car so qui es de pus vil condicio auríets exaltat sobre so qui es de pus noble disposicio. On, com vos siats acabat en qualitats e en totes coses, per assò es significat que vos avets posada en veritat la memoria qui es pus forment occasionada de vos a remembrar que no es la qui no es tan occasionada de vos a remembrar.

7. *Franc Senyor qui sabets totes coses e avets poder en tot so qui sabets!* La segona raó es, *Sènyer,* del enteniment humà. On, deym que sensualment sentim e entellectualment entenem que enteniment dome aitant com més coses sab e conex, aitant es mellor e pus noble: on, com lenteniment sia creat per aver conexensa de la noblea de son creador e sia creat per fruir en son creador conexent les obres de son creador, aitant com fruex e conex e contempla pus fortment en son creador, aitant es mellor e pus noble. ✠ 8. On, com los feels crestians ajen, *Sènyer,* vera conexensa e ver enteniment que vos sots verament deu e home e assò ajam provat en molts locs en esta *Obra,* per assò lenteniment dome crestiá es pus occasionat de contemplar e de conèxer la noblea de son creador que no es lenteniment del home infeel; car aitant com lo crestiá conex que son creador ha honrada la natura humana en so que ha presa carn humana, aitant ha conexensa de la vostra humilitat e de la vostra misericordia e de les altres qualitats; e aitant com lenteniment conex lo vostre poder esser poderós sobre lo cors de natura, aitant lenteniment es pus exaltat e pus ennobleít; e aitant com lenteniment se mortifica en so que no pot conèxer totes les vostres obres e afferma esser ver so que ell no entén, aitant es pus alt e pus noble. ✠ 9. On, com totes estes noblèes e moltes dal-

tres [1] cajen, *Sènyer,* en lenteniment dels feels crestians les quals no pusquen tam bé caer en lenteniment dels homens infeels, doncs per assò es significat que nulls homens no an tan noble enteniment com los feels crestians. On, com assò sia enaxí, doncs significat es que vos avets ordonat e volgut que lenteniment qui es pus noble e de pus alta disposicio sia en veritat, car si no ho era e era en falsetat el enteniment qui no es tan noble ni tan entés era en veritat, doncs vos auríets ennobleít so qui es pus vil sobre so qui es mellor, e si axí era seríets injust e defallent en saviea e en poder. On, com assò sia impossíbol, doncs significat es que lenteniment qui es mellor e mills ordonat es en veritat: on, com lenteniment dels feels crestians sia significat que sia en veritat, doncs per assò es significat que vos sots concebut de Sant Espirit, car si no ho erets lenteniment de la sancta fe christiana no sería en veritat.

10. *Oh vos, Sènyer Deus, qui lo meu cor abundats [2] damors e mos ulls en lagremes e en plors!* La tersa raó es de volentat. On, deym, *Sènyer,* que sensualment sentim e entellectualment entenem que no es null poble qui aja tan occasionada volentat de vos a amar e voler e servir com los crestians; car qui no ha creensa que vos siats encarnat ni mort per amor dome, no pot aver tan gran voler ni tan fervent en vos a amar e servir com los qui an fe e creensa que vos per amor dome sots volgut esser home pobre aontat e turmentat e escarnit e mort en est mon. ✠ 11. On, com los crestians ajen aparellament e endressament segons lur fe e lur creensa com vos vullen eus amen eus servesquen eus honren pus ferventment que nulls dels àltres pobles, per assò es significat que lur voler es en veritat, e per la veritat en que es, es significat que vos sots concebut de Sant Espirit; car si concebut no erets no sería lur voler en veritat, e si ver no era, lo voler qui no es de

1. A, e moltes altres noblees.—2. E, aondats.

tan noble disposicio com lo voler dels crestians sería en veritat; e si axí era sería significat que en vos no ha acabament de justicia ni de saviea ni de poder ni de bonea per so car les coses vils faríets esser en veritat e les coses nobles en falsetat, e assò es, *Sènyer*, cosa impossíbol que en vostres qualitats aja null defalliment. ✠ 12. On, per esta impossibilitat es significat e demostrat que vos sots concebut de Sant Espirit, la qual probacio es feta per la disposicio de la volentat: car enaxí, *Sènyer*, com forma sensual dona probacio de sa bonea e de sa noblea on pus forment se demostra bella a la vista corporal, enaxí entellectualment la volentat quis demostra al enteniment humà en pus noble disposicio dona significacio de sa noblea la qual ha sobre la volentat qui en tan noble disposicio no dona significacio de sí metexa. Mas car los homens necis no saben reebre los significats entellectuals, per assò no reeben les probacions entellectuals e volen que hom lur prou sensualment so qui no pot esser provat sino entellectualment, axí com parays qui no pot esser provat sensualment mas entellectualment en la vostra justicia e misericordia e saviea.

13. *Ah Senyor qui sots confort e solás de la anima del vostre servidor!* La quarta raó es de cogitacio. On, deym que sensualment sentim que com hom vol provar sensualment alcuna cosa, que hom la prova ab coses sensuals, axí com lome qui prova ab testimoni la demanda que fa en son plet. On, com assò sia enaxí, doncs la probacio que nos fem de la vostra concepcio de Sant Espirit, cové que fassam per la cogitacio qui es cosa entellectual: car enaxí com vos sots entellectualment concebut de Sant Espirit, axí cové esser feta la provacio de coses entellectuals. ✠ 14. On, com assò sia enaxí, doncs deym, *Sènyer*, que com los crestians cogiten e pensen que vos sots ver deu e ver home e cogiten que la vostra humanitat ha presa mort per home e la vostra humanitat es occasio com sia

gloria de la sensual natura humana daquells qui serán en gloria, adoncs la cogitacio sestén e sexampla e crex entellectualment en tanta de vertut e enjenra tan gran animositat en home de vos a amar e a honrar e a servir, que no es nulla cogitacio de null home infeel qui pogués sí metex tant exalsar en cogitar com la cogitacio del feel crestià qui en vos cogita per esta manera. On, com assó sia enaxí, doncs, *Sènyer,* significat es que la cogitacio crestiana valla sobre totes altres cogitacions. ✠ 15. On, com la cogitacio dels crestians sia mellor e pus noble que no es la dels infeels, per assò es significat, *Sènyer,* que vos sots encarnat de Sant Espirit; car si no ho erets lur cogitacio sería vana e falsa, e si falsa era, doncs la cogitacio dels infeels sería egual o mellor que la dels crestians, e si axí era, doncs les coses qui son vils poríen esser mellors de les mellors, e si ho eren, doncs possíbol cosa sería que nos valguessem més que vos e que lo mal fos mellor quel bé e que la terra valgués més quel cel, e assò es cosa impossíbol, car si impossíbol no era siría significat que possíbol cosa fos esser en vos defalliment. On, assò es, *Sènyer,* de les majors impossibilitats qui pusquen esser que en vos aja possibilitat de null defalliment.

16. *Sènyer ver Deus qui sots plaer de mos plaers e amor de mes amors!* La quinta raó es dapercebiment. On, axí com forma actual sensual qui demostra pus manifestament la materia en que es que no fa la forma potencial, en axí al enteniment dels feels[1] crestians es mills demostrada la vertut e lacabament de les vostres qualitats que no es al enteniment dels infeels; e assò es, *Sènyer,* per so car los crestians creen que vos sots concebut e nat e mort per home, e los infeels no ho creen.[2] On, aitant com son pus fortment significades les qualitats vostres als crestians que als altres homens, aitant lur enteniment es pus en-

1. A, fels: E, fesels.—2. E, cresen.

dressat e pus poderós dapercebre e de conèxer les vostres qualitats; e aitant com més les aperceb e les conex, aitant es pus noble e pus exalsat e pus vertuós e pus sant e pus savi e pus certificat. ☙ 17. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com los senys sensuals an defalliment en so que no poden sentir materia menys de forma sensual, enaxí apercebiment dome qui es .j. del senys entellectuals, tant es frèvol cosa e mesquina e tant son altes e nobles les vostres qualitats, que sens la vostra gloriosa encarnacio no les poría apercebre ni conèxer: on per tal que lapercebiment humà les pogués conèxer, volguès vos, *Sènyer,* pendre carn de la verge gloriosa nostra dona Sancta María. On, com lenteniment dels crestians sia pus aparellat dapercebre los significats de les vostres glorioses qualitats que no es lenteniment dels infeels, per assò es significat en la vostra justicia e en la vostra saviea e en la vostra amor e poder quel apercebiment que los crestians aperceben de vostres qualitats es en veritat, e si en veritat es, provat es que vos sots concebut de Sant Espirit; car si no ho erets so que los crestians aperceben de vostres qualitats no sería veritat. ☙ 18. *Gloriós Senyor!* Si la lig dels crestians no era vera, lapercebiment lur sería de pus vil condicio que lapercebiment qui no es tan aparellat a reebre los significats ni a conèxer de les vostres acabades qualitats com es lapercebiment dels crestians; e si assò era enaxí, doncs les coses mellors e majors seríen de pijor condicio que les menors, e assò es cosa impossíbol; car si era cosa possíbol que so qui es pus vil o menor fos major e mellor que la cosa pus noble e mellor e major, doncs possíbol cosa sería a vos fer falliment e errada, e assò es *Sènyer,* cosa impossíbol que vos fassats null falliment ni nulla cosa qui sia contraria a raó ni a justicia.[1]

19. *Ah Senyor Deus qui endressats lo vostre servidor en*

1. E, contra rao ni a justicia: G, contraria a rao e iusticia: M, *contra rationem et justitiam.*

les vostres amors e en les vostres laors! La .vj.ª raó es de consciencia. On, deym que entellectualment es significat al humà enteniment que no es nulla cosa qui sia tan gran occasio a consciencia com venga de potencia en actu com es, *Sènyer*, la vostra encarnacio e passio; car aitant com la anima pus fortment e pus suvín es contemplant en la gran amor que vos avets feta a home per encarnacio e passio, aitant més dona occasio e aparellament a la consciencia que venga en actu. On, com los crestians tan solament an creensa en la vostra encarnacio e passio, per assò es significat que nulls homens no an tan noble ni tan vera consciencia com an los crestians. ✠ 20. Car com lome crestiá cogita ni pensa, *Sènyer*, en lo gran exalsament que ha pres la natura humana per so car vos avets presa carn per recrear home, e com pensa les dolors e les amargors els treballs e la greu mort que vos avets soferta per nos altres peccadors, adoncs ha major occasio ques peneda dels falliments e dels peccats que ha fets contra vos e quen demán perdó e quen [1] fassa satisfaccio, que no ha null home qui sia descreent en la vostra encarnacio e passio; e per assò se seguex, *Sényer*, que nulls homens no han tan estreta consciencia ni tan forts com an los crestians. ✠ 21. On, enaxí com lo cambiador asaja en la pera qual es mellor aur, enaxí per la vostra sancta encarnacio e passio es conegut qual poble [2] ha mellor consciencia ni pus endressada; e com la consciencia dels crestians sia major e mellor, es significat, *Sènyer*, en la vostra justicia e saviea que es vera, car si vera no era sería significat que en vos agués defalliment de justicia e de saviea per so car no auríets ordonat que la consciencia qui es de mellor disposicio fos en veritat, e fos vera la consciencia qui no conté en sí tan noble disposicio. [3] On, com sia vera cosa que en vos ha acabament de justicia e de veritat e de saviea, es significat que la

1. A. quan.—2. E,G, hom: M, *populum*.—3. A, qui nos conte en si tan nobla disposicio.

consciencia dels crestians es vera, e si vera es provas, *Sènyer,* que vos sots concebut de Espirit Sant, car si no ho erets la consciencia que an los crestians per la vostra encarnacio no sería vera.

22. *Graciós Senyor qui avets illuminats los ulls de la consciencia del vostre servidor!* La .vij.ª raó, *Sènyer,* es de subtilea.[1] On, entellectualment entenem que no es null poble qui aja tanta de subtilitat ni tanta de conexensa en la vostra sancta deitat com es lo poble dels crestians, e assò es per so com sesforsen a entendre e a conèxer la vostra sancta unitat esser una en trinitat de persones, e on pus fortment contemplen vostra trinitat e vostra unitat pus fortment sagúa e sasubtila lur enteniment e lur apercebiment.[2] ✠ 23. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car totes les occasions e les raons segons les quals los infeels son poderosos de asubtilar lur enteniment en la vostra sancta deitat, per totes aquelles raons e occasions son los crestians poderosos de esser subtils en la vostra deitat: e encara, per so car son creents en trinitat, an major occasio de esser subtils que aquells qui menyscreen trinitat. On, com assò sia enaxí, doncs la raó e la occasio que los crestians an major de esser subtils significa que lur subtilitat vé pus fortment de potencia en actu, on major es laparellament e lendressament e la occasio. ✠ 24. On, com assò sia enaxí e com la mellor subtilitat que home[3] pusca aver sia la subtilitat que hom ha en la vostra essencia gloriosa, per assò es significat en lo acabament de les vostres qualitats que la subtilea dels feels crestians e la saviea es mellor e major e pus noble que no es neguna dels altres pobles; e com la subtilea dels crestians sia mellor e pus noble, doncs per ella es significat, *Sènyer,* que vos sots concebut de Sant Espirit, car si no ho erets no sería vera la subtilitat christiana, e si vera no era, la subtilitat qui es[4]

---

1. E, subtelea.—2. G, saguen e sasubtilen lur entenimen e lur apercebiment.—3. E, G, que lome.—4. A,E, qui no es.

dels crestians sería mellor en los infeels que la dels crestians en ells metexes; e si assò era enaxí, doncs la mellor subtilea sería de pus àvol condicio que la menor, e si axí era, sería significat que vostres qualitats no son acabades, e assò es, *Sènyer,* cosa impossíbol que en vostres qualitats aja null defalliment.

25. *Misericordiós Senyor ple de pietat e de mercè!* La .viiij.ª raó es, *Sènyer,* de coratgía. On deym que sensualment sentim e entellectualment entenem que on hom ha major ymaginacio e major cogitacio e enteniment e remembrament de la gran amor que vos avets feta a home, pus fortment ha la anima aparellament com aja animositat e fervor e coratgía de vos a amar e a loar e a servir e a honrar. On, com los crestians remembren e entenen e ymagenen e cogiten e pensen que vos per amor dome sots encarnat e mort, adoncs la coratgía e la animositat vé pus fortment de potencia en actu en los crestians que no fa en los infeels qui la vostra encarnacio descreen. ✱ 26. On, aitant com en los crestians ha major aparellament e endressament danimositat e de fervor de vos a servir que en los infeels, aitant més es significat que an aparellament e endressament de vos a amar e a servir e a contemplar e a fruír en vos. On, com assò sia enaxí, doncs en la vostra justicia e en les altres qualitats es significat que la animositat dels crestians es mellor que la dels infeels, e per la mellería que la animositat dels crestians ha sobre la animositat dels infeels es significat que vos sots concebut de Sant Espirit; car si no ho erets la animositat dels crestians sería vana e falsa, e si ho era, la animositat mellor e major sería menor e pejor, e si ho era, sería significat que les vostres qualitats no auríen acabament. ✱ 27. Car la animositat mellor e pus noble no auríen ordonada vostres qualitats esser en mellor grau que la animositat menor. On, com sia vera cosa que les vostres qualitats an acabament, doncs en lo lur acabament es significat

que la animositat dels crestians es vera, e en la veritat della es significat que vos sots concebut de Sant Espirit en lo ventre de la verge gloriosa nostra dona Sancta María.

28. *Ah Sènyer Deus al qual comán totes les forces de la mia anima!* En so que lo mon es apellat mon e en so que lo mon es .j. e lo mon es de dues natures, so es, sensual natura e entellectual, per assò es significat que sia .j. nom en esser lo qual sia ajustat de la natura del mon e de la natura del creador, lo qual nom es Jhesu Christ qui es un nom de dues natures, so es, de natura divina e de natura humana. ✠ 29. On, si tant fos, *Sènyer*, que vos no aguessets presa carn humana, no forets concebut de Sant Espirit, e si no ho fossets lo nom de Jhesu Christ no fora ajustat de natura humana e de natura divina vertaderament, e si no ho fos lo creador no pogra esser apellat en un nom ab creatura axí com la natura entellectual qui es apellada en .j. nom ab natura sensual com es dit mon. On, com sia molt pus noble nom Jhesu Crist que no es mon per so com lo nom del mon no es ajustat de tan nobles coses com es lo nom de Jhesu Crist, per assò es significat en lacabament de vostres qualitats que vos avets ordonat com dins .j. nom sia nomenat creador ab creatura.[1] ✠ 30. *Gloriós Senyor!* Si vos no fossets concebut de Sant Espirit lo mon fora lo pus noble nom qui fos en creatura. On, com tots los mals qui son sien en lo mon, es significat que alcún nom sia en creatura pus noble que lo nom del mon; car per so car lo mon es corrumput per peccat no es digne que pus noble nom aja que nulla creatura. On, per assò covenc que fos nom de Jhesu Christ lo qual es pus noble nom e mellor que lo mon ni totes les coses qui son en lo mon: e encara, que en so que vos volets esser nomenat dintre un nom ab creatura, es significat que sots pus humil per so car

1. E,G, com dins .j. nom siats nomenat ab creatura: M, *quod Tu ordinaveris Te uno nomine nominari cum creatura.*

sots creador nomenat ab creatura. On, com aquest nom gloriós de Jhesu Christ no fos vertader si vos no fossets encarnat e concebut de Sant Espirit e car covè que lo nom sia vertaderament nomenat segons que avem provat, doncs per assò es significat, *Sènyer*, que la vostra gloriosa humanitat fo concebuda en madona[1] Sancta María per gracia de Sant Espirit.

¶ CAP. 251. *Com es provat que nostre senyor Jhesu Christ nasqué de la Verge gloriosa e fo mort e crucificat per nosaltres peccadors a reembre.*[2]

AH *Deus, eternal Senyor, pare e comensament de tots comensaments!* Qui la vostra nativitat gloriosa ni la vostra mort angoxosa vol, *Sènyer*, contemplar per fe, covė que reeba los dits dels sants profetes e de les sanctes escriptures qui la vostra nativitat e la vostra passio an significada e denunciada e revelada; e qui per fe vol contemplar per esta manera, covė que aja certificacio dels capitols dest ARBRE los quals tracten de fe per tal que hom aja endressament com ab vera fe sia contemplant en los articles damundits. ✠ 2. Qui en la vostra sancta nativitat e en la vostra preciosa mort vol, *Sènyer*, contemplar per arguments e per raons necessaries, covė que aja conexensa del segón *volum* en lo qual se prova que

1. E,G, de madona: M, *ex mea Domina.*—2. E, Con es prouat que nostre seynor ihesu christ nasc de la uerge gloriosa nostra dona sancta Maria e pres mort per nosaltres peccadors a resembre del poder del diable: G, la rubrica daquest capítol consona ab la del m.s. E.

vos sots encarnat e crucificat, e en los .iij. *arbres* davant aquest, e en los capitols de raó los quals son en est ARBRE cové que sia contemplant per tal que per ells pusca aver conexensa dels significats qui signifiquen la vostra nativitat e la vostra passio. ✠ 3. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car per los significats que les vostres qualitats glorioses signifiquen de sí metexes e per los significats que les creatures signifiquen de les vostres qualitats e per los significats que les creatures signifiquen de sí metexes pot hom apercebre e conèxer veritat de la vostra nativitat e de la vostra passio ab que sapia reebre los significats damundits.

4. *Sènyer Deus qui lo meu remembrament alegrats e ennobleíts com es remembrànt los vostres honraments!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que los animals conseben los uns dels altres e conseben[1] per so que sia[2] nat dells so que conseben; car si so que conceben no nexía, debades sería la concepcio. On, com ajam ja provat que vos sots concebut de Spirit Sant, per assó es significat, *Sènyer,* que sots nat de la Verge gloriosa, car si nat no fossets, debades vos concebera nostra dona Sancta María; e si verge vos concebé per gracia de Sant Espirit, significat es que verge vos infantá; car si la vostra humanitat en sa nativitat corrompés la vergenitat de nostra dona, fora significat que pus digna fora la concepcio quis forma per Sant Espirit e per verginitat que la nativitat qui donara corrupcio a verginitat. ✠ 5. On, com lo Sant Espirit sia egualment en vertut en lo concebiment e en la nativitat vostra, per assò es significat que vos nasquès de donzella verge axí com fos concebut en donzella verge; car pus la concepcio fo feta de Sant Espirit, si nat no fossets o si la vostra nativitat corrompés la verginitat de la Verge gloriosa qui tant la amá, doncs la concepcio no pogra esser

1. E,G, que conseben.—2. A, que que sia.

de Sant Espirit: on, com ja ajam provat que es de Sant Espirit, provas que sots nats de donzella verge la qual es nostra dona Sancta María, la qual es dona molt beneita e gloriosa qui beneex tots aquells qui la reclamen ni en ellas confíen. ✠ 6. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus*: car enaxí com la terra reeb fredor de laigua per so car participa ab ella, enaxí la paraula per so car es cosa sentida dona mala significacio com parla coses qui no son de natura sensual e son de natura entellectual; e assò es per so car les coses sensuals participen pus fortment ab defalliment e ab falsos significats que no fan les coses entellectuals. On, per assò com la paraula diu qne vos sots nat de verge, significa impossibilitat la paraula per so car ha esguardament a cors natural; mas, car lenteniment es cosa entellectual, entén lo defalliment de la paraula e la falsa significacio que significa, e so que la paraula significa esser impossíbol lenteniment entén que es possíbol, car entén que enaxí com es possíbol crear re de no re e crear Adam de terra e Eva de la sua costa e resuscitar los morts, enaxí es cosa possíbol al vostre poder e saber e voler que siats encarnat e nat de verge.

7. *Oh vos, Sènyer, qui enamorats mon cor per tal que do lagremes a mos ulls!* Si vos fossets encarnat e no fossets nat no forets home, e si home no fossets no agrets lo mon recreat per home, e si lo mon no aguessets recreat ab la vostra humanitat, no fora qui significás tam bé lacabament de vostres acabades qualitats com lo significa la vostra nativitat e la vostra passio: on per so car les vostres qualitats donen major significacio de lur acabament per la vostra nativitat e per la vostra passio, per assò es significat en les vostres qualitats que vos sots nat e crucificat. ✠ 8. *Gloriós Senyor!* Per so car la paraula pronuncia e diu que vos sots nat infant poc e que sots nat ver deu e ver home, per assò la paraula significa sensualment que la vostra deitat es nada e que es poca, lo qual significat entén lenteniment que

es dit[1] falsament per lo defalliment de la sensualitat qui pronunciant veritat dona falsa significacio per so car no basta a pronunciar tota la veritat axí com basta a significar falsetat. ✠ 9. On, com assò, *Sènyer,* sía enaxí, doncs lenteniment qui es de pus noble natura que la sensualitat, entén que vos nasquès quant a humana natura la qual era enfant poculul; mas la divina natura aquella no poc nèxer ne dec nèxer de creatura, car impossíbol cosa es que la divina natura pusca esser alterada ni apoquida ni mudada de un loc en altre; car cosa infinida nos pot alterar en quantitat ni en loc ni en temps ni en nulla cosa, car alteracio no es de natura de cosa enfinida, ans es de natura de cosa fenida.

10, *Creador Senyor, benfactor, ple de misericordia e de mercè!* Vos sabets, *Sènyer,* que provat avem que vos avets recreat lo mon. On, si no fossets nat ni mort no fora lo mon recreat: on com lo mon sia recreat provas que vos sots nat e crucificat. Mas, car los significats entellectuals están majorment en lo temps passat e en lo esdevenidor e los significats[2] sensuals están majorment en lo temps present, per assó esdevé quels significats sensuals son pus leugerament reebuts que los entellectuals, e per assò los homens necis qui usen poc denteniment amen més los significats sensuals quels entellectuals. On, per so, *Sènyer,* com es entellectualment significat que vos sots nat e mort, per assò los homens nescis descreents no ho creen per so car no senten vostra nativitat ni mort. ✠ 11. *Gloriós Senyor!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que los animals no poden pendre vida de los vegetables tro que los vegetables moren en la potencia vegetable, ni los animals no poden pendre vida los uns dels altres tro que la vegetable e la sensitiva dels animals menjats son mortificades e mortes. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò

1. A, feit.—2. E,G, con los significats.

es significat, *Sènyer*, quel humà lynatge no podía esser recreat ni vivificat en la gracia de son creador tro que la vostra sancta humanitat fo mortificada e morta per recrear la humana especia. ✠ 12. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car en la vida que los animals reeben en la mortificacio dels vegetables e en la mortificacio que fan los uns dels altres es significat que la vostra humanitat nasc e murí. E encaras prova, *Sènyer,* per altra raó semblant daquesta, so es saber, que de la sement no pot nèxer fruit tro que es mortificada sots de la terra: on, aquesta proprietat e natura dona significacio que la vostra humanitat covenc morir per fer fruit en la especia humana.

13. *Acabat Senyor en tots bens, graciós Senyor en totes gracies!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que los animals inracionals e los vegetables an natura de murir per tal que los animals racionals qui per peccat an presa natura corrupta [1] per la qual moren, que pusquen pendre vida de los animals inracionals e de los vegetables dels quals no poríen pendre vida [2] si no eren ab ells semblants en natura corrumpuda. On, com assò sia, *Sènyer,* en axí, doncs per assò es significat que la vostra humanitat presés natura mortal per tal que la nostra natura mortal pogués pendre vida de la vostra humanitat en la celestial gloria. ✠ 14. On, beneit siat vos, *Sènyer Deus:* car per aquesta significacio sensual e entellectual es apercebut e conegut entellectualment que la vostra sancta humanitat nasc e fo en lo mon e fo morta per tal que donás vida, la qual mort fo en ella accidental per los nostres peccats; car si los nostres peccats no fossen, ja la vostra humanitat no agra natura mortal per sí metexa, per so car no era corrumpuda per lo peccat original; [3] car la sancta deitat gloriosa ab la qual es unida, [4] aquella la purificá e la guardá e la nedejá del peccat original que no fo en ella. Mas, car

1. E, corrompta.—2. E,G, no penrien uida.—3. E. origenal.—4. A, unida e aiustada.

nosaltres no pogrem esser salvus[1] si ella no muría,[2] per assò covenc que ella agués natura mortal e que agués fam e set e treballs[3] e mort per tal que recreás lumà lynatge. ✠ 15. *Honrat Senyor!* Enaxí com lo cors humà viu per la mortificacio dels vegetables e del animals inracionals que menuga,[4] enaxí la entellectual natura de la anima nostra covenc que presés vida de la mortificacio del vostre cors per tal que la anima al dia de resurreccio fos ajustada a cors glorificat recreat en aquell temps per la mortificacio del vostre cors. On, per assò es significat, *Sènyer*, que vos volguès murir[5] per tal que per la vostra mort pogués la anima aver vida ab lo cors perdurablement en gloria; car si vos no murissets, lo nostre cors no fora recreat, e si resurreccio no fos, la anima no fora ajustada en cors glorificat, e si no ho fos, la natura sensual fora de mellor condicio que la entellectual, car los uns corses prenen vida dels altres e no fora qui les animes recreás en cobrar cors incorrompable gloriejat perdurablement.

16. *Vertuós Senyor qui sots vida vera de la qual prenen vida totes vides!* Enaxí com lo cors humà fo corrumput per lo plaer el bon saber que ac Adam en fer lo peccat, enaxí, *Sènyer*, es significat que la nostra recreacio sia feta per contrari; car si per plaer e bon saber nos corrompem en Adam, doncs significat es que en vos siam recreats per greus treballs e per greu mort angoxosa. On, enaxí, *Sènyer*, com lo peccat original fo tan gran peccat que tota la especia humana comprès, enaxí covenc que la vostra passio el vostre treball e la vostra mort fos tan gran que tota la humana especia creent en vostra passio recreás. On, com assò sia enaxí, doncs ¿qui es qui pogués aestmar la greu mort que vos sostenguès? ✠ 17. *Graciós Senyor!* En axí com es significat que la vostra sancta humanitat covenc sostenir molt gran treball e molt angoxosa mort per tal

1. E,G, sauls.—2. E,G, moris.—3. E, trebays.—4. E,G, menja.—5. E,G, que uos muris.

que gran peccat e greu delís, enaxí es significat que sostenc gran pena e molt angoxosa mort per tal que gran gloria merís e que los sants de paradís gran gloria reebessen della; on, com la vostra sancta humanitat sia digna, *Sènyer,* daver major gloria que tota la gloria de les altres creatures, per assò es significat que murí a que ac major pena a sa mort que totes les penes qui son en les creatures. On, com assò sia enaxí, doncs ¿qui puría aestmar, *Sènyer,* la gloria de la vostra gloriosa humanitat? ✠ 18. En axí, *Sènyer,* com la vostra divina natura ha més amada e honrada la vostra humanitat per so car sencarná en ella que no a totes les altres creatures, enaxí es significat que la vostra humana natura aja més treballat en sa mort per honrar la deitat que no an treballat totes les altres creatures: on, si vostra humana natura no murís, més agren treballat los homens qui moren martirs per vos que no agra la vostra humanitat, e assò es, *Sènyer,* cosa impossíbol que nulla creatura ni totes les creatures pusquen tant amar ni honrar ni pusquen tant sostenir per honrar vostra divina natura com la vostra humana natura gloriosa.

19. *Oh Senyor qui ab desigs e ab amors lo vostre servidor fets contemplar en vos!* Sil noble príncep es molt occasionat damar lo seu bon vasall qui mor en la batalla per amor dell, doncs ¿quant més es lo vasall occasionat e obligat damar son noble senyor qui mor en la batalla per amor de son vasall? On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs segons assò es provat que vos volgués murir per amor del vostre poble per tal que donassets raó et occasio al vostre poble de vos molt amar e honrar e servir. ✠ 20. Car on pus fortment vos, *Sènyer,* avets encarregat lo vostre poble, pus fortment es amonestat e ubligat de vos a servir e a amar e a sostenir per la vostra amor fam e set e pobrea e treballs e ontes e altres langors e mort; e on pus fortment lo vostre poble es per la vostra amor avilat e treballat e mort, pus es aparellat e endressat a reebre gra-

cia e benediccio e gloria de vos. On, per tal, *Sènyer,* que vos siats molt occasionat de dar gran gloria al vostre poble, es significat entellectualment en la vostra saviea e en la vostra justicia e en la vostra amor que vos avets presa mort per dar occassio a home com muira per la vostra amor. ✠ 21. *Gloriós Senyor!* Entellectualment entenem que no es null poble segons sa opinio e sa creensa tan fort encarregat ni tan regeament obligat damar[1] e donrar e de servir vos com es lo poble dels crestians. On, per so car vos sots tan noble senyor e tan gran benfactor nostre, es significat en les vostres acabades qualitats que aquell poble qui es en major ubligament segons sa creensa e sa fe sia en veritat; car si no ho era sería significat en les vostres qualitats defalliment de justicia e de saviea e damor per so car no auríets posat en veritat lo poble qui es segons fe e creensa pus ubligat de vos a servir que null altre poble. On, com sia veritat, *Sènyer,* que vostres qualitats son acabades qualitats, per assò es significat per elles que la fe christiana es en veritat, e si la fe christiana es en veritat, doncs vera cosa es que vos sots nat e mort per nosaltres peccadors.

22. *Subirá Senyor qui ab la vostra amor multiplicats mes amors e mos plors!* No es nulla cosa qui tan fort fassa humiliar lo cors del home com fa la mort; car lo pus bax[2] loc on lo cors pot esser humiliat es la terra la qual es lo pus vil element el pus fexuc el pus bax que negú[3] dels altres elements, sots la qual terra, *Sènyer,* la mort fa metre lo cors del home. ✠ 23. On, enaxí com Adam e Eva per ergull peccaren, enaxí humilitat baxá tant vostre cors tro a la mort, la qual mort fo, *Sènyer,* molt aontada e molt vil e molt angoxosa. On, per so com per noblea de la deitat sots lo pus alt senyor, per assò humilitat volc vostre cors humiliar tro al terme de la mort part lo qual nulla cosa no

1. M, *adeo oneratum et obligatum ad amandum.*—2 E, pus baxs.—3. E, nul: G, null.

pot pus esser humiliada. ✠ 24. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com ergull on major es pus fortment enderroca hom en les coses baxes, enaxí homilitat on pus bax fa hom humiliar pus alt fa hom esdevenir en noblea e en vertut. On, per so, *Sènyer,* com humilitat ha aquesta natura e aquesta proprietat, per assò humilitat feu devallar lo vostre gloriós cors a greu mort molt orrible e angoxosa e feulo metre dejús la terra per tal que fos pujat en la celestial gloria donant gloria a tots los sants de parays.

25. *Humil Senyor al qual remembramens ne enteniments*[1] *no basten a remembrar ni a entendre los vostres honraments!* Si vos, *Sènyer,* no fossets mort per nosaltres peccadors, no fora tan fortment significat que los sants de paradís fossen tan fortment gloriejats en gloria com son per so com vos avets presa mort per amor de nos. ✠ 26. Car enaxí com lo cors del home exalta e ennobleex la anima com per la vostra amor dejuna e ac fam e set e treball e mort, enaxí *Sènyer,* aitant com lo vostre cors gloriós fo en est mon pus aontat e turmentat e mort, aitant fo la vostra anima més ennobleída et exaltada per la passio del cors; e aitant com la vostra anima es més gloriosa, aitant es lo vostre cors més gloriós per ella; e aitant com es major e pus noble la vostra humana natura, aitant més es occasio e raó com do gran gloria als sants de paraís. ✠ 27. Si vostre cors gloriós no murís, *Sènyer,* en est mon, fora significat que la vostra natura humana no fora semblant natura de la nostra qui es natura reebent mort: on, aitant com la vostra humanitat fora desemblada de la nostra, aitant menys la nostra natura fora gloriejada en la vostra. On, com la vostra natura humana sia occasio de nostra recreacio segons que avem provat, per assò es significat en vostres qualitats que lo vostre sant cors gloriós près mort per tal que sia occasio de la gloria de nosaltres peccadors.

---

1. E, remembrament ni entenimens: G, remembrament ni enteniment.

28. *Excellent Senyor ple de pietat e damor!* Enaxí, *Sènyer,* com vos avets creat a home ulls per veer colors e formes e altres coses, enaxí avets creades les creatures per demostrar a home les vostres qualitats. On, enaxí com color e forma se veen ab ulls sensuals, enaxí per la vostra encarnacio e nativitat e passio veuse[1] entellectualment lacabament de vostres qualitats: car enaxí com cors no pogra esser vist si ulls no fossen, enaxí les vostre qualitats no pogren esser demostrades a home si vos no fossets encarnat e nat e mort; car no agra home ab que entesés la vostra amor e la vostra saviea e la vostra misericordia e larguea e homilitat acabada, axí com no agra ab que veés lo firmament els vegetables e los animals e les altres coses corporals si ulls no agués. ❦ 29. *Honrat pare gloriós!* Aitant com hom sosté per amor treballs e afanys e hontes e mort, aitant es hom significant amor, e on majors son los treballs els afanys e les ontes, e on la mort es pus greu e aitant com hom es més volenterós de sostenir totes aquelles coses, aitant més es demostrada la granea e la fervor damor. On, per so, *Sènyer,* que vos demostrassets gran amor al vostre poble, per assò volgués nèxer e volgués sostenir e portar greus treballs e escarns e mort angoxosa. ❦ 30. On, car per esta raó e per moltes dautres sia significat e demostrat al enteniment humà que vos, *Sènyer,* sots nat e mort per amor de nosaltres peccadors, per assó lo vostre servidor el vostre sotsmès el vostre amador ha molt gran volentat e gran desig de pendre mort e passio per donar gloria e laor e honor de son noble Senyor Deus.

1. E,G, se ueu.

¶ Cap. 252. *Com se prova que nostre Senyor Jhesu Christ devallá[1] en infern per so quen tragués los sants pares, e com se prova que nostre Senyor Jhesu Christ resuscitá.*

Jhesu *Christ Senyor!* A vos sia donada gloria e laor per tots temps e a tot quant de vos es: car qui vol esser, *Sènyer,* contemplatiu per fe e per creensa en lo deliurament que vos feès dels sants pares e en la vostra resurreccio, covė de necessitat que aja conexensa dels capitols qui son en est Arbre los quals tracten de fe; car per aquells capitols, *Sènyer,* pot hom esser endressat a contemplar vera fe e vera creensa. ✠ 2. Qui vol esser contemplant per veres raons necessaries manifestes en lo deliurament que vos feès dels sants pares e en la vostra sancta resurreccio, covė, *Sènyer,* que sia remembrant e entenent en los .iij. *arbres* davant aquest e en los capitols de raó los quals son en aquest Arbre; car per aital remembrament e enteniment será endressat á remembrar e a entendre en aquests .ij. articles damunt recomtats. ✠ 3. Com sia, *Sènyer,* encercament departit en dues maneres, la una com hom encerca sensualment lautra com hom encerca entellectualment, e com aquests .ij. articles sien a nos entellectuals, per assò covė que entellectualment encerquem raons per les quals provem aquests .ij. articles esser vers, lo qual encercament[2] covė esser fet, *Sènyer,* en los signifi-

1. A, deuala s.—2. A, encerquament.

cats de les vostres qualitats les quals significiquen segons que demostren sí metexes acabades, que los .ij. articles son vers segons que hu creu la sancta fe romana.

4. *Vertader Senyor, savi, acabat en tots bens!* Sensualment sentim e entellectualment entenem per .iij. coses que demonis son en esser, les quals son peccat e temptacions e nigromancia; car si demonis no eren en esser, no puría home esser tant peccador ni tan temptat de fer peccat com es, e si demonis no eren no poría esser la art de nigromancia. On, com los peccats e les temptacions sien tantes e tan grans en lo mon e com la art sia de nigromancia, per assò, *Sènyer,* es significat que demonis son en esser. ✱ 5. On, com peccat e temptacio e nigromancia sien coses, *Sènyer,* qui signifiquen que demonis son en esser, per assò les .iij. coses qui signifiquen demonis esser signifiquen en los demonis defalliment e comensament; car enaxí com lo defalliment qui es en lo peccat e en les temptacions e en la art de nigromancia signifiquen demonis esser, enaxí dona significacio que en los demonis ha defalliment e lo defalliment significa que los demonis an comensament. ✱ 6. *Gloriós Senyor!* Enaxí com peccat e temptacio e nigromancia donen significacio que demonis son en esser e que ha en ells defalliment, enaxí *Sènyer,* les vostres qualitats donen significacio que en los demonis ha culpa e la culpa significa en ells pena; car si los demonis eren mals sens culpa e eren turmentats sens culpa o si avíen culpa e no pena, sería significat que vostres qualitats no aguessen acabament en justicia ni en saviea ni en bonea. On, com vostres qualitats sien acabades, doncs per assò es significat que los demonis an culpa e pena.

7. *Forts Senyor en lo qual se confíen totes les mies forces!* Entellectualment entenem, *Sènyer,* que los demonis son substancies entellectuals e per assò entenem que la culpa e la pena que an es entellectual. On, com ells sien turmentats en labís qui es lo pus jusà loc qui sia creat, per

assò es significat que ergull es la occasio per la qual ells son turmentats en los locs jusans; car natura e proprietat es, *Sènyer*, dergull que les coses altes fa esser baxes e on pus alt ergull vol pujar més devalla. ✠ 8. E com aquesta natura e proprietat ha ergull, *Sènyer*, per so car les coses vils vol pujar e exaltar sobre les coses altes e nobles, per assò aitant com vol pujar so qui es vil, aitant més ho enderroca. On, com los locs baxs sien, *Sènyer*, semblants a culpa e a pena, e los alts sien semblants a gloria e a benahuiransa, e com los demonis sien en culpa e en pena, per assò es significat que sien devallats dels locs alts e que sien caúts en los locs bais per so car ergull los vol fer pujar e enderrocals en los locs bays. ✠ 9. On, com assò sia enaxí, doncs enaxí, *Sènyer*, com ergull ha natura de enderrocar les coses altes en los locs bays, enaxí lo contrari dergull, so es humilitat, ha natura e proprietat de pujar les coses baxes en los locs alts; car aitant com home es pus humil, aytant es sa vertut pus alta e pus noble. On, com assò sia enaxí, doncs si humilitat feu, *Sènyer*, la vostra deitat ajustar ab la natura humana, humilitat covenc que pujás la vostra humana natura, lo qual pujament fo com vostra humanitat volc devallar en lo pus jusà loc per tal que pujás los sants pares en los pus alts e pus excellents locs. On, com assò sia significat, *Sènyer*, enaxí, doncs per assò es provat que la vostra gloriosa humanitat devallás[1] en los inferns.

10. *Ob vos, Sènyer Deus, qui multiplicats mes amors remembrant vostres honraments!* Com nos, *Sènyer*, encerquem la vostra resurreccio, covê que lencercament sia entellectualment fet en la vostra sancta humilitat; car natura es de humilitat que aitant com fa hom humiliar aitant fa hom més exalsar. On, si vos feu humilitat humiliar a murir, covenc que vos fossets exalsat per la mort, e si mort fossets

1. E, deuala: G, deualla.

e no fossets resuscitat la vostra humilitat nous agra donat null exaltament. ✠ 11. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es provat que vos resuscitás; car pus que humilitat fruy en vos de sa vertut com vos humiliá a murir, significat es que fruís en vos de sa vertut en exalsar e en ennobleír lo cors que humiliàs a la mort per los nostres peccats a delir e per sanar nostres langors e nostres greus dolors. ✠ 12. *Gloriós Senyor!* Per so car les coses qui son fetes en lo temps passat son absents als senys sensuals, per assò covê provar entellectualment als senys entellectuals que vos sots resuscitat, la qual provacio, *Sènyer,* es entellectualment feta en lo significat de la vostra acabada humilitat, car la vostra humilitat significa que lo vostre cors gloriós fo demostrat als apostols aprè s la vostra passio per tal que humiliassets cors glorificat a esser vist e palpat per corses qui no eren glorificats, la qual vista e palpament de les vostres nafres e apareximent e lo menjar que feès ab ells dona significacio que sots[1] resuscitat.

13. *Ajudable Senyor als vostres servidors en lurs cuites e en lurs tribulacions!* Provat avem en lo segón *volum* que lo peccat d Adam es general e provat avem que vos covenc que fossets encarnat per tal quens recreasets. On, com assò sia enaxí, doncs en la vostra gran justicia, *Sènyer,* es significat entellectualment que vos devallàs als inferns per desliurar los sants pares qui lo vostre gloriós avenimen avíen denunciat e desijat.[2] ✠ 14. Car pus que los sants pares no pudíen esser en gloria ans que vos fossets encarnat e pus que ells avíen esperat e desijat lo vostre aveniment, significat es, *Sènyer,* en la vostra gran dretura que vos los gitassets dels inferns als quals covenc que devallassets per tal que pus noblement ne fossen exits e los quei romangueren pus fortment ne fossen turmentats e penedents com no creegren[3] en lo vostre sant aveniment. ✠ 15. On, beneyt

1. G, fos.—2. E, desirat.—3. creegen.

siats vos, *Sènyer Deus:* car aitant com los prophetes els sants pares foren pus honrats e pus alegrats com vos metex los desliuràs de presó, que no foren si altre hi trametessets, aitant més foren los inferns pus rumputs com vos hi venguès e foren los demonis els peccadors quei romaseren pus irats e pus turmentats per lo vostre aveniment que no foren si altre hi vengués. On, com assò sia enaxí, doncs per totes estes raons e per moltes dautres es significat entellectualment per la vostra sancta justicia que vos devallàs als inferns.

16. *Santificat Senyor, gloriós, poderós, piadós!* Enaxí com per la vostra gran justicia es significat que vos devallàs als inferns aprés la vostra mort, enaxí la vostra gran justicia significa que vos resuscitàs aprés la mort; car sil vostre cors no fos resuscitat e fos sots la terra mort e pudrit e ell no aja en sí null peccat ni nulla culpa, fora significat que vostra deitat no fos[1] acabada en dretura ni en justicia: on, com la vostra dretura sia acabada, per assò es significat, *Sènyer,* que la vostra deitat resuscitá lo voscors gloriós. ✱ 17. *Honrat Senyor!* Enaxí com la vostra sancta anima es digna de esser gloriejada en gloria, enaxí lo vostre cors gloriós es digne de esser sensible de gloria. On, com null cors no pusca esser sensible de gloria menys de la anima e com la vostra sancta deitat fo axí bé ajustada ab lo cors com ab la anima, per assò es significant vostra gran justicia que la vostra anima torná al cors per tal que ensems fossen en la vostra gloriosa gloria avents gloria sens fi. ✱ 18. *Vertader Senyor!* Si vos no fossets resuscitat, los apostols nils dexebles aprés la vostra sancta passio no foren tan ferms en la fe crestiana com foren per so car resuscitàs e aparegués a ells, e car resuscitàs e aparegués a ells foren pus certificats e pus ferms en lur fe, e tota la Esgleya crestiana nes pus edificada e pus exalsada

1. E,G, es: M, *esset.*

per so car resuscitàs e aparegués que no fora si resuscitat ni aparegut no fossets. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat en la vostra justicia, que cosa fo de necessitat que vos resuscitassets e que als apostols apareguessets per tal que la vostra dretura ordonás com la fe christiana presés edificacio e exaltacio en la vostra resurreccio.

19. *Amable Senyor, gloriós sobre totes glories!* Entellectualment entenem, *Sènyer*, que sots amable de tots aquells qui vos amen: on, la vostra amor dona significacio que vos devallàs als inferns per desliurar aquells quei eren amants vos e desijants vos. On aitant com vos los amàs més en vos metex e los deliuràs e los honràs, aitant més es significada la vostra amor esser major. On, com lo nostre enteniment deu mills obeyr als significats qui major amor signifiquen que a los qui menys damor signifiquen, per assò los significats de major amor donen significacio que vos devallàs als inferns. ✱ 20. On, axí, *Sènyer*, com amor feu[1] lo vostre cors gloriós pujar en la crou, enaxí amor feu devallar la vostra sancta anima gloriosa en los inferns; e enaxí com amor feu lo vostre sanctificat cors metre dejús la terra, en axí amor feu a la vostra anima pujar los sants patriarques e profetes en gloria; car si axí no fos no fora significada en vos tanta damor com es per so car devallàs en los inferns.[2] ✱ 21. La vostra amor feu devallar la vostra anima als inferns per tal que mostrás sí metexa als sants quei eren e que demostrás que per amor sera partida del cors lo qual avía lexat mort en lo vas de Josep ab Enimacia.[3] On, tot assò fo senyal, *Sènyer*, de gran amor, la qual gran amor dona significat de sí metexa: on, significant la vostra amor sí metexa, dona significacio que vostra anima devallá per gran abundancia damor als inferns.

22. *Misericordiós Senyor ple de gracia e de mercè!* En

---

1. A, fo: E, fe.— 2. E, enferns.—3. E, ab enemasia: G, ab arimatia.

lacabament de la vostra amor es significat, *Sènyer,* que vos aprés la mort resuscitàs; car si resussitat no fossets fora significat que la vostra deitat no fos tan unida ab lo cors com ab la anima ni donás tanta de gloria al cors com a la anima ni amás tant lo cors com la anima. On, com la vostra divina natura sia ajustada e unida egualment ab la anima e ab lo cors e aja amor egualment al cors e a la anima, per assò es significat quel vostre cors gloriós es resuscitat de mort a vida. ⁂ 23. *Gloriós Senyor!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que gran amor es enfre lo cors e la anima de nosaltres peccadors. Doncs si en nos ha amor molt gran enfrel cors e la anima ¡quant més es significat, *Sènyer,* que es gran la amor qui es enfre lo vostre cors innocent e la vostra anima acabada de totes vertuts! On, com assò sia enaxí, doncs si vos no fossets resuscitat, fora significat que no agra gran amor la vostra anima al cors sil lexás dejús la terra e sen pujás en gloria: on, com la vostra anima sia dreturera e sia per natura amable lo cors, doncs per assò es significat que la vostra anima es tornada en lo cors. ⁂ 24. *Honrat Senyor!* Enaxí com la amor qui es enfre lo vostre cors e la vostra anima dona significacio que vos sots resuscitat, enaxí, *Sènyer,* la absencia qui es feta a aquest mon del vostre cors dona significacio quel vostre cors es resuscitat; car si resuscitat no fos, de necessitat fora que fos sentit per tal que fos honrat axí com son los altres corses dels sants qui son morts enfre nos e son sabuts en locs als quals va hom en romeríes e en pelegrinatges; e si axí no fos, doncs los cors daquells foren pus honrats que lo vostre,[1] e assò es cosa impossíbol que cors recreat sia pus honrat que cors recreador.

25. *Oh Senyor gran maravellós, sobre totes granèes gran, sobre totes maravelles maravellós!* Enaxí com sensualment

---

1. E,G, lo cors dels fora pus honrat que lo uostre: M, *corpora sanctorum essent plùs honorata quàm tuum.*

cors significa quantitat, enaxí entellectualment lo vostre acabament significa que vos devallàs als inferns per desliurar los sants qui desijants e esperants eren en vos. ⁂ 26. On, com sensualment sintam e entellectualment entenam que pus acabadament recapta hom sos afers com hom hi es presencialment que no fa com hom hi tramet o y establex procurador, per assò, *Sènyer*, es significat que vos devallàs als inferns per tal que pus acabadament fos vista la amor que vos avets feta a la especia humana per so car per ella volguès pujar en la crou e devallar als inferns. ⁂ 27. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com lo vostre cors gloriós per gran acabament de potencia la qual ac en sostenir[1] pobretat e angoxes e ontes e turments e mort, enaxí la vostra anima beneita per gran acabament de justicia e damor e de misericordia volc devallar als inferns per tal quen desliurás los sants qui lacabament de la vostra justicia e misericordia esperaven.

28. *Graciós Senyor sobre totes gracies, noble sobre totes noblèes!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que anima dome es a cors humà acabament e cumpliment; car sens que anima no sia en cors humà, cors humà no pot aver acabament ni cumpliment: on, si l vostre cors gloriós no fos resuscitat, fora significat que fos en defalliment. On, com ajam provat que vos sots encarnat e com la vostra divina natura sia acabament de la natura humana, per assò, *Sényer*, per lacabament de la natura divina es significat lacabament de la natura humana. On, si la vostra natura divina no avía dat acabament a la humana, sería significat que ella fos en defalliment: on, com sia en acabament es significat que lo vostre sant cors gloriós es resuscitat. ⁂ 29. Si l vostre cors no fos resuscitat, la vostra humana natura no agra, *Sènyer*, acabament; car animal racional no pot aver acabada natura si no es ajustat e compost danima

1. M, *sustinuit.*

e de cors. On, com acabament danimal se fassa per ajustament danima e de cors el defalliment danimal se fassa per departiment danima e de cors, doncs significat es que la vostra deitat qui tant donrament volc fer a la vostra humanitat aja donat acabament a la vostra humanitat.

✠ 30. *Honrat Senyor!* Enaxí com la vostra gloriosa substancia es acabada per so car es una substancia tan solament unida de .iij. persones e les .iij. persones son acabades per so car sunexen en esser una substancia, enaxí la vostra sanctificada humanitat es acabada per so car es una substancia unida de .iij. coses, so es a saber, cors e anima el compost, e les .iij. coses son acabades per so car unexen .j. animal racional apellat Jhesu Christ. On, enaxí, *Sènyer,* com la vostra substancia e les .iij. persones no fan quaternitat per so car la substancia es les .iij. persones e les .iij. persones son la substancia, enaxí la vostra humanitat no fa en nombre quaternitat,[1] car so qui es la una substancia son .iij. e so qui es .iij. son la substancia. On, com assò sia enaxí, doncs lacabament daquest compte dona significacio que lo vostre sant cors gloriós es resuscitat per lacabament que reeb de la sancta deitat.

1. A, quantitat.

¶ CAP. 253. *Com es provat que nostre Senyor Jhesu Christ sen es pujat a la celestial gloria.*

OH *Deus gloriós, vertuós, abundós en tots bens!* Qui per fe ni per creensa vol contemplar en la assumpcio[1] quel vostre sant cors gloriós feu a la excellent gloria celestial, covè, *Sènyer*, que aja conexensa de la natura e de la proprietat de fe segons que fe es significada e demostrada en est ARBRE en los primers capitols. ✠ 2. E qui vol esser contemplant en la vostra assumpcio per raons necessaries vertaderes, covè, *Sènyer*, que aja conexensa dels .iij. *arbres* primers e dels capitols de raó qui son ja recomtats en est ARBRE, e covè que aja manera e saviea e certea e endressament com sapia conèxer e reebre e afermar los significats de vostres qualitats e los significats que les creatures donen de vostres qualitats. ✠ 3. On, com la sancta assumpcio quel vostre cors gloriós fé[2] als cels sia a nosaltres assumpcio entellectual per so car es absent als nostres senys sensuals, per assò, *Sènyer*, covè que aquest encercament e aquesta probacio que nos volem fer de la vostra assumpcio sia entellectual, a la qual entellectuitat covè que pujem per los significats sensuals, dels quals significats sensuals covè que pugem nostre enteniment a reebre los significats entellectuals; car en altra manera no puríem provar ni demostrar ni significar la assumpcio del vostre cors gloriós.

4. *Rey del reys e Senyor dels senyors!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que aquest mon no es

---

1. Tots els codis, inclús l'edició de Maguncia diuen sempre *assumpcio* en lloc de *ascensio*.—2. A, fo.

tam bo ni tan honrat com lautre: on, com sensualment sintam e entellectualment entenam que vos sots dreturer en totes coses, per assò, *Sènyer,* per lo significat de vostra gran dretura provam e demostram[1] que lo vostre cors sen pujá a la celestial gloria. ✠ 5. *Vertader Senyor!* Entellectualment significa la vostra dretura que les animes dels homens sants sen pugen al cel per reebre guaardó e gloria del bé que an fet en est mon; mas car lo cors no es glorificat, per assò covè que romanga en la terra e que podresca e envanesca[2] e al dia de resurreccio que retorn a la anima e que sen pug glorificat en gloria. On, si axí no era no sería significada ni demostrada la vostra gran dretura. ✠ 6. Com ajam provat en lo damundit capítol que l vostre cors gloriós sia resuscitat, es significat que sia glorificat, car si no ho fos no fora digne que enans que ls altres corses fos resuscitat: on, si l vostre cors fos sajús enfre nos encara e no fos pujat en gloria, forets, *Sènyer,* injuriós a la anima e al cors: a la anima forets injuriós en so que no li donarets guaardó en la celestial gloria en la qual guaardonats les animes dels homens sents; al cors forets injuriós com lo tengrets en est mon qui no es loc de cors glorificat. On, com vos, *Sènyer,* siats verament dreturer jutge, doncs en la vostra sentencia es significat que lo vostre benahuirat cors es en la celestial gloria.

7. *Perdurable Senyor en tots temps, noble sobre tots honraments!* En los significats damor es significat entellectualment, *Sènyer,* que lo vostre cors graciós es en la celestial gloria; car sensualment sentim e entellectualment entenem que gran amor ha enfre cors e anima en so que la anima nos vol partir del cors ni l cors de la anima: on, si la vostra anima era en lo cors e lo cors era en la terra e la anima nos volía partir del cors, doncs la anima amaría més aquest mon que lautre. On, com assò sia en axí, doncs

1. A, prouem e demostrem.—2. E,G, enuanaesca: M, *evanescat.*

es significat que la vostra anima am esser ab lo cors e que am e vulla que lo cors sia ab ella en la celestial gloria la qual es mellor sens tota comparacio que la gloria mundana. ✠ 8. *Singular Senyor!* Acabament dona significacio que la vostra anima es en gloria celestial, car aquest mon no es loc danima sancta. On, si la vostra anima era en est mon ab lo cors, no sería en son loc e sería en contrari de son loc, per la qual contrarietat sería significat que la anima fos en defalliment: on, com la anima vostra no sia en defalliment e sia digna de esser en acabament, per assò es significat que ella es en la celestial gloria; e per so car ella es significada que es en gloria, es significat per lacabament de la vostra anima que lo cors es en gloria celestial pujat. ✠ 9. *Piadós Senyor!* En so que lo vostre cors no sentím ni no entenem esser en lo mon, es significat que sia en lautre seggle; car si en est mon era ol sentríem[1] per alcuna sensualitat o lentendríem per alcuna entellectuitat; mas car negú significat sensual ni entellectual nos no ajam,[2] per assò, *Sènyer,* es de necessitat significat que lo vostre sants cors gloriós es en la celestial gloria gloriejat.

10. *Infinit Senyor, sobre totes granèes gran, noble sobre totes noblèes!* En la gloria dels sants de paraís es significat que la vostra sancta humanitat es en gloria de paraís; car si no era vostra humana natura en gloria, los sants qui son en gloria no puríen pendre gloria de la vostra humanitat qui es occasio e raó com ells sien en gloria. On, enaxí, *Sènyer,* com la vostra humanitat per recreacio es occasio com los sants sien en gloria, enaxí cové que ella sia raó e occasio com sia en gloria, gloria de lur gloria. ✠ 11. *Celestial Senyor!* Com les animes sanctes de paraís veen lo vostre sant cors gloriós en gloria esser unit ab la vostra sancta anima gloriosa, adoncs an manifest senyal que elles cobrarán lo cors ab lo qual vos an servit en est mon: on, adoncs

1. A,G, el sentiem.—2. E, non hajam.

an tan gran gloria daquest senyal quel vostre cors gloriós representa, qne no es cor qui ho pogués aestmar ni boca parlar ni ulls veer ni orelles oyr. On, com assò sia enaxí, doncs la gran gloria dels sants de paraís dona significacio que lo vostre cors gloriós es en gloria per tal que sia gloria de la gloria dels sants. ☙ 12. En axí, *Sènyer,* com lo vostre cors gloriós representa a les animes de parays senyal e significat com elles cobrarán lo cors, enaxí la gloria del vostre cors gloriós significa e demostra a les animes la gloria que aurá lur cors com será en gloria: on, daquest significat e senyal an les animes tanta de gloria, que sajús enfre nos enteniment no basta a entendre ni memoria a membrar ne ymaginacio a ymaginar. On, per tal que les animes de parays agen esta gloria, es significat que lo vostre cors sant es en gloria.

13. *Creador Senyor misericordiós, en tots bens abundós!* Enaxí com es significat per les vostres glorioses qualitats que lo vostre sant cors gloriós es en la celestial gloria per dar gloria als sants de parays, enaxí, *Sènyer,* les vostres glorioses qualitats donen significacio que lo vostre beneyt cors es sajús enfre nos sacrificat per tal que nosaltres prenam dell carrera e endressament com puscam pervenir a la beneita gloria perdurable. ☙ 14. On, enaxí, *Sènyer,* com lo vostre cors gloriós es en la gloria celestial honrat e loat e adorat per los sants qui son en gloria, enaxí es significat per les vostres qualitats que lo vostre cors beneyt sia en est mon enfre nos per tal quel honrem e ladorem el loem el preguem; car tant es gran la auta senyoría e noblea del vostre cors gloriós e tant es digna cosa que sia amat e honrat e servit, que en aquest mon e en lautre deu esser essencialment e presencialment per tal que presencialment sia amat e honrat e adorat e reclamat. ☙ 15. On, beneit siats vos, *Senyor Deus:* car enaxí com lo vostre cors dona gloria als sants en gloria, axí lo vostre sant cors com es sacrat sobre laltar dona a nosautres vertut et exaltacio de

fe vera e de vera continencia e paciencia e humilitat e de totes les altres vertuts; e enaxí com lo vostre sant cors se demostra gran e noble en gloria als sants de gloria, enaxí se demostra a nosaltres en la hostia sacrada e en lo vi sacrat, gran e maravellós per poder e per miracle e per humilitat amor e caritat.

16. *Dreturer Senyor en totes coses!* Qui vol encercar ni atrobar si la ostia el vi com son sacrats sobre lautar esdevenen en carn e en sanc, cové que lencercament sia entellectual per so car la obra es entellectual; car enaxí com lome qui encerca alcuna cosa sensual sensualment, enaxí qui cosa entellectual encerca, cové que la encerc entellectualment; car enaxí com la cosa sensual no puría esser atrobada si sensualment no era encercada, enaxí la cosa qui es entellectual no puría esser atrobada en lenteniment dome si entellectualment no la encerca. ⁕ 17. La raó ni la occasio per la qual cové encercar entellectualment si la ostia el vi esdevenen en carn e en sanc, es, *Sènyer,* per so car los significats sensuals els entellectuals se contrariegen per so car no son semblants en natura ni en proprietat; car los senys sensuals donen en la ostia e en lo vi demostrants color e sabor e forma que la ostia es pa e lo vi no es sanc, e los senys entellectuals per raó dels significats que reeben del vostre poder e saber e voler e humilitat e gracia e caritat significaen que la ostia el vi son lo vostre cors gloriós en carn e en sanc. ⁕ 18. On, enaxí com los senys sensuals neguen que la ostia no es carn ni el vi no es sanc e proven lur negacio esser vera per color e sabor e forma e loc e quantitat, enaxí, *Sènyer,* los senys entellectuals afermen que la ostia es carn el vi es sanc, la qual afermacio proven ab testimonis entellectuals los quals son les vostres beneites qualitats les quals son pus vertaders testimonis quels sensuals;[1] car pus vertaderament vos-

1. A, que les sensuals.

tre poder e saber e voler e vostra dretura e misericordia e vostra humilitat e veritat poden fer de pa carn e de vi sanc sots figura de pa e de vi, que no poden los senys sensuals significar en forma de carn e de sanc pa e vi, e assò es per so com los senys sensuals son creats e les vostres qualitats son increades e infinides e eternals e acabades en tots acabaments.

19. *Ab gloriós Senyor qui ab greus dolors e languors recreàs los vostres servidors!* Enaxí com materia elemental es contrari sobject a sa forma per so car es sobject compost de contraris, enaxí la ostia el vi com son sacrats el pa es esdevengut en carn el vi en sanc, son sobject contrari a la forma sensual; car enaxí com la materia corromp la forma actual per so car enjenra altra forma potencial, enaxí la carn e la sanc priven de la forma sensual pa e vi per so car per obra miraculosa en forma de pa e de vi es forma de carn e de sanc. On, enaxí, *Sènyer,* com la forma potencial no es sentida, la qual segons cors natural materia enjendra privant e corrompent la forma actual sentida, enaxí per obra miraculosa en forma de pa e de vi actual sentida es forma actual de carn e de sanc actualment, e la forma del pa e del vi es privada en la carn e en la sanc, jassía que sia sentida als senys sensuals actualment.

✠ 20. *Gloriós Senyor!* La materia com corromp [1] forma actual enjenra altra forma, mas la forma que enjenra no es vista en la forma que corromp; car dues formes en un sobject no poden ensems esser sentides pus que la una sia en corrupcio e la autra en generacio. Mas emperò, abdues les formes se conjungen en la materia, la una per lunyament lautra per acostament, axí com lo temps passat el esdevenidor quis conjungen ab lo present, lo pretèrit per lunyament el esdevenidor per acostament. On, com assò sia enaxí segons cors natural, doncs la ostia com es en carn e lo

1. A,G, corrompa.

vi com es en sanc sobre lautar poden esser ensems, jassía que no sien en un loc sensualment: car enaxí com color e sabor e forma neguen sensualment que lo pa no es carn nil vi no es sanc, enaxí lo loc qui es divers on está la carn fora lo caltze e la sanc qui es dintre lo calze nega que la carn no es ab la sanc ni la sanc ab la carn: on, axí com les sensualitats de color e de sabor menten en so que senten, axí la diversitat sensual de locs ment[1] en so que significa. ✠ 21. On, com est contrast sia feit en la ostia e en lo vi, lo qual contrast es, *Sènyer,* de significats sensuals e entellectuals, doncs los significats qui son pus vertaders e pus dreturers e pus forts e pus nobles, aquells deuen esser reebuts e afermats. On com los significats entellectuals sien mellors e majors e pus nobles e pus vers que los sensuals e assò per so car son de les vostres qualitats, doncs per assò cové esser afermat que la ostia el vi com son sacrats son lo vostre cors gloriós lo qual volets que sia enfre nos per tal que prenam dell gracia e benediccio e que ell sia per nos adorat e loat e reclamat.

22. *Oh vos, Sènyer Deus, qui enamorats mon remembrament de remembrar los vostres honraments!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que enfre los significats sensuals e los significats entellectuals ha contrast e contraris significats adoncs com los senys sensuals afermen que la ostia sacrada es pa e los senys entellectuals afermen que es lo vostre cors gloriós. On, qui vol esser certificat, *Sènyer,* quals díen veritat ols senys sensuals ols entellectuals, guart quals an major poder. ✠ 23. On, qui en est encercament vol, *Sènyer,* entrar, prenas[2] guarda com los senys sensuals se combaten contra los entellectuals e guart les armes de cascú dels senys sensuals e de los entellectuals; car los sensuals nos combaten contra los entellectuals mas ab veer e gustar e sentir lo vostre cors sacrat lo qual senten

1. A, menten: G, mente.—3. G, prenga s.

en pa; mas los entellectuals se combaten ab les vostres forces contra los senys sensuals, car ells remembren e entenen e ymagenen e amen e cogiten e aperceben lo vostre poder e saber e voler e acabament: on per totes estes qualitats afermen que so que es semblant als senys sensuals que sia pa e vi, es carn e sanc per obra miraculosa esdevenguda per lacabament de vostres qualitats. On com les vostres qualitats ajen major poder que los senys sensuals, per assò es significat que so que los senys entellectuals afermen per vostres qualitats, es pus possíbol cosa e pus vera que so que los senys sensuals afermen per lur cors natural. ✠ 24. *Gloriós Senyor!* Qui .j. tió de foc mena en torn fortment, los ulls fan testimoni que per tots los locs del aer on lo foc es mogut en torn sia en un temps foc e que sia cercle de foc format en laer: on aquest testimoni sensual es fals, la qual falsetat entén lenteniment qui entén per lo gran moviment del tió que par que sia cercle de foc so qui es brasa e no cercle. On, enaxí, *Sènyer*, com los ulls menten al enteniment el enteniment entén lengán que li fan los ulls sensuals, enaxí lenteniment entén que lo vostre cors sacrat sobre lautar pot axí donar contraris significats als senys sensuals com los ulls los dona [1] del moviment del tió; car enaxí com lo tió per lo gran moviment dona falsos significats, axí los ulls del enteniment per gran vertut que han [2] en sí reeben vers significats de les vostres qualitats.

25. *Senyor gloriós qui lo meu enteniment enluminats de la vostra saviea!* Enaxí com per corrupcio natural lome malaute troba amargor en les viandes dolces e de bona sabor, enaxí, *Sènyer,* es possíbol cosa que les vostres qualitats per lur vertut fassen esser carn e sanc so qui par als ulls e al gustar e al sentir pa e vi; car si assò no era enaxí, doncs les creatures auríen major poder quel creador, car corrup-

1. donen(?).—2. A,G, ha.

cio natural fa parer les coses dolces amargoses e vostre poder ni saber ni voler no poría fer nulla cosa contra cors natural; e assò es, *Sènyer,* cosa impossíbol que creatura aja major poder que son creador. ✱ 26. Enaxí com lo demoni pren forma sensual en laer e dona als senys sensuals semblansa quell sia cosa corporal, enaxí la vostra carn e sanc com es sacrada sobre lautar dona als ulls sensuals forma de pa e de vi. On enaxí com lo demoni per so car es cosa leja e mala e tal que los senys sensuals del home no poríen sostenir quel veessen nil sentissen e per assò pren altra figura, enaxí, *Sènyer,* lo vostre cors gloriós se mostra als senys sensuals en forma de pa per so car la sua forma glorificada no la poríen los senys sensuals sostenir a veer ni a sentir. ✱ 27. On, per assò, *Sènyer,* plac a vos ordonar que lo vostre cors gloriós sia demostrat en color e en forma de pa e de vi sobre lautar als senys sensuals per tal que los senys entellectuals vegen lo vostre gran poder e saber e voler; car on pus fortment los senys sensuals son afermans lo cors natural, major veen los senys entellectuals lo vostre poder e saber e voler com fan contraries coses del cors natural, car sil vostre poder no fos poderós ni sil vostre saber no agués saviea ne si la vostra volentat no agués voler de fer nulla cosa qui fos fora cors natural, doncs fora significat defalliment e termenacio en lo vostre poder e saber e voler; e assò es cosa impossíbol.

28. *Ah Sènyer qui la mia volentat avets enamorada de les vostres laors!* Los senys sensuals significquen falsament que vos sots substancia fenida en so que no senten en la pera vostra substancia; car en lo loc de la pera no cap altra substancia sino de la pera segons que los sensuals significats senten: on, com los senys entellectuals sien, *Sènyer,* certificats que la vostra substancia entellectual[1] es infenida, per assò significquen que la vostra substancia es

1. G, eternal.

essencialment en tots locs e part tots locs, car si no ho era sería fenida. On, com assò sia enaxí, doncs per assò los senys entellectuals donen significat que la significacio que los senys sensuals fan de la vostra substancia es falsament significada. ✠ 29. On, enaxí, *Sènyer,* com los senys sensuals falsament donen significacio de vostra substancia divina, enaxí la donen falsa de la vostra humana natura com veen quel vostre cors es per diverses locs sacrat; car ells signifiquen quel vostre cors se departesca en molts corses o en moltes parts. On, assò es impossíbol, car lo vostre cors no es mas .j. e es en tots los locs on es sacrat; e assò es cosa possíbol, axí com es possíbol que la vostra substancia divina sia en lo loc de la pera: car enaxí com la vostra deitat per sa vertut es essencialment en tots locs, axí per sa vertut pot lo cors humà ab lo qual es unida fer esser un en tots locs on es sacrat e esser en lo cel. ✠ 30. On, enaxí, *Sènyer,* com als senys sensuals es amagada la carn e la sanc del vostre cors, axí es amagada sa unio la qual ha en tots los locs; e enaxí com lo vostre cors es sentit sensualment en pa e en vi, enaxí es entès entellectualment en carn e en sanc; e enaxí com lo pa el vi es als senys sensuals cosa sensual, axí la carn e la sanc es als senys entellectuals cosa entellectual. On, com sia cosa impossíbol que sia veritat ensems so que los senys sensuals senten e so que entenen los senys entellectuals del vostre cors, per assò es significat que so quels senys sensuals senten es fals e so que entenen los senys entellectuals es ver, pus que[1] los senys entellectuals entenen per les vostres qualitats e los senys sensuals per lurs proprietats qui no son tan poderoses de donar sentiment als senys sensuals com son donar enteniment als senys entellectuals les qualitats de la vostra essencia divina.

1. G, per que.

¶ CAP. 254. *Com se prova que nostre Senyor Jhesu Christ venrá jutjar[1] los bons els mals.*

AH *Jhesu Christ, graciós, dreturer, pare poderós! Gloria e laor sia donada a vos per tots temps.* Qui vol, *Sènyer,* per fe contemplar en vos com al dia del judici jutjarets los bons els mals, cové que aja conexensa e certa sciencia de vera fe segons que en est ARBRE se conté en los primers capitols, e cové que reeba les auctoritats[2] de la Sacra Escriptura qui ho revela eu prophetitza. ✠ 2. *Jhesu Christ Sènyer!* Qui vol contemplar ni saber per raons ni probacions necessaries que vos venrets al dia de la resurreccio jutjar los bons els mals, aja, *Sènyer,* conexensa dels .iij. *arbres* primers e dels capitols de raó qui son en lo comensament dest ARBRE; car per aital conexensa e sciencia aurá endressat son enteniment com per raons necessaries conexerá e apercebrá que vos jutjarets los bons els mals al dia del judici.[3] ✠ 3. Qui per raons necessaries vol entrar en est encercament, cové que sapia encercar los significats sensuals e entellectuals e los significats de vostres qualitats e los significats de les creatures, e enfre les altres qualitats cové, *Sènyer,* que reeba los significats de .vij. qualitats les quals son senyoría, saviea, dretura, misericordia, creació, abscencia, testimoni; car per estes .vij. qualitats se prova quel jutge qui jutjará al dia del judici, cové esser deu e home ensems.

4. *Honrat Senyor sobre tota noblea, gran sobre tota gra-*

---

1. E, jutiara al dia del juesi los bons els mals: G, jutjara al dia del judici los bons els mals.—2. E,G, actoritats.—3. E, juysi.

nea! Sensualment sentim e entellectualment entenem que home ha franc voler de fer bé e mal en est mon, e sensualment sentim e entellectualment entenem que lo bé que hom fa en est mon no es guaardonat en est mon nil mal que hom fa no es punit en est mon. On, com assò sia enaxí, doncs per estes dues significacions, *Sènyer,* es significat que hom será jutjat en lautre seggle. ☙ 5. La primera significacio on se prova que hom será jutjat al dia de la resurreccio,[1] es per lo franc voler qui es en home; car si hom no fos jutjat en lautre seggle segons lo bé el mal que fa en est mon, lo franc voler qui es en home fora debades: on, com nulla proprietat ni natura que vos, *Sènyer,* ajats creada en home no sia debades, per assó la franca volentat qui es en home dona significat del dia del judici, el dia del judici de la franca volentat. ☙ 6. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car axí com la franca volentat qui priva en los vegetables e en los animals inracionals significa que no serán jutjats a esser guaardonats ni punits en lautre seggle de so que fan en aquest, enaxí la franca volentat qui es en home dona significacio e demostracio entellectualment que lo dia del judici cové esser de necessitat per tal que home sia guaardonat o punit.

7. *Gloriós Rey dels reys, Senyor dels senyors!* La segona significacio per la qual se prova que hom será jutjat en lautre seggle, es per so car home no es guaardonat ni punit en aquest mon dretureramént. On, sensualment sentim e entellectualment entenem que molt home ha en aquest mon qui fa molt de bé e ha molta de pena e dafany e de treball e de malenansa feent lo bé que fa; e molt home, *Sènyer,* ha en est mon qui fa molt de mal e qui es molt peccador e culpable e es molt benenant feent[2] mal e peccat. On, com assò sia enaxí, doncs significat es entellectualment lo dia del judici per aquesta sensualitat que sentim en est

1. E,G, de resurreccio. — 2. E, fasent: G, faent.

mon. ⁂ 8. Car, *Sènyer*, si home no era jutjat a altre bé o a altra pena sino a aquesta daquest mon, doncs pus hom fos mort no auría gloria ni pena de so que fa; car los homens qui en est mon fan bé e an pena e treball e mort, per lo bé que fan no seríen guaardonats; ni los homens qui fan mal qui en est mon son honrats e rics e benenans no seríen punits; e si assò era enaxí, doncs sería significat que vos no sots dreturer e que sots injuriós, e assò es cosa impossíbol. ⁂ 9. On, com vos, *Sènyer*, siats dreturer jutge, doncs en la vostra dretura e en la absencia del guaardó ni del puniment lo qual no es feit en est mon, es significat que en lautre seggle serán guaardonats los homens bons de gloria e los homens mals de pena.

10. *Vertader Senyor en totes coses, poderós Senyor en totes forces!* La primera raó per la qual se prova que lo jutge qui jutjará al dia del judici cové esser deu e home, es provada, *Sènyer*, en lo significat de senyoría; car aquesta qualitat senyoría dona significacio entellectual que lo jutge cové esser deu e home ensems: deus cové esser per so car la vostra deitat ha senyoría sobre totes creatures, on per assò cové que la vostra gloriosa deitat do la sentencia; home cové donar la sentencia per so car la vostra humanitat ha recreat lo mon segons que ja avem provat; e car la vostra humana natura ha recreat lo mon, cové lo mon esser posseyt per ella e jutjat per ella. ⁂ 11. On, beneyta sia, *Sènyer*, la vostra excellent deitat e la vostra sancta humanitat: car enaxí com es pus cuvinent cosa e pus agradable e pus concordant que lo rey do sentencia sobre son poble que no fa altre qui no sia senyor del poble, en axí es pus cuvinent cosa e pus ordonada que lo qui dará sentencia al dia de resurreccio sia senyor, que no fora si no fos senyor. ⁂ 12. On, com assò sia enaxí, doncs significat es per esta ordonacio e concordansa que la sentencia se dará per senyor creador e recreador: car enaxí, *Sènyer*, com pertany a la vostra deitat que aja senyoría sobre les

creatures per vostra noblea e per so car les avets creades e beneficiades, enaxí pertany a la vostra humana natura que aja senyoría sobre los homens per so car es recreador e per so car ha presa mort e passio en est mon per recrear lo mon.

13. *Oh vos, Senyor, qui sots misericordia de totes misericordies e dreturer sobre totes dretures!* La segona raó per la qual se prova que lo jutge aprés la resurreccio cové esser deu e home, es, *Sènyer,* per saviea. On, entellectualment entenem que jutge cové aver saviea e saber so que jutja; car si saviea ni conexensa no avía, no poría ni sabría donar vera sentencia. ✠ 14. On, beneit siats vos, *Sènyer:* car la vostra deitat ha acabada saviea en totes coses e per assò es significat que la vostra deitat jutjará al dia de resurreccio; e car vostra humana natura ha saber per sensualitat e per entellectuitat de los treballs e la mort que sostenc en est mon, per assò es significat que vostra humana natura jutjará ensems ab la deitat per so car ha natura semblant a nostra sensualitat e entellectuitat. ✠ 15. On, per so, *Sènyer,* com la vostra humana natura sab nostra natura en so que ha sentit los treballs els mals els afanys que nos sentim en est mon, per assò es digna cosa que siam jutjats per home qui sia scient per sí metex en sí metex la nostra natura; car tant es noble cosa e alta la celestial gloria e tant som nosaltres mesquins que no la merexem per nostres obres, que per assò cové que la vostra natura humana qui en sí metexa sab la nostra mesquina natura, do la sentencia per tal que sia mijansera enfre la vostra excellent natura divina e la nostra frèvol natura.

16. *Gloriós Senyor ple de misericordia e de mercè!* La tersa raó es de dretura, per la qual dretura es significat que lo jutge quins jutjará al dia del judici cové esser deus e home. On, deym, *Sènyer,* que entellectualment entenem que la vostra divina natura ha acabada dretura e la vostra dretura humana ha més de dretura en sí metexa que no es

tota la dretura qui es en totes les altres creatures. On, com assò sia enaxí, doncs per la gran dretura qui es en vostra humana natura, ha dignitat vostra humanitat que do ensemps la sentencia ab la vostra deitat; car si no ho feés, fora feta injuria[1] a la sua gran dretura. ⁂ 17. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com a la vostra deitat pertany que do la sentencia per so car ha acabada dretura e per so car ha creats e beneficiats nosaltres e per so car som seus, enaxí pertany a la vostra humanitat que do la sentencia per so car ha acabada dretura e car nos ha comprats ab plors e ab dolors e ab treballs e ab greu mort angoxosa adoncs com nos recreá: on, si la vostra gloriosa humanitat nons jutjás fora significat que ella no ha acabada dretura ni que nons agués recreats ni comprats ni no fossem seus; e si aital significat li fos donat, fora lo significat contrari a dretura e a veritat; e assò es cosa impossíbol que la vostra deitat aja donat a la vostra humanitat null fals injuriós significat. ⁂ 18. On, com ajam provat, *Sènyer,* que vostra humana natura sia unida ab la vostra natura divina e com la vostra humanitat per la gracia que reeb de la deitat aja major dretura que no an totes les altres creatures e com la vostra humana natura aja dret en nosaltres per so car nos ha comprats ab molt excellent preu lo qual no pogra esser major, per assò es significat en la dretura de la vostra deitat e de la vostra humanitat quel nostre jutge al dia de la maravellosa sentencia será vertaderament deu e home.

19. *Sènyer ver Deus qui sots esperansa de mos desigs e de mes amors!* La quarta raó es misericordia per la qual es significat que lo jutge quins jutjará es deus e home. On, deym que entellectualment entenem que la vostra deitat ha tanta de misericordia e nosaltres avem tanta de frevoltat e tanta de culpa, que la vostra deitat cové que do

---

1. E, enjuria.

la sentencia per tal que la sentencia sia tota plena de misericordia e de pietat e de perdó. ✠ 20. E car la vostra misericordia e justicia son una cosa metexa en vos, per assò cové, *Sènyer,* que la vostra humana natura do ensems la sentencia ab la deitat per tal que la vostra humanitat qui es semblant natura de la nostra, sia occasio com la vostra justicia nons ponesca segons nostres greus culpes, e com la vostra misericordia nos sia perdonable e amable e donable la celestial gloria. ✠ 21. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car axí com la divinal natura dona gracia e benediccio a la vostra natura humana, enaxí la humana natura reeb de la divina natura tanta de misericordia que per aquella es mijansera enfre la vostra divina natura e la nostra natura qui es daquella natura on es la vostra humana natura; e per assò al dia del judici aurem tan gran ajuda de la misericordia de vostra humana natura que la deitat e la humanitat darán sentencia tota plena de misericordia e de pietat.

22. *Creador Senyor, pare e benfactor a totes creatures!* La quinta raó es com per creacio es significat que al dia del judici devem esser jutjats per jutge qui sia deu e home ensems: car sensualment sentim e entellectualment entenem, *Sènyer,* en les creatures que segons la especia en que son an jutge daquella natura e especia metexa, axí com en les gallines lo gall e en les ovelles lo moutó [1] e en les abelles abella e en los homens lo rey e axí dels altres animals. ✠ 23. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat e demostrat que al dia del judici cové esser home jutjat per sa par creatura: car axí com en est mon son los animals jutjats per lur par creatura, enaxí en lautre seggle es significat que serem jutjats per home, lo qual significat es fet, *Sènyer,* per los animals inracionals quin fan figura e significacio jutján cascú per animal [2] de sa natura e de sa

1. E, moto: G, molto.—2. E, jutiant cascu per par animal: G, jutjant cascu per animal.

especia. ✠ 24. On, com assó sia enaxí, doncs per assò es significat que home será nostre jutge, e car home per sí tan solament no pusca esser digne de jutjar tota la especia humana, per assò es significat, *Sènyer,* que aquell home qui jutjará la especia humana sia ajustat ab natura divina la qual es digna de jutjar sa creatura. On, com assò sia en axí, doncs per assò es significat quel jutge del dia del juhii[1] es vertaderament deu e home.

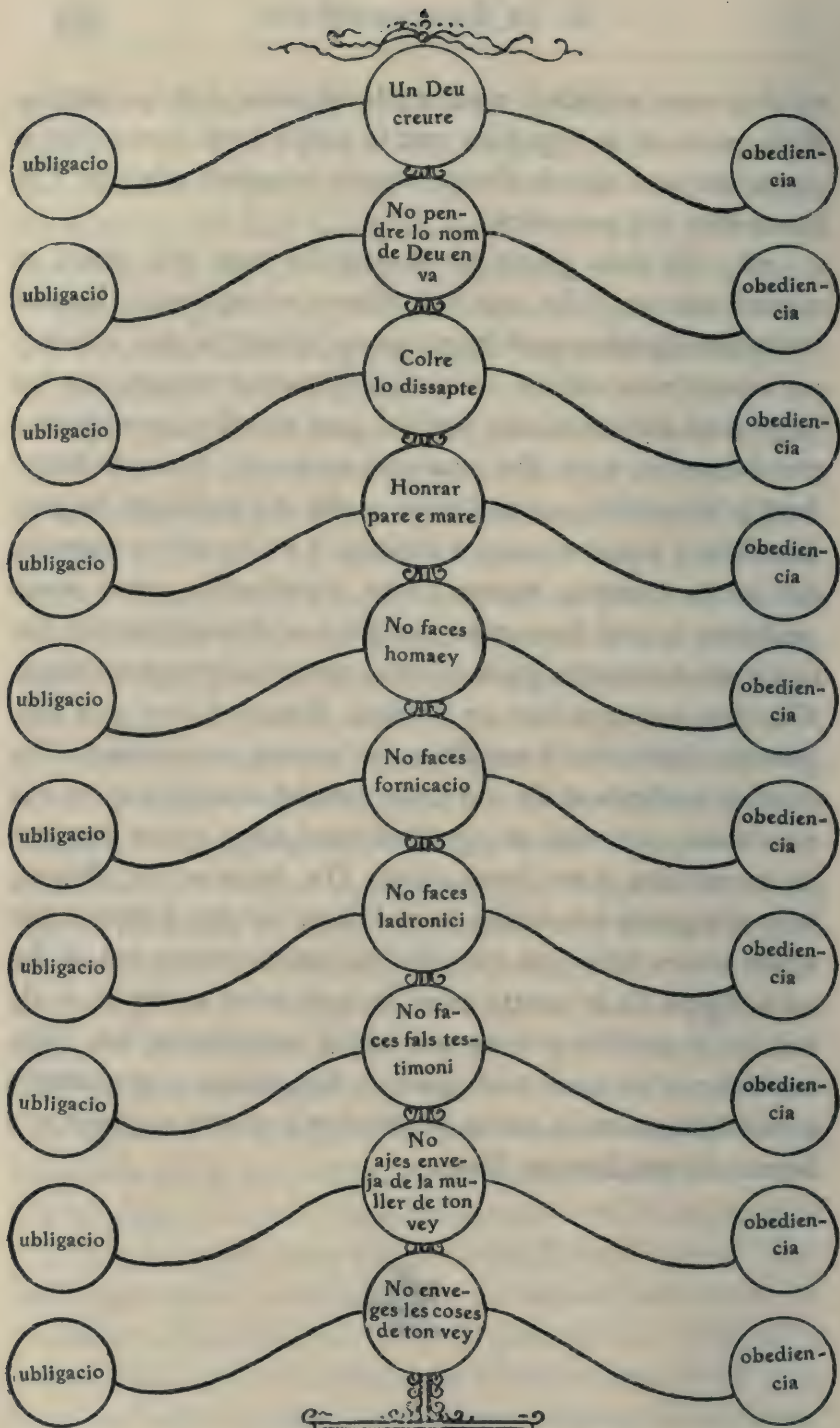
25. *Jhesu Christ Sènyer, Sant del sants, Senyor dels senyors!* La .vj.ª raó, *Sènyer,* es per absencia de esser vista la vostra divina natura al dia de la sentencia; car per aquesta vista absentada es significat que lo jutge cové esser vertaderament deu e home. On, deym que entellectualment entenem que si los peccadors veyen al dia de la sentencia vostra gloriosa deitat, ja no puríen aver null temps mal ni pena; car tant es noble cosa la vostra deitat a veer, que nulls ulls peccadors no son dignes della a veer ni null hom qui aprés la resurreccio la vis[2] no puría aver pena ni defalliment de gloria. ✠ 26. On, com assò, *Sènyer,* sia en axí, doncs per assò es significat que al dia de resurreccio com la sentencia se dará, los peccadors no veurán la vostra deitat gloriosa envelada e amagada a ells en la vostra sancta humanitat la qual veurán e oyrán justs e peccadors com dirá als benahuirats que vajen a gloria perdurable e dirá als peccadors que vajen esser turmentats a perdurables penes. ✠ 27. On, per so com es cosa raonable e bé ordonada que al dia del judici los bons els mals oien e vejen lo jutge per so car aquella sentencia es la major e la pus vertadera que esser pusca e aquella es la derrera sentencia qui sia e per aquella sien en aquest mon totes les creatures ordonades, per assò, *Sènyer,* es cosa quis cové que lo jutge sia vist e oyt; e car los peccadors no an dignitat que vejen ne oien vostra deitat e car la vostra deitat

1. E, juesj,— 2. G, vees.

no deu esser avilada a esser oyda ni vista per los peccadors, per assò es significat que lo jutge será home vist e oyt en lo qual será la divina natura amagada als ulls e a les orelles del peccadors.

28. *Oh Deus gloriós per lo qual los meus ulls ploren el meu cor senamora!* La .vij.ª raó, *Sènyer,* es testimoni, lo qual testimoni significa quel jutge quins jutjará es deu e home: car sensualment sentim e entellectualment entenem que tot jutge jutja ab testimonis per tal que signific sa sentencia pus dreturera. ✠ 29. On, com assò sia enaxí, doncs la deitat dará la humanitat per testimoni al dia del judici de la gran humilitat e pietat e amor e dretura e de les altres vertuts; car en la humana natura serán significades totes estes qualitats, la qual humanitat vendrá nua demostrant ses nafres e ses dolors les quals sostenc per nosaltres peccadors. On, com sens que vos no fossets, *Sènyer,* home nos poguessen demostrar a nosaltres per nostra mesquinetat[1] les vostres qualitats al dia del judici tam bé com fan per so car sots home, per assò es significat quel jutge quins deu jutjar es ver deu e ver home. ✠ 30. On, beneita sia, *Sènyer,* la vostra gracia e la vostra benediccio; car per gracia e per ajuda vostra lo vostre servidor ha acabat l*arbre* qui es fet en la figura de la sancta crou, lo qual *arbre* es de fe e de raó, en lo qual se proven per raons necessaries los .xiiij. articles per los quals reeb gracia e benediccio e exaltament e multiplicament la sancta fe catolica a gloria e a laor e a honor de son Senyor Deus.

1. A, nos poguessen demostrar per nostra iniquitat.

DEL ARBRE DELS .X. MANAMENTS QUE NOSTRE SENYOR DEUS HA FETS A HOME.

De la .xxxvii.ª distinccio en larbre dels .x. manaments.

¶ Cap. 255. *Com nostre Senyor Deus ha manat a home que no aja mas un deu tan solament.*

DEUS *gloriós, honrat sobre tots honraments, savi sobre totes savièes!* Com per molts locs ajam provat en esta Obra que no es altre deus sino vos, e com vos, *Sènyer,* siats deus nostre e siats nostre benfactor e nostre creador e recreador e perdonador, doncs molt es gran raó que no sia altre deu sino vos e molt es digna cosa que nos siam obedients al dreturer manament lo qual vos avets fet a nosaltres com no amem ni obeescam ni servescam altre deu sino a vos tan solament. ✠ 2. Com vos, *Sènyer,* ajats manat a home que no crea mas .j. deu e que no obeesca mas .j. deu, e com vos siats aquell deu que manats a home amar e loar e adorar e servir, e com home sia dues natures, natura sensual e natura entellectual, e com vos siats creador e qenfactor damdues les natures, per assò es significat e

demostrat e provat que home es obligat sensualment e entellectualment a obeyr al vostre manament. ☙ 3. On, com assò sia enaxí, doncs tots los .v. senys sensuals e los .v. espirituals e totes les forces corporals e espirituals qui son en home son ubligades a donar gloria e laor de lur deu e de lur creador; e aitant, *Sènyer,* com hom de tota la forsa de sa sensualitat e de sa entellectuitat no servex e no ama e no creu e no adora son deu, aitant es desobedient al vostre manament.

4. *Rey dels reys, Senyor dels senyors!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que tot home es en una substancia[1] e es .iij. en so que es anima e cors el compost danima e de cors. On, enaxí, *Sènyer,* com la sua humana natura está en unitat, enaxí está en trinitat; e enaxí com está en trinitat, enaxí está en unitat. ☙ 5. Car enaxí com natura humana privaría de esser si privava de unitat, enaxí privaría natura humana sino era en home trinitat. On, com assò sia enaxí, doncs home es home en sa unitat e es home en sa trinitat: car axí com humanitat está en unitat, axí está en trinitat; e enaxí com humanitat no pot estar en unitat menys de trinitat, enaxí la trinitat humana no pot esser en esser humà menys de unitat humana. ☙ 6. On, com assò sia enaxí, doncs aitán obligat es, *Sènyer,* home a esser obedient al vostre manament en quant home es una cosa com en quant es .iij. coses, e aitán ubligat es a obeír lo vostre manament en quant es .iij. coses com es en quant es una cosa. On, com nos ajam provat en est LIBRE en molts locs la vostra gloriosa trinitat e unitat, doncs aitán ubligat es home a obeír lo vostre manament a adorar[2] e obeír e servir la vostra trinitat com vostra unitat, e vostra unitat com vostra trinitat; car vostra deitat aitam bé es deitat en vostra trinitat com en vostra unitat e en vostra unitat com en vostra trinitat.

1. E,G, es .j. en substancia: M, *esse unam substantiam.*—2. A, e a adorar.

7. *Senyor amat, Senyor obeít, Senyor adorat!* Com la vostra divina natura sia en unitat de substancia[1] e en trinitat de persones, per assò es significat al humà enteniment que la vostra unitat e la vostra trinitat feu lo manament a home que sol .j. deu adorás e servís: on, com lo manament sia enaxí fet per la vostra unitat e trinitat, doncs home es ubligat a adorar una unitat divina e una trinitat divina. On, com assò sia enaxí, doncs qui no adora vostra trinitat, altre deu adora pus que vostra unitat no pot esser menys de la vostra trinitat. ✠ 8. Si home fos, *Sènyer,* obligat a adorar e a obeír vostra unitat tan solament, fora significat que vostra trinitat no val tant com vostra unitat; e si home fos obligat a adorar vostra trinitat e no la vostra unitat, fora significat que la trinitat fos pus noble que la unitat. On, com ja ajam provat que la trinitat e la unitat sien eguals en vertut e en acabament, per assò es significat que home es aitán ubligat a adorar e a obeyr e a servir a la trinitat com a la unitat, e a la unitat com a la trinitat. ✠ 9. On, com assó sia enaxí, doncs significat es que home es ubligat a adorar en vostra deitat, trinitat e unitat pus que la deitat es en trenitat e en unitat: on, qui adora vostra unitat no negant la trinitat, vostra deitat adora, e qui adora vostra trinitat no negant vostra unitat vostra deitat adora pus que vostra deitat es unitat e trinitat; mas qui adora unitat negant trinitat, vostra deitat no adora pus que ella es en trinitat. On, per assò, *Sènyer,* son desobedients al vostre manament aquells qui neguen trinitat e cuiden adorar e obeyr a deitat e son desobedients e descreents a trinitat.

10. *Ab Senyor obeít, gloriós e servit per tots los pobles!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que tota substancia corporal e que tota substancia incorporal significa de sí metexa e demostra unitat e trinitat; car no es,

---

1. A, essencia.

Sènyer, nulla substancia qual que sia que no sia una en .iij. coses e que les .iij. coses no sien una substancia. ✱ 11. *Vertuós Senyor!* En so que tota substancia sensual es materia e forma el compost, e aquestes .iij. coses son una substancia sensual, e en so que tota substancia creada es materia e forma el compost entellectual, per assò es significat que lur creador es una substancia en tres coses, les quals .iij. coses, emperò, no son materia ni forma en materia ni compost de materia ni de forma, car si ho eren seríen coses fenides; e assò es cosa impossíbol que en vos aja nulla cosa fenida ni termenada. ✱ 12. On, com totes creatures sensuals e entellectuals sien en unitat e trinitat, significat es, *Sènyer,* que vostre manament es a les creatutures que signifiquen creador .j. en trinitat, lo qual manament es entellectual: car en enaxí com es manament sensual no aver altre deu sino vos, axí es manament entellectual a les creatures que significant e demostrant sí metexes al humà enteniment, donen significacio e demostracio al humà enteniment com lur creador es .j. en tres persones.

13. *Creador Senyor del cel e de la terra e de tot quant es!* Enaxí com vos avets posat manament sensual en paraula, enaxí, *Sènyer,* avets posat manament entellectual en enteniment dome; car tot quant de bé e de mal enteniment pot ymaginar ni entendre, de tot ha manament que fassa lo bé que entén que pot fer e que vet lo mal lo qual entén que pot vedar. ✱ 14. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* doncs enaxí com vos manàs a Moyse[1] sensualment que .j. deu adorás, enaxí manats al humà enteniment que aquell deu .j. sia adorat en trinitat e la trinitat sia adorada en unitat de substancia; car axí com lo manament sensual está en la Sacra Escriptura, enaxí lo manament entellectual está en la significacio que les creatures donen de lur creador. ✱ 15. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com

1, E,G, moysen.

home faría peccat e sería desobedient si hom no faya[1] lo bé que entén lo qual pot fer ja sia so que aquell bé a fer no li sia manat sensualment, enaxí fan peccat e son desobedients aquells infeels qui no creen trinitat pus que a lur enteniment les creatures significquen que lur creador es .j. en trinitat.

16. *Ab franc Senyor, amorós, honrat, gloriós!* Enaxí com los descreents qui creen que lo sol sia deu no creen en vostra deitat, enaxí aquells qui creen que vos no sots en trinitat no creen en vostra deitat: car axí com hom descreuría en lo sol si hom creya que lo sol no fos substancia unida de materia e de forma el compost, enaxí hom es descreent en vostra deitat com descreu en ella so qui es ella.[2] ✠ 17. On, com vostra divinal essencia sia, *Sènyer,* una substancia en .iij. persones e assò ajam provat, doncs aquells qui en deitat creen unitat[3] e no trinitat son descreents en deitat per so car noy creen trinitat: on, com deitat no sia sens trinitat ni la trinitat no sia deitat sens unitat, doncs qui descreu trinitat es descreent en so qui es deitat, lo qual descreiment es vedat e no es legut; car si legut era, doncs lo manament sería que hom descreegués[4] veritat; e assò es cosa impossíbol. ✠ 18. On, com ja ajam provat, *Sènyer,* que la vostra trinitat do significat a les creatures com en lur trinitat donen significacio della e com la vostra trinitat e unitat ajen egual[5] vertut, per assò es significat al humà enteniment com creegam e honrem e adorem en vos aitant la vostra sancta trinitat com la vostra simple unitat e aitant la unitat com la trinitat.

19. *Misericordiós Senyor ple de dousor e de pietat!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que vostre manament es que nos no fassam figura ni entallament ni forma ni ydola que sia nostre deu. On, entellectualment entenem que aquest manament es fet sensualment e ente-

1. E, fasia.—2. E, so qui es en ela.—3. A,E, aquels qui en deitat creu unitat.—4. E, descreses: G, descregues.—5. A, egualment.

llectualment; car si no ho era no sería lo manament acabat manament: on, com de necessaria cosa sia que lo vostre manament es acabat, doncs, vos *Sènyer,* avets fet manament sensual que hom no fassa nulla cosa sensual que am ne ador com a deu, e vos avets fet manament entellectual que hom no ador ni entena entellectualment null deu sino vos. ✠ 20. On, com home, *Sènyer,* sotsmet sos .v. senys sensuals e hom per veer o per oyr o per odorar o per gustar o per sentir es desobedient als vostres manaments, adoncs fa hom deu sensual daquella cosa a la qual hom sotsmet sos senys sensuals per tal que aja plaer e bon saber en sos senys sensuals daquella cosa tractada e cobeejada[1] per ses sensualitats. ✠ 21. On, com en moltes maneres e en diverses hom sensualment sotsmet ses sensualitats a les coses sensuals passant los vostres manaments, doncs molts deus fa hom, *Sènyer,* sensualment; car aitantes de vegades e en aitant de temps e en aitantes de coses e de locs com hom es a vos desobedient per aver delits de les coses sensuals, es hom avent deus sensuals los quals son occasio de donar a home perdurables penes.

22. *Singular Senyor pare de tots tems!* Com hom sotsmet sí metex als .v. senys entellectuals e aquells .v. senys sotsmet a alcuna cosa indigna que los senys entellectuals li sien sotsmeses, adoncs, *Sènyer,* fa hom entellectualment deus estranys e es hom desobedient al vostre dreturer manament qui mana a home que hom no aja altre deu sino vos tan solament. ✠ 23. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car com hom cogita o com hom aperceb o com hom ha consciencia o com hom sasubtila o com hom per animositat usa en alcuna cosa per entencio daquella e no per entencio de vos a amar e a honrar e a servir e a beneyr, adoncs cascú de los .v. senys fa deu daquella cosa de que tracta ni de que usa. ✠ 24. On, com home sia avent senys sensuals e entel-

1. A, coobeiada: E, cobesejada.

lectuals e com home per peccat sotsmeta ses sensualitats e ses entellectuitats a obres de peccat, per assò, *Sènyer*, avets vos fet manament a home que no do deus estranys a ses sensualitats ni a ses entellectuitats per tal que hom sia sensualment e entellectualment obedient a son creador e a son senyor Deu, e que los senys sensuals e entellectuals reeben gloria e benediccio de lur creador e lur senyor.

25. *Oh vos, Senyor Jhesu Christ, qui nasquès de nostra dona Sancta Maria verge gloriosa!* En so que los homens ydolatrics fan ydoles qui son coses materials e formals e adoren aquells com a deu, son, *Sènyer*, desobedients als vostres manaments, qui manats que hom no crea que vos siats cosa material ni cosa avent forma en materia sensual ni entellectual. ✠ 26. Qui creu ni ha fe, *Sènyer*, que lo sol e la luna ol firmament ni negú dels corses celestials sia deu, aquell creu en deus estranys;[1] e qui creu que los elements ol compost[2] dels elements es deu, aquell creu en deu estrany; car neguna daquestes coses no es lo deu que vos manats a home creure e honrar e obeír e servir. ✠ 27. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car tota hora que hom atriboex ni dona a deu so qui no es en vos, creu hom contra vos e fa hom deu de so qui no es vos; e tota hora que hom nec neguna[3] cosa qui sia en vos, nega hom vos e creu hom en altre qui no es vos, lo qual altre no es res en so que es impossíbol cosa esser altre deu qui no sia vos. On, com assò, *Sènyer*, sia enaxí, doncs molts son los homens qui cuiden obeír lo vostre manament e creure en vos, e son desobedients al vostre manament e creen que sia deu aquella cosa qui no es vos.

28. *Jhesu Christ Sènyer!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que los crestians, la figura que fan vostra en la crou, que ells no senten vostra humanitat en aquella figura; mas per la figura sensual que veen, ente-

1. E,G, en deu estrayn.—2. E,G, el compost.—3. E,G, nula.

nen la vostra gloriosa humanitat, la qual humanitat entenen que no es la figura sentida en la crou pinta[1] o entallada de coses inanimades. ✠ 29. *Gloriós Senyor!* Los crestians sensualment fan reverencia a la crou qui representa a la entellectual natura la vostra gloriosa humanitat com fo treballada e turmentada e aontada e mortificada per salvar nos altres peccadors: on, la reverencia que hom fa sensualment, *Sènyer,* a la crou, se fa per la representacio que la crou fa a la entellectuitat; car en aitant es digna la crou que hom li fassa sensualment reverencia, com ella ab sa sensualitat dona a hom memoria de la vostra greu passio e mort. ✠ 30. *Vertader Senyor!* Enaxí com los jueus els sarraíns sagenollen[2] e leven lurs mans e lurs ulls als cels[3] per fer honor a la vostra deitat, enaxí los crestians fan reverencia e honor a la crou per honrar vostra humanitat e deitat; e enaxí com los jueus els sarraíns fan reverencia al cel qui es cosa sensual e no an consciencia quei pequen pus que saben que lo cel no es deu, enaxí los crestians no an consciencia que fassen peccat en fer honor a la crou pus que no creen que la crou sia deu.[4]

1. G, pintada: M, *pictam.*—2. E, saionolen.—3. E,G, al cel.—4. A, sia .i. deu.

¶ Cap. 256. *Com nostre Senyor Deus fa manament*[1] *a home que no prena lo seu nom en va.*

Ah *Deus forts sobre totes forces, temut sobre totes temors!* Com vos ajats, *Sènyer*, compost home de natura sensual e de natura entellectual, per assò avets manat a home que no prena lo vostre gloriós excellent maravellós nom en va, enans fassa hom sensualment e entellectualment reverencia e honor al vostre nom vertader vertuós. ✠ 2. Com vos, *Sènyer Deus*, ajats fet manament a la sensual e entellectual natura qui es en home que no prenen lo vostre nom en va, per assò son los .v. senys sensuals e los .v. entellectuals obligats a obeír lo vostre dreturer manament. ✠ 3. Enaxí com ha diversitat enfre los senys sensuals e los senys entellectuals, enaxí per diverses obres e oficis son obligats los senys sensuals e los entellectuals a obeyr vostre manament; e enaxí com ha diversitat, *Sènyer*, enfre un seny sensual ab altre seny sensual e enfre un seny entellectual ab altre seny entellectual, enaxí cascú dels senys sensuals e entellectuals es ubligat a obeír lo vostre manament segons sa natura e sa disposicio e sa proprietat e son offici.

4. *Cuminal Senyor a uns e a altres, savi Senyor en totes coses!* Vos avets donada a home vista corporal per tal que veja les coses que sensualment se veen e que hom conega a elles senyor e creador e ordonador, e conegut creador e senyor per vista corporal, cové que hom ymagén la noblea e la bonea del creador e del senyor qui tam bellament

1. E,G, mana: M. *mandaverit.*

e tan ordonada ha creades les creatures. ✠ 5. On, com los homens sadeliten en veer la bellea de les creatures e lur anima sublida de remembrar e dentendre e damar la noblea e la saviea el poder e la bonea del creador qui tam belles coses ha creades e fetes com son les creatures, adoncs, *Sènyer*, per vista corporal e entellectual es pres lo vostre nom en va en so que hom no reeb los significats que les creatures donen a home de la alta bonea de lur creador. ✠ 6. *Gloriós Deu!* Enaxí com forma de nau representa a la vista corporal faedor, enaxí totes les creatures sensuals representen a la vista corporal creador; e enaxí com la benfetea[1] de la nau significa a la vista corporal quel maestre qui la ha feita es savi en sa art, enaxí les creatures representen la vostra saviea; e enaxí com lo maestre de la nau requer que sia loat de la benfeitea de la nau, enaxí, *Sènyer*, vos requerits e manats a home que home vos lou[2] e us honre e que conega a vos tota gloria e tota vertut.

7. *Ah sancta resplandor de totes resplandors e lugor de totes lugors!* Entellectualment entenem, *Sènyer*, que vos avets donades a home orelles per tal que oya[3] lo vostre nom vertuós e les vostres qualitats glorioses e les vostres paraules vertaderes e les vostres obres vertaderes. On, aquells qui oen de vos totes estes coses e no fan reverencia e honor a tot so que de vos oen, aquells prenen lo vostre sant nom gloriós en va. ✠ 8. Qui nega e descreu, *Sènyer*, les vostres paraules e les vostres obres com les ou recomtar, e qui descreu en la vostra sancta humanitat e en la greu mort que sostenguès per nosautres pobres culpables peccadors, aquell com ou totes aquestes coses e les descreu, es desobedient al vostre manament qui mana que hom crea totes vostres paraules e totes vostres obres. ✠ 9. On, enaxí com los reys els princeps els auts barons donen a juglars e a homens recomtadors de noves lurs di-

1. E,G, befeytea.—2. È, uos laus.—3. E,G, oja.

ners e lurs vestirs per tal que espandesquen lur fama[1] per les terres, enaxí, *Sènyer,* vos avets donades orelles als homens per tal que ab elles oien les vostres paraules e les vostres obres, e oydes les paraules e les obres, que la anima les crea e les remembre e les entena e les am per tal que sia remembrant e entenent e amant la gran vertut e bonea de son Senyor Deus.

10. *Vertuós Senyor sobre totes vertuts, graciós Senyor sobre totes gracies!* Vos avets donat a home odorament per tal que hom odor les flors els fruits e les altres bones odors, e que per les bones odors la anima se remembre de la noblea del creador qui ha creades tan nobles odors: car enaxí, *Sènyer,* com en bellea de formes sensuals se representa als ulls la noblea del creador qui les ha creades, enaxí les bones odors representen a home la noblea del creador qui les ha creades. ✠ 11. On, com los homens odoren les odors e per les odors saclinen a peccat, adoncs son desobedients al vostre manament en so que prenen vostre nom en va; car aquell pren lo vostre nom en va, qui es desobedient al vostre manament qui mana que hom no fassa peccat. ✠ 12. *Humil Senyor!* Entellectualment entenem que vos avets donada a alcunes coses odor orrible e mala per tal que los homens menyspreen[2] la vana gloria mundana e remembren les infernals penes e la viltat qui es en home qui a la mort esdevé en pudor e en putrefaccio, e en sa vida ixen dell[3] coses pudentes e de molt mala odor. On, com los homens no remembren ni entenen la ocasio per que vos avets donada aital odor, adoncs vos, *Sènyer,* sots desobeít en lo vostre manament per los homens qui no reeben so que la mala odor significa e per assò prenen lo vostre nom en va; car com hom no reeb lo significat que vos volets que sia reebut, pren hom lo vostre voler e lo vostre nom en va.[4]

---

1. E, forma.—2. E, meynsprésen.—3. E,G, de les.—4. A, pren hom lo uostre nom en ua.

13. *Ah savi Senyor, graciós, noble, maravellós!* Vos havets donat a home gustament per tal que atrop sabor e plaer en les viandes que menuga.[1] On, vos, *Sènyer,* volets que aquells qui atroben dousor e plaer e bon saber en les viandes que menuguen,[2] que aquells vos fassen gracies eus loen eus beneesquen del bé quels fets. On, aquells qui assò no fan, fan contra vostre voler, e qui fa contra vostre voler pren lo vostre nom en va en so que fa contra vostre manament. ✱ 14. Vos, *Sènyer,* avets donada a home boca e lengua e paraula per tal que hom vos lou eus beneesca eus ador eus reta gracies e mercès. On aquells qui vos juren eus prometen eus menten eus perjuren e nous fan laors ni gracies ni nous loen nius honren, aquells prenen lo vostre nom en va e fan contra lo vostre manament. ✱ 15. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com vos avets donat a home cor per esser cambra de contemplar en los vostres honraments e en les vostres autes noblèes, enaxí avets vos manat a home que la sua boca sia portal on entren e isquen paraules veres e paraules glorioses e enamorades qui de lur creador donen gloria e laor e honor.

16. *Sènyer ver Deus qui poblats mon cor damors e mullats mos ulls de plors!* Vos avets donat a home sentiment per tal que com sintrá[3] les benenances els plaers daquest mon que do laor e honor a vos qui aquell sentiment li avets donat e que sia remembrant de la vostra gran misericordia, e com sintrá los treballs els afanys e les penes daquest mon que sia remembrant la vostra gran justicia e la culpa el peccat qui es en ell. On, com home no fa totes aquestes coses, adoncs pren lo vostre manament el vostre voler el vostre nom en va. ✱ 17. La pus principal e la major occasio per que vos, *Sènyer,* avets dat[4] sentiment a home, es per so que home sia remembrant la vostra dousa misericordia e liberalitat e la vostra vertade-

1. E,G, menja.—2. E,G, menjen.—3. A, sinta.—4. E,G, donat.

ra justicia. On, com home no fa so per que ha reebut vertut e natura e proprietat en esser sensible, adoncs es desobedient al vostre gloriós nom e ha en menyspreament aquell qui li ha dat sentiment per tal que dell sia remembrant e del acabament qui en aquell[1] es. ☙ 18. Com sia cosa, *Sènyer Deus,* que home esdevenga desobedient als vostres manaments per obres de peccats fetes per los .v. senys sensuals, per assò lo vostre servidor el vostre benvolent en presencia del vostre altar gloriós vos dona e us ofer les .v. sensualitats per tal que ab elles vos sia servidor e obedient en tots vostres manaments.

19. *Oh Senyor en lo qual e ab lo qual e per lo qual jo so[2] tot en ma totalitat!* La raó ni la occasio per que vos avets donada cogitacio a home, es per tal que en vos sia cogitant de totes les forces de sa cogitacio. On, com home no usa de sa cogitacio ni fruex della en vos segons que nes ubligat, adoncs, *Sènyer,* esdevé home desobedient als vostres manaments. ☙ 20. Car enaxí com a home es donada vista corporal per tal quen veja les coses corporals, enaxí es donada cogitacio a home per tal que ab ella veja entellectualment cogitant les vostres acabades qualitats. On, com home no cogita en esta manera de vostres qualitats, adoncs pren lo vostre manament el vostre gloriós nom en va, lo qual nom mana a la cogitacio que en les vostres grans noblèes sia cogitant per tal que les conega e que les lou e que gracia e benediccio reeba delles. ☙ 21. Com home, *Sènyer,* es cogitant en lo vostre gran poder e nos confía en ell, e en la vostra vertadera justicia e no es temerós della, e en la vostra dousa misericordia e no ha esperansa en ella, e en la vostra bonea e no ama aquella, e axí de les altres qualitats, adoncs es la anima del home en peccat e en culpa e es desobedient al vostre manament e desment sa vertut e sa proprietat metexa en so

1. A,E,G, aquels (qui en aquel ses?)— 2. E,G, son.

que pren en va la natura e la proprietat que son creador li ha donada.

22. *Ah Senyor ver Deus qui sabets totes nostres penses e nostres volentats!* Vos avets donat a home apercebiment e conexensa com sapia apercebre e conèxer vos esser en molt gloriós esser e com hom sapia conèxer e apercebre la vostra noblea e lo gran acabament qui es en vostres excellents qualitats; e vos avets donat a home apercebiment per apercebre la gran gloria de paradís e la gran pena infernal e la viltat e la frevoltat daquest mon. ✠ 23. On, com home no vulla apercebre ni sapia apercebre so que vos volets que aperceba[1] e pusca apercebre, e com vos, *Sènyer,* li ajats dada libertat de totes aquestes coses a apercebre, per assò com home no aperceb totes estes coses damun dites esdevé culpable e peccador e desobedient al vostre manament gloriós e pren en va la vostra obra el vostre nom el vostre manament. ✠ 24. Car la raó ni la occasio per que vos avets exalsat e ennobleyt home sobre totes creatures, es per so que home ús de son enteniment qui es la pus noble creatura qui en home sia, per lo qual enteniment aperceba les grans noblèes qui son en vos e en vostres qualitats e en vostres obres, e que aperceba e conega la gran gracia que vos avets feta a home. On, com home innora totes aquestes coses, adoncs es desobedient als vostres manaments.

25. *Sènyer ver Deus quil vostre servidor exalsats totes les vegades que a ell vos demostrats!* Vos avets donada a home consciencia per tal que li sia occasio com se guart de peccat e com fassa satisfaccio a son creador e a sí metex e a son pruxme, e vos avets donada subtilea a home per tal que sasubtil a entendre los vostres honraments e manaments. ✠ 26. On, com vos, *Sènyer Deus,* ajats posats en home potencialment aquests .ij. senys entellectuals[2] da-

1. E, que el aperceba: G, que saperceba.—2. E, sensuals.

mundits e com home nols vulla aver en actu e com vos ajats dat poder a home com los pusca aver en actu, per assò esdevé hom desobedient al vostre manament qui volets e manats com home aja consciencia e subtilea per tal que sia loador e servidor de son creador. ✠ 27. *Gloriós Senyor!* Vostra pietat e vostra misericordia fa venir moltes devegades la consciencia e la subtilea en home de potencia en actu per tal que home fassa penitencia e que aja contriccio e penediment de sos peccats e ques confiu[1] en la vostra dousa misericordia e que hom desfassa ses injuries e sos torts. On, com home no sapia ni vulla tenir en actu aquests dos senys entellectuals, per assò esdevé culpable e peccador e desobedient als vostres manaments per so car es desobedient a les vostres obres que los .ij. senys fan venir de potencia en actu.

28. *Vertuós Senyor sobre tota vertut, noble sobre tot honrament!* La raó ni la occasio per que vos avets donada animositat e coratgía a home, es per tal que home vos am més e pus ferventment que nulla autra cosa. On, lome qui ama més sí metex o altre que vos, aquell, *Sènyer,* es desobedient al vostre manament e ha en va lo vostre nom. ✠ 29. Car pus que la memoria remembra e la volentat ama més alcuna cosa que vos, e lenteniment entèn que nulla cosa no val tant com vos, per assó, *Sènyer,* la memoria e la volentat del home son contraris al enteniment. On, com vos ajats ordonades totes tres les vertuts en vos esser més remembrat e entés e vulgut per elles que nulla autra cosa, e com home no seguesca lordonament que vos avets posat en home, per assò es home desobedient al vostre manament. ✠ 30. *Gloriós Senyor!* Per gran fervor e coratgía crex lo remembrament e lenteniment del home: on, per poca coratgía e fervor ha home poc de remembrament e denteniment en vos. On, per assò, *Sènyer,* vos volets e manats a la

1. E, confi: G, confy.

coratgía e fervor qui es en home que sia molt gran en vos amar e servir e honrar per tal que la memoria remembre e lenteniment entena molt fortment los grans bens els grans honraments e les grans vertuts quey son[1] e la vostra gloriosa sancta deitat.

¶ CAP. 257. *Com nostre Senyor Deus ha fet manament que hom colga lo dissapte.*[2]

DEUS *gran, maravellós, pare e senyor de totes coses!* Vos, *Sènyer,* avets fet manament al poble de Israel que feesen[3] festa lo dissapte per tal que tot aquell dia donassen[4] gloria e laor a lur Senyor Deus. On, com vos ajats creat e compost home de dues natures, so es de natura sensual e de natura entellectual, per assò entenem entellectualment que lo vostre manament es fet a abdues les natures don home es compost: on per assò cascuna de les dues natures son ubligades a fer festa. ☙ 2. On, com vos, *Sènyer,* ajats fet manament a la natura sensual e a la entellectual qui son en home que colguen e fassen festa en vos a contemplar e a loar e a servir, per assò es obligat lo cors que fassa festa de totes .v. ses sensualitats, e la anima atretal avets obligada a fer festa de totes .v. ses entellectuitats per tal que sia contemplant en los vostres nobles honraments. ☙ 3. Enaxí com la totalitat del home es partida[5] enfre natura sensual e natura entellectual, enaxí tota la natura entellectual qui es en home es ubligada a fer festa; e enaxí, *Sènyer,* com tota la totalitat de vostra

1. E,G, qui son.—2. E,G, a manat colre lo disapte.—3. E,G, fessen.—4. E, donen.—5. E,G, departida.

divina natura es enfre unitat e trinitat, enaxí lome es obligat a fer festa en loar vostra unitat e trinitat.

4. *Creador Senyor del cel e de la terra e de tot quant es!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que si hom fa festa sensualment e no entellectualment, que la anima es desobedient al vostre manament; e si la anima fa festa e nol cors, lo cors es desobedient al vostre manament. ✠ 5. *Gloriós Senyor!* Benahuirats son aquells qui sensualment e entellectualment fan festa e colen de tota la forsa de lur sensualitat e entellectuitat, e malahuirats son aquells qui no colen ni sensualment ni entellectualment. ✠ 6. Com los jueus fassen festa en dissapte e los crestians en digmenge[1] els sarrayns en divenres, per assò cové encercar al humà enteniment en qual dia es la festa pus noblement feta ni quals son aquells qui mills fan la festa e mills la colen sensualment e entellectualment; car aquells qui mills fan la festa son aquells qui de ver en ver obeexen al vostre dreturer manament.

7. *Oh vos, eternal infinida paternitat e filiacio e processio!* Entellectualment entenem, *Sènyer,* que vos avets fet manament a home que colga e fassa festa sensualment per tal que la obra sensual no do empatxament a la contemplacio entellectual; car arar e cavar e cusir[2] e dolar e les altres coses artificials, *Sènyer,* totes son empatxament e embarc de orar e contemplar e pregar la vostra sancta deitat. ✠ 8. Com lo cors del home col e fa festa e no cava ni ara ni fa nulla cosa qui sia artificialment feta, e la anima cogita e ymagena e remembra e entén e ama los delits temporals en menjar e en boure e en fembres e en honraments e en les altres vanitats mundanes, adoncs, *Sènyer,* fa lo cors festa e la anima treballa e no fa la festa qui li es manada, ans fa lo contrari daquella. ✠ 9. On, com la natura entellectual sia mellor que la sensual, per assò,[3] *Sènyer,* aquells

1. E, dicmenje *(passim).*—2. E, cosir.—3. A, per so.

qui fan festa entellectualment, pus fortment son pus obediens al vostre manament que aquells qui pus fortment fan la festa sensualment que entellectualment. On, com assò sia enaxí, doncs manifestament pot esser conegut en qual de les tres ligs fa hom mills festa entellectualment.

10. *Eternal Senyor sobre tota vertut, noble sobre tota noblea, honrat sobre tot honrament!* Qui vol encercar qual poble fa pus noblement festa, ol poble dels jueus o dels crestians o dels sarraíns, primerament cové que encerc qual de tots los .iij. pobles fa mills festa sensualment o entellectualment. On, aquell poble qui fa pus noblement la festa entellectualment, aquell, *Sènyer,* té mills lo vostre manament. ✠ 11. Car aquells qui an major plaer e major bon saber en veer e oyr e odorar e gustar e palpar que en cogitar ni en apercebre los vostres honraments ni en satisfer lurs peccats ni en asubtilar en lurs peccats ni en amar vostres honraments, aquells, *Sènyer,* no fan festa entellectualment si no sensualment tan solament. ✠ 12. Mas, aquells qui an sabor e plaer a cogitar e a apercebre e a consenciejar e a subtilar, e animositat per tal que sien obedients als vostres manaments e sien contemplatius en vos amar e servir sensualment e entellectualment, aquells son aquells qui fan la festa la qual vos manats colre, e aquells son, *Sènyer,* obedients als vostres manaments.

13. *Vertader Senyor en totes coses, amorós Senyor en totes amors!*[1] Aquells qui fan festa en la potencia sensitiva e sotsmeten a ella la potencia racional, aquells, *Sènyer,* fan festa sensualment e no entellectualment; mas aquells qui sotsmeten la potencia sensitiva a la potencia racional, aquells fan festa entellectualment e sensualment. ✠ 14. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò es significat que a la potencia sentitiva avets vos manat que fassa festa per tal que sia sotsmesa en tal manera a la potencia racional, que la

1. A, Vertader seynor en totes coses amoros.

potencia racional tot aquell dia aja aparellament e endressament com pusca fer festa en donar gloria e laor a son creador e a son senyor sens que la sensitiva no la embarc en nulla cosa. ✠ 15. On, beneit siats vos, *Sènyer:* car los homens justs son aquells qui colen sensualment e entellectualment, per so car fan la raó dona de la sensitiva. Mas los homens peccadors si ben fan festa sensualment en so que no usen aquell dia de les obres artificials, per tot assò no fan festa entellectualment; car la natura entellectual no ha temps ni laer[1] de esser contemplant en vos, tan fortment es occupada[2] de servir la natura sensual.

16. *Dreturer Senyor sobre tota vertut, graciós sobre totes gracies!* Entellectualment entenem que la anima es de molt pus noble[3] natura que no es lo cors; on, per assò molt pus noblement e pus vertaderament fa lom festa qui es cogitant e aestmant e ymaginant lo vostre poder el vostre saber e les altres vostres vertuts, que no fa lome qui no ha sa entellectuitat en vos e sa sensualitat col e fa festa en so que no ara ni cava ne fa so que sol fer enfre la setmana. ✠ 17. On, com assò sia enaxí que la festa que la anima fa sia molt mellor festa que no es la festa quel cors fa, per assò, *Sènyer,* com la anima fa peccat al dia de la festa es major peccat que no es com lo cors no fa festa e ara o cava en aquell dia en lo qual no li es legut que fassa faena. ✠ 18. Com sia cosa que la festa feta entellectualment sia molt pus noble festa que la festa qui es feita sensualment, per assò, *Sènyer,* es home pus ubligat a fer festa entellectualment que sensualment. On, com home sia pus ubligat en sa entellectual natura que en la[4] sensual, per assò lo demoni fa pus fortment lome negociar la natura entellectual al dia[5] de festa en les vanitats mundanes que no fa als altres dies.

19. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots nostre salvament e*

1. E, laser.—2. E, accupada.—3. A, es molt de pus nobla.—4. E,G, sa. —5. E,G, as dia.

nostra benahuiransa! En lo comensament, *Sènyer,* com vos creàs lo mon, plac a vos que lo primer dia fos digmenge,[1] car en digmenge creàs la ordinal materia e creàs los angels e creàs loc e temps ensemps, e en lo divendres vos acabàs tot so que volguès crear del digmenge tro al dissapte, e en lo dissapte volguès vos[2] reposar. ✠ 20. On, com lo primer dia fos lo digmenge e lo derrer com vos aguès creades totes les creatures fos lo divendres, e com lo dissapte sia mijà enfre lo divendres el digmenge, per assò fo cuvinent cosa en aquell temps que vos vos reposassets lo dissapte per tal que fos conegut que dintre digmenge el divendres els dies qui son en mig[3] reeberen[4] creacio les creatures. ✠ 21. Com los jueus, *Sènyer,* fassen festa en lo dia que vos reposás, e com los crestians fassen festa en lo dia que vos comensàs a crear les creatures, e com los sarrayns fassen la festa en lo dia que acabàs la obra de creacio, per assò cascú daquests .iij. dies dona semblant que deja esser festa. Mas car les obres qui son a home necessaries sien moltes e no poguessen esser acabades si hom tres dies faya[5] festa en la setmana, per assò covè encercar al humà enteniment qual daquests .iij. dies es pus cuviment que sia festa.

22. *Sènyer ver Deus qui amats los vostres servidors els vostres amadors!* Los jueus veem que asignen tres raons a provar com la festa deu esser feita en dissapte. La primera raó es, *Sènyer,* que per so car vos reposàs en dissapte es significat que ells deuen reposar en dissapte; segona es que díen que la festa deu esser en dissapte per so com vos manàs al poble de Israel que en dissapte feesen la festa; tersa es per so com es significat que aprés la obra el treball que hom ha aût en sa obra es significat que hom deu reposar e fer festa. ✠ 23. Enaxí com los jueus assignen tres raons com la festa sia en dissapte, enaxí los cres-

1. E, dimenje *(passim).*—2. E,G. uos uolgues.—3. E,G, en lo mig.—4. E, reseben: G, reben.—5. E, fahia.

tians ne asignen altres .iij. que la festa deu esser feita en digmenge. La primera raó es, *Sènyer,* per so com vos comensàs a crear lo mon en digmenge; la segona raó es per so com los demonis perderen la gloria de paradís en digmenge e la final raó per que home fo creat fo per tal que posseys la gloria que los demonis perderen; la tersa raó es que lo vostre cors gloriós resuscitá de mort a vida en digmenge. ✠ 24. Enaxí com los jueus els crestians asignen cascú tres raons a lur festa, enaxí, *Sènyer,* los sarrayns nasignen altres tres. La primera raó es que díen que per so car vos acabàs tota vostra obra en divendres, per assò deuen fer la festa en aquell dia; la segona raó es que per so com vos creàs home en divendres, per assò home deu fer festa lo dia en que fo creat; tersa raó es que per so car vos metès[1] home en paradís lo dia de divendres, per assò deu home fer la festa en aquell dia de divendres.

25. *Ah savi Senyor qui sabets totes coses e qui volets tots bens!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que esser es molt mellor cosa que no esser; car no esser no significa aver en sí nulla vertut, car si ho faya no sería no esser, ans sería cosa avent esser. Mas, car esser es en esser, per assò significa aver en sí vertut la qual no es significada en cosa qui no ha esser; e com assó sia enaxí, doncs per assò es significat que esser segons esguardament de no esser es bona cosa, e que no esser segons esguardament de esser no es cosa avent nulla vertut. On, com assò sia enaxí, doncs per assò es significat del dia del digmenge que es pus noble dia que lo dissapte per so com en digmenge donàs al mon comensament e fo creat esser lo qual era no esser. ✠ 26. *Gloriós Senyor!* En lo primer dissapte vos no creàs nulla cosa ni no donàs a home nulla cosa, e car en digmenge fo promesa a home la gloria quels demonis perderen, e en digmenge fo resucitat lo primers cors que anc fos resus-

1, E, meses.

citat, so es lo vostre cors gloriós, e com la major gracia que cors pusca reebre es resurreccio, e com en digmenge fo lo primer cors glorificat, so es vostre cors gloriós qui fo glorificat com fo resuscitat, per tot assò, *Sènyer*, es significat que vos avets honrat e ennobleít pus fortment lo dia del digmenge que lo dia del dissapte. On, com assò sia en axí, doncs provat es que lo dia qui es pus noble deu esser festa. ✠ 27. Enaxí com los demonis perderen parays lo primer dia, enaxí sesforsaren que home perdés parays en lo primer dia que fo mès en parays. On, com tot lo mon se corrompés en lo dia del divendres com home peccá, per assò, *Sènyer*, vos manàs al trip dIsrael que colgués lo dissapte per tal quel dissapte fos mijà del digmenge el divendres, e que per les oracions del dissapte home cobrás la promesa que li fo feta en digmenge, segons que ja avem provat, la qual promesa fo atesa a home com fo recreat [1] en divenres com vos murís per tal que fos recreat home [2] en aquell dia que fo corrumput. On, com home fo recreat en divenres e la festa qui era en dissapte, [3] per assò fo de necessitat ques mudás en digmenge per tal que fos significada la recreacio del home.

28. *Oh vera lugor e resplandor dels vostres leyals servidors!* Enaxí com lo divendres primer fo lo dia en lo qual home fo creat, enaxí, *Sènyer*, aquell dia fo lo dia en que home fo corrumput e tot lo mon per ell; e enaxí com el primer divendres fo [4] home mès en paradís, enaxí en aquell dia metex home perdé paraís e perdé la gracia de son senyor e de son creador. ✠ 29. En lo primer divendres, *Senyor*, fo home la pus noble creatura e en aquell dia metex torná la pijor creatura e la pus vil e la pus culpable e en aquell dia metex comensá corrupcio e putrifaccio e mort e fam e set e calt e fret els altres treballs e en aquell dia co-

1. A,G, creat.—2. E,G, per tal que home fos recreat.—3. M, *igitur, quia homo fuit recreatus in die veneris et festum fiebat in die sabbati, propterea fuit necessarium.*—4. A, fos.

mensaren les occasions per les quals home es fals e desobedient e mintent e enganable e ple de tots vicis e de tots pecats. On com tants de peccats e de mals e de vicis agen pres comensament en divendres, per assò lo divendres no es digne que sia feta en ell la festa qui es feta en lo digmenge. ✠ 30. *Gloriós Senyor!* Enaxí com lo primer divendres foren comensats tots los treballs e les corrupcions els mals qui son esdevenguts ni son ni serán, enaxí en divendres fo feta la major injuria el major tort el major mal e la major desleyaltat [1] que anc fo ne qui es ni será per null [2] temps, e assò fo en lo divendres que la vostra sancta humana natura fo turmentada e crucificada e morta en lo dia del divenres: car enaxí, *Sènyer,* com la vostra humana natura val més que no fan totes les creatures qui foren ni son ni serán, en axí fo major la injuria [3] que li fo feta que totes les altres injuries, e lo mal e la pena que vostra humanitat sostenc fo major que tots los mals ni les penes qui son. On, com tants de mals e tan grans mals sien, *Sènyer,* esdevenguts en divendres, per assò es significat e provat que lo divenres no es tan digne dia com lo digmenge, lo qual es digne com ell [4] sia la festa en la qual hom do gloria e laor de son Senyor Deu.

1. E, deslialtat.—2. E.G, negun.—3. E, enjuria.—4. G, quen ell.

¶ CAP. 258. *Com nostre Senyor Deus ha fet manament a home que honre son pare e sa mare.*

Oh *Deus gloriós, gran sobre totes granèes!* En so que home es compost de natura sensual e de natura entellectual, per assò, *Sènyer,* home en quant la natura sensual ha pare e ha mare sensualment, e en quant la natura entellectual ha dos pares, la .j. es la vostra gloriosa essencia divina qui li ha donat esser el sosté en esser, lautra pare es la vostra sancta humanitat quil ha recreat del poder del diable. ✠ 2. On, com assò sia enaxí que home aja dos pares sensualment e naja altres .ij. entellectualment, per assò, *Sènyer,* es a vos vengut de plaer que home honre e am e obeesca son pare e sa mare e la vostra sancta deitat e la vostra beneita humanitat. ✠ 3. On, com home aja majorment reebuts los dons els bens de gracia de la vostra deitat e humanitat que de son pare e de sa mare, per assò, *Sènyer,* avets vos obligat home a dos manaments, la .j. sensual e lautre entellectual, e volets que lo manament entellectual sia major e pus forts e de major necessitat que lo manament sensual. On, com assò sia en axí, doncs pus obligat es home a honrar vostra excellent deitat e vostra benahuirada humanitat que no es son pare e sa mare del qual ha reebuda natura sensual tan solament.

4. *Rey dels reys e Senyor dels senyors, Sant dels sants!* Com home sia enjenrat per son pare e sia nat de sa mare, e com lo pare e la mare traguen en home molt dafany e molt de mal, per assò, *Sènyer,* la vostra vertadera justicia

ha fet manament dreturer que lo fill sia a son pare e a sa mare[1] sotsmès e que li obeesca e quel honre en tots sos dies e quel costeesca[2] sà e malaute. ✠ 5. En so, *Sènyer*, que vos avets fet manament sensual que home honre son pare e sa mare, sentén que hom en lur vellea lur ajut e que aprés lur mort hom vos prec per ells e que hom per ells fassa almoyna: car enaxí com home ha en est mon reebut esser de son pare e de sa mare, enaxí es cosa raonable que hom los ajut en est mon a viure e aprés la mort que hom vos aor eus prec quels perdonets lurs peccats. ✠ 6. On, com lo manament vos, *Sènyer*, ajats fet en esta manera, per assò es significat que esser humà en est mon e en lautre molt noble cosa es e molt bona; car si no ho fos no aguerets[3] vos obligat home a honrar son pare ni sa mare en est mon ni a pregar ni a fer almoyna per ells aprés lur mort.

7. *Creador Senyor benfactor nostre!* En so que la vostra sancta deitat ha donat esser a home per creacio e sostentacio, per assò es home ubligat a honrar vos. On, axí com home es obligat a honrar son pare sensual per una manera, axí[4] es obligat a honrar vos per altra manera, la qual manera es, *Sènyer*, que hom vos honre adorant e amant e contemplant e loant e servent e confiant en la vostra dousa misericordia. ✠ 8. Com la vostra sancta deitat sia en trinitat de persones, la qual trinitat avem provada esser en vos, per assò, *Sènyer*, avets vos fet manament a home que honre vostra gloriosa trinitat: car enaxí com la vostra sancta humanitat es pare espiritual dome, enaxí es home espiritualment fill de la vostra sancta trinitat. On, axí com home es ubligat a honrar vostra sancta unitat, enaxí es hom ubligat a honrar vostra sancta trinitat. ✠ 9. On, enaxí com home es desobedient si honra tan solament son pare e que no honre sa mare o si honra sa ma-

1. E,G, manca *e a sa mare.*—2. M, *succurrat.*—3. E,G, agrets.—4. E,G, enaxí.

re e no honra son pare, enaxí, *Sènyer,* es home desobedient al vostre manament si honra vostra unitat tan solament e que no honre vostra trinitat, car aitán digne cosa es que sia honrada vostra trinitat com vostra unitat.

10. *Gloriós Senyor sobre totes glories!* Enaxí com entellectualment som fills de la vostra sancta humanitat[1] e trinitat, enaxí som fills de les vostres glorioses qualitats on es tot cumpliment e tot acabament, les quals qualitats son, *Sènyer,* vostre poder e vostre saber e vostre voler e vostra dretura e misericordia e humilitat e les altres vostres qualitats. ☙ 11. Com entellectualment sentena, *Sènyer,* que home fassa reverencia e honor a vostres qualitats, cové que hom encerc e reeba los significats qui signifiquen vostres qualitats, per los quals significats ha hom apercebiment e conexensa del molt excellent acabament qui es en vostres qualitats. On, tot lo major honrament que hom pot fer a vostres qualitats, es que hom reeba los significats qui signifiquen lo gran acabament qui es en elles; car per lo gran acabament que hom conex en elles, les ama hom e les adora e les loa es confía e sendressa hom en elles e per elles. ☙ 12. On, com assò sia, *Sènyer,* enaxí, doncs aquells homens qui no encerquen ni reeben los significats de les vostres qualitats, aquells no les amen ni les honren; car pus que no an conexensa del acabament qui es en elles, no les poden honrar ni amar ni loar axí com a elles pertany, e per assò son desobedients al vostre dreturer manament qui mana que hom fassa reverencia e honor a vostres qualitats encercant e reebent los significats que les vostres qualitats signifiquen acabades.

13. *Ah Senyor qui totes coses sabets e totes coses podets e tots bens volets!* Com home remembra e entén e atorga lo vostre poder esser poderós de esser vos en trinitat e unitat, adoncs honra hom lo vostre maravellós poder; car si lo

1. unitat (?)

poder de la anima pot la anima unir de .iij. coses e pot les .iij. coses unir a esser una substancia, doncs ¡quant més, *Sènyer,* lo vostre poder es poderós com la vostra substancia sia una en .iij. persones e les .iij. persones sien una substancia! ✠ 14. Qui atribuex, *Sènyer,* al vostre poder que vos sots poderós de esser ensems deu e home, aquell honra vostre poder; car si home es poderós de esser dues natures ensems, so es natura sensual e natura entellectual, doncs ¡quant més lo vostre poder es poderós com vos siats deu e home! On, com assò sia enaxí, doncs qui nega que vos no podets esser unitat en trinitat ni trinitat en unitat ni no podets esser ensems deu e home, aquell es desobedient al vostre manament e no honra vostre acabat poder lo qual es digne de esser honrat sobre tots poders. ✠ 15. Aquells, *Sènyer,* honren vostre poder qui affermen e díen que vos no sots poderós de fer peccat ni tort ni null defalliment; car si dassò erets poderós, auríets defalliment de saviea e de dretura e dacabament; e aquells qui atriboexen al vostre poder peccat e díen que vos avets fet peccat e amats peccat e sots poderós de voler e de fer peccat, aquells desonren lo vostre sant poder gloriós, e per la desonor que li fan son desobedients al vostre vertader manament.

16. *Vertader Senyor en totes coses!* A vos sia feta reverencia e honor e a tot quant de vos es: car aquells qui díen e qui afermen la vostra saviea [1] el vostre saber es tan gran que ha sabut crear lo mon e ordonar tot quant es, e aquells honren, *Sènyer,* la vostra saviea qui díen e afermen que vos avets tant de saber, que la persona del Fill ha presa natura humana sens que la deitat non es [2] corrumpuda ni alterada ni ensutzada en nulla cosa. On, com home sia creat e ordonat per lo vostre poder e saber, doncs qui honra vostre poder e saber honra son pare esperitual.

1. E, qui dien e afermen la uostra saujea: G, qui dien e afermen que la uostra sauiea.—2. E, nos nes: G, no ses.

✱ 17. Aquells, *Sènyer,* qui díen e affermen que vos no podets esser home sens corrupcio e alteracio de la vostra deitat, aquells desonren la vostra saviea; car en so que atriboexen al vostre poder defalliment, atribuexen defalliment a la vostra saviea. On, com assò sia enaxí, per assò son desobedients al vostre dreturer manament. ✱ 18. Aquells, *Sènyer,* qui afermen e díen que vos avets tanta de saviea e tant de saber que la culpa nil peccat qui es en home no vé de vos ni per vos, e tot lo bé qui es en home e tota la vertut vé de vostre saber e per la vostra saviea, aquells fan honrament e reverencia e honor a la vostra saviea; mas aquells qui atribuexen a vos lo peccat e la culpa qui cau en home, aquells fan desonor al vostre gloriós saber e a la vostra acabada saviea.

19. *Substancial Senyor sens tota composicio e sens tot accident!* Entellectualment entenem que la vostra amorosa volentat es pare e mare de tots nosaltres e de totes creatures; car per lo vostre voler avets vos creat lo mon e totes les creatures qui son en lo mon, e si vostre voler no fos, nulla creatura no fora. On, aquells qui volen tot so que vol vostre voler, aquells, *Sènyer,* honren vostre voler, e qui honra vostre voler honra son pare e sa mare entellectual.[1] ✱ 20. Aquells qui díen e afermen que vos podets esser deu e home pus que najats volentat sens que la deitat no sen corromp ni sen altereja, aquells, *Sènyer,* honren vostre voler en so que li atribuexen poder e saber; mas aquells qui díen e afermen que vostre voler si vulía unitat de deitat e humanitat que volría defalliment, aquells li atribuexen defalliment per so car no li conexen acabat poder e saber, e per assò fan desonor al vostre sant voler. ✱ 21. Aquells qui díen e afermen, *Sènyer,* que la vostra volentat no vol peccat ni culpa e vol tot bé, aquells honren vostre voler; e aquells qui affermen e díen que vostre

---

1. E,G, honra a son pare e a sa mare entellectual.

voler vol peccat e culpa, aquells desonren vostre voler; e aquells qui no volen so que vostre voler vol en justicia e en dretura e en misericordia e en humilitat e paciencia[1] e en les altres vertuts, aquells fan desonor molt gran al vostre graciós voler, per la qual desonor esdevenen homens peccadors desobedients al vostre voler.

22. *Deus[2] de gloria, pare de tots temps!* Entellectualment entenem que espiritualment tuit som fills de la vostra justicia e dretura; car si no fos dreturera cosa que nos fossem en esser no forem; e si no fos dretura ni raó que fossem en tan noble disposicio, no agrem tan noble esser com avem. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs tots aquells qui a la vostra justicia son obedients, honren aquella per so car an plaer de tot so que lur dona vostra sentencia dreturera. ✠ 23. Entellectualment, *Sènyer,* entenem que la vostra misericordia piadosa es nostre pare espiritual; car la vostra misericordia es aquella quins perdona nostres mortals falliments, e la vostra misericordia ha feta encarnar la persona del Fill per recrear lumà lynatge; e la vostra humilitat es nostre pare espiritual per so car humilitat vos fa humiliar a oyr e exoir nosaltres peccadors, e humilitat feu vos encarnar e esser pobre e turmentat e mort per nosaltres peccadors, e humilitat fa esser lo vostre cors gloriós sacrat enfre nos;[3] car si humil no fossets, no forets a nos tan abundós ni tan graciós. On, aquells honren vos, *Sènyer,* qui honren e atorguen e confessen e adoren e graexen e loen la granea e la noblea e la excellencia de la vostra gran misericordia e humilitat. ✠ 24. On, com los homens qui honren, *Sènyer,* la vostra justicia e la vostra misericordia e la vostra humilitat honren lur pare esperitual, doncs qui la vostra justicia no ama e no ha paciencia e consolacio en ella, desonra son pare espiritual; e qui no atorga e no graex e no conex e no loa la vostra gran mi-

1. E, pasciencia *(passim).*—2. A, A deus.—3. E,G, lo uostre cors sacrat esser enfre nos.

sericordia e humilitat, aquell vos es desobedient e no honra vos.

25. *Excellent Senyor, maravellós, pare de nos e de tot quant es!* Entellectualment entenem que la vostra humana natura es nostre pare esperitualment; car per la vostra humanitat gloriosa es recreada e exalsada la especia humana, la qual no fora sens la vostra humanitat en tan excellent honrament com es per so com vos sots encarnat; e si la vostra humanitat no fos, *Sènyer,* no agren tan noble[1] procurador ni mijancer enfre nos e vostra deitat. ✻ 26. On, aquells, *Sènyer,* qui amen e honren e loen e atorguen e creen e preguen vostra sancta humanitat, aquells honren lur pare espiritual e aquells son obedients al vostre manament; e aquells qui la vostra sancta humanitat descreen e desonren e desamen e menyspreen, aquells desonren lur pare esperitual e son desobedients al vostre manament. ✻ 27. Los homens qui van preicar als infeels la gran noblea de la vostra sancta humanitat, aquells honren lur pare e lur mare, e on[2] pus fortment son treballats e turmentats e morts, pus fortment honren vostra sancta humanitat; e aquells quils oen els escolten els ajuden, aquells son, *Sènyer,* obedients al vostre manament e honren vos e vostra humanitat; e aquells qui nols volen escoltar ni ajudar e quils escarnexen els reprenen els turmenten els aucíen, aquells desonren vostra humanitat e son desobedients al vostre manament.

28. *Sanctificat Senyor qui sots secret de mos secrets e plaer de mos plaers!* Qui vol encercar ni saber qual de totes .iij. les ligs es mellor, encerc ab encercament sensual e entellectual en qual de les .iij. ligs honra hom pus fortment sensualment e entellectualment son pare sensual e son pare entellectual. ✻ 29. On, la lig on hom honra pus fortment son pare e sa mare sensual e entellectual e sos parents e

1. A, bon.—2. A, com.

sos amics, aquella lig significa, *Sènyer,* al humà enteniment per vostres qualitats que ella es mellor lig que les altres; car si la lig era mellor on no es hom tan obligat a honrar son pare e sa mare sensual e entellectual com es en altra lig, doncs les vostres qualitats daríen significat de sí metexes que elles an defalliment, e assò es cosa impossíbol que en vostres qualitats pusca caer null defalliment. ✠ 30. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui volets que aquells qui son en veritat sien aquells qui pus fortment vos amen e us honren e us loen e us beneexen en vostra unitat e trinitat e en vostres qualitats e en vostres obres e en vostra humanitat e en tot so qui de vos es, e aquells son pus obedients a lur pare e mare sensual que no es negú dels altres pobles descreents a lur Senyor Deu.

¶ CAP. 259. *Com nostre Senyor Deus ha feyt manament a home que no fassa homey.*[1]

MISERICORDIÓS *Senyor ple de tota gloria e de tota mercè!* A vos sia feta reverencia e honor e mercè per tots temps e a tot quant de vos es: car com home sia vostra creatura e vos, *Sènyer,* ajats compost home de natura sensual e de natura entellectual, per assò avets vos fet manament a home que home no aucía lo cors per mort corporal ni la anima per mort espiritual. ✠ 2. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com lo vostre cors gloriós representa en la sancta crou .v. nafres al dia de la vostra sancta passio, enaxí significa que home mor sen-

1. A, homaey.

sualment e entellectualment per lo desordonament de les .v. potencies qui son en home per les quals mor home, axí com lo vostre cors gloriós murí per .v. nafres. ✠ 3. On, enaxí com ha diversitat entre les .v. potencies, enaxí es diversitat enfre la mort sensual e la mort espiritual; car la mort sensual es, *Sènyer*, per raó del desordonament qui es fet de la potencia vegetable quis destorba es corromp per desordonades humors, per lo qual corrumpiment se corromp la potencia sensitiva; e la mort entellectual es per raó de desordonada potencia ymaginativa e racional e mutiva.

4. *Graciós Senyor ple de misericordia e de mercè!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que la potencia vegetable viu de .iiij. potencies, les quals son potencia apetitiva retentiva[1] e digestiva e dispolsiva.[2] On, per so, *Sènyer*, com la vegetable viu destes .iiij. potencies, per assò avets vos manat a home que no aucía estes .iiij. potencies. ✠ 5. On, com la vida destes quatre potencies sia en atemprament de menjar e de boure e de calor e de fredor, e com la mort e la corrupcio delles sia en massa menjar e boure, o en poc menjar o boure, o en massa calor o fredor, per assò, *Sènyer*, avets vos manat a home que home aja continencia e abstinencia en menjar e en boure e en les coses on les .iiij. potencies prenen ordonament e endressament a esser ordonat sobject a la potencia vegetable. ✠ 6. *Humil Senyor!* Com la potencia vegetable se corrompa per naframent de cors e per escampament de sanc e per metzines e per sobre moviment e treballs, per assò, *Sènyer*, avets vos manat a home que no nafre ne treball son pruxme per tal que no li aucía ni li destroesca la potencia vegetable; car per lo naframent el destruiment daquella se corromp la potencia sensitiva es partex[3] la anima del cors.

7. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots digne de tot bonrament*

1. A,E, apetatiua recentiua *(passim)*.—2. E, dispolitiua.—3. E, partexs.

e de tota vertut! Sensualment sentim e entellectualment entenem que la potencia sentitiva viu de .v. senys sensuals e los .v. senys sensuals viuen de la potencia sentitiva. On, com assò sia enaxí, per assò, *Sènyer*, avets vos manat a home que no aucía los .v. senys sensuals per tal que no aucía la potencia sensitiva, ni no aucía la potencia sensitiva per tal que no aucía los .v. senys sensuals. ✠ 8. On, beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car com home vos es desobedient en los senys sensuals, adoncs los senys sensuals aucíen la potencia sensitiva per veer o per oyr o per odorar o per gustar o per palpar les vanitats els delits daquest mon: car enaxí com la[1] vejetable mor per la desordonacio de les .iiij. potencies a ella sobjectes, axí, *Sènyer*, la sensitiva mor per veer e oyr e odorar e gustar e palpar coses don lo cors reeb corrupcio e mort. ✠ 9. *Celestial Senyor!* Enaxí com lo fals vasall aucíu sí metex e destroex com vol enganar e destruír son senyor el vol privar de son regne, enaxí la potencia sensitiva aucíu e destroex sí metexa com se leva contra la potencia racional e vol esser dona della. On, per assò com la mort de la potencia sentitiva es en la mort de la potencia racional, per assò avets vos fet manament a home que no fassa dona la potencia sensitiva de la racional per tal que no muyra en lo desordonament que pren per lo destruiment que fa de la potencia racional com se fa dona della.

10. *Ah Senyor gloriós qui sots desig de tant home just, vertader, misericordiós, dreturer!* Com la potencia sensitiva vol que los senys entellectuals sien servus[2] e sotsmesos dels senys sensuals, adoncs, *Sènyer*, la potencia sentitiva vol que la potencia racional li sia sotsmesa e que ella sia dona della, per la qual subjeccio que la sensitiva pren de la racional, cau la sensitiva en mort de culpa e de peccat, la qual mort li es occasio de foc perdurable. ✠ 11. On, com

1. A, lo.—2. E, sers: G, serfs.

assò, *Sènyer,* sia enaxí, per assò avets vos manat a la potencia sensitiva que ella no vulla esser dona de la racional potencia per tal que en aquell senyoratge no sia morta en corrupcio de peccat ni de culpa e que no sia occasio a la mort entellectual de la potencia racional: car enaxí com la potencia sensitiva mor com vol esser dona de la racional, enaxí la racional mor com lexa ensenyorir la potencia sentitiva sobre sí metexa. ✠ 12. Enaxí com está la mort de la potencia sensitiva en so com vol esser dona de la racional potencia, enaxí la vida de la potencia sensitiva está en so que es ajustada ab la potencia racional [1] e com es a ella obedient e serva e sotsmesa. On, com assó sia enaxí, doncs per assò avets vos manat a home que no partesca la sensitiva de la racional ni la sensitiva no fassa dona de la racional per tal que no muira la sentitiva en lo departiment ni la corrupcio de la racional potencia.

13. *Senyor sant qui mundats e vivificats e sanats los vostres amadors els vostres servidors!* La mort de la potencia ymaginativa es com va a aventura ymaginant les coses vanes els delits mundans; car com la potencia ymaginativa va ymaginant a aventura, la potencia racional no pot usar de sos [2] senys entellectuals ni pot fruír en la vostra noblea ni en los vostres honraments. On, com assò sia enaxí, per assò, *Sènyer,* avets vos manat a la potencia ymaginativa que no ymagén a aventura en nulla cosa per tal que no muira en peccat e en culpa. ✠ 14. La mort de la potencia ymaginativa es com va ymaginant occasionadament los delits e les vanitats daquest mon; car per longa ymaginacio fa la potencia racional oblidosa e innorable de les vostres laors e dels vostres manaments e fa la serva e sotsmesa de la potencia sensitiva. On, com assò sia enaxí, doncs per assò, *Sènyer,* avets vos manat a la potencia ymaginativa que no aucía sí metexa ni la potencia raçional ni la sensiti-

1. E, sencitiua.—2. A, los.

va ymaginant occasionadament les vanitats e les coses don hom cau en peccat e en culpa. ✠ 15. La mort de la potencia ymaginativa es, *Sènyer,* com ella desperta la raó e la crida ques mova a vos a membrar e a entendre e a voler, e la raó nos vol despertar per ella e membra e entén e ama les obres de peccat per la longa continuacio que la ymaginativa ha continuat en ymaginar aquelles per tal que donás plaers als senys corporals. On, axí com lo malvat batle qui ha mesa mala custuma en la ciutat e puxes sen penet e prega son senyor que fassa sessar aquella mala custuma e son senyor nol ne vol obeyr, axí, com la malvada ymaginacio ha molt estat en peccat e ha acustumada en peccat la potencia sensitiva e vegetable e racional, adoncs com les ne vol partir no pot per lo lonc ús on an perseverat per la culpa de la potencia ymaginativa.

16. *Ah Senyor qui sots lum e resplandor dels vostres benvolents!*[1] Enaxí com la potencia sensitiva mor per desordonades sensualitats, enaxí la potencia racional mor per desordonades entellectuitats; car com la cogitacio cogita peccat e lapercebiment lentén e la consciencia es en actu e la subtilea sasubtila en lo peccat e la coratgía e la volentat ama peccat, adoncs la potencia racional mor en culpa e en peccat.[2] On, per assò[3] avets vos manat a la volentat que no am peccat per tal que no aucía sí metexa, e volets que la cogitacio e lapercebiment e la consciencia e la subtilea tracten de peccat per tal que la volentat e la coratgía lo desam. ✠ 17. Entellectualment entenem, *Sènyer,* que com la anima sublida de vos e innora vostres honraments e manaments e membra e entén e ama les vanitats mundanes, adoncs mor la potencia racional en culpa e en peccat: car enaxí com vos avets donats vegetables e animals inracionals als homens per tal quen prena vida la potencia sensitiva qui menys dells no viuría, enaxí vos avets donat a la

1. E, bens uolens.—2. E,G, e peccat.—3. A, per so.

potencia racional memoria e enteniment e volentat per tal que ella viva remembrant e entenent e amant vos e tot so qui de vos es ni per vos. ✠ 18. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs vos avets fet manament a la memoria e al enteniment e a la volentat del home que no aucíen la potencia racional, la qual mor com la memoria membra e lenteniment entén e la volentat ama peccat e vanitat, e la memoria ublida e lenteniment innora e la volentat desama vos qui sots lur senyor e lur creador e recreador per tal que la potencia racional viva en la vostra gloriosa gloria remembrant e entenent e amant vos e la vostra gloria e tots aquells qui son gloriejats en la vostra gloriosa gloria perdurable.

19. *Miraculós Senyor ple de dousor e de plaer!* Entellectualment entenem que la potencia racional mor en culpa e en peccat per la potencia ymaginativa; car com la ymaginativa li representa veritat e la racional no la reeb e reeb so que la ymaginativa ymagina falsament, adoncs mor en culpa e en peccat la potencia racional. ✠ 20. *Vertader Senyor!* La potencia racional mor com la ymaginativa es pus serva de la sensitiva que de la racional, car tant es gran desconveniencia que la ymaginativa sia serva de la sensitiva pus fortment que de la racional, que la racional nesdevé serva de la sensitiva, e per assò es la ymaginativa occasio a la mort de la racional. On, com la racional es serva de la sensitiva, adoncs la ymaginacio va ymaginant moltes devegades a aventura sens occasio neguna en les vanitats e en les obres de peccat, e dementre que la ymaginacio ymagena a aventura, la potencia sensitiva se desperta e fas dona de la ymaginativa e fali ymaginar occasionadament so que ymaginava dabans a aventura, e per assò cau la raó en peccat e en culpa. ✠ 21. On, con assò sia enaxí, doncs per assò, *Sènyer,* avets vos fet manament entellectualment a la potencia ymaginativa que no aucía la potencia racional, la qual auciu quan obeex a la sensitiva sens licencia de

la racional, la qual mort vé en la racional per sa propria culpa; car en so que la racional no vol usar daquella noblea ni daquell poder que vos li avets donat sobre totes les potencies qui son en home, per assó la racional potencia es occassio a sa pena e mort perdurable.[1]

22. *Senyor dels senyors, pare de tots bens e de totes bonahuirances!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que la potencia sensitiva aucíu la potencia racional com fa sí metexa dona de la racional; car per lo senyoratje que ha la sensitiva sobre la racional, esdevenen los senys entellectuals servus e sotsmesos de los senys sensuals, per la qual servitut cau mort e corrupcio e peccat en la potencia racional. ⁂ 23. *Gloriós Senyor!* Enaxí com lo cors del home mor sensualment com la animas partex dell, enaxí mor entellectualment en peccat e en culpa la potencia racional com son remembramemt remembra peccat e ublida vos, e son enteniment entén peccat e innora vos, e son voler ama peccat e no ama vos: car enaxí com lo cors viu per lo ajustament de la anima, enaxí la racional potencia viu per membrar e entendre e amar vos. ⁂ 24. On, com assò sia enaxí, per assò, *Sènyer,* avets vos manat a la potencia sensitiva que no aucía la potencia racional, la qual mort de la potencia racional es mort de la potencia sensitiva: car en axí com tot lo bé e la benahuiransa de la potencia sensitiva está en la potencia racional, enaxí lo desordonament e la culpa el peccat de la potencia racional cau en la potencia sensitiva, per la qual causa la sensitiva es digna de sostenir perpetualment pena.

25. *Ah benahuirat Senyor en lo qual los sants de gloria gloriejen e reposen!* Entellectualment entenem que la potencia mutiva aucíu la potencia racional com li es desobedient e com es pus obedient a la potencia sensitiva; car com la

1. E,G, *(afigen:)* car axi com un membre corporal mor per la nafra meyns de altre membre enaxi la rao mor en peccat per corrompcio de les altres potencies.

potencia racional mana a la mutiva que lo bé qui es en potencia fassa esser en actu e lo mal qui es en actu quel fassa esser en potencia, e com la mutiva no vol obeyr a la raó per esta manera et obeex a la sentitiva per contrari manament, adoncs, *Sènyer,* mor la potencia racional en peccat e en culpa. ✠ 26. Enaxí com la potencia racional mor per culpa de la potencia mutiva, enaxí la mutiva mor per culpa de la racional; car com la potencia mutiva sia departida en dues parts, so es potencia mutiva entellectual e potencia mutiva sensual, per assò, *Sènyer,* com la raó no vol departir la mutiva en estes dues parts, adoncs mor la potencia mutiva; car com la raó mana a la mutiva sensual so que deuría manar a la mutiva entellectual, e com la raó mana a la mutiva entellectual so que deuría manar a la sensual, adoncs mor la mutiva en quant es sensual e entellectual. ✠ 27. On, com assò sia enaxí, doncs per assò avets vos fet manament a la potencia racional que no aucía la potencia mutiva la qual aucíu com li dona laer[1] ques mova per la[2] sentitiva sens que della non aja aúda licencia ordonadament; e enaxí, *Sènyer,* com avets manat a la raó que no aucía la mutiva, enaxí avets manat a la motiva que no sia occasio a la raó com per ella caya en peccat ni en culpa en la qual cau per so car la mutiva es trop ociosa de adur lo bé de potencia en actu e es trop coratjosa de adur lo mal de potencia en actu.

28. *Singular Senyor, bo sobre totes bonèes, noble sobre tots honraments!* Com per raó de vostra gran justicia vos ajats fet manament que sia tenguda justicia en terra e que hom aucía los homens qui merexen mort, e com vos no ajats fet manament que hom aucía esperitualment null home, per assò es significat que mort entellectual es molt pijor[3] que mort sensual. ✠ 29. On, com per molts locs, *Sènyer,* sia provat en esta OBRA que vos sots un deu en trini-

1. A. la esser.—2. A, ela.—3. E,G, es mort pijor.

tat de persones e que vos avets presa carn humana de nostra dona Sancta María verge gloriosa, per assò aquells qui aquestes coses descreen e neguen e menyspreen aucíen lur anima entellectualment; car tota hora auciu hom la anima entellectualment que crea falsetat e sia descreent veritat. ✠ 30. On, beneit siats vos, *Senyor Deus:* car enaxí com los homens descreents aucíen lur anima entellectualment com no la lexen usar de raó ni a lur enteniment no lexen seguir sa natura, enaxí los homens catòlics justs vivifiquen los infeels com los endressen en via de veritat. On, enaxí, *Sènyer,* com vos avets manat als infeels que no aucíen lur anima creent ells error, enaxí avets manat entellectualment als catòlics que vivifiquen les animes dels infeels demostrants a ells les carreres de nostre Senyor Deus.

¶ CAP. 260. *Com nostre Senyor Deus ha manat a home que no fassa luxuria.*[1]

DEUS *gloriós, dreturer, misericordiós!* A vos sia donada gloria e laor per tots temps e a tot quant de vos es: car com vos ajats, *Sènyer,* ajustat home de natura sensual e de natura entellectual, per assò avets manat a home que no fassa fornicacio ne aulteri[2] sensualment ni entellectualment. ✠ 2. Com lo cors del home nos pusca moure a luxuria sens consentiment de la anima, per assò avets vos fet manament a la anima que no consenta membrant ni entenent ni volent ni cogitant ni ymaginant al cors que sia luxuriós; e com la anima, *Sènyer,* no pusca te-

1. E, lucxuria *(passim)*.—2. E, auolteri.

nir ses vertuts en actu menys del cors, per assò avets fet manament al cors que no sia occasio a la anima com la anima remembre ni entena ni vulla ni cogit ni ymágén[1] luxuria. ✠ 3. On, com vos, *Sènyer*, ajats fet manament al cors e a la anima que no sensutzen en lo soll de luxuria, lo qual soll es sutze e pudent e molt vergonyós a veer e sutze a nomenar e orrible a tocar, e com vos ajats creat lo cors e la anima e los ajats excellencejats[2] sobre totes creatures corporals e animals, e com vos ajats en oy e en avorriment les obres de peccat les quals se fan per luxuria, per assò es lo cors e la anima del home en molt gran obligacio de seguir e dobeyr lo vostre vertader manament.

4. *Perdurable Senyor en tots temps!* Sensualment sentim e entellectualment entenem[3] que tots los .v. senys corporals son occasio a home de luxuria si hom nols mortifica ab sa entellectual natura; car per veer belles fembres e bells ornaments, e per oyr cants e lays e estruments, e per odorar flors e olmesc,[4] e per gustar viandes caldes e humides, e per sentir plaers, se mou lo cors del home a luxuria. ✠ 5. En axí, *Sènyer*, com los .v. senys sensuals son a home occasio de luxuria sensual, enaxí los senys entellectuals son a home occasio de luxuria entellectual; car per cogitar e apercebre e per privada consciencia e per asubtilar en los plaers de luxuria esdevé hom coratjós e fervent a ymaginar e membrar e voler luxuria. ✠ 6. On, com assò sia en axí que lo cors se mova a luxuria per los senys sensuals e la anima per los senys entellectuals, per assò, *Sènyer*, avets vos fet manament a cascú dels senys sensuals que no mouen lo cors a luxuria sensual e avets fet manament a cascú dels senys entellectuals que no mouen la anima a luxuria entellectual; e car los senys sensuals e entellectuals sien vostres creatures e agen pres benefici de vos e prenguen tots dies, per assò, *Sènyer*, es cosa molt dreturera e molt raonable

1. A, ymaginan.—2. E,G, eccellenciejats.—3. E,G, o entenem.—4. E,G, aumesc.

que cascú dels senys sensuals e entellectuals sia obedient al vostre dreturer manament.

7. *Savi Senyor en totes savièes, honrat Senyor en tots honraments!* Com lo malvat luxuriós forsa alcuna fembra e aquella no consent sensualment ne entellectualment al peccat de luxuria, adoncs es aquell malvat home pus luxuriós e pus desobedient al vostre manament, que no es lome luxuriós qui ab la mala fembra ha plaer en la obra de luxuria. ✠ 8. On, com lo malvat luxuriós fa la potencia sentitiva dona de la potencia racional e la potencia racional es pus sobjecta a les proprietats de la potencia sensitiva que a les sues metexes, per assò, *Sènyer*, la potencia sensitiva es occasio de luxuria, e la racional per so car se sotsmet a la sensitiva es occasio de luxuria. On, per assò cascuna es desobedient al vostre manament en so que la una es occasio a la autra com sia en luxuria. ✠ 9. On, per assò avets vos fet manament a la sensitiva que no sia dona de la racional e avets manat a la racional que no sia serva de la sensitiva per tal que no sien occasio a luxuria: car en axí com lo cors se corromp per nafra o per malautía o per fam o per set, axí la sensitiva e la racional se desordonen com la sensitiva es sobre la racional, per lo qual desordonament senjenra en la sensitiva e en la racional obra de luxuria.

10. *Gran Senyor sobre totes granèes, vertuós sobre totes vertuts!* Com lome luxuriós envellex [1] en lo soll de luxuria e com la vertut vegetable es venguda en defalliment e no pot lom luxuriós cumplir son voler e ha volentat de fer luxuria sensualment si poder navía, adoncs, *Sènyer*, la potencia racional es desobedient molt fortment al vostre manament, car membra luxuria e vol luxuria e membra e entén que lo cors nos pot moure a luxuria. ✠ 11. Com la potencia vejetable es bastant e es en sa forsa a fer lu-

1. E, enuelesex: G, enuelleix.

xuria e com la potencia sensitiva es sensible del foc de luxuria, com la potencia racional mortifica e refrena la sensitiva que no fassa luxuria ni seguesca lo moviment qui la vol moure, adoncs la raò es obedient al vostre manament e la sensual natura es obedient a la raó. On, aquella obediencia a vos, *Sènyer*, es molt agradable e plasent. ✠ 12. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car molt pus fortment es pus obedient al vostre manament lome jove qui es sensualment escalfat del foc de luxuria e mortifica la sensualitat remembrant e entenent e amant vostre manament, que no es lome vell al qual sa sensualitat no li dona tant dembarc a ublidar e innorar e menysprear luxuria com fa al home[1] jove.

13. *Singular Senyor sens par e sens companyó!* Sensualment sentim e entellectualment entenem quel home luxuriós com passa lo vostre manament e es luxuriós, que adoncs es desobedient ensutzant son cors e sos membres del soll e del pudrit e del fanc de luxuria en aquella cosa qui ix del seu cors e de la la fembra, la qual cosa no es digna descriure ni de nomenar, tant es leja cosa e pudent e sutza. ✠ 14. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car en axí com lo cors del home es enlegeít per luxuria, molt pus fortment es enlegeít lo cors de la mala fembra la qual es ensutzada per lome sensualment e entellectualment. On, enaxí com lome es per luxuria ensutzat sensualment, enaxí, *Sènyer*, e pus fortment es la anima ensutzada e enlegeyda per obres de peccat membrant e ymaginant e amant luxuria: car axí com lo cors sensutza sensualment, axí la anima sensutza entellectualment. ✠ 15. Si lo cors se corromp per luxuria en so ques consuma es minva de sa forsa on pus suvín usa de luxuria, la anima, *Sènyer*, se corromp en peccat e sensutza per obra de luxuria; mas, com la anima no sia de natura sensual ni de natura de corrupcio

1. E,G, a home.

corporal e com lo cors sia tot en corrupcio, per assò la anima sensutza pus fortment per luxuria que no fa lo cors; car molt major culpa ha la anima com membra e ama luxuria, que no ha lo cors com se ensutza en luxuria.

16. *Vertader Senyor ple de gracia e de mercè!* Enaxí com lo cors del home vell luxuriós es desobedient com la anima membra e entén e ama luxuria, e la desobediencia que ha es per so com es sobject a la anima en so que té en ell actualment son remembrament e enteniment e voler, enaxí, *Sènyer,* la anima del home jove es desobedient al vostre manament com lo cors es abrasat e afogat[1] en la sensualitat de luxuria. ✱ 17. Car enaxí com la anima no puría remembrar ni ymaginar ni voler luxuria menys dajuda del cors, enaxí, *Sènyer,* lo cors no puría esser sensible del foc de luxuria menys de la anima qui la membra e la ama. On, axí[2] com lo cors ha culpa per so com es sobject a la anima com membra e ymagena e ama luxuria, enaxí e pus fortment ha la anima culpa com lo cors es sentible de luxuria e la anima no mortifica aquella sensualitat remembrant e entenent e amant lo vostre manament e menyspreant la viltat el breu bon saber de luxuria. ✱ 18. Car enaxí com la sensualitat es occasio a remembrar e a amar e a ymaginar los plaers de luxuria, enaxí la racional potencia es occasio de mortificar luxuria mortificant la sensualitat per sovín a remembrar e a entendre e a amar e a tembre vostres manaments, e per sovín a ymaginar e a menysprear la sanc[3] el pudrit els sutzes locs legs e pudents on se fa la luxuria.

19. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots ans de comensament e sots aprés de les coses qui an afinament!* Com a la anima no sia natural cosa amar luxuria e com lo cors per natura de la potencia vegetable e de la sensitiva sia carn, la qual mou hom a luxuria, per assò, *Sènyer,* avets vos fet manament a

---

1. A, abrazat e ofogat.—2. E,G, enaxí.—3. fanc (?): M, *cœnum.*

la anima que enaxí com lo pastor guarda les besties, que enaxí la anima guart lo cors que no fassa luxuria. On, com la anima malvada no guarda lo cors e per lo remembrament e la ymaginacio que la anima ha del plaer de luxuria ensén lo cors a luxuria, per assò la anima es molt pus culpable quel cors. ✠ 20. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs beneita sia la vostra gran justicia qui dreturerament fa penar la anima aprés la mort del cors com lome mor en peccat de luxuria; car per so car la anima ha major culpa, per assò, *Sènyer,* ha abans[1] pena en lautre seggle[2] quel cors, car lo cors no ha pena tro al dia de resurreccio e la anima ha pena aprés que passa daquest seggle en lautre. On, com assò sia enaxí, doncs malahuirada es la anima qui per los plaers del cors es enans turmentada quel cors. ✠ 21. On, beneit siats vos, *Sènyer:* car en so quel cors es de natura sensual e la natura sensual es cosa bestial, e car la anima es de natura de remembrar e dentendre e de amar los vostres honraments els vostres acabaments els vostres volers acabats, per assò es major raó que la anima sia pus turmentada quel cors e que ans sia en infern quel cors: car axí com peccat es pus contrari a la anima que al cors per so car la anima es pus prop a vertut quel cors, axí pena deu esser ans donada a la anima peccadora que al cors.

22. *Creador Senyor de tots bens, gloriós Senyor de totes glories!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que lome qui no vol aver mas una muller, que aquell ama més castedat que no fa lome qui vol aver moltes mullers e moltes fembres: car enaxí com la materia per raó de la corrupcio que ha la forma en ella vulría sovín e en molts individuus enjenrar e corrompre diverses formes, enaxí, *Sènyer,* lome qui ha moltes fembres, on més nha, major occasio ha de luxuria e ha major occasio que sia desobe-

1. E,G, enans.—2. E,G, segle *(sempre).*

dient al vostre manament. ❧ 23. Aitant com la anima del home es pus desirosa e pus fervent daver alcuna cosa, aitant pus fortment treballa lo cors e fa tot son poder com pusca aver so que la anima desija. On, segons assò per semblant manera es significat, *Sènyer,* que on més los ulls corporals veen moltes fembres belles e bé ordonades, més se mou a luxuria; e on més lo cors se mou a luxuria, pus fortment la anima membra e desija lo plaer quel cors vol aver; e on pus la anima pus fortment ho remembra e ho vol,[1] pus fortment fa escalfar lo cors en lo soll de luxuria. ❧ 24. Com[2] per aver moltes mullers e moltes fembres sien los homens pus luxuriosos, e com vos, *Sènyer,* a Adam no donàs mas una fembra, per assò es significat que castedat més se conté e pus prop es daquells qui no an mas una muller, que no es daquells qui an[3] moltes mullers. On, axí com vos avets manat que hom no sia luxuriós, axí avets manat que hom sia cast; car si no volguessets que hom agués castedat no agrets vedat que hom no fos luxuriós. On, com assò sia enaxí, doncs aquells qui an major castedat son, *Sènyer,* pus obedients al vostre honrat manament.

25. *Misericordiós Senyor sobre totes culpes e peccats!* En axí com la fembra jove muller del home vell major occasio ha[4] de remembrar e de desijar luxuria, que no ha la fembra muller del home jove, enaxí, *Sènyer,* com moltes fembres an un marit tan solament, pus fortment desijen luxuria que no fa la fembra qui ha son cabal a .j. marit tan solament.[5] On, tot assò esdevé per so car de la cosa desijada on més nha hom e més ne posseex, menys la desija que la cosa desijada la qual no pot hom aver[6] aquella ne posseyr sino en poca quantitat. ❧ 26. En so, *Sènyer,* que la entellectual natura remembrant[7] remembra e entén

---

1. A, e o uol auer.—2. A, cor.—3. E, qui nan.—4. E,G, a maior occasio.—5. E, qui á son cabal .j. marit tan solament: G, qui ha a son cabal un marit tan solament.—6. E,G, la qual hom no pot auer.—7. E,G, membrant.

que a un home moltes fembres son occasio de luxuria, segons que damunt es provat, per assò al humà remembrament e enteniment e voler es fet entellectualment manament que hom no aja mas una muller pus que moltes mullers son occasio a luxuria e a passar lo vostre manament. On, enaxí com les orelles sensuals oen manament sensual nomenat, enaxí la anima entén manament entellectual esser so que sia occasio de bé e que sia sessament de mal. ✠ 27. On, com lo poble de Jrael fos poc a esguardament dels altres pobles, per assò, *Sènyer,* fo licenciat que ajen[1] més de una muller per tal quel poble pogués[2] mills multiplicar es pogués deffendre dels infeels descreents. Mas aquest manament no volets vos que sia en lo poble qui es tant multiplicat que los infeels nol poden destruír per major quantitat de gents.

28. *Ah Senyor qui los vostres bonahuirats dons donats a tots aquells qui en vos se confíen!* Com vos ajats fet manament a home que en est mon no fassa luxuria sensualment ni entellectualment, per assò es significat e demostrat que en lautre seggle no volets vos que hom hi sia luxuriós sensualment ni entellectualment; car pus que vos avets creat aquest mon per tal que sia a hom occasio del autre, si vos volguessets que en lo altre seggle hom fos luxuriós, ja no agrets vedat que hom no fos luxuriós en aquest.[3] ✠ 29. *Gloriós Senyor!* Enaxí com vos avets fet manament a la anima que no am ni ymajén en aquest mon luxuria, en axí avets fet manament entellectualment al enteniment que no ymajén e a la volentat que no vulla eń lautre seggle que hom aja moltes fembres[4] ab que jaga. On, com assò sia enaxí, doncs axí com los homens son peccadors com en est mon ymagenen ni amen luxuria, enaxí e pus fortment son peccadors com an opinió[5] e desig que en lautre seggle

1. E,G, agessen.—2. E,G, posques.—3. G, en aquest mon.—4. A, que no uula que en lautre seggle aia moltes fembres.—5. E, openio *(passim)*.

aja hom paría de fembres. ✠ 30. On, com assò sia enaxí, doncs la lig qui dona major significat a son poble que desam luxuria e que am castedat, aquella dona, *Sènyer*, major significat que sia mellor e pus noble e pus vera que les autres; car aitant com més esquiva luxuria e més amonesta castedat, aitant pus fortment es obedient al vostre graciós manament qui mana que hom sia obedient a son Senyor Deus.

¶ CAP. 261. *Com nostre Senyor Deus ha fet manament a home que no fassa ladronici.*[1]

OH *Deus dreturer, amador de tots vostres benvolents!* Com home sia compost de natura sensual e de natura entellectual, per assò avets vos feyt manament a home que no sia ladre sensualment ni entellectualment: car enaxí, *Sènyer*, com ha differencia enfre natura sensual e natura entellectual, enaxí ha differencia enfre ladronici sensual e ladronici entellectual. ✠ 2. On, com vos ajats diversitat ab home e .j. home es divers daltre en quant individuitat, per assò, *Sènyer*, avets vos fet manament a home que no fassa ladronici a vos ne a sí metex ni a son pruxme per tal que a vos conega so qui es vostre e per vos e de vos, e a sí metex conega so qui es dell e en ell e per ell, e a son pruxme atretal. ✠ 3. On, beneyt siats vos, *Sènyer*, qui lo manament avets manat a home segons ques cové: car lome ladre per una manera fa ladronici a la vostra sancta deitat e per altra a sí metex e per altra

1. E,G, a feyt manament que hom no fassa ladrunissi.

a son pruxme. On, segons que les maneres son diverses on hom fa ladronici, entenem entellectualment que lo vostre manament es fet a home en tal manera que nulla manera no li sia leguda on fassa ladronici.

4. *Ah Senyor qui ajudats al vostre servidor!* Com home fa a vos ladronici sensualment, adoncs vos fa hom ladronici dels senys sensuals, los quals no son obedients als vostres manaments e fan obres de peccat e son sotsmesos a les coses a vos desagradables e desplaents. ✠ 5. On com vos, *Sènyer,* ajats donats a home los senys sensuals per tal que home oent e veent e odorant e gustant e sintent sia vostre servidor e vostre loador e vostre benvolent, e com hom nous conex nius graex nius servex ab ses sensualitats e es obedient a les coses on vos sots ublidat e deservit e menyspreat, adoncs es hom a vos ladre oent e veent e odorant e gustant e sintent. ✠ 6. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car lo ladronici que hom fa a vos de ses sensualitats no es semblant ab lo ladronici que hom fa a son pruxme; car lo ladronici que hom fa a son pruxme se fa per manera dengán e de decepcio e de innorancia que ell ha daquella cosa que hom li embla. Mas lo ladronici que hom fa a vos, es per so com hom nous es obedient, lo qual ladronici no es per vos oblidat ne innorat,[1] enans vostre gloriós poder e saber e voler prenen venjansa dels malvats peccadors qui atriboexen a vos so qui no es en vos e donen a sí metex so qui no es dells e es de vos.

7. *Oh sancta benediccio qui donats gloria e devocio!* Vos avets donats[2] a home tresors diverses de diners e de blat e de bestiar e de possessions per tal que home ab tot aquell tresor vos honre eus servesca e seguesca ab ell lo vostre voler. On, com hom ab lo tresor e ab les possessions que vos li donats vos desservex, adoncs vos es ladre comunament dels senys sensuals e dels entellectuals.

1. A, innorant.—2. A, donat.

✱ 8. En so, *Sènyer,* que dels bens temporals hom non fa so que vol vostre voler, vos es hom ladre daquells bens qui son donats a home per tal que hom ne fassa so que vol vostre voler; e com hom vos es ladre dels senys entellectuals, adoncs la volentat del home no vol fer dels bens temporals so que vol vostre voler, lo qual los ha donats al nostre voler[1] per tal que vulla fer dells tot so que vol vostre voler. ✱ 9. Com los vertaders significats sensuals donen significacio e demostracio que vos sots en esser, els falsos significats sensuals donen falsa significacio que vos no sots en esser,[2] e los senys entellectuals no volen reebre los vers significats sensuals e reeben los falsos significats sensuals, adoncs los senys entellectuals emblen als sensuals lur vera significacio; e com los senys entellectuals donen vers[3] significats que vos sots .j. en essencia e tres en persones e los senys entellectuals no son reebuts per los sensuals en les coses que significuen vertaderament e los sensuals afermen los falsos significats entellectuals descreents que vos siats en trinitat,[4] adoncs, *Sènyer,* los senys sensuals emblen als entellectuals lurs vers significats en so que son innorants a la comunitat dels senys sensuals e dels senys entellectuals.

10. *Singular Senyor ple de misericordia e de perdó!* Com los homens peccadors fan ladronici entellectualment, adoncs pecca hom cogitant apercebent consenciejant asubtilant coratjosament; car tots aquests .v. senys son, *Sènyer,* donats a home per tal que home los reta a vostra lausor a cogitar e a percebre vostra valor e a aver consciencia de sos peccats e a esser subtil per tal que no sia decebut e a aver coratgía per tal que en vostres honraments a honrar no sia negligent. ✱ 11. On, com vos, *Sènyer,* ajats creats e beneficiats e donats a home sos senys entellectuals e com home los senys entellectuals dona a

1. E,G, lo qual los a donats uostre uoler.—2. E,G, que uos sots en esser.—3. A, lurs.—4. E, que uos siats .j. en trenitat.

obres[1] de peccat, adoncs es hom ladre a vos de ses entellectuitats per tal car no usa dells en la vostra excellent bonea e en les vostres acabades vertuts. ✠ 12. Les quals acabades vertuts, *Sènyer,* an per so creats los .v. senys entellectuals per tal que ells sien contemplants e fruents[2] en lo acabament de les vostres acabades vertuts, les quals son significades als senys entellectuals per les vostres acabades qualitats, les quals donen acabats significats per tal ques demostren acabades en la vostra acabada unitat e trinitat.

13. *Celestial Senyor del qual reeben gracia e benediccio totes creatures!* Entellectualment entenem que home ha per so memoria per tal queus remembre e enteniment per tal queus entena e voler per tal queus am. On, daitant com es gran la quantitat de la vertut que la memoria e lenteniment e la volentat an potencialment, daitant son obligades totes .iij. les vertuts com lur vertut sia actualment en vos a membrar e a entendre e a voler. ✠ 14. On, aitant com hom ha més les .iij. vertuts en potencia que en actu en vos a remembrar e a entendre e a voler, daitant vos es hom ladre; e aitant com hom membra e entén e ama més altra cosa que vos, daytant la anima vos embla son remembrament e son enteniment e son voler: car enaxí, *Sènyer,* com vos avets a home donats ulls per veer vos en les coses sensuals e mans per obrar bones obres e orelles per oyr vostres laors e boca per loar vos e peus per anar a vos, enaxí avets donat a home memoria per tal que sia membrant e enteniment per tal que sia entenent e volentat[3] per tal que sia amant vostre poder e vostra saviea e vostre voler e totes les altres vertuts. ✠ 15. On, com assò sia enaxí, doncs per assò avets vos manat a home que nous emble son remembrament ni son enteniment ni son voler per tal que sol un deu remembre e entena e am e honre e ser-

1. E,G, obra.—2. G, feruents.—3. E,G, uoler.

vesca de tota la forsa de son remembrar e de son entendre e de son voler.

16. *Vertader Senyor en totes coses, poderós en tots bens!* Entellectualment entenem, *Sènyer*, que vos avets manat a la memoria e al enteniment e a la volentat del home que reeben los significats que la vostra infinitat e la vostra vida e la vostra eternitat donen de la vostra sancta unitat e de la vostra gloriosa trinitat per tal que hom aja vera conexensa de la vostra unitat e trinitat. ✠ 17. On, com la vostra infinitat, *Sènyer*, do significacio de la persona del Pare e la vostra vida la do de la persona del Fill e la vostra eternitat la do de la persona del Sant Espirit, per assò com la memoria ni lenteniment ni la volentat no reeben aquests significats, adoncs la memoria embla ublidant al enteniment e a la volentat los significats de les qualitats, e lenteniment los embla innorant a la memoria e a la volentat, e la volentat los embla a la memoria e al enteniment desamant. ✠ 18. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com als homens son donats ulls per veer colors e formes e locs e carreres, enaxí entellectualment es donat a home remembrament e enteniment e voler per tal que reeben los significats los quals les vostres qualitats donen de vostres proprietats. On, com les iij. vertuts de la anima no reeben ni volen reebre los significats, adoncs, *Sènyer*, son desobedients als vostres manaments.

19. *Misericordiós Senyor ple de totes gracies!* Entellectualment entenem que vos avets fet manament entellectualment a la memoria e al enteniment e a la volentat que reeben los significats de les vostres qualitats, les quals donen significacio que la persona del Fill ha presa carn de nostra dona Sancta María verge gloriosa. ✠ 20. En so, *Sènyer*, que poder e saber e voler e dretura e misericordia e humilitat e paciencia e les altres vertuts donen significacio del vostre acabament, per assò es significat a la memoria e al enteniment e a la volentat que vos sots encarnat e que avets sos-

tenguda mort per salvar lo vostre poble. ✠ 21. On, com la memoria e lenteniment e la volentat no reeben, *Sènyer,* los significats los quals puríen reebre, adoncs emblen lur vertut metexa a los significats donats per vostres qualitats en so que los significats no son membrats[1] ni enteses ni amats, per lo qual ublidament e innorancia e avorriment la memoria no membra ni lenteniment no entén ni la volentat no ama que vos siats encarnat ni crucificat.

22. *Graciós Senyor sobre totes gracies, dreturer sobre totes dretures!* Com hom no creu que vos siats e com hom creu que lo mon es sens comensament e com hom no creu resurreccio ni parays ne infern, adoncs los significats que les vostres qualitats donen de vostra acabada essencia e del comensament del mon e de resurreccio e de parays e de infern, son privats de la memoria e del enteniment e de la volentat del home, lo qual privament es, *Sènyer,* en la anima per so com la una vertut embla a la autra sí metexa en so que no reeb lo significat que donen vostres qualitats. ✠ 23. On, com hom atribuex e dona a sí metex lo bé que fa sensualment o entellectualment e no latribuex nil dona a vos del qual es tót quant bé sia ni pusca esser, adoncs es hom, *Sènyer,* ladre a vos daquell bé qui es de vos e per vos, e hom lo dona e latribuex a sí metex. ✠ 24. Com los mals els defalliments qui son en home, hom, *Sènyer,* dona e atribuex a vos e nols atribuex hom a sí metex, adoncs es hom ladre a son remembrament e enteniment e voler per so car a son remembramemt fa ublidar e a son enteniment innorar e a son voler menysprear lacabament qui es en vos, e fa a son remembrar ublidar son defalliment, e al enteniment cuidar que sia acabament so qui es defalliment, e a son voler fa amar so qui es digne de esser desamat e no li fa amar so qui es digne de esser amat.

25. *Espiritual Senyor ple de dousor e damor!* Vos avets

---

1. A, membrants.

donats a home los senys sensuals e les coses sensuals per tal que hom ne do al cors aquelles coses qui li son necessaries a viure, per la qual vida la anima se pusca servir del cors en aquelles coses qui a la anima son necessaries. On, com lo cors ha necessitat per culpa del home, adoncs es hom ladre al cors de les coses sensuals e a la anima del cors. ✱ 26. E com al home, *Sènyer*, ajats donats los senys entellectuals per so que ús de les coses entellectuals e que fruesca[1] en vos, com lome no satisfá a la sua anima dels senys entellectuals, adoncs la anima embla a sí metexa les sues entellectuitats metexes e embla al cors la carrera el endressament e la benediccio la qual pert per desordonades entellectuitats. ✱ 27. On, per tal que hom nos desposseesca de les sensualitats ni de ses entellectuitats, per assò, *Sènyer,* avets vos fet manament a home que no fassa ladronici sensualment ni entellectualment per tal que a les coses sensuals satisfassa e a les coses entellectuals, segons que li es necessitat corporalment e espiritualment.

28. *Eternal Senyor en tot temps, gloriós Senyor sobre totes glories!* Vos, *Sènyer,* avets manat a home que hom no fassa a son pruxme ladronici sensualment ni entellectualment. On, com hom fa ladronici sensualment a son pruxme, adoncs li embla hom alcuna cosa sensual, axí com diners o altres coses; e com hom li embla entellectualment, adoncs li ha hom mala volentat e ha hom en ell falsa opinio o falsa ymaginacio, e axí de les altres coses dest semblant. ✱ 29. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com vos avets a home donades dues mans per tal que la una mà ajut a lautra, enaxí avets volgut que los uns homens sajuden ab los altres en aquelles coses quils[2] son necessaries sensualment o entellectualment. ✱ 30. Com home, *Sènyer,* eleva[3] a son pruxme fals testimoni el met en mala fama, adoncs li embla hom sos bons nudriments e ses bones

1. E, fruy.—2. A, qui li.—3. A,E,G, aleua *(sempre).*

custumes, lo qual ladronici no li pot hom retre; e com hom es envejós del bé que fa son pruxme e hom aquell bé li nega e a sí metex ho atriboex eu dona,[1] adoncs li es hom ladre e injuriós; e com hom a son confés[2] cela sos peccats o com hom a son pruxme cela sa mala volentat e los engans que li vol fer o li volen esser fets per altre, adoncs li es hom ladre de totes aquelles coses damundites, per lo qual ladronici es hom desobedient a son creador e a son Deu.

¶ CAP. 262. *Com nostre Senyor Deus ha fet manament a home que no fassa fals testimoni.*

AH *Deus gran sobre totes granèes, excellent sobre totes excellencies!* Com vos, *Sènyer,* ajats creat home en dues natures, so es a saber, sensual natura e entellectual, per assò avets fet manament a home que no fassa fals testimoni sensualment ni entellectualment. ✠ 2. *Gloriós Deus!* Enaxí com vos avets fet manament que hom no fassa fals testimoni sensualment ni entellectualment, enaxí, *Sènyer,* son .ij. los mous[3] per los quals hom fa fals o ver testimoni, los quals son fe e raó.[4] On, com la anima es desordonada per la sensitiva, e la racional potencia es adoncs aparellada a fer fals testimoni de les coses sensuals e de les entellectuals, e com la anima es ordonada per lo ordonament de la potencia racional e sensual, adoncs es aparellada a fer vertader testimoni sensualment e entellectualment. ✠ 3. On, com assò sia enaxí, doncs tota ora

1. E,G, e a si metex atreboex e dona.—2. G, confessor.—3. E,G, mots· M, *modi.*—4. A, son de fe e de rao.

que lome creu falsa fe o aferma falsa raó fa fals testimoni, e tota ora que hom creu vera fe e aferma vera raó fa vertader testimoni. On, per so que hom no creegués falsetat ni afermás falsa significacio, per assò, *Sènyer*, avets vos manat a home que hom no fassa [1] fals testimoni.

4. *Oh Senyor quil meu cor avets tan comprès damor que no ama res si no vos!* Com la memoria remembra e lenteniment entén la natura dels senys sensuals e reeben lurs significats e lurs proprietats, e la volentat desama aquells significats e proprietats, adoncs la volentat renega la memoria e lenteniment, e fa tant tro que totes .iij. les vertuts fan fals testimoni de les coses sensuals afermant e amant falses raons compostes e engenrades de falses significacions. ✠ 5. On, com assò sia enaxí, doncs segons assò fa hom fals testimoni en so qui es ver e en so qui no es ver; car lo ver diu hom que es fals el fals diu hom que es ver, lo qual testimoni se fa de coses contraries als senys sensuals qui usen de ver; e car la volentat no ama veritat, la memoria membrant falsetat cuida membrar ver e lenteniment cuida entendre aquella cosa que innora. ✠ 6. On beneit siats vos, *Sènyer Deus:* car vos per so que hom no feés [2] fals testimoni, manàs a home que so que los .v. senys sensuals senten, que la volentat ho afermás pus nos seguís daquella afermacio desordonacio entellectual e que la natura entellectual fos ordonada en remembrar e entendre e amar veritat.

7. *Senyor sant qui los meus pensaments enamores [3] els meus desigs alongues!* [4] Com segons fe fa hom fals testimoni en les coses sensuals, adoncs ha hom entencio e aferma que so es vist o oyt o odorat o gustat o sentit qui no es vist ni oyt ni odorat ni gustat ni sentit. ✠ 8. On, aquest fals testimoni se fa, *Sènyer,* contra la sensual natura e la entellectual; car so que hom aferma, no es sentit ni membrat ni en-

1. E, fees.—2. A, per so cor no fees.—3. A, enamorats.—4. A, alongats.

tès;[1] mas per so car es amat e vulgut, per assò es creeguda la falsetat e es descreegut so qui es vertaderament sentit sensualment e es membrat e entès entellectualment, la qual descreensa es creeguda per so car es desamat per la volentat so qui es ver. ✠ 9. Enaxí com home no es costret a reebre pus fortment los falsos significats quels vers, en axí, *Sènyer,* noes null home obligat ni costret a creure falsetat ni a descreure veritat; car falsetat tant es vil cosa en sí, que no ubliga ni constreny so qui es veritat a esser negat. On, com assò sia enaxí, doncs per assò com hom no es obligat a falsetat, avets vos obligat home a veritat, per la qual obligacio li avets fet manament que no fassa fals testimoni.

10. *Ah Senyor qui ames*[2] *vertaderament so que ames!*[2] Com hom segons lo mou[3] de raó fa fals testimoni en les coses entellectuals, adoncs se mouen los senys entellectuals a fer fals testimoni ocasionadament o a auentura; car per una manera se fa fals testimoni occasionadament, per altra se fa com los senys entellectuals a aventura reeben e donen falses significacions e falses probacions. ✠ 11. Com les entellectuitats del home fan, *Sènyer,* fals testimoni occasionadament, adoncs la memoria membra so que la cogitacio cogita e so que la ymaginacio ymagena e so que lenteniment entén, e lenteniment entén e ymagena so que la memoria remembra e so que la cogitacio cogita, e car la volentat no ama so que la memoria membra ni so que lenteniment entén, per assò la volentat costreny la potencia mutiva, la qual mou lo cors e fa lome parlar en falsetat e en fals testimoni dient contraries coses de so que membra e entén. ✠ 12. Com lome fa fals testimoni en la afermativa, adoncs diu coses contraries a assò que la memoria membra e lenteniment entén en la negativa; e com hom fa fals testimoni en la negativa, adoncs la volentat fa a hom dir coses con-

1. E,G, en so que hom aferma que no es sentit ni membrat ni entes. —2. E,G, amats.—3. E,G, mot: M, *modum.*

traries a assò que la memoria membra e lenteniment entén en la afermativa. On, tot assò esdevé, *Sènyer,* per so car la volentat se contrarieja ab la memoria e ab lenteniment.

13. *Creador Senyor, per tots los pobles amat e temut e honrat!* Com entellectualment hom segons fe fa fals testimoni, adoncs covè quel testimoni sia fet afermant o negant: com es fet afermant, adoncs ha hom fe e creensa que sia en esser so qui es en privacio, e com hom fa lo testimoni en la negacio, adoncs nega hom les coses qui son en esser les quals no son en privacio. ✠ 14. On, com la anima, *Sènyer,* afermant nega so qui es ver e negant aferman so qui es fals, per assò cau falsetat en lo seu remembrament e enteniment e voler, la qual falsetat se forma en falsa fe e en falsa entencio per desordonada afermacio o negacio. ✠ 15. On, enaxí com falsa raó dona tota hora falsa demostracio e significacio, enaxí, *Sènyer,* com la fe ha falsa opinio e entencio tota ora dona culpa e dampnatge al remembrament e al enteniment e al voler: car enaxí com materia e forma nos poden ajustar menys de privacio, en axí falsa afirmacio o negacio no pot caer en lo remembrament ni en lenteniment ni en la volentat menys de dampnacio e de culpa. On, com assò sia enaxí, doncs en peccat e en culpa son tots aquells qui an falsa fe, jassía que la cuiden aver bona.

16. *Singular Senyor, Pare de tots temps!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que la natura sensual dona significacio a la potencia racional que vos sots unitat en trinitat e que vostra trinitat es unida en unitat; car en so que substancia sensual se significa es demostra en una e en tres coses, so es materia e forma e lo mijà, en assò dona significacio a la racional que son creador es .j. en substancia e .iij. en persones. ✠ 17. Entellectualment entenem que totes les coses entellectuals donen significacio a la racional potencia que vos sots .j. en .iij. persones; car los angels e anima racional en so que demostren lur subs-

tancia una en .iij. coses, so es forma e materia entellectual el mijà, per assò es significat a la raó quel creador es .j. e es en .iij. persones. ✠ 18. On, com la potencia racional sia lo sobject on se forma raó entellectualment per los significats que reeb de les coses sensuals e entellectuals, com se esdevé, *Sènyer,* que la racional potencia no vol reebre los significats que les coses sensuals e les entellectuals donen de la vostra trinitat e de la vostra unitat, adoncs la potencia racional fa ladronici com no reeb los significats sensuals e entellectuals.

19. *Ajudable Senyor als vostres benvolents!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que les coses sensuals e les entellectuals donen a la potencia racional significacio de la vostra encarnacio e de la vostra greu passio en so que la fam e la set a la malautía e mort qui es en nos dona significacio que no es en nos sens occasio, ans cové esser en nos occasionadament per culpa e per peccat. ✠ 20. On, com la potencia racional reeb los significats sensuals e entellectuals de la occasio per la qual es en nos fam e set e calor e fredor e malautía e mort, adoncs reeb los significats qui donen significacio de la vostra encarnacio e passio segons los significats que la racional potencia reeb de vostre gran poder e saber e voler e de vostra gran dretura e misericordia e humilitat e paciencia. On, com la potencia racional, *Sènyer,* no vol reebre los significats de les occasions per les quals nos som en corrupcio e en mort, adoncs la potencia racional embla entellectualment los significats que son donats de vostra encarnacio e recreacio. ✠ 21. En totes estes maneres damun dites e en moltes dautres fa, *Sènyer,* ladronici la potencia racional com no reeb los significats que les coses sensuals e les entellectuals donen de les vostres qualitats e los significats que les vostres qualitats donen de vostres obres e los que vostres obres donen de vostres qualitats. On, per tal que aquest ladronici no fassa la potencia racional, per assò es fet manament a la poten-

cia racional, que no fassa ladronici rebujant a reebre los damundits significats qui son vertaders testimonis.

22. *Oh vos, Senyor, qui sots cumpliment e acabament de mos confiaments!* Entellectualment entenem que la vostra infinitat e vida e eternitat donen significacio a la potencia racional, segons que ja avem provat, que en la vostra gloriosa essencia ha paternitat qui enjenra filiacio, de la qual paternitat e filiacio es ixent la persona del Sant Espirit, per la qual paternitat e filiacio e processio es significat, *Sènyer,* que vos sots en unitat de essencia e en trinitat de persones. ✠ 23. Entellectualment entenem, *Sènyer,* que la vostra infinitat e la vostra vida e la vostra eternitat donen significacio a la racional potencia que la persona del Pare es deu infinit eternal savi acabat, e assò metex significquen de la persona del Fill e del Sant Espirit. On, lo significat es fet en tal manera que no significquen mas una substancia tan solament, la qual es unida de les .iij. proprietats, so es a saber, de paternitat e de filiacio e de processio. ✠ 24. On, com totes estes significacions sien fetes a la memoria e al enteniment e a la volentat de la potencia racional, com se esdevé, *Sènyer,* que la potencia racional no vol reebre los significats en son remembrament ni enteniment ni voler, adoncs es desobedient als vostres manaments e dona fals testimoni per desordonat remembrament qui no vol membrar e per desordonat enteniment qui no vol entendre e per desordonat voler qui no vol amar los significats que les vostres qualitats donen de la vostra unitat e de la vostra trenitat.

25. *Piadós Senyor qui la mia anima consolats e alegrats en la vostra dousa misericordia!* Com hom lig en la Biblia e ou los dits dels sants prophetes, com hom, *Sènyer,* no crou en aquells e ha hom dupte en so quels sants qui son passats an dit, adoncs la fe falsa qui es en home fa[1] fals testi-

1. G, dona: M, *dat.*

moni descreent la veritat escrita e recomtada de la vostra essencia e de la vostra encarnacio e de la vostra passio e de les vostres obres. ✠ 26. On, com vos ajats fet manament, *Sènyer,* a home que ell crea so que sa raó no pot entendre o no vol entendre, com la raó no entén e la fe descreu veritat e no vol creure veritat, adoncs la fe del home dona fals testimoni de so quels sants prophetes els sants pares e apostols an dit de vos e per vos e en vos. ✠ 27. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus,* qui avets ordonat home en estament que do ver testimoni o per fe o per raons de vos e de les vostres obres. On, axí com avets home obligat a donar veres raons e vers testimonis per raons necessaries, com lome ha aparellat son remembrar e son entendre e son voler de conèxer e de saber[1] raó, en axí avets hom ubligat que do per fe vers testimonis creent so que raó no li pot fer entendre. On, com home no vol usar, *Sènyer,* daquelles coses a les quals vos lavets obligat, adoncs dona fals testimoni o per falses significacions e raons o per falses opinions o[2] creences.

28. *Ah Senyor Deus qui sots amor e dousor e plaer de mon voler e mon esper!* Si fos cosa que la vostra unitat safollás nis corrompés per la vostra trinitat, no fora nulla maravella si los infeels alevassen fals testimoni de la vostra simple trinitat; mas com sia cosa, *Sènyer,* que vostra sancta trinitat sia acabament de la vostra simple unitat e la vostra sancta unitat sia acabament de la vostra gloriosa trinitat, per assò es molt gran maravella, *Sènyer,* com los falsos descreents fan fals testimoni contra vostra trinitat e unitat. ✠ 29. *Gloriós Deus!* Si fos cosa que per la vostra encarnacio e passio e mort se corrompés ni safollás la divina natura o la natura humana prengués[3] defalliment per lajustament que feu[4] ab la natura divina, si los infeels descreeguessen, *Sènyer,* la vostra encarnacio e passio no fora nulla marave-

A, de saber e de conexer. — 2. M, *et.* — 3. E, preses. — 4. E, fe.

lla; mas com sia cosa que vostra divina natura ni la humana natura no reeben corrupcio ni minvament per lajustament la una de lautra, segons que avem provat en lo segón volum, doncs per assò es significat que ells an molt gran culpa com díen ne fan fals testimoni contra vostra encarnacio e passio. ✠ 30. *Sènyer Deus!* Aquells qui díen que de vos vé lo mal que fan los homens, aquells fan fals testimoni[1] contra la vostra bonea e contral vostre acabat poder e saber e voler e dretura e misericordia e les altres vertuts; car a cascuna de vostres acabades vertuts aleva fals testimoni tot hom qui diga que de vos venga culpa ni peccat; car si peccat ni culpa era en vos, neguna de vostres vertuts no auría acabament, e si acabament no avíen no poríets vos esser deu.

¶ CAP. 263. *Com nostre Senyor Deus ha fet manament a home com no cobeeg la muller de son pruxme.*

AH *Deus un en trinitat, simple sens nulla composicio!* Enaxí com los vegetables enans ques demostren en forma desobre la terra cové que reeben generacio dejús de la terra, enaxí, *Sènyer,* com lo cobeejament del home, lo qual ha de la muller de son pruxme comensa en lo segón moviment e formas en la volentat axí com los vegetables quis formen sobre[2] la terra. ✠ 2. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car per so car la volentat del home va per lo segón moviment, adoncs dona a la potencia sensitiva lo remembrament per remembrar e lente-

1. E,G, mal testimoni.—2. E,G, de sobre.

niment per entendre la manera segons la qual hom pusca aver la muller de son pruxme, e com la volentat ha donat a la sensitiva lo remembrament e lenteniment, adoncs la tolt a la racional potencia qui no ha ab que remembre ni ab que entena lo falliment que fa contra son creador e son pruxme en so que cobeeja cosa no leguda ni raonable. ✠ 3. On, com lome malvat luxuriós cobeeja la muller de son pruxme, adoncs cau lo seu remembrament e enteniment e voler en lo segón moviment qui fa remembrar e entendre e voler coses qui no son legudes ne dignes de esser membrades ni enteses ni amades, e fa ublidar e innorar e desamar coses qui son dignes de esser membrades e enteses e amades. On, com assò sia enaxí, doncs per assò, *Sènyer,* avets vos fet manament a home que no enveg la muller de son pruxme per tal que no vaja lo seu remembrament e enteniment e voler per lo segón moviment.

4. *Ab Senyor qui malegrats ab la vostra amor e ab lo vostre poder e saber!* Com vos, *Sènyer,* ajats en voler que en Pere aja pus bella muller que en Guillem, com en Guillem cobeeja[1] la muller den Pere, adoncs vol aver so que vostre voler no vol voler que en Guillem aja la muller den Pere pus que vol vostre voler que aquella muller[2] sia den Pere. ✠ 5. On, com la volentat den Guillem sia obligada e sotsmesa a voler tot so que vol vostre voler, com se esdevé, *Sènyer,* que en Guillem vol contra vostre voler, adoncs ha injuriós voler e culpable per so car vol contra dreturer voler e contra lo voler quil ha creat e qui vol que no fassa cosa que sia a hom occasio de culpa ni de dampnacio ni que li tolla la celestial gloria perdurable. ✠ 6. Nulla cosa, *Sènyer,* que sia contraria al voler vostre[3] no es digna de esser vulguda ni no es digna de esser[4] en esser, car si ho era sería significat que vostre voler no fos acabat e que

1. A, cobeeg.—2. E,G. fembra.—3. E,G, a uostre uoler.—4. E,G. ni no es digna que sia en esser.

fos costret. On, per so car lo primer moviment en que cau lo voler del home pel vostre voler no pogués esser conegut si no fos lo voler qui va per lo segón moviment, per assò lo vostre voler sofer que per franc arbitre[1] hom accidentalment pusca voler per lo segón moviment per tal que lo primer moviment sia conegut e amat e volgut e loat. On, com assò sia enaxí, doncs per assò avets volgut fer manament que hom no vulla per lo segòn moviment qui vol contral primer adoncs com hom cobeeja la muller de son pruxme.

7. *Vertader Senyor qui amats tots aquells qui veritat amen ni obeexen!* Com hom cobeeja la muller de son pruxme, adoncs aquell cobeejament[2] es contra vostra dretura qui no dona a hom so que jutja a altre. On, Com vostra dretura sia, *Sènyer,* sobre tota altra dretura, per assò avets vos fet manament als homens que los uns no cobeejen als altres lurs mullers. ✠ 8. En so, *Sènyer,* que vostra dretura dona a cascún home en especial so que segons ordonacio e raó covè que sia en especial e no en comú, car si comuna cosa era sería desordonacio e contra ordenacio, per assò la vostra dretura en especial dona al home una fembra e a altre ne dona altra per so que les fembres no sien comunes. On, per assò la vostra dretura qui totes coses ordona ha fet manament a home que no enveg la muller de son pruxme. ✠ 9. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com la vostra dretura ha donades als homens alcunes coses comunes, axí com lo sol el foc e la aigua e laer e los .v. senys sensuals els .v. entellectuals, enaxí ha volgut apropriar a un home una fembra e a altre altra. On, axí com la vostra dretura sería desordonada si les coses comunes avía apropriades, enaxí sería desordonada si so qui es apropriat volía que fos en comú.[3]

10. *Deus del qual reebem gracia e benediccio!* Sensual-

1. E,G, albitre *(passim)*.—2. A, coobeiament.—3. E, en como.

ment sentim e entellectualment entenem que tots los individuus qui son dintre una especia son semblants en més coses los uns ab los altres que no son ab los individuus qui no son dintre una especia. On, com assò sia enaxí, doncs tots los individuus qui son en la especia humana son pruxmes los uns dels altres a esguardament dels individuus qui son en les altres especies. ✠ 11. On, com assò sia enaxí, doncs per assò es lo manament jeneral en so que null hom no deu envejar la muller de null altre home, sia sarray o crestià o jueu o de qual que secta sia: on, aquest manament avets vos fet jeneral per so que null home no sia escusat que enveg ne cobeeg la muller del altre. ✠ 12. On, si en jeneral no sentesés, *Sènyer,* lo manament, en Pere qui está en la ciutat pogra envejar la muller daquell qui está defora vila o pogra desijar la muller den Maymó sarray o den Jacob jueu; e si assò fos legut, que hom pogués ni degués aver enveja, doncs vos no forets dreturer ni tot bo per so car tota enveja e cobeea [1] e desig qui vaja per lo segón moviment es culpa e peccat.

13. *Ab Sènyer ver Deus qui sots plaer de mos plaers e amor de mes amors!* Com hom ha enveja ni cobeejansa de la muller de son pruxme, adoncs vol hom aquella ensutzar corporalment e espiritualment: corporalment per la sutzetat qui es en lo soll de luxuria, espiritualment per raó de les vertuts de la anima quis corrompen com amen ni com tracten la obra de luxuria. ✠ 14. Car com hom engana la muller de son pruxme, adoncs aquella ment a son marit e enganal e fali moltes de falcíes e portali mala volentat e degastali lo seu e ha fills del drut los quals hereta son marit. On, per assò lo remembrament e lenteniment e la volentat e la ymaginacio e la consciencia daquella mala fembra son en corrupcio e en culpa e en peccat. ✠ 15. On, com tots ests mals e ests dans esdevenguen com hom en-

1. E, cobea.

veja ne cobeeja la muller de son pruxme, per assò, *Sènyer*, avets vos fet manament a home que no aja cobeejansa de la muller de son vey[1] ni de son pruxme. On com lo vostre peccador vos sia culpable e aja passat lo vostre manament moltes vegades, denant lo vostre gloriós altar es remembrable, *Sènyer*, de la vostra gran misericordia e de la vostra dousa pietat.

16. *Honrat Senyor ple de mercè e de pietat!* Com hom engana a son pruxme sa muller, adoncs es hom enganat e decebut;[2] car molt home ne gasta lo seu e molt hom ne mor e molts son los perills els mals que n esdevenen a hom e que hom ne fa dels quals es hom ubligat a oyr la vostra dreturera sentencia. ✠ 17. *Humil Senyor agradable!* Los homens qui cobeejen les fembres en les quals no an dret ni raó, aquells son ab falsa entencio e an falsa ymaginacio e falsa volentat, e lur cogitacio no cogita sino en fer engans e falcíes e tracions. On per assò lur anima se corromp, e pus que la anima es corrumpuda en obra de peccat, lo cors es corromput e mès en molt gran viltat e en perill. ✠ 18. On, per tal que hom no malmeta ni degast son aver ni no meta son cors ni sa anima en perill ni en sutzetat ni en peccat, per assò, *Sènyer*, avets vos fet manament a home que no enveg la muller de son pruxme. Mas car les gents son aorbades en peccat, per assò amen e cobeejen aquelles coses qui son mort e corrupcio de lur cors e de lur anima en foc perdurable.

19. *Ab Sènyer ver Deus qui l vostre servidor languits ab longues languors de loncs desirers e de dousors e d amors!* Per so[3] com hom enveja la muller de son pruxme, esdevé gelós lo marit de la dona cobeejada, per la qual gelosía es vilà e mal ensenyat a sa muller e mal estatger e está pensíu e trist e ple de mala volentat e son pensament no está sino en engans e mal fer e dir e en destruír sa muller e sos

1. E, uesi *(passim)*.—2. E, deseubut.—3. E, per ayso: G, per aço.

bens e sos enfans e son pruxme qui sa muller li cobeeja. ✠ 20. On, per lengán quel marit se cuida que sa muller e son pruxme li fassen, concep engans e falcíes e tracions e pert sen e enteniment e raó e bona entencio e bona volentat e ha en ublit amor e paciencia e esperansa e saviea e misericordia e perdó e totes les altres vertuts. On, com tots aquests mals sien tan grans e donen tant de dampnatge ¿qui poría aestmar, *Sènyer,* lo gran mal que hom fa com enveja a son pruxme sa muller? ✠ 21. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car per tal que tots aquests mals fossen sessats e vedats, avets vos fet manament a home que no sia cobeejant a null home sa muller ni sa filla ni sa germana ni sa parenta; car per semblant manera senjenra mal com hom cobeeja les altres fembres com fa per la cobeejansa de la muller de son vey.

22. *Conexent Senyor, amorós, graciós!* Com hom cobeeja la muller de son pruxme e hom ha afer ab ella, adoncs aonta hom son pruxme e sa muller e sos[1] parents della e aonta hom sa muller metexa e tots sos parents e tots sos amics. On, per tal que hom no agués en menyspreu ni no aontás tots los damundits, per assò, *Sènyer,* avets vos fet manament que null home no cobeeg a altre sa muller. ✠ 23. Com hom cobeeja[2] ni enveja a son pruxme sa muller, adoncs es hom occasio a sos veyns com sien maldigols[3] e suspitosos e alevans falsos testimonis, car sempre comensen a mal a dir e a mal a opinar e a ymagenar, e per assò, *Sènyer,* esdevenen peccadors e culpables e desobedients als vostres manaments: on, no tan solament sen corromp[4] la casa del home a qui hom enveja sa muller, que sí fa tot lo veinat. ✠ 24. *Senyor dreturer vertuós!* Com hom enveja a son pruxme sa muller, adoncs nes a sa muller injuriós e mal estatjer, per la qual injuria e mal estatgería esdevé sa muller gelosa e mala e irosa e torbas tan fort

1. E, los.—2. A, cor con cobeeia.—3. E, mals digols: G, maldients. —4. E,G, se corromp.

en sí metexa que les vertuts de la anima no poden aver endressament. On, per aquesta cosa esdevé moltes devegades que hom fa orrea sa muller e es hom occasio de son dan e de sa onta e de sa vergonya, e son en molt major quantitat los pesars els treballs e les ontes e vergonyes que hom ha per sa muller que no son los plaers que hom ha ab la muller de son vey.

25. *Ab Jhesu Christ, pare e senyor de tots bens!* Enaxí, *Sènyer,* com vos avets feit manament a home que no cobeeg ni enveg a son pruxme sa muller, enaxí avets feyt manament a les fembres que neguna no cobeeg a la autra son marit: car enaxí com senjenra mal com hom cobeeja a son pruxme sa muller, enaxí per aquella manera metexa senjenra mal com les fembres cobeejen los homens. ✠ 26. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com amor pot hom metre en totes coses[1] qui sien de la natura e del lynatge damor, enaxí tots mals[2] e tots defalliments entren en lo cobeejament que los homens an de les fembres e en lo cobeejament que les fembres an dels homens; e enaxí com en amor no entra ni cab nulla cosa que no sia de sa natura, axí en la enveja[3] ni en la cobeejansa que an los homens e les fembres no entra ni cab null bé ni nulla vertut. ✠ 27. On, com assò sia enaxí, doncs benahuirada es la bona dona qui es bona e casta e passient e humil e suau jassía que son marit cobeeg a son pruxme sa muller, e malahuirada es la dona mala qui per los falliments que son marit fa en la muller de son pruxme es mala e ergullosa e orrea e enganable.

28. *Creador Senyor pare de tots temps!* Com lo segón moviment enjenra lo cobeejament e la enveja que hom ha de la muller de son pruxme e la cobeejansa e la enveja se forma en la volentat del home, adoncs entellectualment la

---

1. A, cor enaxi com en amor pot hom metre totes coses: E cor en axi con amor pot hom metre totes causes.—2. A, tots los mals.—3. E,G, en la natura.

consciencia fa manament per vos a la memoria e al enteniment que desfassen aquella forma e la delesca[1] en la volentat per tal que la volentat no vaja per lo segón moviment. ❦ 29. *Humil Senyor dreturer!* Vos manats a la consciencia del home que fassa manament a la memoria que aja en ublit luxuria e que remembre les vostres vertuts els vostres manaments e los bens quen seguexen[2] si hom es obedient als vostres manaments els dons que sen seguexen si hom vos es desobedient. On, com la consciencia, *Sènyer,* es obedient[3] al vostre manament e la memoria obeex a la consciencia, adoncs la enveja e la cobeea que hom ha en la muller de son vey despar e delex. ❦ 30. *Senyor savi sobre totes savièes, poderós sobre tots poders!* Vos manats al enteniment del home qui enveja la muller de son pruxme que entena les noblèes qui son en vos e la viltat el soll e les legèes qui son en la obra de luxuria, e assò fets per tal que lenteniment mortific la volentat qui ama luxuria entenent vostres altèes e entenent les viltats de luxuria e entenent los dans quen venen al home e a la fembra qui fan luxuria. On, com lenteniment no vol entendre so que vos li manats e ama entendre so que la volentat qui ama luxuria li fa entendre en los plaers de luxuria, adoncs son lenteniment e la memoria e la volentat desobedients a lur Senyor Deu.

1. E, e delesqua: G, e delesca.—2. E,G, ques seguexen.—3. A, uos es obedient.

¶ Cap. 264. *Com nostre Senyor Deus ha fet manament a home que no enveg les riquèes de son pruxme.*[1]

Ah *Deus qui creats*[2] *e beneficiats totes coses!* A vos sia gloria e laor per tots temps e a tot quant de vos es, qui en general avets fet manament que hom no cobeeg[3] ni enveg son pruxme en ses possessions e ses riquèes e sos bens, la qual generalitat entenem en so que tot home es pruxme de son par home pus que es en egual natura sensual e entellectual a esguardament de la diversitat en la qual hom es ab les altres creatures qui no son en especia humana. ✠ 2. Si lo manament fos fet propriament e no generalment e que a hom fos legut que envejás a altre hom sos bens de qual que lig o creensa fos, fora, *Sènyer,* significat que vos no sots senyor savi ni dreturer ni acabat en so que tota cobeea e enveja a tort e injuriosament feta es viciosa e culpable. On, com vos siats acabat en totes coses, per assò es significat que lo manament es fet en general a tota la especia humana. ✠ 3. On, com home, *Sènyer,* sia compost de natura sensual e de natura entellectual, per assò avets fet mananament a amdues les natures ensems que nos desordonen en envejar ni en cobeejar los bens ni les riquèes del home qui ha a ell semblant natura sensual e entellectual, a la qual natura sensual e entellectual son donats los bens e les riquèes les quals vos no volets que sien cobeejades[4] ni envejades.

---

1. E, Con nostre seynor deus a feyt manament que hom no cobeseg nj enueg a son pruxme son tresor nj ses richeses nj ses posessions: G, La rúbrica consona ab la de E.—2. E,G, creas.—3. E, cobeseg: G, cobeg *(passim).*—4. A, cobeeiants.

4. *Remembrat Senyor per tots los pobles del qual esperam gracia e benediccio!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que enveja e cobeejament cau en los homens cobous e envejosos en .iiij. maneres: la primera manera es com hom enveja a sos obs les coses sensuals de son pruxme, la segona es com hom enveja a sos obs les coses entellectuals de son pruxme, tersa es com hom enveja los bens sensuals de son pruxme per tal quels do a sos fills o a parents o a amics,[1] quarta manera es com hom cobeeja a son pruxme los seus bens entellectuals e vol que ell los perda e quels ajen sos fills e sos parents e sos amics. ✠ 5. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car daquestes .iiij. maneres de cobeejansa sen enjenren altres .iiij., de les quals es la primera com hom cobeeja[2] la cosa sensual que no li tany, segona com hom cobeeja a sos obs la cosa entellectual que no li tany, tersa es com hom cobeeja a son fill e a son parent cosa sensual que no tany que aja ni posseesca, quarta es com les coses entellectuals hom cobeeja per tal que les ajen aquells qui nos convé que les ajen. ✠ 6. On, com assò sia enaxí, doncs per les .iiij. maneres damundites e per estes altres .iiij. pot hom apercebre e conèxer si es envejós ni cobou[3] dels bens de son pruxme ne si es desobedient al vostre manament, com sia cosa que tota cobeejansa e tota enveja sia atrobada dintre estes .viij. maneres damundites.

7. *Oh vos, Sènyer Deus, en lo qual se confíen e sesperen los vostres benvolents!* La primera manera denveja es com hom enveja a sos obs los bens sensuals de son pruxme. On, adoncs la enveja e la cobeejansa se comensa a enjenrar en lo segón moviment e pren forma en la franca volentat[4] qui de franc arbitre vol e enveja les cases o les vinyes o los diners e les altres richèes de cell[5] qui justament les ha e les posseex. ✠ 8. On, aquells qui per esta manera co-

1. E,G, a sos fils o parens o amics.—2. G, cobeja a sos obs.—3. G, cobeu *(passim)*.—4. A. uolentat franca.—5. A, de lo.

beejen ni envejen[1] a lur pruxme lurs riquèes e lurs bens sensuals, son, *Sènyer,* desobedients al vostre manament e lur voler es contrari del vostre[2] qui vol que los bens envejats sien daquell[3] quils posseex per vostra dretura o per vostra misericordia e gracia e que aquells quils bens enveja que no aja aquells e que naja daltres. ✠ 9. On, com la vostra volentat aja creat tot quant es e beneficiat, el vostre voler e poder e saber e dretura e misericordia e les autres vertuts sien en vos una cosa metexa, doncs per assò es significat que la volentat del home es ubligada a voler tot so quel vostre voler vol e tot so qui es ordonat per vostre poder e saber e dretura e misericordia. On, com assò sia enaxí, doncs per assò, *Sènyer,* avets vos manat a home que no enveg los bens de son pruxme per tal que son voler no sia contrari del vostre.

10. *Creador Senyor qui forsats e costrenyets totes coses qui en grat ni en plaer vos venen!* La segona manera denveja es com es feta entellectualment, axí com vana gloria e honrament que anima injuriosa e culpable enveja e desija amant vicis e culpes e torts. ✠ 11. On, per aquesta enveja aital son los homens amadors de mal e an en oy e en avorriment les coses qui son bé fetes e reprenen aquelles e dien que son mal fetes, e si ells les avíen fetes, ells les loaríen e les metríen a avant aitant com poguessen; mas car nan enveja e ells no les an fetes, per assò les reprenen e les meten a entrás e son enemics daquells qui bé les an fetes. ✠ 12.* On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs per assò avets vos feyt manament a home que no aja enveja de son pruxme per tal que sa ymajenacio no ymajén injuries ni torts ni vanitats ni sa volentat no les am ni les vulla, enans sa ymajenacio ymajén en les coses que son pruxme fa pus que ben son feytes e la volentat ame aquelles per

1. A, uolen ni cobeeien.—2. A, del altre uostre.—3. A, daquels.

* En el m.s. A, falten els sis n.os siguents fins al 17 inclusive, el trellat dels quals es del m.s. E.

tal que per aquella imajenacio e amor la anima se mova a remembrar e a amar son deu e son pruxme.

13. *Oh vos Sènyer, qui languits mon cor per abundancia damor e mos ulls afleblits ab lagremes e ab plors!* La tersa manera denveja es com hom enveja los bens sensuals a son pruxme per tal que los ajen sos fills o sos parens o sos amics, los quals volría hom que aguessen los diners ols castells o les altres riqueses de son pruxme. ✠ 14. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car per esta manera de enveja e de cobesejansa fan los uns homens als altres falsíes e engans e roberíes e forses e toltes e maestríes, e per esta enveja es feyta tracio e usura e son dites mentides e feyts falses testimonis. ✠ 15. On, com assò sia enaxí, dons per assò es feyt manament a home que no sia envejós dels bens sensuals de son pruxme e quels do a sos fills e a sos parens e a sos amics. On, aquest manament es feyt, *Sènyer,* per tal que hom am son pruxme aytant com sos fills e sos parens e sos amics per so que hom no sia fals ni mentider ni enamic a aquells qui no son sos fills ni sos parens ni sos veyns.

16. *Eternal Senyor, dreturer, agradable en totes coses!* La quarta manera denveja es entellectualment aúda com la anima del home vol e desija lo bé e lonrament que ha son prusme o son vey que no lagués e que aquell honrament e aquell gog[1] e aquella saviea que la agués son fill o son parent o son amic. ✠ 17. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*: car per esta enveja son los homens enemics los uns dels altres e díen los uns mal dels altres e per esta enveja se forma lenteniment del home en falsa figura e enganable; car per so car ama a son fill o a son amic so que veu de son pruxme, per assò es semblant a ell quel bé qui es en son pruxme sia aquell cosa veciosa e cosa descovinent e es li semblant que aquell bé se covengués molt mills a obs

1. E, gaug.

de son fill o de son parent. ✠ 18. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs per assò avets vos feit manament a home que no sia envejós en son pruxme per tal[1] que lo seu entteniment no reeba falsa figura per los falsos significats qui son reebuts en semblansa de vers significats per desordonat remembrament[2] e per desordonada volentat.

19. *Ah Senyor qui sots font e flum e mar damor e de pietat e de mercè!* La quinta manera denveja es com hom cobeeja les coses sensuals que no pertanyen a hom ne hom no es digne que aquelles aya,[3] axí com lo vasall qui cobeeja que sia senyor de son senyor e quel senyor sia vasall, o lome qui es vil e pobre e davols nudriments qui vol aver les riquèes que an los homens honrats ben nudrits e ben acustumats. ✠ 20. On, beneyt siats vos, *Sènyer:* car per esta manera son los homens injuriosos e traidors e ergullosos e volen pujar les coses vils sobre les nobles e volen les nobles avilar dejús les coses vils e indignes de esser honrades ni preades ne amades. On, tots los homens qui an enveja ni cobeejansa per esta manera, van per lo segón moviment lo qual es via e carrera de foc perdurable. ✠ 21. On, per tal que los homens, *Sènyer,* no fossen mals ni desordonats per esta manera denveja en les coses sensuals, nil pagés no desijás esser cavaller, nil cavaller esser rey, nil canonge bisbe, nil bisbe apostoli, per assò avets vos fet manament que hom no sia envejós de les coses qui a hom no pertanyen, e volets que daquelles coses que hom ha sen tenga per pagat[4] e queus en fassa gracies; car no es null home a qui vos no ajats més donat que ell no merex.

22. *Oh vos, Senyor, qui sots ab nos en nostres tribulacions e languors!* La .vj^a. manera denveja es com son envejades les coses entellectuals les quals no tanyen a aquell qui les enveja, axí com los angels malignes qui envejaren

1. A, per so.—2. A, desordonats remembraments.—3. A, que hom aqueles aya.—4. A, se tenga hom per pagat.

vos sempre quels aguès [1] creats e volgren esser semblants a vos. ✠ 23. On, per so, [2] *Sènyer,* com ells nous agren grat de la gracia que vos los feès com los creàs e per so com ells volgren esser semblants a vos e volgren aver so que nos tany ni s covê, [3] per assò esdevengren en esser diabolical en lo qual serán infinidament en foc perdurable. ✠ 24. *Honrat Senyor!* Com Adam ac volentat de saber bé e mal, adoncs son voler envejá e volc aver lo saber del qual no era digne de saber pus que lo vostre voler li avía manat que no menjás del fruit per lo qual se demostra bé e mal. On, com assò sia enaxí, doncs per assò avets vos, *Sènyer,* fet manament a home que no vulla ne desig entellectualment la cosa que no li tany ni li cové. On, los homens qui an lur enteniment fenit e termenat e volen saber part los termens de lur enteniment, aquells son desobedients al vostre manament per so car cobejen que sapien les coses de les quals lur enteniment no es digne de saber.

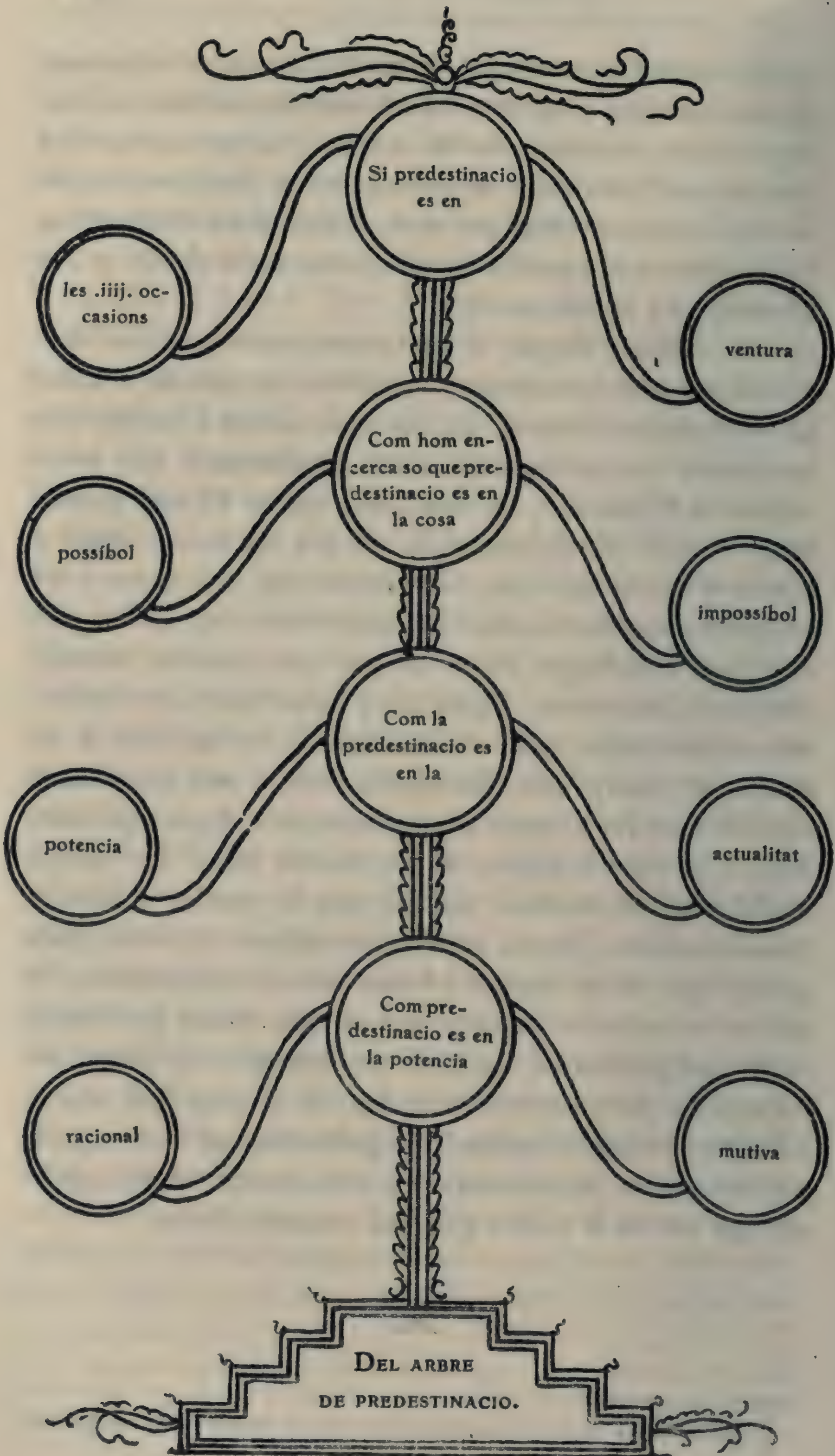
25. *Ah piadós Senyor en lo qual se confíen totes les míes forces!* La setena manera denveja es com hom enveja coses sensuals a son fill o a son amic, les quals no li covenen ne li tanyen. On, per esta enveja corre, *Sènyer,* tot lo mon, e per esta enveja son corrumputs los homens en lurs officis e degasten lo lur e donen occasio a lurs fills e filles de treball e de menyspreament [4] e de culpa e de peccat. ✠ 26. Car lo pagés ol sabater desija e cobeeja que do sa filla al fill del burgués, [5] el burgués [5] que la do al cavaller, el cavaller que do sa filla per muller al comte, el comte al rey; e per assò [6] cascú dels maestrals e dels altres homens damundits es fals e enganable en son offici per tal que pusca ajustar molts diners; e com ha donada sa filla a mellor de sí, adoncs es aquella menyspreada e aontada e desonrada per lo marit e per sos parents. ✠ 27. On, per tal que

1. E, aguets.—2. E, per ayso: G, per aço.—3. A, so que nols tany ne li coue.—4. A, de trebayls e de meynspreaments.—5. E, borges: G, burges.—6. A, e per so.

aquest desordonament nos seguís ni fos enfrels homens, per assò, *Sènyer,* avets vos fet manament que hom no enveg les coses sensuals a son fill o filla o parent pus que no li tanyen ne li convenen en paratge ne en honrament ni en les altres coses, e volets que cada[1] maestral e axí dels altres segons que es sa egualtat ni son poder, vulla donar a son fill muller e a sa filla marit.[2]

28. *Ob vos, Sènyer, al qual nostra memoria no pot bastar a membrar ni lenteniment a entendre ni la volentat a voler!* La .viij^{a}. manera denveja es com hom enveja a son fill o a son parent o a son amic les coses entellectuals que no li tanyen ne li covenen, axí com lome qui ha fill mal acustumat e viciós e ple de peccat, e vol que sia loat e amat e honrat e servit axí com los homens qui son justs e bé acustumats e plens de tots bons nudriments ☙ 29. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car per esta manera denveja esdevenen los homens injuriosos e culpables[3] a lurs pruxmes e a lurs veyns per so com lurs veyns no loen e no amen e no honren lurs fills mals nudrits e mal acustumats axí com loen los homens justs ensenyats e dignes de esser loats e honrats e amats. ☙ 30. *Gloriós Deus!* Lo vostre servidor fill de la vostra fembra vos fa gracies e mercès davant lo vostre gloriós altar en so que vos li avets dada gracia que ell ha acabat lARBRE dels .x. manaments, lo qual arbre es art e manera per la qual home savi entès subtil cert pot mudar los jueus els sarrayns els altres infeels de les preposicions reebudes per fe e los pot endur a les preposicions necessaries significades per vers significats necessaris demostrants los acabaments de les qualitats qui son en la vostra gloriosa essencia divina.

1. G, cascun.—2. A, e a sa fila muler.—3. A, e uiciosos e culpables.

Si predestinacio es en
les .iiij. occasions
ventura
Com hom encerca so que predestinacio es en la cosa
possíbol
impossíbol
Com la predestinacio es en la
potencia
actualitat
Com predestinacio es en la potencia
racional
mutiva
Del arbre de predestinacio.

De la .xxxviii.[a] distinccio en la qual es tractat de predestinacio.

¶ Cap. 265. *Com hom encerca predestinacio si es en les .iiij. causes[1] o en ventura.*

DEUS *poderós sobre tots poders, gran sobre totes granèes!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que tot so quis fa per home, os fa occasionadament per les .iiij. occasions os fa a aventura. On com assò sia enaxí, doncs cové que en estes dues coses, so es a saber, occasio e ventura, enserquen la forsa e la frevoltat de predestinacio. ✠ 2. *Gloriós Deus!* Qui en lo perillós e greu encercament[2] de predestinacio vol entrar, cové que encerc en son encercament ab .iiij. de vostres qualitats, les quals son vostra saviea e vostra volentat e vostre poder e vostra dretura, e cové que hom encerc ab altres .iiij. qualitats, so es ab franca volentat e ab poder qui no sia forsat ni costret e ab obli-

1. E,G, occasions.— 2. A, qui en lo perilos e en lo greu estament e encercament.

gacio e ab mèrit.[1] On, com hom, *Sènyer,* reeb los significats destes .viij. qualitats damundites, adoncs pot hom encercar predestinacio e pot hom aver certa conexensa della. ✠ 3. Car les vostres .iiij. qualitats son, *Sènyer,* significades a hom ab les nostres .iiij. qualitats, e les nostres qualitats son significades ab les vostres qualitats. On, com los significats de vostres qualitats e los significats de nostres qualitats son reebuts[2] per lumà enteniment, adoncs es coneguda predestinacio en sa qualitat, e en aquelles coses en que es forts e en aquelles coses en que es frèvol.

4. *Ver Deus gloriós, Pare de tots bens, Senyor de tots senyors!* Entellectualment entenem que la vostra saviea sabía ans que lome fos so que lome faría en la materia e en la forma e en la causa final: on, si assò no sabés enans lo vostre saber quel home fos faedor de so que feu com fo fet, lo vostre saber, *Sènyer,* no sería acabat saber: on, com lo vostre saber sia acabat, doncs significat es que lo vostre saber sabía ans que fos home so que home faría aprés son esser: on, en aquella manera que vostre saber ho sab, en aquella manera se cové complir. On, com assò enteniment humà entena, doncs per assò afferma hom predestinacio esser cosa de necessaria pus que lo vostre saber covè de necessitat que sia acabat. ✠ 5. *Singular Senyor!* En axí com per lo reebiment que hom fa dels significats de vostra saviea hom cové que aferm predestinacio, enaxí reebent lo nostre enteniment los significats de vostre acabat voler ha hom conexensa que tot so que sab vostra saviea es plaer de vostre plaer; car si vostre voler no amava so que sab vostre saber, doncs convenría que fos defalliment en vostre saber o en vostre voler, per lo qual defalliment fos fet contrast enfre vostre saber e vostre voler; e assò es, *Sènyer,* impossíbol cosa, que null descordament

---

1. A, ab uer merit.—2. E, con los significats de uostres qualitats son resebuts e los significats de nostres qualitats son resebuts: G, La llissó consona ab la del m.s. E.

ni nulla contrarietat ni defalliment hi sia. ✠ 6. So per que no pot esser contrarietat, *Sènyer*, enfre[1] vostre saber e voler, es per raó del vostre acabat poder e de la vostra acabada dretura; car lo vostre saber sab so que sab dretureramente e ha poder que dretureramente lo vostre saber sapia sí metex, e la vostra volentat per raó de son acabament ama so que vostre saber sab e la volentat ama aquell saber dretureramente per so car per acabat poder dretureramente e ab vertadera amor pot amar tot so que sab vostre saber.

7. *Dreturer jutge en totes coses!* Enans que lo mon fos, *Sènyer*, creat, sabía lo vostre saber que la vostra divina natura era scient e volent e poderosa e dreturera acabadament; e ans[2] que lo mon fos, lo vostre voler volía que vostra deitat fos amable et scient e poderosa e dreturera acabadament; e enans que lo mon fos, la vostra deitat era acabada en aver poder de saber acabat e de voler acabat e de dretura acabada. E assò metex avía, *Sènyer*, la vostra dretura; car ans[3] que lo mon fos, la vostra dretura era acabada en dreturer saber e voler e poder. ✠ 8. On, si tant fos, *Sènyer*, que com lo mon fo[4] esdevengut, que les vostres qualitats reebessen null defalliment e vostre saber ni voler ni poder ni dretura no aguessen lacabament que avíen ans quel mon fos, doncs lo esser del mon fora occasio a corrupcio de vostres qualitats; e si ho fos, vos agrets, *Sènyer*, creat lo mon a demostrar vos en defalliment. On, com vos ajats creat lo mon per demostrar a nos lacabament de vostres qualitats, doncs per assò es significat que les vostres qualitats no an defalliment per lesser del mon; car si ho avíen vos seríets contrari a vos metex, e assò es cosa impossíbol. ✠ 9. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car per so que lo vostre acabat saber e voler e poder e dretura fossen coneguts, per assò creàs lo mon e donàs a home enfre les altres qualitats, .iiij. qualitats les quals son franc

1. A, en.—2. E,G, e nans.—3. E,G, enans.—4. E,G, fos: M, *est*.

voler e poder no costret e ubligacio e mèrit. On, tot assò feés, *Sènyer,* per tal que ab aquestes qualitats on cau defalliment accidentalment per peccat, apercebés hom lacabament de vostres qualitats en les quals no cau null defalliment.

10. *Forts Senyor sobre totes forces, poderós sobre tots poders!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que adoncs com home fa nulla cosa occasionadament en la materia ni en la forma ni en la causa final, que adoncs se formen en so que hom fa .iiij. qualitats, so es, franc voler e poder no costret e ubligacio e mèrit de bé o de mal. ✠ 11. Sensualment sentim e entellectualment entenem quel fuster de franc voler dola del fust del pi o del noguer, e de franc voler fa qual figuras vol o de caxa o de nau sens que son poder ni son voler no es costret en la materia ni en la forma que adúu a acabament la final raó per que dola e usa de son offici. ✠ 12. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs obrant lo fuster se significa en sa art obligacio e mèrit; car sil fuster no era per alcuna cosa logat o pregat no usaría de art de fustería; e si guaardó e mèrit non avía, no faría nulla forma en la materia del fust pus que non agués guaardó o pus[1] a la obra no fos ubligat.

13. *Savi Senyor qui enluminats e beneficiats lenteniment del vostre servidor!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que vos avets honrat e ennobleyt home sobre les altres creatures. On, per assò es significat al humà enteniment que home es ubligat a fer bé e a esquivar mal pus que ha major gracia e major do reebut de son creador que les altres creatures. ✠ 14. On, com entellectualment entenam, *Sènyer,* que vos sots amador de tot bé e que null mal no es a vos plaent ni agradable, e com hom aja franc voler e son poder no·sia forsat ni costret dintre los termens on no es termenat, e com vos ajats home ubligat a fer bé e a

1. E,G, pus que.

esquivar mal, per assò com hom fa bé ha hom mèrit de bé, e com hom fa mal merex hom pena e turment. ✠ 15. On, com en tot so que hom fa cové que sia mèrit de bé o mèrit de pena per so car so que hom fa cové[1] ques fassa per lo primer moviment o per lo segón, per assò cové que tot home aja mèrit e guaardó de so que fa, sia que sia bé o que sia mal. On, com assò sia enaxí, *Sènyer*, e com hom aja reebuts los significats de les vostres qualitats els significats de les nostres, adoncs se pot formar la forma de predestinacio en la conexensa del enteniment, la qual forma es coneguda per los significats damun dits.

16. *Gran Senyor sobre totes granèes, alt Senyor sobre totes altèes!* Entellectualment entenem quel vostre acabat saber e poder e voler e dretura donen significacio que lome just dreturer vertader es digne de gloria e de benediccio, e lome peccador injust fals desobedient, que es digne de pena infernal. On, si assò no significaven, *Sènyer*, les vostres qualitats enaxí, no sería significat que fos en elles acabament. ✠ 17. On, com assò sia enaxí, doncs nos[2] afermam e posam que en Pere qui es home just sia predestinat a parays, en Guillem qui es home peccador sia[3] predestinat a infern. On, deym que axí en Pere com en Guillem e en Guillem com en Pere an franc voler e poder no costret e ubligacio e mèrit a assò que fan; e axí com en Pere innora so a que es predestinat, axí en Guillem. E que assò sia enaxí, sensualment sentim e entellectualment entenem que enaxí es, que cascú ha les .iiij. qualitats e ha innorancia a assò a que es predestinat. ✠ 18. On, si tant era que la predestinacio forsás en Pere[4] a fer bones obres per tal que entrás en parays[5] e forsás en Guillem[6] a fer mal per so que intrás en infern e que aquesta forsa de predestinacio vengués, *Sènyer*, del vostre saber e poder e voler, doncs vostre saber e poder e voler seríen contraris a la vostra dre-

1. E,G, o coue.—2. A, noy.—3. A, que es.—4. A, an .p.—5. E,G, a paraís.—6. A, an .g.

tura en so que pus en Pere e en Guillem fossen forsats e costrets a assò que fan, no merexeríen gloria ni pena, e si la avíen no sería en vos dretura, e si nou era[1] vostre saber e poder e voler no auríen acabament pus privassen de vos dretura. On, com sia impossíbol cosa que dretura sia privada de vos, per assò es significat que home no es costret a salvacio o a dampnacio per forsa de predestinacio.

19. *Oh vos, Sènyer, qui beneíts ab totes benediccions e ab totes gracies!* Enaxí com les obres dels elements se desvariejen en los vegetables e en los animals e en los metalls e en los individuus de cascuns dels jenres e de les especies, enaxí les .iiij. qualitats qui son en en Pere e en en Guillem[2] donen diversitat a lurs obres enaxí que les unes obres nos semblen ab les altres: car enaxí com per la vegetable potencia se fa diversitat dintre una especia darbres per la diversitat dels individuus axí com de magrana dousa e magrana agra, enaxí, *Sènyer*, les qualitats den Pere donen an Pere una obra en so que no es en Guillem, e les qualitats den Guillem per so çar es en Guillem e no es en Pere donen a ell altres obres qui son diverses daquelles den Pere. ✠ 20. On, enaxí com datiler per cors natural leva datils e la pomera pomes, enaxí per lo franc voler e per lo poder no costret e per lo mèrit den Pere se forma an Pere fer bé e an Guillem fer mal pus que la volentat franca se vol enclinar a mal el poder e la obligacio el mèrit. On, axí com en la diversitat del datiler e de la pomera se differencieja lo dátil de la poma, enaxí per altre cors natural en animal racional se formen diverses les obres dels animals racionals segons la forma que prenen les qualitats damundites, les quals se formen accidentalment a bones obres o a males per raó dels accidents separables qui caen en les qualitats. ✠ 21. On, enaxí, *Sènyer*, com natura constreny lo datiler que fassa datils e nol costreny a fer po-

1. E, non era: G, no era.—2. E,G, qui son den .p. e den .g

mes ni nol costreny a no fer pomes, enaxí en animal racional no es costrenyiment natural a fer bones obres ni males, e assò es per raò de la natura que pren en ell franc voler e poder no costret e obligacio e mèrit, los quals noi poríen esser si hom era costret a fer bé e mal; e enaxí com lo saber que en Pere ha en sa mort en so que sab que morrá no costreny ell a murir ni son saber nol costreny a viure, car si ho faya poría viure o murir per son voler e per son poder e per son saber, enaxí, *Sènyer*, lo vostre saber ni voler ni poder ni dretura en general no forsen los homens a fer bé ni a fer mal, car si ho fayen, ni en vos auría nulla qualitat acabada ni en los homens no auría franc voler ni poder ni ubligacio ni mèrit.

22. *Honrat Senyor sobre tots honraments, vertuós sobre totes vertuts!* Entellectualment entenem que lo vostre saber sab lo bé que fa en Pere el mal que fa en Guillem, e lo vostre voler ama lo bé que fa en Pere e no ha en amor lo mal que fa en Guillem; car lo vostre voler per raó de son acabament ha natura damar tot bé e no cau en ell nulla natura ni nulla proprietat per la qual sia vostre voler amador de mal; car si vostre voler amava mal, auría en sí defalliment, lo qual defalliment es impossíbol cosa que sia en vostre voler. ✠ 23. Si lo vostre voler, *Sènyer*, vulía que en Guillem no peccás e per lo vostre voler fos costret en Guillem que no pogués peccar e en Pere que no pogués fer null mal, doncs vostre saber ni poder ni dretura no puríen re ordonar den Pere ni den Guillem; car vostre saber ni poder ni dretura no fan re si no so que vol vostre voler, axí com lo voler no vol re sino per acabat saber e poder e dretura. On, com assò sia enaxí, doncs per assò es significat que lo vostre voler no vol que en Pere sia forsat ni en Guillem a assò que fan, ni no vol que en Guillem fassa mal; mas lo vostre voler vol que en Pere e en Guillem ajen franc voler e poder a fer bé e mal, e vol vostre voler que sien ubligats a fer bé e no a fer mal, e vol

que ajen mèrit segons ques tany; e tot assò vol, *Sènyer,* vostre voler per so car vol que saber e poder e dretura ordonen de so que fa en Pere e en Guillem. ✠ 24. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com lo savi príncep dreturer no ama ni vol la injuria que fa lo malvat home injust e ama que sia feta justicia e venjansa dell, enaxí la vostra dreturera e misericordiosa volentat no ama lo mal que fa en Guillem; mas es ver[1] que ama e vol que vostre saber e poder e dretura ordonen den Guillem en tal manera que sia conegut que en vos ha acabat saber e voler e poder e dretura.

25. *Creador Senyor sobre totes coses, noble sobre totes noblèes!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que home fa a aventura mal e bé moltes de vegades. On, ans que hom sia faedor de bé o de mal, ja dabans sabía lo vostre saber que hom faría a aventura aquell bé o mal: on, lo vostre saber sabía e sab aquell bé o mal acabadament, e lo vostre poder e voler e dretura an acabament[2] en so que sab vostre saber en aquelles coses que hom fa; e si acabament no avíen en vostre saber, lo vostre saber no auría acabament en sí metex, ni en poder ni en voler ni dretura no sería acabat,[3] e assò es cosa impossíbol. ✠ 26. Si en so que hom fa, *Sènyer,* a aventura era forsat ni costret, no sería en hom franc voler ni poder no costret; car nulla cosa no es feta a aventura pus costretament sia feta; car nulla cosa nos fa a aventura per home pus que home no aja franc voler e poder no costret a fer aquell bé o mal quis fa a aventura. ✠ 27. Enaxí com la materia en lo comensament que comensa a enjenrar les formes no dona a elles perfeccio de forma sempre dentrò a avant, enaxí lo franc voler e lo poder no costret que hom ha en so que fa a aventura no apar a lur forma[4] perfetament; e assò esdevé, *Sènyer,* per la privada entencio qui es en tot so que hom

1. E, uer es.—2. A, acabadament.—3. E. acabada.—4. E, no apar lur forma: G, no ha par lur forma: M, *non apparet in sua forma.*

fa a aventura. On, per assò lo franc voler e lo poder no costret no apar tan fort en so quis fa a aventura com fan [1] en so quis fa occasionadament; e assò es per raó dentencio quis forma es demostra en so qui es fet occasionadament e nos demostra en so quis fa a aventura.

28. *Ab pacient Senyor amador de misericordia*[2] *e de mercè!* Com nos ajam encercada predestinacio en les .iiij. causes e en ventura e la ajam atrobada en les .iiij. causes e en ventura, cové esser remembrat e entés e amat que avem atrobada predestinacio en les .iiij. causes e en ventura en tal manera e en tal disposicio, que les vostres qualitats no reeben nulla desordonacio ni null defalliment jassía que predestinacio sia en esser segons que la vostra saviea sab lestament al qual les coses esdevenen. ✠ 29. On, com lo vostre acabat saber, *Sènyer,* do significacio vertadera que predestinacio es en esser e la vostra acabada justicia do acabat significat que predestinacio no sia en esser per so com lenteniment del home pren tan solament lo significat de vostre saber e lo significat de vostra dretura, adoncs se forma en lenteniment falsa figura e falsa ymaginacio per lo qual no sab afermar predestinacio en so en ques fa afermar ni la sab negar en aquelles coses en les quals cové esser negada. On, qui aquesta falsa forma e falsa[3] ymaginacio vol privar de son enteniment e vol en ell enjenrar vera forma e ymaginacio en la conexensa de predestinacio, cové que ensems prena lo significats de vostres qualitats; car lo vostre voler e poder concorden los significats de vostre saber e dretura, los quals quant en vos no an nulla descordansa. Mas car lo nostre enteniment es frèvol, per assò par que sia descordansa en vos[4] de significats, la qual no es null desconcordament. ✠ 30. On, com aquesta cosa a parlar ni a escriure nos pusca tam bé manifestar, *Sènyer,* com la ha lenteniment,[5] per assò cové que qui sanament vol es-

1. E,G, fa.—2. A, ple de misericordia.—3. E,G, e la falsa.—4. E, nos. —5. A, com fa al enteniment.

ser en lencercament de predestinacio, que seguesca més lenteniment que la paraula; car més entén hom per enteniment que per paraula ni per escriure o per legir, e assò es per so car paraula e líger e escriure son coses sensuals, e enteniment e so que tractam de predestinacio son coses entellectuals. On, com assò sia enaxí, doncs qui vol saber de predestinacio so que sen pot saber, seguesca esta art e esta regla damundita reebent los significats de les .iiij. qualitats damundites qui son en home e los significats de les .iiij. qualitats damundites qui son en nostre Senyor Deus.

¶ CAP. 266. *Com hom encerca predestinacio qué ni quina cosa es en sí metexa.*

OH *Deus maravellós! A vos, Sènyer, sien donades totes glories e totes honors.* Qui vol encercar qual cosa ni qué predestinacio sia en sí metexa, cové que ab lo vostre saber e poder e voler e dretura e ab lo franc voler e poder e ubligacio e mèrit qui cau en home, sia encercada predestinacio en aquella cosa que es en sí metexa, lo qual encercament cové esser fet ab possibilitat e impossibilitat e ab les qualitats damundites. ✠ 2. Enaxí, *Sènyer,* com lo mirall dona demostracio sensualment de la forma sensual, enaxí en les coses qui son significades possibols et impossibols per les .viij. qualitats damundites es demostrada entellectualment la forma de predestinacio en les coses possibols e impossibols, la qual forma dona significacio del esser de predestinacio enaxí com forma donant demostracio de la materia. ✠ 3. On, enaxí com lome qui leva fexuc[1]

1. E,G, lo fexuc.

fex de terra ha mester tota la forsa corporal, enaxí, *Sènyer,* tant es cosa greu e forts de entendre e de saber lesser de predestinacio, que la anima hi ha mester tota la forsa de son remembrament e de son enteniment e de son voler en reebre los significats de les vostres qualitats e de les nostres ab ajudà[1] de la art e de la sciencia qui va per los .iij. *arbres* primers en est Libre. On, axí com lome pot levar e portar fex segons la quantitat de sa forsa, enaxí la anima ha tan gran ajuda e tan gran forsa per la gracia que vos li avets donada e per la vertut que reeb com reeb los significats damundits, que ella pot aver conexensa del esser de predestinacio.

4. *Senyor sant, inalterable e incamiable, perdurable en tots temps!* Entellectualment entenem que lo vostre sant poder ni voler ni dretura no contrariejen a vostre saber qui sab que en Pere se salvará e en Guillem se perdrá, ni vostre saber no contrarieja vostre poder ni voler ni dretura; car impossíbol cosa es, *Sènyer,* que en les vostres qualitats pusca aver nulla proprietat ni natura per que caja contrast ni empatxament de la una a la autra. ✠ 5. On, com assò sia enaxí, doncs impossíbol cosa es an Pere qui es predestinat a parays que li sia possíbol cosa dampnacio, e impossíbol cosa es an Guillem qui es predestinat a infern que li sia predestinada salvacio; car si an Pere era possíbol cosa dampnacio e an Guillem salvacio, possíbol cosa sería que costrast fos entre vostre saber ab vostre poder e voler e dretura.[2] On, com aquesta possibilitat sia cosa impossíbol per so car totes vostres qualitats son acabades e totes son una cosa segons relacio vostra, per assò es significat, *Sènyer,* que en vostres qualitats no ha contrarietat, la qual no contrarietat dona significacio que en Pere predestinat a parays no pot aver dampnacio ni en Guillem predestinat a infern salvacio. ✠ 6. On, qui vol encercar ni sa-

1. A, ab la aiuda.—2. G, uostre saber e uostre poder e uostre uoler e dretura.

ber, *Sènyer,* qual cosa ni qué es predestinacio, covó que en son enteniment forme e afigur e ymagén predestinacio esser aquella cosa qui esdevé an Pere e an Guillem segons que es previst en vostre acabat saber per vostre acabat voler e poder e dretura; car so que vostre saber sab en Pere e en Guillem esser en ells possíbol e impossíbol, covó de necessitat esser en ells possíbol e impossíbol per tal que vostre saber so que sab que ho sapia acabadament e que vostre poder e voler e dretura no contrariejen vostre acabat saber ab acabat voler e poder e dretura qui an acabament per vostre acabat saber.

7. *Singular Senyor sens par e egual, cumpliment de tots bens!* Entellectualment entenem que impossíbol cosa es al vostre acabat saber que sapia que en Pere entre en infern e en Guillem en parays, pus que es possíbol cosa al vostre poder e voler e dretura que meten en Pere en parays e en Guillem en infern per raó del acabament que vostre poder e voler e dretura an en sí. ❧ 8. Com lenteniment humà, *Sènyer,* reeb los significats de les vostres qualitats e de les nostres, adoncs entellectueja que impossíbol cosa es que lo vostre saber sapia null defalliment en la vostra[1] volentat ni en lo vostre poder ni en la vostra dretura, e impossíbol cosa es a vostre voler que vulla que en vostre saber e poder e dretura aja null defalliment, e impossíbol cosa es que en vostre poder aja null poder qui pusca dar defalliment a vostre saber ni voler ni dretura, e impossíbol cosa es que vostra dretura fassa nulla injuria a vostre saber ni poder ni voler. ❧ 9. On, com aquesta impossibilitat ha hom, *Sènyer,* formada e ymagenada en lo enteniment, adoncs es al humà enteniment significat que franca volentat e poder no costret e ubligacio e mèrit covó esser en home; car si no ho era sería significat que so qui es ymaginat per nos esser impossibilitat[2] en vostres qualitats

1. E,G, en uostra.—2. E,G, esser en inpossibilitat.

fos possibilitat, la qual possibilitat sería defalliment qui sería en vostres qualitats. On, com sia cosa impossíbol que en vos aja possibilitat don sia engenrat ne dirivat defalliment, per assò es ymaginada e afigurada predestinacio en humà enteniment com ymagena ni afigura les coses possibols e impossibols significades per les vostres qualitats e per les nostres.

10. *Vertader Senyor don nex e diriva benediccio e gracia!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que possíbol cosa es an Pere fer bé e mal[1] e an Guillem atretal ja sia so que en Pere sia predestinat a salvacio e en Guillem a dampnacio. On, si assò no sentíem ni enteníem enaxí, e sentíem e enteníem que en Pere no agués possibilitat de fer mal ni en Guillem de fer bé, doncs sentríem que los homens salvus[2] no fan null peccat ni los homens dampnats no fan null bé e entendríem que null hom no merex gloria ni pena, e si pena o gloria avíen entendríem defalliment en vostres qualitats. On, com aquesta entellectuitat sia a home cosa impossíbol a entendre, per assò se forma es demostra al humà enteniment revelant per los significats de la impossibilitat lesser de predestinacio qual cosa ni que es predestinacio. ✠ 11. Lo qual esser de predestinacio es significat e demostrat, *Sènyer,* en la possibilitat que les creatures sensuals e entellectuals an de donar significacio que les vostres qualitats an tot acabament e que en elles no ha null defalliment. On, com paraula ni escriptura no pusca a tant bastar[3] com enteniment, per assò lesser de predestinacio lo vostre servidor no pot tam bé escriure ni nomenar com son enteniment lentén per lo reebiment que fa dels significats de les vostres qualitats e de les nostres en significar[4] les coses qui son possibols e empossibols. ✠ 12. On, en so que les coses sensuals e entellectuals basten, *Sènyer,* a significar possíbol cosa esser

1. E,G. fer be o mal.—2. E,G, salus.—3. E,G, aytant bastar: M, *tantum sufficere.*—4. A. e en significar.

an Pere e an Guillem fer bé e mal, e no an possibilitat que signifiquen segons vers significats que en vostres qualitats caja culpa ni peccat, per assò predestinacio se forma al enteniment es demostra e per lo defalliment de la paraula no pot esser son esser format sensualment a esser tam bé pronunciat ni escrit com es entès.

13. *Senyor .j., simple sens nulla composicio, eternal sens null comensament!* Aquells qui an conexensa de predestinacio son aquells qui reeben los significats de vostres qualitats e de les qualitats creades; car reebent los significats an conexensa de so qui es possíbol o impossíbol en la predestinacio, e per la conexensa de la possibilitat e impossibilitat an conexensa de so qui es predestinacio. Mas aquells qui innoren predestinacio, la innoren per so car no volen ni saben reebre los significats de les qualitats, e per assò no saben ni conexen quals coses son possibols ne impossibols en la predestinacio, e per assò cuiden que predestinacio sia so que no es e neguen que predestinacio sia so que es. ✠ 14. Entellectualment entenem, *Sènyer,* que no es nulla cosa que pusca forsar ni costrènyer ni desviar lo vostre saber ni poder ni voler ni dretura, e sensualment sentim e entellectualment entenem que animal racional ha franc voler e poder no costret e es obligat a fer bé e a esquivar mal e que ha mèrit de so que fa. On, si assò no avíen, doncs nos seríem so que som e so qne no som; e assò es cosa impossíbol que ensems puscam esser en .j. temps so que som e so que no som. ✠ 15. Si predestinacio avía aquella forsa ni aquell poder que li atriboexen los homens qui errant e falsament son tractants de predestinacio e díen que per la forsa de predestinacio se salven cells quis salven es dampnenc ells quis dampnen, doncs seguirsia *Sènyer,* que vos no sots cell qui sots ni nos no som* cells qui som; car pus costretament hom se salvás es dampnás,

* En el m.s. A falta un full (el 195). La transcripció qui seguex fins al n.° 17 del cap. 267 es del m.s. E.

vostres qualitats no serien acabades ni en home no sería franc voler ni poder incostret ni obligacio ni mèrit. On, assò es cosa impossíbol que vos siats sell qui no sots e que nosaltres siam so que no som.

16. *Senyor alt sobre totes alteses, Senyor gran sobre totes granées!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que lo maestre com fa la nau ha poder e saber e voler de fer la nau; car si no ho havía nos poría fer la nau. On, com lo maestre sia creatura e vos siats creador, es significat que si home ha aquestes .iij. vertuts en fer la nau, doncs ¿quant més vos avets poder e saber e voler e dretura dordenar lo mon lo qual no poría esser ordenat ni creat si en vos avía defalliment de poder ni de saber ni de voler ni de dretura? ✱ 17. *Gloriós Deus!* Si predestinacio avía tanta de forsa ni tant de poder que fesés fer costretament obres an Pere per les quals agués salvacio e an Guillem per les quals agués dampnacio, doncs predestinacio auría tan gran forsa e poder que destruiría vostre saber e poder e voler e dretura en so que no poríen vostres qualitats ordenar en est mon so que predestinacio desordenaría; e assó es, *Sènyer,* cosa impossíbol que predestinacio pusca fer forsa a vostres qualitats, ni costrènyer ni desordenar pusca vostres qualitats, ni so qui es ordenat per elles pusca destruyr ni desordenar. ✱ 18. Si predestinacio era la occasio, *Sènyer,* principal per la qual en Pere fos salv e en Guillem dampnat, doncs no calría que hom amás vos ni us servís ni us obeys ni s confiás en vos ni us loás ni us agués grat de nulla cosa, ni no calría que hom menjás ni begués ni obrás ni arás ni feés nulla cosa, car totes les coses esdevenríen a hom segons que son predestinades; e si axí era, doncs les .iiij. causes seríen debades, car no calría que fos faedor ni materia ni forma ni causa final; e assò es cosa impossíbol que predestinacio pusca aver en sí tanta de forsa que tantes coses nobles destroesca, ni pusca aver en sí tanta de desordenacio que tantes de coses bones malmeta ni desordón.

19. *Reclamat Senyor per tots los pobles, nomenat Senyor per totes lengues!* Entellectualment entenem que lo maestre qui fa la nau sab fer la nau per so car ha conexensa de les parts don la nau pren forma; car si conexensa no navía posaría lo timó per arbre e larbre per timó, e axí de les altres parts; e si assò faia, doncs no faría nau. Mas, car lo maestre ha conexensa de la forma de la nau e de les formes dels fusts on la nau se bastex es compón, per assò posa cada fust segons lo loc en lo qual deu esser posat segons ques covè. ✱ 20. On, enaxí com los fusts en lurs formes e en lurs qualitats se representen a la saviea del maestre e lo maestre aquelles conex membrant e entenent los locs on covenen esser posats en la nau, e vol aquells posar en la nau segons que li mostra son saber e segons que pot son poder; enaxí, *Sènyer*, e molt mills sens tota comparacio lo vostre saber sab so que fa en Pere de bé e so que fa en Guillem de mal, e sab en[1] Pere qual guasardó li covè en gloria ni an Guillem qual pena. On, axí com lo vostre poder pot so que sab vostre saber, e vostre voler vol so que sab vostre saber ni pot vostre poder, et enaxí com lo maestre vol bastir nau dels fusts segons son poder e saber e voler, enaxí vos volets ordenar den Pere e den Guillem segons vostre poder e saber e voler e dretura. ✱ 21. On, enaxí com per la potencia vejetable los fusts se formen es fan loncs e breus e drets e torts e grosses e prims, e so que la vegetable potencia fa des fusts sacorda es covè ab la saviea el poder el voler del maestre e la forma de la nau; enaxí, *Sènyer*, les obres den Pere formen ell a salvacio e les obres den Guillem a dampnacio, la qual forma den Pere se convè ab vostre poder e saber e voler e ab la gloria de parays, e les obres den Guillem se convenen ab vostre poder qui pot e ab vostre saber qui sab e ab vostre voler qui vol donar dampnacio per so an Guillem com les

1. an (?).

obres que fa males lon fan digne, el fan indigne daver gloria. On, com assò sia enaxí, doncs recomtant e donant aquests exemplis, ha hom conexensa e dona conexensa del esser de predestinacio.

22. *Ah Senyor beneyt qui benahuyrats e agracials tots aquells qui en grat ni en plaer vos venen!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que en Pere a vegades fa bé e a vegades mal jassía que sia predestinat a salvacio, e en Guillem atretal fa bé e mal jassía que sia predestinat a dampnacio. On, si vos no podíets fer nulla cosa mas so qui es predestinat, e predestinacio forsás vos e forsás en Pere a fer mal e en Guillem a fer bé, doncs predestinacio sería contra vos e sería contra sí metexa en so que forsaría en Pere a fer mal e en Guillem a fer bé; e assò es, *Sènyer,* cosa impossíbol que predestinacio sia pus forts cosa que vos e que sia a sí metexa contraria. ✠ 23. *Vertuós Senyor!* So per que hom dona a predestinacio major forsa e major poder, es per so car hom fa honor e reverensia al vostre acabat saber qui sab que tot so qui es ni fo ni será covè esser segons que es sabut per vostre saber. On, axí com hom honrant vostre saber engranex hom e ymajena la forsa de predestinacio, enaxí es hom obligat a aminvar e apoquir predestinacio en so que dona falsa significacio del vostre poder e vostre voler e vostra dretura: car axí com hom es obligat de fer reverencia e honor al vostre saber, enaxí, *Sènyer,* es hom obligat de fer reverensia e honor al vostre poder e voler e dretura; e axí com hom honra vostre saber con reseb los significats quil signifiquen gran e acabat, enaxí honra hom vostre poder e voler e dretura com hom desment los falses significats formats falsament per defalliment de nostre saber e voler e poder. ✠ 24. *Dreturer Senyor!* Com hom per los significats de predestinacio aperseb hom per una manera que lo vostre saber es acabat e com per altra manera predestinacio dona falsament significacio que en vostre poder e voler e

dretura ha defalliment, per assò predestinacio demostra son esser al enteniment humanal demostrant que ella es cosa avent .ij. formes entellectuals, la una es vera lautra es falsa. La vera es, *Sènyer,* com demostra sí metexa per so que significa en ella vostre saber e les altres qualitats, la qui es falsa es per so car predestinacio significa falsament per los significats de nostres qualitats en lo vostre poder e voler defallent dretura.

25. *Oh vos, Sènyer Deus, qui on pus fortment vos manifestats al vostre servidor, pus fortment lenamorats e lencarregats!* Entellectualment entenem que tot home ha franc voler e poder no costret a atorgar e a creure que tot so qui es ni fo ni será, tot es sabut en vostre saber. On, a assò a creure e a afermar es tot hom obligat per fer honor a vostre saber, per la qual honor hom meresca gloria, e si la honor hom nous fa que meresca pena. On, com assò sia enaxí, doncs covè que la primera forma de predestinacio la qual se forma per vostre saber hom aferm e crea. ✠ 26. Com la segona forma de predestinacio, *Sènyer,* es falsament formada en lumanal enteniment al qual significa vostre poder e voler e dretura esser en defalliment, adoncs es hom obligat a privar e a delir aquella falsa figura e ymajenacio de son enteniment e de son voler e de son remembrament, lo qual deliment se pot fer afermant possibilitat de salvacio e dampnacio, axí com an Pere com fa bé a qui es possíbol cosa dafermar salvacio, e com fa mal, dampnacio, car les obres que fa li significuen salvacio o dampnacio; e assò metex en an Guillem. ✠ 27. On, com assò sia enaxí, doncs tot home es obligat molt fortment, *Sènyer,* que aferm predestinacio per una manera e que la nec per altra. Per la manera on covè que la aferm, es per honrar vostre saber; per la manera on covè que la nec, es per so que no fassa hom contra vostre poder ni voler ni dretura, la qual contrarietat se forma com hom no aferma ensems possibilitat de salvacio e de dampnacio. On, com

tot hom haja franc voler e poder no costret daquesta possibilitat a afermar, per assò es tot hom obligat a aquesta possibilitat a afermar per tal que per la affermacio se guart de fer mal e que fassa bé.

28. *Oh vos, Sènyer, qui sots tota la benahuyransa e la gracia el bé del vostre servidor!* Enaxí com lo dors de la bestia on major es lo fex que porta pus fort se nafra e safolla e la bestia es pus tost afollada e cascada, enaxí com la conexensa de so qui es predestinacio entra en lo remembrament e en lenteniment del home, pus fortment safolla la volentat del home per so car la predestinacio es trob fexuc càrrec al remembrament e al enteniment. On, per lafollament de la volentat esdevé hom pererós en fer bé e en esquivar mal, e esdevé en corrompcio e en defalliment lo remembrament e lenteniment. On, com assò sia enaxí, doncs mellor es que hom priu de son remembrament e de son entendre e de son voler predestinacio, que com hom predestinacio membra ni entén ni ama. ✠ 29. *Gloriós Senyor!* Enaxí com los ulls veen pus luny que no oen les orelles, e loyr ou de pus luny quel nas no odora, e lo nas odora pus luny les odors quel gustar no gusta, enaxí pus luny es a la volentat bona obra com la memoria membra predestinacio, que no es com no la membra. On, axí com els[1] ulls veen ans e pus tost la vista del lamp que a les orelles no vé la vou del tro, enaxí ans que la memoria pusca aver membrat ni lenteniment pusca aver entès so que es predestinacio segons veritat, abans ha la volentat resebuda falsa forma, axí com lo mirall tort qui demostra enans la falsa figura per desordenada disposicio enfre lestany el plom en lo vidre, que la memoria no remembra ni lenteniment no entén la falsetat de la figura ni la raó per que es torta. ✠ 30. Enaxí com forma es abans en los animals e en los vegetables e en les obres quis fan artificialment, en de-

1. E,G, als.

falliment de perfeccio que en acabada forma, enaxí, *Sènyer,* com predestinacio es remembrada e entesa e amada, enans es ab defalliment de remembrament membrada e ab defalliment denteniment entesa e ab defalliment de voler volguda, que no es ab acabat remembrament membrada e ab acabat enteniment entesa e ab acabada volentat volguda; e tot assò es per so car abans es imperfeccio de forma que perfeccio, e assò es per raó del mijà qui es aprés del comensament e la fi aprés del mijà. On, axí com la poma o la pera an desaborida sabor com hom ans que sien madures les gusta, enaxí predestinacio enans que hom ne pusca venir a serta conexensa nha hom falsa openio, per que es bon, *Sènyer,* que hom no tracte molt ni sovín de predestinacio qui es embargament les demés vegades a les obres qui son plasents a nostre Senyor Deus.

¶ CAP. 267. *Com hom enserca predestinacio en lo temps qui es potencialment ni actualment.*

AH *Deus misericordiós en lo quat la mia anima se confía de totes les forses de son remembrament e de son enteniment e de son voler!* Com en les creatures sien lurs obres en .j. temps potencialment e en altre actualment, per assò se forma temps enfre les coses qui son potencialment e actualment. On, com tot so qui es en vos, *Sènyer,* sia actualment, per assò lo nostre enteniment entellectueja que en vos no cau temps. ✠ 2. Enaxí com materia e forma componen cors, enaxí, *Sènyer,* potencia e actu componen temps; et enaxí com cors es compost de .iij. coses, so es materia e forma e la conjunccio de materia e

de forma, enaxí franc voler e poder no costret et obligacio componen mèrit en home, sia de bé o de mal. ✠ 3. On, com assò sia enaxí, *Sènyer,* e nos proposem a ensercar predestinacio en lo temps qui es en potencia e actu, doncs per assò cové que nos entrem en est ensercament ab .viij. qualitats, de les qual son a vos atribuídes les .iiij., so es, saber e voler e poder e dretura, e a nos les altres .iiij., so es, franc voler e poder no costret e obligacio e mèrit.On, membrant e entenent e amant los significats de les .viij. qualitats el temps qui es enjenrat per potencia e actu, pot hom aver conexensa del ensercament e de la art per la qual hom ha conexensa de predestinacio.

4. *Honrat Senyor sobre tots honraments, gloriós sobre totes glories!* Com en Pere sia predestinat a salvacio e en Guillem a dampnacio, adoncs, *Sènyer,* lo nostre enteniment humanal entellectueja que lo vostre saber sab den Pere e den Guillem so quels es predestinat, e lo vostre voler vol que vostre saber ho sapia dretureramént, e lo vostre poder pot tant que dretureramént es volgut e pogut e sabut so qui sesdevendrá den Pere en Guillem. ✠ 5. Com sia so que l enteniment humanal entellectueg en esta manera, *Sènyer,* les vostres qualitats en so qui esdevendrá de en Pere e de en Guillem, adoncs entellectueja que de necessitat cové que an Pere e an Guillem sia franc voler e poder no costret e ubligacio e mèrit; car sens estes .iiij. qualitats no seríen al humanal enteniment significades vostres qualitats esser en acabament en so que faríen de en Pere e de en Guillem. On, com lumanal enteniment ha considerat en esta manera, adoncs considera potencia e actu, car sens actu e potencia no poríen caer en home les .iiij. qualitats damunt dites. ✠ 6. On, com lumanal enteniment ha entellectuejat, *Sènyer,* enaxí, adoncs entellectueja temps enjenrat de potencia en actu, per lo qual temps entellectueja diversitat de temps en so que lo temps en que son les coses potencialment no es semblant ab lo temps en lo qual son les co-

ses actualment. On, com lenteniment ha reebuda e entesa aquesta diversitat, adoncs entellectueja predestinacio en .ij. maneres diverses, so es la predestinacio qui es en les coses qui son en potencia e la predestinacio qui es en les coses qui son actualment.

7. *Ab benigne Senyor qui sots tot lo nostre repós e tota la nostra consolacio!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que lo temps en lo qual predestinacio es en les coses qui son potencialment, es en .iij. maneres, e lo temps segons lo qual predestinacio es en les coses qui son actualment, aquell, *Sènyer,* es departit en altres .iij. maneres. On, com assò sia enaxí, doncs de predestinacio tractarem en est capítol en .vj. maneres. ☙ 8. La primera manera es en les obres qui son en home potencialment segons veritat; segona manera es en les obres qui son potencialment en home les quals son contraries a la manera primera; tersa manera es en les obres que hom se cuida que sien potencialment e nou son tant ni quant; quarta manera es com les obres son actualment en veritat; quinta manera es com es alteracio en les coses quis fan actualment; .vj.ª manera es com les coses actualment han falsa figura. ☙ 9. La primera manera es, *Sènyer,* com so qui es predestinat an Pere e an Guillem es en potencia e no es esdevengut en actu, axí com an Pere a qui es possíbol cosa fer obres per les quals meresca salvacio, la qual per ses obres e per son mèrit li es predestinada;[1] e an Guillem per semblant manera dampnacio; car si an Pere e an Guillem no era possíbol cosa fer obres per les quals la una merís gloria e lautra pena, no poría esser predestinada salvacio an Pere ni an Guillem dampnacio; e si tant era que ho fos sería significat que en vos no ha acabades qualitats ni en Pere ni en Guillem no ha franc voler ni poder no costret ni obligacio ni mèrit; e assò es, *Sènyer,* cosa impossíbol.

1. G, li es predestinada saluacio: (En el m.s. E, també hi ha el mot *saluacio,* afegit al marge.)

10. *Oh vos, Senyor amorós, del qual lo meu desig nos pot partir nis vol lunyar de vos!* La segona manera es com están en hom potencialment obres contraries a aquella cosa a la qual hom es predestinat, axí com en Pere qui ha en potencia de peccar e en Guillem de fer bé, jassia que en Pere sia predestinat a salvacio e en Guillem a dampnacio. ✠ 11. En so que sensualment sentim e entellectualment entenem que molt hom fa peccat qui es predestinat a salvacio e molt hom fa bones obres qui es predestinat a dampnacio, per assò es significat questán bones obres en aquells quis perden e males en aquells quis salven; car si no ho fasien no esdevenríen en actu les obres ni no sería en los homens franc voler e lur poder sería forsat e costret, per lo qual privaría dells obligacio e mèrit. ✠ 12. On, beneyt siats vos, *Sènyer Dens:* car per les obres de peccat qui son potencialment en en[1] Pere, es en Pere menys gloriejat en parays com les ha feytes e es conexent la vostra gran justicia e misericordia; e per les bones obres qui son potencialment en en[1] Guillem e venen en actu, ha menys de pena en infern, per la qual pena a ell aleujada es conexedor de la vostra gran justicia e de la vostra dousa misericordia.

13. *Ah Pare sperital donant vida que tots temps dura!* La tersa manera es com hom ha openió que sien alcunes coses potencialment e possibols[2] e no ho son, axí com lome qui sembra la sement corcada e afollada e cuidas que reta fruyt e no ho fa per raó del afollament que ha en sí e del corcament lo qual hom no li conex, per la qual innorancia hom se cuida que sia en la sement possíbol cosa so qui es en la sement impossíbol. ✠ 14. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com lo laurador innora la impossibilitat qui es en la sement e aferma que hi sia possibilitat, enaxí en Pere qui es predestinat a salvacio e en Guillem qui es predestinat a dampnacio innoren so a que son predes-

1. E, an.—2. G, potencialment o possibols.

tinats, e per assò par lur semblant que en potencia sia a cascú daver salvacio o dampnacio; e per assò car ells afermen la possibilitat per esta manera, per assò formas en ells franc voler e poder no costret e obligacio e mèrit, e si la possibilitat no afermaven ja nos poríen estes .iiij. qualitats en ells formar ni porien al nostre humanal enteniment esser significades les vostres qualitats esser en lurs obres acabades. ✠ 15. On, enaxí, *Sènyer,* com lo laurador opinant que de la sement corrompuda que sembra isca blat pervé en actu so qui es predestinat a la sement que no nisca blat, enaxí en Pere e en Guillem en so que fan actualment pervenen a assò a que son predestinats, jassía que ells se cuiden que sia en ells cosa potencialment so qui es a ells cosa impossíbol potencialment e actualment. On, com aquest exempli do perillós significat en so que més de dan pot donar que de profit, per assò no es de grat per nos posat ni escrit en est loc; mas, per so car som obligats a dir e a escriure veritat, per assò ho posam segons veritat per tal que donem serta significacio de predestinacio la qual ensercam de totes les forses de la nostra anima.

16. *Remembrat Senyor per totes jens, savi Senyor en totes coses!* La quarta manera es com la obra es actualment segons veritat e segons que es previst en la vostra saviea e segons que ho vol vostre voler e ho pot vostre poder dretureramen en so que es predestinat an Pere e an Guillem en so que fan. ✠ 17. On, tot axí com ells fan so que fan, enaxí ans que ells feessen so que fan era a ells predestinat ans que ho feessen, e aquella cosa es sabuda per vostre saber e lo vostre poder pot aquella voler dretureraament, la qual volentat vol que vostre saber ho sapia e vostre poder ho pusca dretureraament, la qual dretura es en vostre poder e saber e voler. On, axí com an Pere * e

* Reprén el m.s. A, fol 196.

an Guillem es predestinat so que fan, enaxí, *Sènyer,* so que fan es fet ab franc voler e ab poder no costret, obligats ells a fer bé e a esquivar mal per tal que mèrit caja en ells de gloria o de pena. ✠ 18. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com vostre[1] saber sab e vostre poder pot e vostre voler vol e vostra justicia dretureramerit jutja en los animals racionals en so quels es predestinat, enaxí les vostres qualitats saben e poden e volen e jutjen en los vegetables e en los animals inracionals als quals es predestinat tot so que fan. Mas, car en los vegetables ni en los animals inracionals no cau franca volentat ni poder no costret ni obligacio, per so no cau en ells mèrit de bé ni de culpa.

19. *Misericordiós Senyor, piadós, ple de perdons e damors!* La quinta manera es com actualment segons veritat es cosa en alteracio, axí com en Pere qui fa peccat jassía que sia predestinat a gloria e en Guillem qui fa bé jassía que sia predestinat a dampnacio: on la obra de cascú es alterable per so car covć que fassen so perque sien cuvinents a assò a que son predestinats. ✠ 20. On, enaxí, *Sènyer,* com per raó de les .iiij. qualitats qui son en vos acabadament son en Pere e en Guillem predestinats, e[2] per raó de lurs[3] .iiij. qualitats qui en partida son en defalliment e en partida en acabament fan en un temps bé e en altre mal. On lo bé vé del acabament[4] de vostres qualitats e lo mal vé del defalliment qui es en lurs qualitats. ✠ 21. On, com assò sia enaxí, doncs segons aquesta alteracio qui es feta en la obra que fa en Pere e en Guillem es significada predestinacio en dues maneres, la primera com la predestinacio den Pere e den Guillem no es alterada en vostre saber ni poder ni voler ni dretura, mas es alterada en lo saber den Pere e den Guillem e en lur voler; car com fan bé es significat al humà enteniment per lo bé que fan que sien pre-

1. G, lo uostre.—2. M, *ita.*—3. A, lus.—4. E,G, dacabament.

destinats a salvacio, e com fan mal es significat que sien predestinats a dampnacio. On, aquesta alteracio es, *Sènyer,* feta per defalliment de saber e de voler; mas car en vos no ha defalliment, per assò la salvacio ni la dampnacio no es alterable en ells sino tan solament en lurs obres.

22. *Oh vos, Sènyer, qui lo vostre servidor avets enamorat per abundancia de vostres amors e de vostres honors!* La .vj^{a}. manera es com la figura actualment representa falsetat, axí com mirall tort qui falsament representa falsa figura. On, aquesta falsa figura de predestinacio se forma per raó del temps qui es divers entre actu e potencia e per raó de lo defalliment del humà enteniment qui no pot tan acabadament apercebre predestinacio com lo vostre saber lo sab; car si tant nostre enteniment sabía so qui es a hom predestinat com vostre saber sab so qui es predestinat, no sería feta a hom falsa figura en predestinacio ni no auría hom franc voler ni obligacio ni mèrit de re que feés. ⁂ 23. On, enaxí com lome quis mira en .ij. miralls, la .j. dret e lautre tort, enaxí, *Sènyer,* com en Pere fa bé e en Guillem fa mal, adoncs es la predestinacio formada de dreta figura a lur enteniment, axí com la cara del home qui es demostrada en vera figura com es vista en mirall dreturer; e com en Pere fa mal e en Guillem fa bé, adoncs la predestinacio demostra sí [1] al humà enteniment sí metexa de figura sots la qual no es la predestinacio, axí com la cara del home no es en aquella figura on la representa lo mirall tort. ⁂ 24. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus*: car enaxí com la figura de la cara del home es dreta en lo mirall dreturer e en la cara del home, enaxí la figura de predestinacio es de vera figura en les obres dén Pere e en son enteniment com fa bé e ha opinió que aja salvacio; et enaxí com la figura en mirall tort es falsa en la actualitat e es vera en la potencia del mirall dreturer, enaxí, com en

1. demostrasi (?).

Pere fa mal e ha opinió que sia dampnat, adoncs es la predestinacio de falsa figura en les obres actuals e en la pensa de en Pere e es vera en la potencia en so que es possíbol cosa an Pere fer bé e opinar salvacio a sí metex.

25. *Excellent Senyor sens comensament e sens fi!* Com pren lumà enteniment, *Sènyer,* significacio a encercar predestinacio, en una manera se significa a ell predestinacio e en altra com lenteniment pren los significats de les obres que hom fa; e per assò predestinacio es significada al humà enteniment en dues maneres de significats, la una es com hom pren los significats de les vostres qualitats, laultra es com hom pren los significats de nostres qualitats e de nostres obres. ✠ 26. On, com assò sia enaxí, doncs com hom pren lo significat de vostre saber, adoncs es a hom significat que an Pere e an Guillem es predestinat so que sab vostre saber den Pere e den Guillem; e com hom pren los significats de vostres qualitats, adoncs hom aferma que an Pere qui fa bé es predestinada salvacio e com fa mal li es predestinada dampnacio, e an Guillem com fa mal es predestinada dampnacio e com fa bé salvacio. On, enaxí com per la primera significacio se representa predestinacio per vostre saber, enaxí la segona significacio se forma per la vostra dretura e per lo nostre defallent saber qui no sab tot so que sab vostre saber en Pere e en Guillem.[1] ✠ 27. On, gloria et benediccio sia a vos, *Sènyer Deus:* car lo primer significat de predestinacio es de tot en tot fet vertaderament per so com no reeb lumà enteniment significat que alteracio sia en vostre saber, e lo segón significat es vertaderament fet segons relacio de vostra dretura qui no saltereja daquella cosa que sab vostre saber. Mas, car lo nostre enteniment no sab tot so que es esdevenidor en les obres qui son en potencia e no sab tot so que sab vostre saber ni vol vostre voler ni pot vostre poder en en Pe-

1. M, *quæ non scit omne id quod scit tua Sapientia in Petro et Guillielmo.*

re e en en Guillem, per assò cau alteracio accidentalment en lo humà enteniment segons relacio del defalliment qui es en lo enteniment, e per assò predestinacio formas e figuras al enteniment falsament segons esta manera.

28. *Oh vos, Sènyer Deus, qui lo vostre servidor avets despertat de son de culpa e de peccat ab crits damors e de contriccions!* Sensualment sentim e entellectualment entenem que en un gra de forment es espiga potencialment, on la potencia es al humà enteniment significada. Mas la actualitat de la espiga es innorada; car possíbol cosa es que aquell gra sia corcat o que hom lo mola e que la espiga no venga en actu jassía que sia en ell potencialment. ✱ 29. On, axí com al humà enteniment es manifestat de necessitat que en lo gra es la espiga potencialment segons la natura del gra, enaxí al humà enteniment es manifestat per la natura del acabament del vostre saber e voler e poder e dretura que per bé fer es hom predestinat a gloria e per fer mal a pena. Mas, enaxí com lo saber dom no basta a esser certificat si la espiga vendrá o no en lo gra actualment, enaxí los homens no an tanta de sciencia ni de conexensa que pusquen saber de tot en tot si son predestinats a salvacio o a dampnacio. ✱ 30. On, enaxí com lo laurador [1] qui conex que la espiga es potencialment en la sement es obligat a sembrar la sement per la conexensa que ha e per la necessitat que ha de la espiga e no lescusa a no esser ubligat la innorancia que ha en so que nos sab si les espigues vendrán en actu o no, enaxí, *Sènyer,* per so car per fer bones obres la vostra justicia significa salvacio e per fer males obres significa dampnacio, e per so car vos amats bé e no sots amador de mal, per assò es tot hom obligat a fer bé e a esquivar mal e no es escusat en la innorancia que ha de salvacio e dampnacio la qual sab la vostra gloriosa essencia divina.

1. A, com laurador.

¶ Cap. 268. *Com hom encerca predestinacio en la potencia racional e en la potencia mutiva.*[1]

Deus *creador, pare e senyor de totes coses, noble sobre tots honraments!* Com en vos, *Sènyer,* sia acabada saviea e acabat poder e acabat voler e acabada justicia, per assò les vostres qualitats en una manera e en una disposicio donen e meten les nostres[2] qualitats en la potencia racional e en altra manera la meten en la potencia mutiva, e assò fan per tal quel franc voler el poder no costret ni la obligacio nil mèrit no reeben nulla desordonacio de part so que reeben de les vostres qualitats. ✱ 2. On, com assò, *Sènyer,* sia enaxí, doncs per so com les vostres qualitats en una manera meten les .iiij. qualitats nostres en la potencia racional e en altra en la potencia mutiva, per assò se diversejen les nostres .iiij. qualitats en .viij. maneres per raó de la diversitat que reeben per la diversitat qui es enfre la potencia racional e la mutiva; car lo franc voler en una manera está en la racional potencia e en altra en la mutiva, e assò metex se seguex de les altres qualitats. ✱ 3. On, per so com cascuna de les nostres[3] qualitats se fa diversa de les autres per la diversitat de la racional potencia e de la mutiva, per assò, *Sènyer,* cové que encerquem predestinacio en una manera ab los significats de vostres qualitats en la racional potencia e en altra en la potencia mutiva; e assò se cové de neces-

1. E,G, Con hom enserca predestinacio en lo temps qui es en la potencia racional e en la potencia motiua.—2. A,E,G, uostres (?).—3. A, uostres (?).

sitat per so car predestinacio es significada en una figura en la racional potencia e en altra figura en la potencia mutiva.

4. *Rey honrat, gloriós, vertuós sobre totes vertuts!* La primera manera per la qual ensercam predestinacio es com ab franca volentat ensercam predestinacio en la potencia racional. On, deym, *Sènyer,* que entellectualment entenem que en Pere e en Guillem an franca volentat a fer bé e mal aitam bé la .j. com lautre, jassía que la .j. sia predestinat a salvacio e lautre a dampnacio. On, aquesta francha volentat entenem e sabem que es en la potencia racional. ⁕ 5. On, posem, *Sènyer,* que an Pere sìa predestinat que ymagén e que vulla alcún bé e an Guillem alcún mal. On, ans que aquell bé ni aquell mal ymagenen ni vullen, han en Pere e en Guillem francha volentat a ymaginar bé e mal, so es, que en Pere ha francha volentat a ymaginar e a voler bé e mal, e en Guillem atretal; car si no ho avíen, la franca volentat no sería en la potencia racional. ⁕ 6. E que franca volentat agen en Pere e en Guillem a ymaginar e a remembrar e entendre e voler bé e mal cascú, per .ij. significats se prova manifestament, lo primer, *Sènyer,* es per los significats que les vostres qualitats donen de sí metexes, car si franc voler no avía cascú en la potencia racional a fer bé e mal no sería en Pere ni en Guillem ubligat a fer bé ni a esquivar mal ni auría mèrit de re que feés, e si axí era, les vostres qualitats no daríen de sí metexes acabats significats; e assò es cosa impossíbol que elles donen de sí metexes nulla significacio on aja defalliment. La segona significacio, *Sènyer,* es manifesta a tot hom qui vulla la veritat encercar en son remembrament e en son enteniment en los[1] quals ha hom entellectuitat manifesta que hom ha en la racionalitat franc voler a cogitar e a ymaginar e a voler bé e mal.

---

1. A, les.

7. *Senyor del mon e de tot so qui es en lo mon!* La segona manera en la qual encercam predestinacio es en lo franc voler qui es en la potencia mutiva. On, deym que an Pere a qui es predestinat fer bé e an Guillem a qui es predestinat fer mal vé francament voler en so quels es predestinat en la potencia mutiva. On, axí com lur voler era franc en la raó adoncs com no era encara en la mutiva, aquell, *Sènyer,* vé tot franchament en la mutiva sens que no n es costret per la predestinacio.[1] ✠ 8. On, axí com lo franc voler den Pere e den Guillem estava tot franc en la racional potencia, axí está tot franc en la mutiva potencia. Mas daitant, *Sènyer,* es solament la differencia; car com lur voler era en la raó e no en la mutiva, adoncs cascú dells avía en opinio que pogués fer bé o mal, e per assò sentíen lur poder franc en la raó; e com so que vulíen en la raó esdevé en obra en la mutiva, adoncs fan so quels es predestinat, e so que fan en la mutiva fan de franc voler per so car an opinio e sentiment en lur voler que sis vulíen poríen fer lo contrari de so que fan. ✠ 9. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car enaxí com per les vostres qualitats e per les nostres es significat que franca volentat es en la potencia racional ans que hom fassa so que proposa fer, enaxí es significat per aquelles qualitats metexes que la franca volentat dom es en la obra com la fa la potencia mutiva; car si axí no era lo franc voler qui es en la racional potencia sería debades, e si ho era sís sería tot so que sería en la potencia mutiva, e si ho era les vostres qualitats no seríen acabades. On, com sia cosa impossíbol que en elles ajà null defalliment, per assò es provat que de franc voler fan los homens en la potencia mutiva tot so quels es predestinat.

10. *Franc Senyor sobre totes franquèes, graciós sobre to-*

1. E, on axí com lur uoler era franc en la rao adoncs com no era encara en la motiua sens que non es costret per la predestinacio: G, la llissó consona ab la del m.s. E.

tes gracies! La tersa manera on encercam predestinacio es, *Sènyer,* en la racional potencia on encercam lo poder no costret. On posem que sia predestinat an Pere que do un diner an Guillem per amor de Deu e que sia predestinat an Guillem que vulla auciure en Johan e que li traga[1] ab ballesta e que lerre e nol aucía. ✠ 11. On, com assò sia en axí, doncs nos deym que entellectualment entenem que en Pere ha poder no costret en la raó de remembrar e dentendre la almoyna e la occasio per que la fa; car la memoria la remembra e lenteniment la entén e la volentat tota franca ix del remembrament e del enteniment. On, com en Pere aja lo diner el remembrament e enteniment e voler, e en Pere davant sí veja en Guillem qui lalmoyna demana, doncs entellectualment es entès que so qui es predestinat an Pere no es de costret poder pus quei es lo franc voler el franc remembrament e enteniment el franc poder. ✠ 12. *Gloriós Deus!* Entellectualment entenem que lo poder den Guillem qui vol auciure en Johan no es forsat ne costret en la potencia racional, jassía que li sia predestinat que ell lo vulla anciure; car com en Guillem té[2] la ballesta e hi posa lo cayrell e veu davant sí en Johan e membra e entén que ab lo cayrell auciurá en Johan e la volentat ho vol queu fassa, adoncs, *Sènyer,* en Guillem nos sent forsat ni costret en son remembrament ni enteniment ni voler ni en la ballesta ni en nulla re que propós a fer en la mort den Johan. On, qui vol provar si es ver so que nos deym, cascú hom ho porá provar en sí metex siu vol encercar en son remembrament e enteniment e voler.

13. *Creador Senyor, benfactor, abundós en tots bens!* La quarta manera per la qual encercam predestinacio, es com encercam en la potencia mutiva lo poder no forsat ni costret. On, deym que enaxí com la forma es potencialment

1. M, *projicere sagittam.*—2. E,G, ten.

en la materia, que enaxí per la potencia mutiva vé en actu aquella forma segons la disposicio qui es en la potencia: car axí com en Pere en la racional es son poder no costret a donar lo diner an Guillem, axí en la mutiva esdevé aquell poder en actu com[1] dona lo diner an Guillem: car axí com la almoyna no ha null embargament en la racional, axí com la almoynas fa actualment no ha null embargament ni empatxament en la mutiva; e que assò sia ver cascún hom ho pot provar en sí metex. ✠ 14. *Singular Senyor!* Enaxí com ab franc poder no costret está en la raó la ymaginacio el remembrament e la volentat den Guillem com proposa auciure en Johan, en axí está tot franc son poder en la mutiva potencia com trau an Johan e lerra. On aquell errament es, *Sènyer,* la predestinacio qui no costreny en Guillem com trau ni com erra en Johan. ✠ 15. On, com assò sia axí, doncs segons assò ha hom conexensa de predestinacio en la forsa que ha en la racionalitat e en la potencia mutiva, en les quals dues potencies la predestinacio no té la volentat nil poder del home en null costrenyiment, ja sia so que so que esdevé den Pere e den Guillem e en Johan sia predestinat e esdevenga segons que es sabut per vostre saber acabat gloriós.

16. *Rey amable, vertuós, ple de totes gracies!* La .v.ª manera es, *Sènyer,* com encercam predestinacio en la potencia racional ab obligacio, a la qual obligacio avets vos ubligat en Pere e en Guillem a fer bé e a esquivar mal jassía que en Pere sia predestinat a salvacio per les bones obres que li son predestinades e an Guillem sia predestinada dampnacio per les males obres que li son predestinades. ✠ 17. En so, *Sènyer,* que en Pere ha remembrament per lo qual remembra e ha enteniment per lo qual entén que vos amats almoyna e que avets manat que hom fassa almoyna, e en so que remembra e entén que vos lavets

---

1. A, axí com.

honrat sobre los vegetables e los animals inracionals, per assò lo seu remembrament remembra e lo seu enteniment entén en la potencia racional obligacio a la qual es obligat a fer almoyna. On, dementre que la mutiva entellectual qui está en la racional se mou a assò a remembrar[1] e a entendre, adoncs se mou a amar almoyna e per lo moviment de la mutiva entellectual esdevé la mutiva sensual en actu e fas lalmoyna donant en Pere an Guillem lo diner qui li es predestinat. ✠ 18. Entellectualment entenem, *Sènyer,* que enaxí com en Pere es ubligat a fer bé e a esquivar mal per lo remembrament e enteniment que ha de vos e de la amor que li avets feta, que enaxí en Guillem ha remembrament e enteniment qui lobliga a fer bé e a esquivar mal en so que remembra e entén la amor que vos li avets feta. Mas, car la volentat se mou de la racional potencia e entra en la mutiva e vol auciure en Johan, per assò la volentat es contrariosa al remembrament e lenteniment per on se forma la obligacio de fer bé e desquivar mal; e car lo remembrament no remembra ni lenteniment no entén la predestinacio, per assò la predestinacio no ubliga la volentat que vulla mal fer, la qual volentat es ubligada a fer bé per lo remembrament e lenteniment que fruent en vos[2] qui obliguen la volentat a fer bé e a esquivar mal.

19. *Ab Sènyer ver Deus qui la anima del vostre servidor fets estar dia e nit en vostra contemplacio!* La .vj^{a}. manera, *Sènyer,* es com encercam predestinacio en la potencia mutiva ab ubligacio. On, deym que com en Pere dona an Guillem lo diner per lo moviment de la potencia mutiva moguda per la mutiva potencia entellectual moguda per la obligacio quis forma per lo remembrament e lenteniment qui en vos fruex, adoncs, *Sènyer,* esdevé en la mutiva sensual so qui es predestinat an Pere; e com en Guillem trau en Johan ab la ballesta el vol auciure, adoncs la potencia

1. A, qui esta en la racional obligacio a la qual es ubligat se mou a so a remembrar.—2. G, que es fruent en uos.

mutiva sensual se mou per la potencia mutiva entellectual la qual mou la volentat qui no es ubligada ques mova per la predestinacio, jassía so que abdues les mutives se mouen a assò a que son predestinades. ✠ 20. On, com assò sia en axí, doncs com en Pere dona lo diner per la vostra amor, adoncs es fet concordament enfre la mutiva entellectual e la mutiva sensual e la memoria e lenteniment e la volentat quis convenen a assò a que son obligades totes .iij. les vertuts e la una no costreny la autra e seguexse en elles so qui es predestinat, so es, que donen lo diner per la vostra amor an Guillem qui per la vostra amor lo diner demana an Pere sens que predestinacio no forsa ni costreny en Guillem que demane[1] lo diner ni en Pere quel do. ✠ 21. Com la potencia mutiva se departesca en dues parts, so es, en entellectuitat[2] e en sensualitat, per assò, *Sènyer*, com en[3] Guillem qui erra en Johan a qui trau, cau la predestinacio en la mutiva sensual e no en la entellectual; car la entellectual mou lo remembrament e lenteniment e la volentat den Guillem a membrar e a entendre e a voler la mort den Johan opinant que laucía, e la mutiva sensual no aucíu en Johan en so que lerra. On, per assò es la obra dabdues les potencies mutives contraria e diversa, e car la entellectual mutiva es enans que la sensual, per assò cau lo mèrit en la entellectual, e si bé la sensual no aucíu en Johan, ja es en peccat e en culpa la entellectual per so car sens que la predestinacio no la forsa ni la costreny sobliga a peccat per franca volentat; car si la predestinacio la ubligava e la constrenyía, adoncs ubligarlaia[4] a no voler auciure en Johan per so car es predestinat que en Guillem no laucía.

22. *Senyor gloriós qui avets enamorat lo vostre servidor damors e de plors!* La .vij.ª manera es com ensercam predestinacio en la potencia racional per mèrit. On, deym

1. A, don: G, deman.—2. A,G, entellectualment.—3. A,G, an.—4. A, ubligarla ya.

que com en Pere proposa que fassa almoyna e en Guillem que fassa homicidi,[1] adoncs cau lo mèrit en la potencia mutiva entellectual la qual está en la potencia racional; car aitant com la mutiva entellectual mou lo remembrament e lenteniment e la volentat den Pere a fer bé, aitant lin tany de guaardó e de gloria; e aitant com la mutiva entellectual den Guillem mou son remembrament e enteniment e voler a fer mal, aitanta merex de pena. ✠ 23. Si en Pere vulía fer almoyna e lo remembrament remembrava e lenteniment entenía que no ha de que la fassa, en aitant deu esser pres a la volentat com si la memoria membrava e lenteniment entenía que en Pere ha de que pot fer almoyna. On, si axí no era, doncs sería significat que la vostra volentat no sería dreturera a la volentat den Pere. On, com vostra volentat, *Sènyer,* sia dreturera, per assò es significat que la volentat den Pere qui vulría fer almoyna si avía de que, ha mèrit en la mutiva entellectual a la qual es subject la potencia racional. ✠ 24. Si en Guillem vulía auciure en Johan e son remembrament no li remembrava ni son enteniment no li entenía la manera ni la ayna[2] ni la oportunitat ni lo poder com auciure lo pogués, en aitant es pres a la volentat com si auciure lo podía segons lo demostrament que son remembrament e enteniment li daríen de la oportunitat e del poder e de la avinentea, e si en aitant no li era pres, sería significat que la vostra volentat no sería dreturera a la volentat den Guillem. On, com vostre voler aja en sí acabada dretura, per assò es significat que ans que sia la obra sensualment feta en la sensitiva potencia ja es lo mèrit en la mutiva entellectual.

25. *Oh vos, Sènyer Deus, qui sots acabament de mon cumpliment e amor de mes amors!* La .viij.ª manera es com encercam predestinacio en la potencia mutiva sensitiva ab mèrit. On, deym, *Sènyer,* que en Pere com dona lo diner

---

1. E, omedissi.—2. G, auinentea.

an Guillem ab remembrament e enteniment e voler no forsat ni costret per predestinacio qui no fa nulla forsa al membrar ni entendre ni voler, adoncs cau mèrit en aquella potencia mutiva sensitiva a la qual[1] es sobject la potencia sensitiva. On, si la predestinacio muvía la mutiva en la sensitiva per costret remembrament e enteniment e voler, no cauría mèrit en la almoyna que en Pere faría, e si no ho faya no sería en vos significada dretura. ✠ 26. Com en Guillem, *Sènyer*, trau an Johan e ha volentat dell a auciure e erra aquell, adoncs cau mèrit en la potencia sensitiva jassía que erre en Johan; car aitant bé hi met tot son poder que lavenga com faría si lavenía. On, si la mutiva sensitiva no avía culpa jassía que erre en Johan, la racional mutiva no sería punida de la culpa que ha en so que ha opinio que la mutiva sensitiva aucía en Johan, e si punida no era, doncs la anima nil cors no seríen punits ensems en lautre seggle aprés la resurreccio; e assò es cosa impossíbol que no sien punits ensems, per so car si era cosa possíbol que ensems punits no fossen, sería significat que possíbol cosa fos que vos poguessets errar. ✠ 27. On, beneyt siats vos, *Sènyer Deus:* car entellectualment es entès que la mutiva sensual den Guillem qui vol auciure en Johan seguex la motiva entellectual qui mou la volentat den Guillem; mas car la motiva sensual no aucíu en Johan e la entellectual lo vol auciure, per assò se desvarieja es desvía la obra de la entellectual mutiva e de la sensual; e car la sensual so que no fa cuyda fer e no cuyda fer so que fa, e car la entellectual cuida que la sensual aucía en Johan e nos cuida que lerre, per assò an egual culpa la sensual e la entellectual mutiva.

28. *Misericordiós Senyor qui ab confessio e contriccio e devocio sanats lo vostre servidor de sos mortals falliments!* En so que la potencia mutiva se despartex enfre entellectuitat

---

1. A, al qual.

e sensualitat, per assò en alcunes coses sesdevé que la una ha major mèrit que la autra, axí com den Pere qui es bon escrivà e en Guillem àvol. On, la mutiva entellectual den Guillem aitán gran volentat mou a fer bona letra com fa la mutiva entellectual la volentat den Pere que fassa bona letra; mas car la mutiva sensual den Pere fa mellor letra que la mutiva sensual den Guillem, per assò ha major mèrit la sensitiva den Pere que den Guillem ja sia que en la entellectuitat aja aitán gran mèrit la mutiva den Guillem com den Pere. ✻ 29. *Humil Senyor!* Entellectualment entenem que hom proposa fer bé moltes vegades e fa mal, [e adoncs lo bé es en la mutiva entellectual] [1] a la qual es sobjecta la racional potencia, e lo mal es en la mutiva sensual a la qual es sobjecta la potencia sensitiva. On, com assò sia enaxí, doncs la predestinacio cau en abdues, mas en la una hi cau per una manera e en lautra per autra; e assò metex es per lo contrari seny com hom proposa fer mal e fa bé: on, lo proposament es en la entellectual e la obra es en la sensual. On, com assò sia enaxí, doncs .iij. son les maneres segons les quals predestinacio se diverseja en abdues les potencies, la una es com se concorden en bé o en mal, la autra com la entellectual proposa bona obra e la sensual la fa mala, la tersa es com la entellectual proposa fer mal e la sensual fa bona obra. ✻ 30. A vos, *Sènyer Deus,* ret [2] gracies e mercés lo vostre servidor de totes les forces de sa sensualitat e de sa entellectuitat del acabament del ARBRE de predestinacio e consella als homens necis de gros enginy sospitosos e ab poca fe e ab poc denteniment, que no tracten daquest *arbre* de predestinacio [3] per so que no reeben falsa opinio atribuent a predestinacio so qui no

---

1. A tots els manuscrits falta aquesta frase. M, *Intellectualiter intelligimus quòd homo multoties proponat facere bonum et faciat malum, et tunc bonum sit in potentia motiva intellectuali potentiæ rationalis et malum in potentia motiva sensuali potentiæ sensitivæ.* — 2. E, rent. — 3. A, que no contrasten daquest arbre predestinacio.

es predestinat e negant a predestinacio so qui es predestinat. On, com nos ajam parlat de predestinacio segons lo poder de nostra sensualitat e de nostra entellectuitat, si alcuns reprenen nos com nou avem mills declarat, nos responem e deym que lo nostre enteniment ho entén mills que la nostra sensualitat nou ha pogut escriure: on, lo nostre enteniment nes a tant vengut que ha cumpliment de la conexensa de predestinacio. Mas axí com la ymaginativa no pot ymaginar tota la forma del firmament, axí la paraula ni la letra no pot tota la predestinacio recomtar ne significar segons que la entén lenteniment a gloria e a laor e a benediccio de nostre Senyor Deus.

TAULA

Págines

***

Libre IV

(Comensament)